T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN KİTÂBU BEHCETİ'T-TEVÂRÎH'İNİN MUSTAFA EL-FÂRÎSİ (vr.450a-478b) ÇEVİRİSİ

(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZA DOĞU BAŞ

İSTANBUL 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN KİTÂBU BEHCETİ'T-TEVÂRÎH'İNİN MUSTAFA EL-FÂRÎSİ (vr.450a-478b) ÇEVİRİSİ

(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZA DOĞU BAŞ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AYLİN KOÇ GİANNOPOULOS

İSTANBUL 2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER I
ÖN SÖZ III
ÖZET IV
ABSCRACT V
KISALTMALAR VE İŞARETLER VI
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ VIII
1. İNCELEME 1
1.1. ŞÜKRULLAH'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ 2
1.2. ESERLERİ 3
1.2.1. Tercüme-i Kitâb-ı Edvâr (Musikî Risâlesi) 3
1.2.2. Risâle-i İlmü'l-Musikî (Risâle min İlmi'l-Edvâr) 3
1.2.3. Enîsu'l-Ârifîn 3
1.2.4. Şerh-i Kasîde-i Emâlî 4
1.2.5. Behceti't-Tevârîh 4
1.2.6. Minhâcu'r-Reşâd: 4
1.2.7. Câmi'u'd-Da'avât: 5
1.3. KİTÂBU BEHCETİ'T-TEVÂRÎH 5
1.3.1. Eserin Yazışı 5
1.3.2. Eserin İçeriği 5
1.3.3. Eserin Nüshaları 7
1.4. ESERİN KAYNAKLARI 8
1.5. ESER ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR 9
1.5.1. Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn 10
1.6. SONUÇ 11
1.7. METNİN BÖLÜM ÖZETLERİ 12
1.7.1. Abbâsî Halifeleri 12
1.7.2. İkinci Abbâsî Halifeleri 21
1.8. METNİN DİL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ 23
1.8.1. Ünlülerin Yazılışı 23
1.8.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı 23
1.8.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı 23
1.8.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin Yazılışı 24
1.8.1.4. /o/, /ö/, /u/, /ü/ Ünlülerinin Yazılışı 24
1.8.2. Ünsüzlerin Yazılışı 24
1.8.2.1. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı 24

1.8.2.2. /ġ/ ve /ķ/ Ünsüzlerinin Yazılışı 25
1.8.2.3. /g/ve /k/ Ünsüzlerinin Yazılışı 25
1.8.2.4. /ñ/ Ünsüzünün Yazılışı 25
1.8.2.5. /p/ Ünsüzünün Yazılışı 25
1.8.2.6. /s/ Ünsüzünün Yazılışı 25
1.8.2.7. /t/ ve /d/ Ünsüzlerinin Yazılışı 26
1.8.2.8. /h/, /ḥ/, /ḫ/ Ünsüzlerinin Yazılışı 26
1.8.3. Eklerin Yazılışı 26
1.8.3.1. İyelik Eki 26
1.8.3.2. İlgi Hâli (Genitif) Eki 26
1.8.3.3. Yönelme Hâli (Datif) Eki 27
1.8.3.4. Belirtme Hâli (Akuzatif) Eki 27
1.8.3.5. Bulunma Hâli (Lokatif) Eki 27
1.8.3.6. Ayrılma Hâli (Ablatif) Eki 27
1.8.3.7. Görülen Geçmiş Zaman Eki 28
1.8.3.8. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki 28
1.8.3.9. Geniş Zaman Eki 28
1.8.3.10. İstek Kipi 28
1.8.3.11. Emir Kipi 28
1.8.3.12. Şart Kipi 29
1.8.3.13. Bildirme Eki 29
1.8.3.14. İsim Fiil (Mastar) Ekleri 29
1.8.3.15. Sıfat Fiil (Partisip) Ekleri 29
1.8.3.16. Zarf Fiil (Gerundium) Eki 30
1.8.4. Ses Hadiseleri 30
1.8.4.1. i > e Değişmesi 30
1.8.4.2. i > ü Değişmesi 30
1.8.4.3. Tonlulaşma 30
1.8.4.4. Ünlü Düşmesi 30
1.8.4.5. Ünsüz Benzeşmesi 30
2. METİN 32
3. DİZİN 66
3.1. GENEL DİZİN 67
3.2. KİŞİ ADLARI DİZİNİ 190
4. KAYNAKÇA 228
5. TIPKIBASIM 234

ÖN SÖZ

Behceti't-Tevârîh, Şükrullah el-Amasyavî tarafından Farsça olarak kaleme alınmış bir eserdir. Eser, XVI. yüzyılda Kanunî Sultan Süleyman döneminde Mustafa el-Fârisî tarafından *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn* adıyla Osmanlı Türkçesine çevrilmiştir. *Behceti't-Tevârîh,* on üç bölümden oluşan genel bir dünya tarihi kitabıdır. Aynı zamanda Türkler ve İslam tarihi hakkında verdiği bilgiler açısından çok önemli bir yere sahiptir. Yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışmamızda kullandığımız nüsha, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi bölümünde 2342-2343 demirbaş numaraları ile kayıtlıdır. Bu nüshanın 450a-478b varakları arasında çalışılmıştır.

Çalışma; İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım bölümlerinden oluşmaktadır:

İnceleme bölümünde eser ve eserin yazarı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde aynı zamanda eserin nüshaları, içeriği, yazılışı, kaynakları, eser üzerinde yapılan çalışmalar, metnin bölüm özetleri ve metnin dil özelliklerinin incelenmesi yer almaktadır. Metin bölümünde transkripsiyonlu metin çevirisine yer verilmiştir. Arapça ibareler orijinal haliyle kullanılmıştır. Dizin bölümünde ise sözcükler alfabetik olarak sıralanmıştır. Her sözcük metin içindeki bağlamlarına göre de anlamlandırılmıştır. Genel dizinin yanı sıra Kişi Adları dizini de ayrı olarak hazırlanmıştır. Tıpkıbasım bölümünde ise üzerinde çalışılan nüshanın tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Bu tez çalışmasında engin tecrübesiyle bana her daim yol gösteren çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Aylin KOÇ GİANNOPOULOS'a, yüksek lisans derslerinde değerli bilgilerini paylaşan aynı zamanda beni tez konusuna yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ'ye, tezimin birçok aşamasında bilgisinden istifade ettiğim kıymetli dostum Dr. Öğr. Üyesi Öznur DURGUN'a, bu tezi başlayıp bitirmemde beni her daim destekleyen ve manevi desteğini hiç esirgemeyen başta sevgili anneme ve aileme, çalışmam boyunca bana yoldaş olan sevgili eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

FEYZA DOĞU BAŞ

İSTANBUL-2024

ÖZET

Çalışmamıza konu olan Şükrullah el-Amasyavî'nin kaleme aldığı *Behceti't-Tevârîh* adlı eser, 15. yüzyılda Mustafa Fârisî tarafından Mahbûbu'l Kulûbi'l-Ârifîn adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. Çalışmamız bu eserin Beyazıt nüshasının 450a-478b varakları arası üzerinedir. Bu sayfa aralıkları on üç bölümden oluşan eserin on ikinci bölümüne denk gelmektedir. Bu bölümde ise Benî Ümeyye halifeleri, Abbâsî halifeleri, Alevîler'in halifeliği ve Selçuklu hükümdarları yer almaktadır.

Çalışma; İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır: İnceleme bölümünde eserin müellifi Şükrullah'ın hayatına ve edebi kişiliğine, eserlerine, Behceti't-Tevârîh'in yazılışına, içeriğine, nüshalarına ve kaynaklarına yer verilmiştir. Eser üzerinde yapılan çalışmalar ve Mustafa el-Fârisî'nin Mahbûbu'l Kulûbi'l-Ârifîn adlı tercümesi hakkında bilgi verilmiştir. Özet, metnin bölümlerine göre yazılmıştır. Bölümler, metin orijinalindeki sıralamasına göre oluşturulmuştur. Metnin dil özelliklerinin incelenmesinde; seslerin yazılışlarına, ses ve şekil bilgisine yer verilmiştir.

Metin bölümde sayfa ve satır numaraları belirtilerek nüsha, çeviri yazıya aktarılmıştır. Arapça ibarelere orijinal şekliyle metinde yer verilmiş, açıklamaları ise dipnotta belirtilmiştir. Müelliften kaynaklanan yanlış harekelendirmeler de dipnotla gösterilmiştir.

Dizin kısmında metinde geçen tüm kelimelere yer verilmiş, sözcükler metindeki bağlamlarına göre anlamlandırılmıştır. Kelimelerin hangi sayfa ve satırda geçtiği, hangi dile ait oldukları, kaç defa kullanıldığı, kullanılmış ise yer aldığı tamlamalar da ayrıca belirtilmiştir. Ayrıca deyimleşmiş ifadeler anlamları verilerek alt başlıkta gösterilmiştir. Genel dizin haricinde metinde çok fazla özel isme yer verildiği için Kişi Adları Dizini ayrı bir dizin olarak hazırlanmıştır.

Tıpkıbasım bölümünde üzerinde çalıştığımız nüshanın tıpkıbasımı yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Behceti't-Tevârîh, Mustafa el-Fârisî, Abbâsî Halifeleri.

ABSCRACT

The work called Behceti't-Tevârîh, written by Şükrullah el-Amasyavî, is the subject of our study, which was translated into Turkish by Mustafa Fârisî in the 15th century under the name Mahbûbu'l Kulûbi'l-Ârifîn. Our study is based on pages 450a-478b of the Beyazıt copy of this work. These page intervals coincide with the twelfth chapter of the work which consists of thirteen chapters. In this section, the Beni Umayyad caliphs, the Abbasid caliphs, the Alevi caliphate and the Seljuk rulers take part.

The study consists of Four sections named; review, text, index and facsimile: In the review section, the life, the literary personality and works of Şükrullah, the author of this work are included and additionaly the writing of Behceti't-Tevârîh and its content, copies and sources are worked in. Studies carried out on that work and information about Mustafa el-Fârisî's translation called Mahbûbu'l Kulûbi'l-Ârifîn are also given. The summary is written according to the sections of the text. The chapters are created according to their order in the original text. In examining the linguistic features of the text; Spelling of sounds, Information about sonics and Morphologie are included.

In the text section by specifying page and line numbers, the exemplar has been transmited to a translation script. Arabic phrases are included in the text in their original form, and their explanations are stated in the footnotes. Incorrect spellings caused by the author are also shown in footnotes.

In the index section, all words in the text are included, and the words are given meaning according to their context in the text. The page and line in which the words appear, which language they belong to, the number of times they are used, and the phrases in which they are used are also stated. In addition, idiomatic expressions are shown in subheadings with their meanings. Since there are too many proper names in the text apart from the general index, the Personal Names Index has been prepared as a separate index.

In the facsimile section, there is a facsimile of the copy we have been working on.

Keywords: Behceti't-Tevârîh, Mustafa el-Fârisî, Abbasid Caliphs.

KISALTMALAR VE İŞARETLER

a.	:	Varağın “a” yüzü
a.g.e.	:	Adı geçen eser
a.g.m.	:	Adı geçen makale
a.g.t.	:	Adı geçen tez
Ar.	:	Arapça
b.	:	Bin
b.	:	Varağın “b” yüzü
bk.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
Far.	:	Farsça
Hz.	:	Hazret
hzl.	:	Hazırlayan/Hazırlayanlar
krş.	:	Karşılaştırınız
No.	:	Numara
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
T.	:	Türkçe
<	:	Kelimenin kaynağını gösterir.
+	:	İsim kök veya gövdesine gelen eklerden önce kullanılmıştır.
-	:	Fiil kök veya gövdesine gelen eklerden önce kullanılmıştır.
[ ]	:	Eksik yazılmış unsurları, kaynak metnin sayfa ve satır numaralarını ve bir kelimenin kaynak metinde kaç kez geçtiğini gösterir.
(?)	:	Okunuşundan emin olunamayan veya okunamayan kelimeleri gösterir.
‘	:	Çeviri yazı dışındaki metinlerde ayın’ı ifade eder.
/	:	Kaynak metnin sayfa ve satır numaralarını birbirinden ayırmak için kullanılmıştır.
’	:	Çeviri yazı dışındaki metinlerde hemze’yi ve kesme işaretini ifade eder.
.	:	Çeviri yazı dışında bazı kelimelerin kısaltmasında kullanılmıştır.
{ }	:	Kaynak metindeki derkenârları göstermek için kullanılmıştır.

“ ” : Metnin günümüz Türkçesine çeviri kısmında Arapça sözlerin yerine Türkçelerinin kullanıldığı ve alıntılandığını göstermek için kullanılmıştır.

• : Dizin bölümünde deyimleri ve kalıplaşmış ifadeleri ayrıca sözcüğün farklı anlamlara geldiğini göstermek, kişi dizinde ise aynı ismin birden fazla tekrarında kişilerin kim olduğunu ayırt etmek için kullanılmıştır.

() : Kişi dizininde tarihleri ve isimlerin çeviri metindeki yazılışlarını ayrıca akrabalık ilişkilerini anlatmak için kullanılmıştır.

(….) : Sözün bitmeyip devam ettiğini veya kendisinden önce de sözlerin olduğunu belli etmek için kullanılmıştır.

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا (آ)	a, ā	ص	ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	P	ظ	ẓ
ت	T	ع	ʿ
ث	Ṣ	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	Ç	ق	ḳ
ح	Ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	Ḫ	ڭ	ñ
د	D	ل	l
ذ	ẕ ḍ	م	m
ر	R	ن	n
ز	Z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	J	ه	ḥ, a, e
س	S	لا	la, lā
ش	Ş	ى	y
		ء	ʾ

1. İNCELEME

1.1. ŞÜKRULLAH'IN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Hayatına dair çok fazla bilgi bulunmayan Şükrullah'ın babasının adı Şehâbeddin Ahmed, dedesinin adı Zeynüddin Zeki'dir. Doğum yeri ve tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte Şükrullah yirmi iki yaşında Osmanlıların hizmetine girmiş, hayatı boyunca onlara hizmette bulunmuştur.[1] Kendisi dönemin en önemli âlimlerinden olup saygın bir kişiliğe sahiptir. Fatih Sultan Mehmet tarafından da büyük bir saygı görmektedir.[2] Çeşitli eserlerde farklı isimlerle anılmıştır. Şükrullah'ın nisbesi "Amasyevî" ve "Rûmî" diye zikredilmiştir.[3]

Şükrullah eserlerinde ailesine dair sadece babası ve dedesinin isimlerini zikretmiştir. Amasyalı olduğu söylense de tam olarak kesinlik kazanmamıştır. Ahmed Çelebi isimli bir oğlu vardır. Hatta oğlu için dönemin en iyi âlimlerinden olduğu söylenmektedir.[4] Şükrullah eserin sonunda Behceti't-Tevârîh'i yazdığında yetmiş yaşını geçtiğini belirtir. İki yılda tamamlanan eseri yetmiş üç yaşında bitirmiştir. Fatih döneminde yaşamış olan tabip "Şirvanlı Şükrullah" ile zaman zaman karıştırılmıştır. Hem dedesinin hem de babasının âlim olması onun iyi yetişmesine vesile olmuştur. Bazı kaynaklarda isminin önüne "Molla" sıfatının gelmesi onun din âlimi olduğuna da işarettir.[5] Şükrullah, Fatih Sultan Mehmet'in sadrazamı Mahmud Paşa için Behceti't-Tevârîh'i yazmıştır. Eser, on üç bölümden oluşan bir genel dünya tarihidir.

Şükrullah'ın doğum tarihi gibi ölüm tarihinde de kesin bir bilgi yoktur. Câmiʿu'd-Daavât adlı eserini yazdığı 868 (1464) yılından sonra fazla yaşamamış olmalıdır.[6] Behceti't-Tevârîh'i yazdığı zamanlar, yaşlılıktan şikâyet ettiği düşünülürse 868'den sonra çok fazla yaşamadığı tahmin edilmektedir.

Şükrullah, II. Murad ve Fatih döneminin en önemli tarihçilerindendir. Birçok ilimden (tarih, tıp, coğrafya, astronomi, din vb.) haberdar olduğu yazdığı Behceti't-Tevârîh adlı eserinde görülür. Dönemin padişahlarıyla kurduğu yakın ilişki onun siyasette de etkili olduğu göstermektedir. Şükrullah'ın şiir ve musikiye de ilgisi vardı. Hatta II. Murad kendisine musikiye ait eserlerde yazdırırmış. Bu yüzden ilk eserleri musikiye aittir.

---

1 Nihal Atsız, Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanlar Tarihi, İstanbul, Arkadaş Basımevi, 1939, s. 2.
2 Hoca Sadedin Efendi, Tâcü't-Tevârîh, İstanbul, Kültür Bakanlığı, 1992, c. 2, s. 190; c. 5, s. 84.
3 Sara Nur Yıldız, Şükrullah", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 39, s. 257-258, 2010.
4 Hoca Sadettin Efendi, a.g.e., c. 3, s. 195.
5 Hasan Almaz, "Şükrullah b. Şihâbeddin Ahmed b. Zeyneddîn Zekî Behcetü't-Tevârîh (İnceleme-Metin-Tercüme)", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara, 2004, s. 27.
6 Sara Nur Yıldız, a.g.e., c. 39, s. 257-258.

1.2. ESERLERİ

Şükrullah'ın kaynaklarda tespit edilen yazıldığı tarihlere göre sırasıyla eserleri şöyledir:

1.2.1. Tercüme-i Kitâb-ı Edvâr (Musikî Risâlesi)

Şükrullah'ın edebi kişiliğinde de değindiğimiz gibi ilk eserleri II. Murad'ın da isteği üzerine musiki üzerine olmuştur. Bu eseri, Safiyeddîn Abdu'lmü'mîn Urmevî'den çevirmiş ve üzerine eklemeler yapıp genişletmiştir. Eser, bu güne kadar birçok araştırmaya kaynak olmuştur. Bu eser en eski ve ilk resimli organolojik çalışma sayılmaktadır.[7] Şükrullah, tercümeyi bitirdikten sonra birçok yazarın kitabına bakarak yirmi bir fasıllık alıntı yapmıştır. Eser, toplam otuz altı fasıldır.[8] O dönemde kullanılan dokuz Türk çalgısını (ud, ıklığ, rebab, mizmar, pişe, çenk, nüzhe, kanun ve muğni) detaylarıyla anlatmıştır.

II. Murad'a sunulan bu eserin tek nüshası, Rauf Yekta Bey kitaplığında bulunmaktadır.[9] Rauf Yekta'dan sonra bu eseri başkaları da diğer bölümlerini günümüz Türkçesine çevirmiştir.

1.2.2. Risâle-i İlmü'l-Musikî (Risâle min İlmi'l-Edvâr)

Şükrullah'ın 805-907 (1403-1405) yıllarında yazdığı ikinci telifidir. Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid'in oğlu İsa Çelebi'ye ithaf edilmiştir.[10] Eserin, orijinal olmayıp bazı yazarların kitaplarına bakıp yazdığı yirmi bir fasıllık kısım olabileceği mümkündür. Bu eser de Türk müzik teorisi konusunda Türkçe yazılan ilk eserlerden olmalıdır.[11]

1.2.3. Enîsu'l-Ârifîn

Eser, 856-861 (1451-1456) yıllarında yazılmıştır. Eserde dil, nesirle yazılan bölümlerde Türkçe, nazımla yazılan bölümlerde ise Farsça'dır. Eserin bir nüshası Manisa İl Halk Kütüphanesi'ndedir. Hikmet, öğüt ve nasihat içeren bu eser, on beş bölümden oluşmaktadır. Eserle ilgili birkaç başlık ise şu şekildedir: Akıllı kimsenin üstünlüğü, ilim sahiplerinin övülmesi, cahillik, söz söyleme, hikmet-öğüt-nasihat, dostluk ve sadakat,

---

7 Etem Ruhi Üngör, Osmanlıda Türk Musikisi ve Çalgılar, Osmanlılar, c. 10, s. 579.

8 Rauf Yekta, Türk Sazları, Milli Tetebbûlar Mecmuası, İstanbul, 1331, c. 2, sayı: 4, s. 137.

9 Rauf Yekta, a.g.e. c. 2, sayı: 4, s. 135.

10 Nihal Atsız, Şükrullah'ın İsa Çelebi'ye ithafen bir müzik eseri yazmış olduğunu mümkün görmektedir. Bunun sebebi olarak da İsa Çelebi zamanında Şükrullah'ın 17 yaşında olduğunu ve bu yaşta bir çocuğun bir musıki eseri yazamayacağını söylemiştir. (Osmanlı Tarihleri, sf.40). Ancak gerek eski kaynaklarda, gerekse Osmanlı Dönemi Müzik eserlerinde Şükrullah'ın ismi geçmektedir.

11 Recep Uslu, "Osmanlıdan Cumhuriyete Müzik Teorisi Eserleri", Türkler Ansiklopedisi, C. 12, s. 443.

düşmanlık ve adavet, evlat nasihati. Bu konular anlatılırken ünlü filozoflardan örnekler verilerek zenginleştirilmiştir.

1.2.4. Şerh-i Kasîde-i Emâlî

Eserin 856-861 (1451-1456) yıllarında yazıldığı tahmin edilmektedir. Şeyh İmam Sirâceddin Ali bin Osman el-Ûşî, Maturîdî mezhebinin inanç esaslarını konu alan manzum el-Emâlî adlı eserin şerhidir. Eserin herhangi bir nüshası yoktur.

1.2.5. Behceti't-Tevârîh

Tezimizin konusu olan bu eser hakkında detaylı bilgi üzerinde ayrıca durulacaktır. 861-863 (1456-1458) yıllarında yazılmış genel dünya tarihini anlatan eserdir. Eserin yazılışı, içeriği, nüshaları, kaynakları üzerinde durulacağından bu kısımda sadece eserin dil ve üslup özelliklerine değineceğim: Şükrullah, eserini havas için değil avam için yazmıştır. Şükrullah, eserini herkesin okuyup anlayabileceği şekilde kaleme almıştır. Tarih kitaplarında rastlanan sanatlı ve ağdalı cümleler pek yoktur. Yazar, eserini kaleme alırken eserin edebî özelliğinden çok meramının anlaşılmasını göz önünde bulundurduğundan cümle yapısına pek önem vermemiştir. [12]

1.2.6. Minhâcu'r-Reşâd:

Eser, 864 yılında Fatih Sultan Mehmet için yazılmıştır. On iki bab ve yetmiş üç fasıldan oluşmaktadır. Eser, Farsça yazılmıştır. İçerisinde dinî konular yer almaktadır. Bu eserin oluşturulması için yazar, 145 ilim dalından oluşan elli sekiz kitaba başvurmuştur. Her bab hadis ile başlar. Sonunda ise âlimlerin hikâyelerine yer verilir. Eseri oluşturan bablar şu şekildedir:

Birinci Bâb: Tevhîd (13 fasıl), İkinci Bâb: Kâmil mü'mîn (4 fasıl), Üçüncü Bâb: Namazla ilgili konular (3 fasıl), Dördüncü Bâb: Beş vakit namaz (3 fasıl), Beşinci Bâb: Namazın sıfatları (19 fasıl), Altıncı Bâb: Abdest (6 fasıl), Yedinci Bâb: Oruç (6 fasıl), Sekizinci Bâb: Hac (4 fasıl), Dokuzuncu Bâb: Allah'ın isimleri, Onuncu Bâb: Allah'ın veli kulları (sahabe ve tabiin) (6 fasıl), On birinci Bâb: Tabiinden sonra gelenler (3 fasıl), On ikinci Bâb: Âlimler (8 fasıl).

Eserin nüshaları; Süleymaniye/Şehid Ali Paşa 1430, Süleymaniye/Kadızâde Mehmed 302, Topkapı/Revan Köşkü 368, Ayasofya 2112 no'da mevcuttur.

---

[12] Hasan Almaz, a.g.t., s. 28-38.

1.2.7. Câmi‘u’d-Da‘avât:

Eserin yazımına 868 yılında başlanmış aynı yılın ortalarında ise eser tamamlanmıştır. Hz. Muhammed’in dualarını bir araya getiren eserdir. 114 farklı eserden yararlanılarak oluşturulmuştur. Yirmi iki babdan oluşur ve 472 duayı içerir. 32 dua Kur’an’dan alınmış geri kalan dualar ise Hz. Muhammed’in farklı zamanlarda ettiği dualardan seçilmiştir. Eser, Ed‘iye-i Ma’sure adıyla da bilinmektedir. Eserin yazma nüshaları ise Süleymaniye Ktp./Ayasofya 2782, 2793; Süleymaniye Ktp./Fatih 2557, 2774; Topkapı/Revan Köşkü 093; Ali Emiri 1924 no’da bulunmaktadır.

1.3. KİTÂBU BEHCETİ’T-TEVÂRÎH

1.3.1. Eserin Yazılışı

Behceti’t-Tevârîh’in ne zaman yazıldığı konusunda kitabın farklı yerlerinde farklı tarihler verilmiştir. Şükrullah, kitabı 861 Muharrem ayında (1456) yazdığını söyler. Lakin eserin başka bölümlerinde 862 (1457) ve 863 (1458) tarihlerinde yazıldığı da dile getirilir. Müellif, Bursa’daki son yıllarında (1456-1459) Sadrazam Mahmud Paşa’ya ithafen yazdığı bu eser karşılığında sadrazam tarafından 1000 akçe ile ödüllendirilmiştir.[13] Şükrullah, Fatih Sultan Mehmet’in 855 (1451) yılında tahta çıktığı ve onun tahta çıkışının sekizinci yılında eserini yazdığını ifade etmiştir. Bu tarihlerden yola çıkılarak eserin yazımına 861 (1456) yılında başladığını 863 (1458) yılında da eseri iki yılda bitirdiğini söyleyebiliriz.

Şükrullah eserini yazarken kullandığı kaynakları kısmen belirtir; Ahmedî’nin İskendernâme’si ile müellifi ve mahiyeti hakkında bilgi bulunmayan Sahîhü’t-Tevârîh bunlardan ikisidir.[14]

1.3.2. Eserin İçeriği

Behceti’t-Tevârîh, bir genel dünya tarihidir. Her ne kadar genel dünya tarihi olsa da aynı zamanda İslam tarihi olarak da nitelendirilebilir. Eser, yalnızca bir tarih kitabı olarak değil coğrafya, etnografya, astronomi, kozmografya, din kitabı olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Bursa’da kaleme alına Behceti’t-Tevârîh on üç bölümden meydana gelmiştir. Şükrullah, eserini Fâtih Sultan Mehmed ile veziri Mahmud Paşa’yı överek bitirir; bu

[13] Sara Nur Yıldız, Şükrullah, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 39, İstanbul, 2010, s. 257-258.
[14] Sara Nur Yıldız, a.g.m, s. 257-258.

arada Fâtih döneminin tarihini ayrı bir ciltte yazmayı düşündüğünü de belirtir. *Behceti't-Tevârîh*'in en orijinal bölümleri müellifin yaşadığı Çelebi Mehmed, II. Murad ve Fâtih dönemleridir.[15] Eser, dünyanın yaratılışından itibaren 855 (1451) yılına kadarki olayları özetler. Eserin bölümleri ise şu şekildedir:

1. bab: On dört fasıl, on iki makaleden oluşur. İnsanlığın yaratılışı.

2. bab: Kur'an'da ismi geçen bazı peygamberlerin tarihi.

3. bab: Hz. Muhammed'in Hz. Âdem'e kadar giden nesebi.

4. bab: Hz. Muhammed'in doğumu, dünyadan ayrıldığı ana kadar geçen olaylar, yedi fasıldır.

5. bab: Hz. Muhammed'in aile hayatı, dört fasıldır.

6. bab: Aşere-i mübeşşere denilen on sahabenin hayatı.

7. bab: Aşere-i mübeşşereden olmayan diğer sahabelerin hayatı, dört fasıldır.

8. bab: Dört mezhep imamı, altı hadi imamı, fetvaları kabul görülen sekiz imamın hayatı, üç fasıldır.

9. bab: Yüz yedi meşhur tarikat şeyhinin hayatı.

10. bab: Yunanlı filozofların hayatı.

11. bab: İran padişahları, dört fasıldır.

12. bab: Emevîler, Aleviler, Abbâsîler ve Selçuklu sultanları.

13. bab: Osmanlı Devleti'nin kuruluşu, Osmanlı padişahlarının hayatı.

Behceti't-Tevârîh, 937 (1530-31) yılında Mustafa Fârisî tarafından Mahbûbu'l Kulûbi'l-Ârifîn adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. Mustafa Fârisî, tercümesinde Behceti't-Tevârîh'in baş kısımlarını biraz değiştirmiş, bazı yerlerini de kısaltmıştır.[16]

Şükrullah, kendisinden önce gelen tarihçilerin eserlerini de göz önüne alarak bir eser ortaya koymuştur. Kitabın ilk dokuz bölümü daha çok İslam tarihini ele alırken sonraki bölümler daha ziyade diğer tarihleri ele almıştır. Bu sebeple tarih araştırmacıları için önemli bir kaynak eser olma niteliği taşımaktadır.

---

15 Ayla Demiroğlu, Behcetü't-Tevârîh, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 5, İstanbul, 1992, s. 349-350.
16 Ayla Demiroğlu, Behcetü't-Tevârîh, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 5, İstanbul, 1992, s. 349-350.

1.3.3. Eserin Nüshaları

Behceti't-Tevârîh'in birçok kütüphanede nüshası mevcuttur. Bu nüshalar şu şekildedir:

- Ayasofya Kütüphanesi, No. 2990.
- Nuruosmaniye Kütüphanesi, No. 3059.
- Süleymaniye Serez Kütüphanesi, No. 1891.
- Beyazıd Devlet Kütüphanesi, No. 4902.
- Topkapı/Revan Köşkü Kütüphanesi, No. 1538.
- Topkapı/Revan Köşkü Kütüphanesi, No. 1539.
- Fatih Kütüphanesi, No. 4203.
- Türk Tarih Kurumu, No. Y/312.
- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Farsça Yazmalar, No. 801.
- Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazmalar Bölümü M. Con Kolleksiyonu No. 441.
- Düğümlü Baba Kütüphanesi, No. 351.
- Tahran Milli Kütüphanesi, No. 376.
- Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 993.
- Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 1246/1.
- Londra, British Museum, No. or.1627.
- Münih Kraliyet Kütüphanesi, No. 288.
- Paris Milli Kütüphanesi, No. 90-91.
- Petersburg Umumi Kütüphanesi, No. 828.
- Viyana Milli Kütüphanesi, No. 828.

Eserin ilk redaksiyonu gibi görünen Nuruosmaniye nüshasında Şükrullah, Ertuğrul Bey'in soyunun Gökalp b. Oğuz'a ulaştığını söyler. Müellif bu bilginin kendisine, II. Murad tarafından 852 (1448) yılında elçi olarak gönderildiği Karakoyunlu Hükümdarı Mirza Cihan Şah'ın meclisinde Moğol yazısı ile yazılmış bir kitaptan naklen verildiğini belirtir. Yalnız bu nüshada vezir Mahmud Paşa'nın adı "Sebeb-i Te'lîf" kısmında II. Mehmet'ten sonra geçmektedir. Mahmud Paşa'nın vezîriâzamlıktan azli gibi

bazı siyasî sebepler, on iki bab olan bu nüshanın diğer nüshalara göre farklılıklar göstermesine yol açmış olabilir.[17]

1.4. ESERİN KAYNAKLARI

Şükrullah, eserini yazarken birçok kaynaktan faydalanmıştır. Bu kaynaklar şu şekildedir:

- **Kûtü'l-Ervâh**: Hasan bin Ali bin Hammâd'ın eseridir. Şükrullah'ın eserinde en çok alıntı yaptığı kaynaktır. Genel bir İslam tarihidir. Dünyanın yaratılışından başlayarak peygamberleri ve Hz. Muhammed'in nesebi, doğumu, savaşları, dört halife, Emeviler, Abbasiler, Alevi halifeleri, Selçuklular ve İlhanlıları konu almaktadır. Eserin yazması Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunur. Toplam doksan sekiz yapraktır.[18]
- **Târîh-i Taberî:** Şeyh Cafer Muhammed-i Taberi tarafından yazılmıştır. Dünyanın yaratılışından 302 (915) yılına kadar geçen olayları anlatmaktadır. Özellikle İslam öncesi dönemlere genişçe yer vermiştir. İslam tarihinin en önemli eserlerindendir.
- **Nizâmü't-Tevârîh:** Yazarı, kadı Beyzâvî'dir. Hz. Âdem'den başlayıp 674 yılına kadarki olayları konu alan genel bir tarih kitabıdır. Dört bölümden oluşur: 1. Peygamberler tarihi. 2. İran melikleri tarihi. 3. İmamlar tarihi. 4. Emeviler, Abbasiler, Safariler, Samaniler, Gazneliler, Deylemliler, Selçuklular, Selefki Harzemşahlar ve Moğollar tarihi.
- **Muntazam fi Târîhi'l-Ümem:** İbn Cevzî'nin eseridir. Dünyanın yaratılışından Abbasî halifesi Müstazi-Billâh'ın halifeliğine kadarki tarihi anlatmaktadır.
- **Şemseddîn-î Herevî'nin Tarihi:** Hakkında pek bilgi yoktur.
- **Târîhu'l-Kebîr:** Buhârî'nin eseridir. Hadis ehlinin hayatını anlatır.
- **Suveru'l-Ekâlîm:** Ebu Zeyd Ahmed bin Sehl el-Belhî'nin eseridir.
- **Vefayâtü'l-A'yân:** İbn Hallikan'ın eseridir. Edebiyat tarihi için önemli bir eserdir.
- **Târîh-i Türkistan**: Yazarı Mecdeddin Muhammed bin Adnan'dır. İbrahim Tamgaç Han adına yazılan yazılmış, Hindistan'daki halkların yaşamını konu almaktadır.

---

[17] Ayla Demiroğlu, Behcetü't-Tevârîh, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 5, İstanbul, 1992, s. 349-350.
[18] Nihal Atsız, Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi, İstanbul, 1939, s. 10.

- **Keşfu'l-Beyân:** Ebu Mansûr Abdulmelik İbn Ahmed bin İbrahîm es-Sa'lebî'nin Kur'an tefsiridir.
- **Ravzatu Uli'l Elbâb fi Tevârîhi'l-Ekâbiri ve'l-Ensâb:** Câmi'u't-Tevârîh adlı eserin yazarı Benâketî tarafından değiştirilerek düzenlenmiş halidir.
- **Uyûnu't-Tefâsîr:** Şeyh Şihâbeddîn Ahmed bin Mahmûd es-Sivâsî'nin eseridir.
- **Mirsâdü'l-İbâd mine'l-Mebde ile'l-Mi'âd:** Şeyh Necmeddîn Ebu Bekir bin Abdullah er-Râzî'nin eseridir. Tasavvufî bir eserdir.
- **Siyerü'l-Mulûk:** Nizâmü'l-Mülk Hasan tarafından yazılmıştır.
- **İskendernâme:** Ahmedî tarafından yazılmıştır. Yıldırım Beyazıd'a takdim edilmiştir. Konusunu İran edebiyatından alır.
- **Kitâbu'l-Mesâlik ve'l-Memâlik:** Ebu'l-Kasım Ubeydullah bin Abdullah bin Hordâdbih'in eseri olup bir tür tarihî coğrafya kitabıdır.
- **Kitâbu'l-Mesâlik ve'l-Memâlik:** Ebu'l-Kasım Muhammmed bin Havkal'a aittir. Eser, hem tarih hem de coğrafya açısından önemli bir eserdir.
- **Mecma'u'l-Ensâb:** Muhammed bin Ali bin Muhammed eş-Şebânkâreî'nin eseridir.
- **Tefsîr-i Kevâşî:** Muvafakkaddîn Ahmed bin Yusuf el-Mûsulî eş-Şeybânî eş-Şâfi'î'nin Kur'an tefsiridir.

1.5. ESER ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Eser üzerinde bu zamana kadar birkaç çalışma yapılmıştır. Behceti't-Tevârîh, Kanuni Sultan Süleyman zamanında 937'de (1530-31) Mustafa Fârisî tarafından *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn* ismiyle Türkçeye çevrilmiştir. Behceti't-Tevârîh'in Osmanlılar'a ait bölümü, Farsça metin ve Almanca tercümesiyle birlikte Theodor Seif tarafından 1925 yılında *Mitteilungen zur osmanischen Geschichte'nin* ikinci cildinde (s. 63-128) neşredilmiştir. Bu yayında Münih ve Viyana nüshaları kullanılmıştır.[19]

G. Hazai, 1957 tarihinde V. Kolarov Milli Kütüphanesi'nde *Behceti't-Tevârîh'in* Sofya yazmasından bölümlerde yayımlatmıştır.[20] Nihal Atsız, eserin Türkler ve Osmanlılar'a ait olan bölümlerini *Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi* ismiyle 1939 tarihinde yayımlamıştır. Eser aynı zamanda Hasan Almaz tarafından 2004 yılında doktora tezi olarak çalışılmış ve günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

---

[19] Ayla Demiroğlu, Behcetü't-Tevârîh, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 5, İstanbul, 1992, s. 349-350.
[20] Sergey Grigoreviç Agacananov, "Oğuzlar", Selenge Yayınları, İstanbul, 2003, s. 30

1.5.1. Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn

Şükrullah el-Amasyâvî'nin *Kitâbu Behceti't-Tevârîh'i* Kanunî Sultan Süleyman zamanında Mustafa el-Fârisî tarafından bazı düzeltmeler yapılarak *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn* adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. Birçok nüshası bulunan bu eserin Beyazıd Kütüphanesi 2342-2343 numaralı nüshasının 450a-478b varakları arası tez konusunu oluşturmaktadır.

Kaynaklarda Mustafa Fârisî'nin aslen İstanbullu olduğu ve asıl adının Mustafa ibn Ahmed olduğu, şair olduğundan dolayı şiirde "Fârisî" mahlasını kullandığı, Farsçayı ve Fars şiirini sevdiği zikredilmektedir.[21] Sehî Bey'in ifadelerine göre ise Mustafa el-Fârisî, İstanbul doğumlu, saadet yuvası olan sarayın bağlılarından olup Farsçaya mâil, hoş tabiatlı, kabiliyetli, güzel bir gençtir.[22] Mustafa el-Fârisî'nin hayatına dair çok fazla bilgi bulunmamaktadır.

Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn, Kitâbu Behceti't-Tevârîh'e göre daha ağır ve ağdalı bir dille yazılmıştır. Tezimizin konusu olan 450a-478b varaklarında özellikle padişahların Arapça mühürleri, aynı zamanda Arapça ve Farsça terkiplerin çok fazla kullanılması, müellifin şair olmasından dolayı Farsça şiirlere yer verilmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Mustafa el-Fârisî, Behceti't-Tevârîh'i, kitaplara çok değer veren Yeniçeri kâtibi Şihâbeddîn Bey'in yeniçeri ağası Mehmed Ağa'ya ulaştırmasıyla elde ettiğini belirtmektedir. Mehmed Ağa, eseri kendisine vererek tercüme etmesini istemiştir. Mustafa el-Fârisî bunun üzerine 20 Muharrem 937/14 Eylül 1530'da okuyanlardan hayır duası beklediğini söyleyerek tercümeye başlamıştır.[23]

Tercümenin başlangıcında Allah'ı, peygamberi, Kanunî Sultan Süleyman'ı, vezîr-i âzam İbrahim Paşa'yı övdükten sonra İbrahim Paşa adına bir manzume yazmıştı.

Eserin baş kısmını değiştirerek Allah'ı, peygamberi, Kanunî Sultan Süleyman'ı ve vezîr-i âzam İbrahim Paşa'yı nesir ve nazım ile karışık büyük bir maharetle övdükten sonra İbrahim Paşa adına bir manzûme yazmış ve eskilerin durumunu ve yaptıklarını böylesi büyük kahramanlıklar sergilemiş insanlara bildirmek, sultan ve vezirinin tertemiz hatırlarını, gönül aynalarını bu faydalı kitabın okunmasıyla dinlendirmek için

---

21 Hasan Almaz, a.g.t., s. 69

22 Mustafa İsen, "Sehî Bey Tezkiresi", Akçağ Yayınları, Ankara, 1998, s. 233.

23 Nihal Atsız, XV. Asır Tarihçisi Şükrullah Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1939, s. 17.

Firdevsî'nin *Şehnâme'yi* Farsça olarak Mahmud Sebuktegin adına nazmetmesi gibi kendisinin de devlet ehlinin önderi, hidayetin kabesi, velayetin kıblesi, gerçek ilimlerin derleyicisi, ilklerin ve sonların menkıbelerinin toplayıcısı, belagatçıların ve fesahatçilerin en açık sözlüsü Şükrullah'ın Farsça yazılmış, güneş gibi aydınlatıcı Kitâbu Behceti't-Tevârîh'ini Türkçeye çevirdiğini söylemektedir.[24]

Mustafa Fârisî'nin, Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn adlı tercümesinin nüshaları şunlardır:[25]

- Beyazıd Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No. 2342-2343.
- Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Koleksiyonu, No. 4202.
- Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi Koleksiyonu, No. 222.
- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe yazmalar, No. 881.
- İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, No. 2381.
- İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, No. 670.
- Mehmediye, No. 4202/3.
- Topkapı/Revan Köşkü Kütüphanesi, No. 1096.
- Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 2213.
- Süleymaniye Kütüphanesi, İzmir Kolleksiyonu, No. 445.
- Berlin Devlet Kütüphanesi, No. 2-3349.
- Kahire Hidiv Kütüphanesi, 233 (4 kopya).
- Paris Milli Kütüphane, Schefer Koleksiyonu, No. 1031.
- Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, No. 3349.
- Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, 1479.

1.6. SONUÇ

Kitâbu Behceti't Tevârîh, Şükrullah tarafından Farsça kaleme alınmış bir genel dünya tarihidir. Eserin çok yönlü olması Şükrullah'ın sadece bir devlet adamı değil her alanda bilgisi olan çok yönlü bir kişi olduğunu da gösterir. Şükrullah, eserinde diğer tarihçilerin aksine sade ve anlaşır bir dil kullanmıştır. Onun eserinde olaylar, derine inmeden herkesin anlayabileceği kısa ve öz şekilde verilmiştir. Yaşadığı döneme ait bilgileri de detaya girmeden vermeye çalışmıştır. Bütün bölümler içinde en fazla kendi

[24] Hasan Almaz, a.g.t., s. 69.
[25] Hasan Almaz, a.g.t., s. 70.

yaşadığı dönem olan Osmanlılar'a geniş bir yer ayırmıştır. Bizzat bu dönemi yaşamış birinin verdiği bilgiler, tarih açısından çok önemli bir yere sahiptir.

Üzerinde çalışmış olduğum Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn'in 450a-478b varakları arasında; Benî Ümeyye halifelerinden, Abbâsî halifelerinden, Âlevi halifelerinden ve Selçuklu hükümdarlarının bazılarından bahsetmektedir. Bu bölüm Abbâsî halifelerinin; ne zaman ve nerede doğduğu, öldüğü, tahta çıktığı, çocukları ve mühürleri, yaptıkları savaşlar, saltanat süreleri gibi çok detaya inmeyen genel bilgilerini içermektedir. Padişahların hayatlarına dair kıssalara da yer verilmiştir. Halifeler tarihine yer verildiği için çok fazla özel isim eserde yer almıştır. Eser bu yüzden çok geniş bir tarih sürecini kapsamaktadır. Tarihi araştırmalara kaynaklık edecek bilgiler içermektedir. Devlet yönetiminin bir dönem Abbâsî halifelerinden çıkıp Alevî halifelere geçtiğini de Şükrullah yine eserinde belirtmiştir. Yönetimin bir dönem Selçuklu sultanlarında olduğu sonrasında yine Abbâsîler'e döndüğü de eserde üzerinde durulan bir diğer başlıklardandır. Şükrullah, Selçuklular'ın soyu konusunda da tarihe ışık tutacak bilgiler vermiştir. Bu varaklar arasında ayetlere ve Farsça şiirlere de yer verilmiştir. Eserin dili aslına nazaran ağır ve ağdalıdır.

Eser, tarihi değerinin yanında dönemin dil özellikleri hakkında bilgi vermesi açısından da Türk dili çalışmaları için büyük bir önem taşımaktadır. Türkçenin, Eski Anadolu Türkçesi dönemiyle benzerlik göstermektedir. Eseri dönemin dil özelliklerini, kelime hazinesini, yine eserde Farsça ve Arapçanın dilimiz üzerindeki etkilerini görmemiz açısından değerli bir kaynak olarak nitelendirebiliriz. Dönemin tarih anlayışı, dönemde yaşanan olaylar, geçmişte yaşamış hükümdarlar ve hükümdarların hayatları hakkında elde edilen bu incelemelerin hem tarihimize hem de dil çalışmalarına sunduğu bilgilerin çok değerli olduğunu görmekteyiz.

1.7. METNİN BÖLÜM ÖZETLERİ

1.7.1. Abbâsî Halifeleri

Ebû Mansûr Devânikî'nin Halifeliği: Halifenin camisinde bir insan boyu kadar su yükselmişti. Su alçalınca Mansûr, büyük bir saray yapılmasını emretti ve adını "Batı Bağdât" verdiler. Mansûr hacca gitti. Mekke'nin evlerini tanıyan bir adamın getirilmesini emretti. Hazret-i Âtike'nin evine gittiler. Adam Âtike'nin şiirinden bir beyit okudu. Mansûr zamanında Muhammed b. Abdullah b. Hasan b. Müsennâ, Medine'ye gelmişti.

İsa b. Mûsâ b. Abbâs, onunla savaşmaya geldi. Muhammed b. Abdullah, 145 yılının Ramazan ayında öldürüldü.

Muhammed'in kardeşi İbrâhîm b. Abdullah b. Hasan, kardeşinin intikamını almaya geldi. İsâ b. Mûsâ, onu da öldürdü. Mansûr bu zaferi görünce İsâ'dan korktu. Ebü'l Abbâs Seffâh, İsâ'yı veliaht tayin etmişti. Mansûr, bunu duyunca İsâ'yı öldürme planları yapmaya başlamıştı. Bahçe içinde bir ev yapılmasını emretti. İsâ'dan özür dileyip onu misafir ettiler. Mansûr sarayına gidince bahçıvana bahçeyi sulamasını emretti. Külden olan ev ıslanıp yıkıldı. İsâ, evin altında kalıp öldü. Mansûr Devânikî, 158 yılında Zi'lhicce ayının altısında Mekke'de öldü. On bir oğlu ve bir kadısı vardı.

Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah el-Mehdî Halifeliği: Babasının zulümlerini kaldırmış ve mahkûmları serbest bırakmıştı. Mescid-i Harâm'ı genişletip Safâ ile Merve arasına iki yol yaptırdı. Safâ'nın yanındaki yıkık mescidi de yaptırmıştı. Halifeliğine yakışmayan bir âdeti vardı. Sebepsiz yere mevki sahiplerini öldürürdü. Mekke'yi Şerîfe'de 158 senesinin Zi'lhicce ayında kendisine tâbi oldular. Muhammed Mehdî'nin oğlu Hârûnürreşîd, Rum savaşına çıktı. Kalp hastalığı sebebiyle 179 senesinin Muharrem ayında vefat etti. On iki oğlu ve iki kadısı vardı.

el-Hâdî Ebû Muhammed Mûsâ el-Hadi b. Mehdî b. Ebû Abdullah Muhammed b. Mansûr Devânikî Halifeliği: Hâdî ve Hârûn kardeştir. Mehdî öldüğünde Hâdî Taberistân'daydı. Hârûn, Rebi'ye Bağdat'taki insanların Hâdî'ye bîat etmeleri için mektup göndermişti. Mektup yerine ulaştığında asker haberi duyup Rebî'ye saldırdı. Rebî korkusundan gizlenmişti. Hârûn, Yahyâ b. Haled'i yanına alıp Bağdat'a geldi. Yahyâ araya girdi ve barıştılar. Hâdî Bağdat'a geldi. Afrika emirliği ve Mağrip vilayeti Hârûn'undu. Hicret'in 170 yılında Rebî'ü'levvel ayında Musul sınırında Huzeyfe vilayetinde Âbâd Köyü'nde hasta olup öldü. Otuz altı yaşındaydı. Bir yıl, üç ay hilafette kaldı. Kardeşi Hârûnürreşîd halife oldu. O gün Me'mûn dünyaya geldi. Abbâsîler içinde Hârûn gibi yüce bir halife olmadığı ve o gün gibi bir günün yaşanmadığı söylenir. O günde bir halife öldü ve yerine birisi halife oldu ve bir halife dünyaya geldi.

Hârûnürreşîd'in Halifeliği: Hârûnürreşîd halife olunca melik, sultan ve emirler onun yanına gelip birçok vilayetten hazinesine haraç getirdi. Hâdî, oğlu Ca'fer'i veliaht ilan etmişti. Hâlid b. Bermek ve halkı Hârûn'a biat etmişti. Bîattan vazgeçtiler, kılıç çekip Ca'fer'in kapısına gittiler. Huzeyme b. Hâzim, hilafetten çekilmezsen seni öldürürüm, dedi. Ca'fer b. Hâdî görevine son verdi. Ailesini alarak Şaban ayında hacca gitti ve

Mekke'ye komşu oldular. Mekke halkına sadaka verdi. Ca'fer b. Hâlid b. Bermek'i veziri olmuştu.

Hikâye (454b/1): Hârûnürreşîd, kız kardeşi Abbâse'yi Ca'fer'e hanımı olarak vermeyi istemişti. Yalnız aralarında karı koca ilişkisi olmaması şartını da belirtmişti. Ancak Ca'fer ile Abbâse beraber oldu. Abbâse hamile kaldı ve bir oğlan dünyaya getirdi. Halifenin gönlü bu duruma kırıldı. Hârûn'un hizmetinde "Mesrûr-ı Seyyâf" ismindeki bir kişiyle Ca'fer arasında bir düşmanlık vardı. Halifeye Ca'fer'i kötülemeye başladı. Ca'fer, halifeden uzak durmak için Horasan vilayetini istedi, halife de bunu kabul etti. Mesrûr-ı Seyyâf halifenin yanına gitti ve Ca'fer hakkında uygunsuz sözler söyleyince halife onun öldürülmesini emretti. Mesrûr başını kesip halifeye arz etti. Böylece Bermekîler yıkıldı. Vezirlik Fazl b. Rebî'ye kaldı. Ca'fer Bermekî, Hârûn'un devleti zamanında hiçbir padişahın hizmetinde ulaşamadığı bir mertebeye ulaşmıştı. On bir oğlu ve üç kadısı vardı.

Ebû Abdullah Muhammed Emîn b. Hârûnürreşîd'in halifeliği: Annesi "Zübeyde" isimli Hâşimî asıllı bir cariyeydi. 193 senesinde kendisine biat edildi. Mert bir kişi olmasının yanında kötü ahlaklı ve kanı seven biriydi. Memleketin vaziyeti ile ilgili herhangi bir düşüncesi yoktu. Halifeliği oğlu Mûsâ'ya vermişti. Kardeşi Me'mûn b. Hârûn'u babası Horasan'a vali olarak atamıştı. Me'mûn kardeşinin Horasan'a geleceğini duyunca oğlu Mûsâ'yı veliaht yapmıştı. Fazl b. Rebî, Emîn'e kızıp Me'mûn'ı Emîn'e düşman etti. Fazl b. Rebî, Emîn'den sonra halife Mûsâ b. Emîn olacak, fitnesini yaydı. Emîn, Horasan'a asker gönderdi. Savaşta Emîn'in askerinin bir kısmı kaçtı, bir kısmı ise Me'mûn'a biat etti. Zâhir, Bağdat'a doğru yola çıktı. Emîn, affı için annesini Zâhir'e gönderdi.

Zâhir, annesini geri yolladı. Emîn, ümitsizliğe kapılıp kaçmaya kalktı. Herseme peşine düştü. Yakalayıp yanına aldığı hazinenin tümünü Zâhir'e getirdi. Emîn'i öldürdüler. Zâhir, Emîn'in başını görüp hazinesiyle Me'mûn'a gönderdi. Yirmi sekiz yıl ve altı ay ömrü olmuştu. Dört yıl, altı ay hilafette kaldı. Üç oğlu ve iki kadısı vardı.

Ebü'l Abbâs Abdullâh el-Me'mûn b. Hârûnürreşîd'in Halifeliği: Annesi "Merâcil" isimli bir Berberîyye'dir. 198 yılında kendisine biat ettiler. Me'mûn, akıllı, fazilet ve ilim sahibi, güzel yüzlü, iyi ahlaklı, görüş ve tedbir sahibi bir kişiydi. Bütün ilimleri bilirdi. 170 yılının Rebî'ülevvel ayının on beşinde Bağdat'ta doğdu. Annesi ölünce Me'mûn'u halife Sa'îd Cevherî'ye verdiler. Sa'îd'in hanımı onu emzirdi. Eğitim görecek yaşa gelince Sa'îd; âlimleri, fakihleri, hadisçileri onun için topladı. İmâm Ebü'l

Hasan Alî b. Mûsâ er-Rızâ ile anlaşıp kızı Ümmü Habîbe'yi Muhammed b. Cevâd'a verdi. Abbasîler siyah giysi giyinirdi, onu kaldırıp yeşil giyilmesini emretti. Bu durum Abbasîlerin hoşuna gitmedi. Bazıları, Me'mûn'u hilafetten uzaklaştırıp Hârûn b. Mehdî'ye biat etmeye, ondan sonra da İshâk b. Hâdî'ye biat etmeye niyet etti. 204 senesinin Safer ayında Me'mûn, melik ve emirlerin tamamıyla yeşiller giyip yeşil bayraklarla Bağdat'a geldi. Yeşil giydikleri için ayıplanınca Me'mûn ve Zâhir b. Hasan, emirler ve vezirler siyah giysi giydi.

Bağdat'ın tümü Me'mûn'a itaat etti. Mısır'a gelip Haricîler'in katledilmesini emretti. Fedek memleketini Fâtımatü'z-Zehrâ'nın evlatlarına verdi. Gaza amacıyla Rûm'a gitmek için asker toplayıp Bedîdûn vilayetine gitti. Hasta olup vefat etti. Kardeşi Mu'tasım namazını kıldı ve 218 yılı Recep ayının on altısında Tarsûs'ta defnettiler. Kırk sekiz yaşındaydı. Yirmi yıl, beş ay, yirmi gün halife olmuştu. Me'mun'un on yedi oğlu, birkaç kızı ve iki kadısı vardı.

el-Mu'tasım Billâh Ebû İshâk Muhammed b. Hârûnürreşîd'in Halifeliği : "Mâriye" adında bir cariyeden doğmuştu. 218 senesini Receb ayının on altısında Salı günü ona biat ettiler. Güzel yüzlü ve iyi ahlaklı, yiğit ve cömert biriydi. Her neyi varsa sekiz adetti. Sekiz oğlu ve sekiz kızı vardı. Sekizinci halifeydi. Sekiz şehre fetih yaptı, sekiz yıl, sekiz ay, sekiz gün halifelik yaptı. Rum tarafına yönelerek Sürremenrâ'yı fethetti. Orada bir şehir yaptırdı ve adını "Sâmire" koydu. Kölelere ve askerlere kendilerine birer ev yapmalarını ayrıca şehir ortasında bir cami yapılmasını emretti. Bu caminin dünyada eşi benzeri yoktu. Horasan vilayetinde bir haremi ortaya çıktı. Mu'tasım bunu duydu ve vilayete asker gönderdi. Onu yakalayıp çarmıha gerdiler. Bir filin üzerine bindirerek mahalleleri gezdirdiler. Sonra elini ve ayağını kesip darağacına astılar. Mu'tasım sekiz yıl, sekiz ay, sekiz gün halifelik yaptı. 227 senesinin Rebî'ü'levvel ayının on ikisi Perşembe günü vefat etti. Sâmire'de defnettiler.

el-Vâsik Billâh Hârûn b. Muhammed el-Mu'tasım b. Hârûnürreşîd'in Halifeliği: Annesi "Karâtîs" isimli bir cariyeydi. 227 senesinin Rebî'ü'levvel ayının on ikisi Perşembe günü kendisine biat ettiler. Halife olunca Me'mûn'un kurallarını uyguladı. Peygamber ailesine bağışta bulundu. Onun zamanında hiçbir Alevî fakir olmadı. Kur'an dinleyerek fıkıh kitapları okuyarak vaktini geçirirdi. Otuz altı yıl, altı ay yaşadı. Beş yıl, dokuz ay halifelik yaptı. 232 senesinin Zilhicce ayının yirmi dördünde Çarşamba günü siroz hastalığı sebebiyle vefat etti. Hastalandığında sıcak tandırın içinde zehirli yılanla

tedavi ediliyordu. Tandırın daha fazla ısıtılmasını isteyip içine oturdu. Dışarı çıktığı anda hemen öldü. Altı oğlu, bir kızı ve bir kadısı vardı.

el-Mütevekkil-Alellah Ebü'l-Fazl Ca'fer b. Muhammed el-Mu'tasım'ın Halifeliği: Annesi "Şecâ'" adında Türk asıllı bir cariyedir. 232 senesinin Zilhicce ayının yirmi dördünde Cumartesi günü kendisine biat ettiler. Hilâfet tahtına oturunca ordu ve halkla adalet konusunda anlaşamadı. Resûlullah'ın yakınlarına düşmanlık yaparak kin besledi. Oğlu Müntasır, bunları engellemeye çalışsa da kabul ettiremedi. Hz. Peygamber'in ehline yaptıkları haddi aşınca müslümanlar toplanarak Müntasır'ın yanına geldi ve Mütevekkil'i öldürmeye karar verdi. Mütevekkil, sohbette otururken asker üzerine saldırıp onu parçaladı. 249 senesinin Şevval ayının üçüncü gününde gömüldü. Kırk bir yaşındaydı. On dört yıl, dokuz ay, dokuz gün hilâfette kaldı.

Müntasır b. Mütevekkil'in Halifeliği: 249 senesinin Şevval ayının dördüncü gecesinde hilâfet tahtına oturdu. Gayet açık ve düzgün konuşan, mert biriydi. Vezirleri, emirleri, devlet ve yargı erkânını topladı. Dört kardeşi vardı. Dördünü de divana getirtti ve onlarla halifelik talebinde bulunmamaları üzerine antlaşma yaptı. Kabul ettiklerine dair şahitler tuttu ve kadıdan mektup da aldı. Kardeşlerinin geçimini sağladı. Kısa bir zamanda halifelik yaptı ve öldü. Dört oğlu ve bir kadısı vardı. Kûtü'l-Ervâh'ta halife olduktan birkaç gün sonra yumurtalıklarının şiştiği ve üç gün bunun sıkıntısını çekip öldüğü söylenir.

el-Müsta'în Billâh'ın Halifeliği: Annesi "Mahârak" adında Türk asıllı bir cariyeydi. 248 senesinin Rebî'ü'lâhir ayının pazartesi günü kendisine biat ettiler. Yumuşak, sakin ve iyi huylu bir insandı. Hizmetçilerin, asker ve halkın hatrını gözetirdi. Savaşma işini hafife alır ve düşmandan daima korkardı. Yirmi dört yaşında halife olmuştu. İki yıl, dokuz ay, iki gün hilafette kaldı. Sonra görevine son vererek onu Sâmire'ye gönderdiler.

Hikâye (464b/1): Beraberinde olanlar tarafından secdede olduğu esnada başı kesildi. Müntasır'ın yanında defnettiler. Mu'tez Billâh'ı tahta geçirdiler. Bağdat'ta Sürremenreây denilen bir köşkte onu hapsettiler. Oradan kaçıp Muhammed b. Abdullah b. Zâhir'in yanına gitti. Mu'tez, Muhammed b. Abdullah'a mektup göndererek Müsta'în Billâh'ı istedi ama cevap alamadı. Bağdat'ı kuşattı, alamayınca barıştılar. Bağdat'ı Mu'tez'e teslim ettiler. Müsta'în'i yakalayıp öldürdüler. Başını Mu'tez'e götürdüler.

el-Mu‘tez Billâh Ebû Abdullâh Muhammed el-Mu‘tez b. Ca‘fer el-Mütevekkil’in Halifeliği: Annesi “Na‘ce” adında bir cariyedir. Muharrem ayının yirmi altısında kendisine biat ettiler. Güzel yüzlü ve iyi ahlaklı bir kimseydi. Kendisi dünya işleriyle meşgul olurken annesi asker ve halk işlerini yürütürdü. Kardeşi Mûvaffak b. Mütevekkil’i tutuklatmıştı. Bir gün Muvaffak’ı dışarı çıkardı. Ondan kötülük görünce tekrar Cevsak’a hapsetti. Bazı askerler onu Cevsak’tan dışarı çıkarmaya çalıştı. Bunu duyunca Mu‘tez, Mûvaffak’ın gece vakti örtünmüş bir şekilde sımsıkı bağlanmasını emretti. Mûvaffak, nefes alamayıp öldü. Asker, Mu‘tez’in öncesinde adaletli ve cömert olup sonrasında zalim ve şefkatsiz olmasından rahatsız olunca tüm malını aldı. Ona işkence edip sıcak hamama soktu. Susuzluktan Mu‘tez’in ciğerlerini yaktılar. 255 senesi Şaban ayının yirmisinde Cumartesi günü öldü. Üç yıl, altı ay, yirmi yedi gün hilafette kaldı. Bir kadısı vardı.

Ebû Abdullâh Muhammed el-Mühtedî b. el-Vâsik Billâh Hârûn b. Mütevekkil’in Halifeliği: Annesi “Kurb” adında Rum asıllı bir cariyedir. 255 senesinin Recep ayının yirmi yedisinde Çarşamba günü kendisine biat ettiler. Otuz beş yaşındaydı. İyi amel sahibi, ibadet eden, dindar ve haramdan kaçınan bir yiğitti. Ömer b. Abdülaziz Hazretlerini “Beni Ümeyye’nin zâhidi” diye niteledikleri gibi onu da “Beni Abbas’ın zâhidi” diye nitelerlerdi. Bir davadan dolayı emîrlerle barışıp sonrasında aynı davadan dolayı onlarla savaştı ve yenilip bir eve sığındı. Onu yakalayıp başını kestiler. 256 yılında Recep ayının ortalarındaydı. On bir ay hilafette kaldı. Kadısı, namazını kıldırdı ve Sürremenreay’da defnettiler. On beş oğlu vardı.

Ebü’l Abbas Ahmed el-Mu‘temid’in Halifeliği: Annesi “Kaynân” adında Türk asıllı bir cariyedir. 256 senesinin Recep ayının on altısında ona biat ettiler. Halifelik işlerini ihmal ediyor, dünyevi işlerle vakit geçiriyordu. Kardeşi Muvaffak’ı veliaht edinmiş, memleket işlerini ona bırakmıştı. Bütün vilayetler bu duruma razı olmuştu. Emirler ve askerler de Muvaffak’a uyuyordu. Muvaffak, 278 senesinin Şaban ayında vefat etti. Elli sene yaşadı. Yirmi üç yıl, üç gün hilafette kaldı. Dört oğlu vardı.

Mu‘tazıd b. Muvaffak’ın Halifeliği: Annesi “Hufîr” isimli Rum asıllı bir cariyedir. Sâmire’de dünyaya gelmişti. 278 senesinin Recep ayının yirmi sekizinci gecesinde kendisine biat ettiler. Katı yürekli, siyaset sahibi, iyi ahlaklı ve güzel yüzlü biriydi. Haremeyn-i Şerifeyn’den haraç alınmasını yasakladı. Hâricîleri memleketten sürdü. Mescid-i Nebevî’nin genişletilmesini emretti. Halvân boğazındaki geçidi onardı. Mirasını terk edip mirasın yakın akrabalarına verilmesini emretti. Haziran ayının ortası

gelmeden halktan haraç alınmamasını emretti. İsyan eden bir hizmetçinin üzerine asker gönderdi. Onu bağlayıp Bağdat'a getirtti ve bir deve üzerinde çarmıha gerdi. Bağdat mahallelerini dolaştırdı. Deveden indirip ok yağmuruna tuttular ve onu öldürdüler. Vefat edince 288 senesinin Rebiü'lâhir ayının yirmisinde Cumartesi günü oğlu Müktefî Billâh'a biat ettiler. Ömrü kırk altı yıl sürmüştü. Dokuz yıl, dokuz ay, dokuz gün hilafette kaldı. Beş oğlu ve dört kadısı vardı.

el-Müktefî Billâh Ebû Muhammed Ali b. Ahmed el-Mu'tazıd'ın Halifeliği: Annesi "İncü" isimli Türk asıllı bir cariyeydi. 294 senesinin Rebiü'lâhir ayının ortalarında Bağdat'ta dünyaya gelmişti. Altı yıl, altı ay, yirmi gün halifelik yaptı. Güzel yüzlü, iyi fikirli, tedbir sahibi kimseydi. Onun zamanında Karamatî mezhebinden bir şahıs ortaya çıkıp Kûfe'nin bazı mahallelerini yağmaladı. Hâşimîlerden de bir topluluğu öldürüp Hicaz memleketine saldırmıştı. Kûfe valisi, vezirine haber verip durumu bildirdi. Vezir, Müktefî'ye o da askere haber verdi. Askeri Irak tarafına Zikreveyh-i Karâmitî ile savaşmaya gönderdi. Zikreveyh yendi ve birçok kişiyi öldürdü. Müktefî, beş bin askeri tekrar Zikreveyh'in üzerine gönderdi. Zikreveyh'i yendiler. Onu ve oğlunu yakalayıp bağladılar. Kûfe'ye yaklaşınca öldü ve ölüsünü deveye bindirdiler. Bağdat'a getirip A'la Köprüsü'nde oğluyla beraber astılar. Müktefî, 295 senesinin Zi'lka'de ayının on üçünde öldü.

el-Muktedir Billâh Ebü'l-Fazl Ca'fer b. Mu'tazıd Halifeliği: 295 senesinin Zi'lka'de ayının on yedinci gününde on üç yaşındayken halifelik makamına geçti. Devletin en önemli işlerini kurallarına göre uygulardı. Annesi "Şağb" adında bir cariyedir. Muktedir Billâh'ın annesinin cariyesi divanda bulunur, hüküm verir ve Muktedir'e yer vermezdi. Devletin ileri gelenlerinin malı onun zamanında devlet hazinesinde bir araya gelmişti. Halkın parasının bir kısmı da yine orada toplanmıştı. Veziri, Abbas b. Hüseyin'i öldürdüğü için anlaşarak Muktedir'in görevine son verdiler. Abdullah b. Mu'tezz'i halife olarak atadılar. Abdullah b. Mu'tez şair olduğu için bazıları halifeliğine razı olmadı. O da kaçtı. Tekrar Muktedir halife oldu ve Bağdat'a saldırdı. İki ordu Şemâsiye Kapısı yakınlarında savaştı. Muktedir öldürüldü. 317 senesinin Şevval ayının sonunda defnettiler. Otuz sekiz yaşındaydı. Yirmi beş yıl hilafette kaldı. On beş oğlu ve dört kadısı vardı.

el-Kâhir Billâh Ebû Mansûr Muhammed b. Mu'tazıd-Billâh'ın Halifeliği: Annesi "Kabûl" adında bir cariyeydi. Kan dökmeyi ve mal toplamayı severdi. Kuralsız siyaset yapardı. Muktedir'in halkını alıkoydu, annesini bir ayağından asıp ondan para

aldı. İşkence yaparak onu öldürdü. Muktedir'in dostlarını da öldürdü ve kendisine "Kâhir-Billâh" lakabını verdi. Ordu ve halkla anlaşamayıp herkesi kendisine düşman etti. Muktedir'in oğlu Muhammed'i önce hapsetti sonra onunla anlaşıp onu hapisten çıkardılar ve "Razî" diye lakap verip onu tahta geçirerek Kâhir'in görevine son verdiler. Razî'nin halifeliğine razı olsun diye kadıları yanına getirdiler. Razı olmayınca iki gün gözüne mil çektiler. Kâhir, 322 senesinin Cemâziyelevvel ayının yirmi yedisi Cuma gecesinde öldü. Elli iki yıl hayatta kalmıştı. İki yıl, altı ay, sekiz gün halifelik yaptı. İki oğlu ve bir kadısı vardı.

er-Razî-Billâh Ebü'l-Abbâs Muhammed b. Muktedir'in Halifeliği: Annesi "Zalûme" adında bir cariyedir. 322 senesinin Cemâziyelevvel ayının altısı Çarşamba gününde halife oldu. İlim ve fazilet sahibi bir kişiydi. Güzel şiirleri vardı. Memleket işlerini kölelerine ve yeniçerilerine bırakmıştı. Onun zamanında Ali b. Muhammed Şelmi'ânî Tanrılık iddiasında bulununca yakalayıp onu yaktılar. Ebû Ali b. Mukle isminde bir kişi, Şeyh Ahmed Şenbûd Mukrî'ye Kur'an'ı farklı bir nağmeyle okuması için haber gönderdi. Kabul etmeyince Razî, şeyhi çağırıp değnek vurdurdu. O da beddua edip bir gün İbn Mukle'nin elinin kesilmesini Allah'tan istedi. Yıllar sonra Mukle bir günah işledi. Âlimler ve şeyhler fetva verip Razî'nin sağ elini kesti. Bir günah daha işleyince dilini kesip onu hapsettiler. Hapiste öldü. Sonra Razî hastalandı ve 329 senesinin Rebî'ü'levvel ayının on altısında öldü. Otuz iki yaşındaydı. Altı yıl, on ay ve on gün hilafette kaldı. İki oğlu ve bir kadısı vardı.

el-Müttakî Ebû Lillâh İshâk İbrahim b. Muktedir'in Halifeliği: Annesi "Halûb" adında Türk asıllı bir cariyeydi. 329 senesinin Rebîü'levvel ayının on dördünde ona biat ettiler. Memleketin idarecisi kötülük çıkarınca öldürüldü. Memleketin idaresini Kür Tegin'e bıraktı. Mısır'a mektup gönderip Muhammed b. Râik'i davet etti. Kür Tegin bunu duyup kaçınca Râik, Müttakî'nin divan emiri oldu. Acem şehrinden Sultan Ebü'l Hüseyin Berîd, Bağdat'a geldi ve sultanlık sarayına oturdu. Müttakî kaçtı. İbn Râik ile Musul'a gittiler. Hüseyin b. Hamdân, Ali b. Râik'i öldürdü. Müttakî'den özür diledi. Müttakî özrünü kabul etti ve memleket yönetimini Hüseyin b. Hamdân'a bıraktı. "Nâsırüddevle" diye lakap verdi. Müttakî Billâh ve Nâsırüddevle tekrar Bağdat'a geldi. İbn Berîd Ebü'l Hüseyin bunu duyunca Bağdat'ı bırakıp gitti. Müttakî, Nâsırüddevle yerine memleket yönetimini Ebü'l Vefâ Turunü'l-Türkî'ye verdi. Bu durum Nâsırüddevle'nin kardeşi Seyfüddevle'nin hoşuna gitmedi ve Turun'a düşman oldu. Savaştılar. Müttakî, korkup Musul'a gitti. Mısır'dan İhşid'e mektup gönderdi ve

Müttakî'yi çağırdı. Müttakî gitmedi. Turun, Seyfüddevle'yi öldürdü. Müttakî tekrar Bağdat'a gelince Turun isyan etti ve Abdullah b. Müktefî'ye haber gönderdi. Müttakî'yi tutup Abdullah b. Müktefî'ye halifeliği teslim etti. 333 senesinin Safer ayının onunda Müttakî'nin gözünü kör ettiler. Üç yıl, on bir ay hilafette kaldı. Altmış yaşında öldü. Bir oğlu vardı.

el-Müktefî Billâh Abdullah el-Müstekfî b. Ali Müktefî'nin Halifeliği: Annesi "Gusûn" adında bir cariyeydi. 333 senesinin Safer ayının yirmisinde kendisine biat ettiler. Onun zamanında Sultan Muizzüddevle, memleketin idarecisiydi. Ölümüne kadar o görevde kaldı. Yirmi üç yıl, iki ay, on gün halife oldu.

el-Mutî' Lillâh Ebü'l Kâsım el-Fazıl b. Ca'fer el-Muktedir'in Halifeliği: Annesi "Mes'ale" adında bir cariyeydi. Otuz dört yaşında halife olmuştu. Yirmi dokuz yıl, dört ay, dört gün halifelik yaptı. Kendi iradesiyle halifeliği oğlu Tâyi'ye teslim edip iki ay sonra öldü. Bağdat'ta defnettiler. Abbâsîlerin halifeliği bir süre elden çıkıp Alevîler'e geçti. Alevîler'den on üç kişi halife oldu. Hilafet süreleri yüz doksan dokuz yıldır. Alevîler'den hükümete layık kimse kalmayınca devlet el-Fâtıma'nın evlatlarından tekrar Abbasîler'e geçti.

Hikâye (473b/5)**:** Tâyi' zamanında Frenkliler galip gelerek Halep'i almıştı ve Müslümanlara kötülük yapmıştı. Hükümdarı öldürmüş, hükümdarın karısını eş olarak almışlardı. Bu kadının Rum hükümdarından iki oğlu olmuştu. Frenkliler, bu iki oğlanı hadım etmeyi düşündü. Anneleri Frenk hükümdarını öldürdü. Oğulları sağ salim kurtuldu. Tâyi' görevinden uzaklaştırıldı. Kâdir-Billâh'a haber gönderdiler, ama o gelmedi. Tâyi'nin bir kulağını kesip Kâdir'e gönderdiler. Kulakları görünce geldi ve halife oldu. Tâyi', ondan sonra on iki yıl, bir ay yaşadı ve öldü. Altmış sekiz yaşındaydı.

el-Kâdir-Billâh Ebü'l-Abbâs Ahmed b. İshâk b. Muktedir'in Halifeliği: Annesi "Temennâ" isimli Rum asıllı bir cariyeydi. İbadet eden, ilim ve fazilet sahibi bir kişiydi. Memleket, onun zamanında Bahâüddevle'nin yönetimindeydi. Bahâüddevle ölünce memleket yönetimini oğlu Sultânüddevle'ye teslim etmişti. Sultânüddevle de ölünce Bağdat vilayetinin yönetimini Celâlüddevle'ye verdi. Diğer vilayetlerin yönetimini de Benî Bûye'ye verdi. Kâdir Billâh'ın ömrü seksen altı yıl sürdü. Kırk bir yıl, üç ay hilafette kaldı ve öldü. Bağdat'ta halk mezarlığına defnettiler.

el-Kâîm Biemrillâh Ebû Ca'fer Abdullah b. Ahmed el-Kâdir'in Halifeliği: Annesi "Bedrü'd-dücâ" isimli Türk asıllı bir cariyeydi. 422 yılının Zilhicce ayının on

ikinci gecesinde kendisine biat ettiler. Memleket yönetimi, babası zamanında Benî Bûye'nin elindeydi ve bunlar on beş kişiydi. Memleket, otuz yedi yıl boyunca bunların elindeydi. el-Kâîm Billâh devletinin son zamanlarında yönetim Beni Bûye'den Selçuklular'a geçti. el-Kâîm Billâh 467 senesinin Şaban ayının on ikinci gecesinde vefat etti. Kırk dört yıl, sekiz ay ve iki gün halife oldu. Bir kadısı vardı. Kâîm-Biemrillâh'tan sonra devlet Selçuklular'a döndü ve hilafet sallanmaya başladı.

1.7.2. İkinci Abbâsî Halifeleri

Selçuklular[26] (474b/13): Selçuklular'ın soyu konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Filozof Câmasb, Türkistan'dan Selçuk adında birinin ortaya çıkacağını ve üç padişahın ona biat edeceğini, Selçuk'un evlatlarından yirmi kişinin art arda hükmedeceğini ve her birinin elinde birer memleketi olacağını söylemiş. Kûtü'l-Ervâh'ta ise Selçuk'un neslinden on beş kişinin art arda padişah olduğu söylenir. Tevârih-i Mecma'u'l Ensâb yazarı ise Selçuk'un, Buhara Türkleri'nden olup çok akrabası olduğunu, Sultan Mahmûd zamanında tanındığını, Mikâ'îl isminde bir oğlu olduğunu Selçuk'tan sonra onun yerine geçtiği ve Sultan Mahmûd'un emri altında hizmet ettiğini söyler. Mikâ'îl isyan edince sultan onu yakalayıp yedi yıl Hindistan'da bir kalede hapsettirmiş. Ölünceye kadar da orada kalıp sonrasında vefat etmiş. Mikâ'îl'in kavmi toplanarak sultan evlatlarıyla savaşmış. Sultan yenilip Gazneyn'e kaçınca Horasan'ın Selçuklular'da kalmasına karar verildi. Memleketlerin tümünü ele geçirip onlara hükmettiler. Bu rivayetin Camâsb'ın sözlerine uygun olması doğru olduğunu gösterir.

el-Muktedî Biemrillâh Ebü'l Kâsım Abdullah b. Zâhîrü'ddin Ebü'l Abbâs Muhammed b. el-Kâîm Biemrillâh'ın Halifeliği: Annesi "Ercevân" adında bir cariyeydi. Zevk sahibi biriydi. Memleket işlerini ihmal etmişti. 487 senesinin Muharrem ayının on beşinde Cumartesi gecesi öldü. Otuz sekiz yaşındaydı. On dokuz yıl, sekiz ay halife oldu. Beş oğlu ve bir kadısı vardı.

el-Müstazhir Billâh Ebü'l Abbas Ahmed b. Abdullah el- Muktedî Biemrillâh'ın Halifeliği: Annesi "Cemîle" isimli bir cariyeydi. 487 senesi Muharrem ayının onunda Pazartesi günü ona biat ettiler. Güzel yüzlü ve iyi ahlaklıydı. Cömert, âlimlerin dostu ve fakirleri gözeten biriydi. 512 senesinde Rebiü'lâhir ayının yirmi dördü

[26] Devlet yönetimi bir süreliğine Alevî halifelere sonra da Selçuklu hanedanına geçtiği için bu bölüm ikinci Abbâsîler dönemi olarak isimlendirilmiştir.

Perşembe gününde vefat etti. Yirmi beş yıl, üç ay, on bir gün halife oldu ve öldü. Ömrü kırk bir yıl, altı ay ve altı gün sürmüştür.

el-Müsterşid Billâh Ebû Mansûr Fazıl b. Ahmed el-Müstazhir Billâh'ın Halifeliği: Annesi "Arslan" isimli Türk asıllı bir cariyeydi. Rebiü'lâhir ayının dördünde Perşembe günü ona biat ettiler. İyi amel sahibi, takva ehli ve dindar biriydi. Şeyhler şeyhi Ebü'l Berekât Ahmed b. Abdülvehhâb'dan, Ebü'l Kâsım Ali b. Ahmed b. Abdülvehhâb ve Ahmed b. Beyân'dan hadisler dinlerdi. 525 senesinin Kurban Bayramı gününde minbere çıkıp hutbe okudu. Merâga'da çadır içinde Sultan Mes'ûd ile sohbet ederdi. Bâtıniyye mezhebi ehli üzerine saldırdı ve onu şehit etti. Sultanın emriyle tamamını katledip yaktılar. On yedi yıl, sekiz ay ve altı gün halifelik yaptı.

er-Râşid Billâh Ebû Ca'fer el-Mansûr b. el-Müsterşid'in Halifeliği: Annesi "Reyhâne" adında bir cariyeydi. Müsterşid vefat edince Bağdat'ın ileri gelenleri toplanıp Râşid'e biat etti. 529 senesinin Zi'lka'de ayının on yedisinde öğle namazı vaktinde Müsterşid şehid olunca Sultan Mesud, hutbeyi kendi adına okumaları için Bağdat'a haber gönderdi. Bağdat ehli kabul etmedi. Sultan Mes'ûd, Bağdat'a geldi ve Dârü'l-Mümelleke'ye girip oturdu. Râşid kaçtı ve Musul'a gitti. Sultan Mes'ûd, kadıları, âlimleri ve Bağdat'ın ileri gelenlerini topladı. Râşid'i azletmelerini emretti. Râşid bunu işitince İsfahân'a gitti ve Bağdat'a gelmek üzere asker topladı. 532 senesinin Ramazan ayında yoldayken öldü.

el-Muktefî Liemrillâh Ebû Abdullah Muhammed el-Muktefî b. Ahmed el-Müstazhir'in Halifeliği: Annesi "Kûrretü'l-'ayn" adında bir cariyeydi. 533 senesi Zi'lka'de ayının on sekizinde Çarşamba günü kendisine biat ettiler. Fıkıh ve hadis âlimiydi. Fıkıh ve hadis ilmini Şeyhü'l Berekât Ahmed b. Müsennâ'dan dinlemişti. Adaletli, iyi ahlaklı, âlimleri seven ve iyi düşünceli biriydi. Onun zamanında Sultan Melikşah b. Muhammed b. Mikâ'îl b. Selçuk ayaklanmıştı. Muktefî, gece yarısında iki rekât namaz kılıp Allah'a yalvardı. Sabahleyin Sultan Melikşah sebepsiz yere oradan ayrıldı. Şehir gece yarısı yapılan dua yüzü suyu hürmetine kurtulmuştu. 555 senesinin Rebiü'lâhir ayının yirmi sekizinci gecesinde vefat etti. Altmış altı yaşındaydı. Yirmi dört yıl, üç ay, on bir gün hilafette kaldı.

el-Müstencîd Billâh Ebü'l Muzaffer Yûsuf b. el-Muktefî Liemrillâh'ın Halifeliği: Annesi "Tâvus" adında Rum asıllı bir cariyeydi. Halifeler arasında ondan başka "Yûsuf" adında kimse yoktu. 555 senesinin Rebiü'lâhir ayının on dokuzunda ona

biat ettiler. Onun zamanında Selçuklular zayıf düşmüştü. Müstencîd halifelik kurallarına itaat etmişti. 566 senesinin Rebîü'lâhir ayının dokuzunda Cumartesi günü vefat etti. Kırk sekiz yaşındaydı. On bir yıl halife olarak kalmıştı.

Müstazî Ebû Muhammed b. Yûsuf Müstencîd'in Halifeliği: Annesi, "Gusûn" isimli bir cariyeydi. 566 senesinin Rebîü'lâhir ayının yirmi birinde Cumartesi günü kendisine biat ettiler. Hilafette Hz. Hasan b. Ali dışında "Hasan" adında kimse yoktu. Onun iyilikleri kitaba sığmazdı. Gayet adil ve insaf sahibi biriydi. Onun zamanında hiç mazlum yoktu. Muharrem ayının sonunda 507 yılında Atik Köprüsü üzerine bir başka köprü yapılmasını emretti. Bunların zamanında Fahrü'ddevle b. Matlab bir mescid yaptırıp tamamlamıştı.

1.8. METNİN DİL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

1.8.1. Ünlülerin Yazılışı

1.8.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı

Ön seste: Metinde genellikle medli elif, üstünlü elif ile yazılmıştır: adı (456b/7), aḳçe (457b/9), ata (452b/1), andan (460a/15).

İç seste: Kelime içinde genellikle sadece üstün ile ya da üstünlü elif ile yazılmıştır: babası (456a/9), ḳaçmaġa (458b/1), ḳapusına (453b/9), ṭaşra (462b/5).

Son seste: Sonda güzel he ve üstünlü elif ile yazılmıştır: ana (452b/1), baña (457a/9), başḳa (476b/2).

1.8.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı

Ön seste: Metinde üstünlü elif ile yazılmıştır: ekin (462a/8), eksik (456a/3), eli (470b/12), er (450b/6).

İç seste: Ortada üstün ile yazılmıştır: deve (466a/4), üzerinden 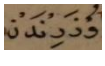 (451b/7), depele (455b/10).

Son seste: Güzel he ile yazılmıştır: aḳçe (450b/11), bile (451b/14), gice (453b/13).

1.8.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste: Başta esreli elif, esreli elif ve ye ile yazılmıştır: ıssı (465b/6), iki (451b/9), işte (473b/1), ilerü (457a/6).

İç seste: Ortada esreli veya esreli ye ile yazılmıştır: bıçaġ (477b/1), bile (451b/14), çıplaḳ (462b/8), kimse (452a/5).

Son seste: Sonda esreli ye ile yazılmıştır: diri (458a/11), elli (466b/2), ıssı (461a/13), altı (458a/1).

1.8.1.4. /o/, /ö/, /u/, /ü/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste: Başta ötreli elif vav veya ötreli elif ile yazılmıştır: oġlan 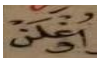 (454b/11), ölüsüni 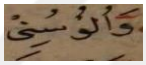 (467a/12), ulu (452a/13), üzerinde 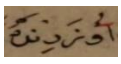 (460b/10).

İç seste: Ortada ötreli vav veya ötre ile yazılmıştır: dört (452b/11), altun 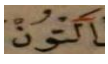 (451a/3), ṣoñra 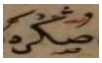 (450a/4), tümen 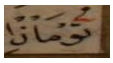 (468b/15).

Son seste: Sonda ötreli vav ile yazılmıştır: ulu (452a/13), atlu (461b/2), adlu (452a/7), girü (451a/5)

1.8.2. Ünsüzlerin Yazılışı

1.8.2.1. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı

Genellikle ön, iç ve son seste çim (چ) ile yazılmıştır: aḳçe (450b/11), çadır 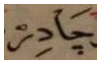 (455b/8), birḳaç (451a/7), çaḳ (466a/1), giçesinde 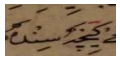 (478b/6).

Birkaç örnekte cim (ج) ile yazılmıştır: aġaç (464a/12), bıçaġ ile (477b/1), gice 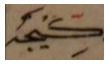 (453b/13), güc (466a/5).

1.8.2.2. /ġ/ ve /ḳ/ Ünsüzlerinin Yazılışı

Ön, iç ve son seste artlık önlük uyumuna göre "ġ" (غ) sesi gayın ile "ḳ" (ق) sesi kaf ile yazılmıştır: ayaġın 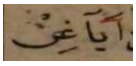 (461b/6), ḳonuḳluḳ 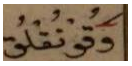 (450a/9), ḳarındaşı 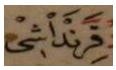 (450b/15), ṭopraġa 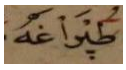 (462b/9), ṣaġ (470b/13).

1.8.2.3. /g/ve /k/ Ünsüzlerinin Yazılışı

Her iki harf de kef (ك) ile yazılmıştır: kemiklerini 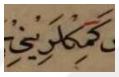 (459a/3), gemiye 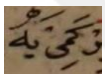 (461b/9), gerek (457a/1), kendi (477b/13).

1.8.2.4. /ñ/ Ünsüzünün Yazılışı

İç ve son seste genellikle kef (ك) ile yazılmıştır. Bazen de üç noktalı kef (ڭ) ile yazıldığı görülmektedir: biñ (450b/11), deñizde 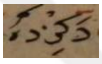 (461b/9), göñlüm (462b/4), ṣoñra (450a/4), baña (457a/9).

1.8.2.5. /p/ Ünsüzünün Yazılışı

Bu ses genellikle son seste be (ب) ile yazılmaktadır: parmaġında (457a/10), aġarup 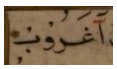 (478b/1), binüp 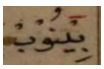 (461b/10), idüp (452b/8).

Bu metinde ise iç seslerde pe (پ) ile yazılmıştır: çıplaḳ 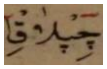 (462b/8), toprak (462b/8), depele 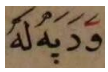 (455b/10), yap yap 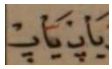 (454a/5), yapdılar 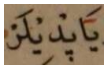 (450a/6).

1.8.2.6. /s/ Ünsüzünün Yazılışı

Türkçe kelimelerde s ünsüzü kalın ünlüler içeren kelimelerde sad (ص), ince ünlü içeren kelimelerde ise sin (س) ile yazılmıştır: ṣaġ (470b/13), sekiz

(460a/10), sever (454b/5), şıvadılar 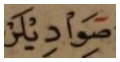 (450a/7), şoñra (450a/4), şovuḳ 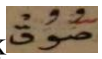 (465b/7), senün 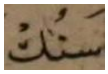 (454b/8).

Metinde peltek s (ث) Arapça kelimelerde yer alır: şülüş (455b/10)

1.8.2.7. /ṭ/ ve /d/ Ünsüzlerinin Yazılışı

Eski Anadolu Türkçesinde ön sesteki /t/ler genellikle tı (ط) ile yazılmıştır: ṭaşıra (472a/15), ṭaşra (462b/5), ṭayanacaḳ 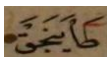 (475a/13), ṭoḳuz (463a/15), ṭoġmışıdı 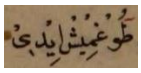 (460a/3).

İç ve son seslerde ise tı (ط) sesi te (ت) ile yazılmıştır: atları 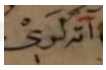 (457b/3), altında 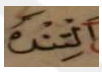 (450a/11), ata (452b/1), ḳatına (453a/13).

1.8.2.8. /h/, /ḥ/, /ḫ/ Ünsüzlerinin Yazılışı

Arapça ve Farsça asıllı kelimelerde görülmekle birlikte metinde Türkçe asıllı kelimelerde istisnai hı (خ) şekilde yazılmıştır: daḫı (450a/2).

1.8.3. Eklerin Yazılışı

1.8.3.1. İyelik Eki

Metinde Eski Anadolu Türkçesi özellikleri gösterdiği için iyelik eklerinde yuvarlaklaşma görülmektedir. Lakin bir düzen yoktur. Birinci ve ikinci şahıslarda yuvarlaklaşma, üçüncü şahıslarda düzlük görülmektedir: ḳız ḳarındaşum 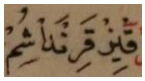 (454b/7), ṭarafuma (462b/4), maḥremüñ 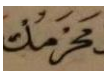 (454b/8), yüzügi (457a/10), anası 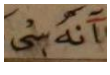 (451a/15), adı (456b/7), eylükleri 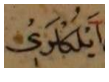 (478a/10).

1.8.3.2. İlgi Hâli (Genitif) Eki

İlgi hâli eki ünlü ses ile biten kelimelerden sonra -nuñ/-nüñ/-niñ/-nıñ şeklindeyken ünsüz ile biten kelimelerden sonra –uñ/-üñ/-ıñ/-iñ şeklinde yazılmıştır. Üç noktalı kef (ڭ) veya (ك) kef ile yazılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde çokça görülen yuvarlaklaşma

etkisi bu metinde de görülmektedir: anasınuñ 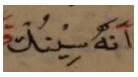 (468b/11), atasınuñ 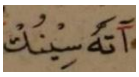 (451b/6), birinüñ (474a/7), senüñ (454b/8), menārenüñ 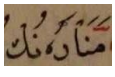 (461b/3), ḳoyunuñ 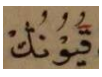 (468a/4), onuñ (460b/11).

1.8.3.3. Yönelme Hâli (Datif) Eki

Metinde yönelme hâli eki +a/+e şeklindedir. Ünlü sesle biten kelimelerden sonra araya “y” ve “n” ünsüzü girmiştir: altuna 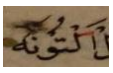 (458b/7), başına 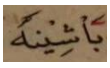 (465b/7), deveye 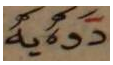 (467a/12), eve (465a/5), göçmege 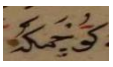 (462b/12), ṭoprağa 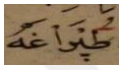 (462b/9).

1.8.3.4. Belirtme Hâli (Akuzatif) Eki

Metinde belirtme hâli eki +ı, +i şeklinde düz ünlülüdür. 3. şahıs teklik iyelik şeklinden sonra +n eki ile yazılmıştır: bunı (450a/2),ölüsüni 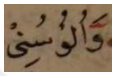 (467a/12), ḳulaġın (473b/13), miḳdārı (457a/13).

1.8.3.5. Bulunma Hâli (Lokatif) Eki

Metinde bulunma hâli eki +da/ +de şeklinde yazılmış, tonlu şekilde kullanılmıştır: yolda (477a/2), üzerinde 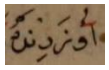 (460b/10), parmağında 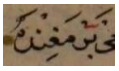 (457a/10), ortasında 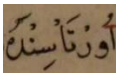 (451b/9).

1.8.3.6. Ayrılma Hâli (Ablatif) Eki

Metinde ayrılma hâli eki +dan/+den şeklinde sadece tonlu şekilde kullanılmıştır: yüreginden 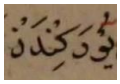 (455b/7), ḳuldan (454b/1), ḳorḳusından 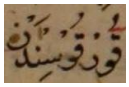 (451a/8), günden 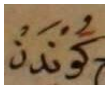 (452a/8).

1.8.3.7. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Metinde görülen geçmiş zaman eki -dı/-di şeklinde hem düz hem de -du/-dü yuvarlak ünlülü şekliyle de kullanılmıştır: bağladılar 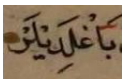 (459b/3), ḳalmadı 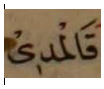 (475a/13), geçdi 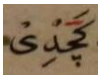 (454b/10), depeledüm 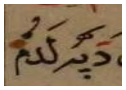 (471b/5), bulımaduḳ 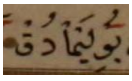 (461b/15).

1.8.3.8. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Metinde öğrenilen geçmiş zaman eki yalnızca -mış/-miş şeklinde düz ünlülü olarak kullanılmıştır: çürümiş 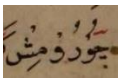 (459a/3), dimiş (466b/6), ṭoġmış 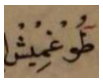 (460a/3).

1.8.3.9. Geniş Zaman Eki

Metinde geniş zaman ekleri -ar/-er, -ur/-ür/-r şeklindedir. Çoğunlukla yuvarlak şekli kullanılmıştır: sever idi 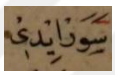 (469b/11), dirler (454a/7), ister (455b/2), çıḳarurlar idi 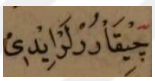 (456b/4), bilür idi 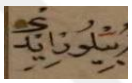 (450b/5), gelürler idi 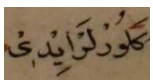 (457a/13).

1.8.3.10.İstek Kipi

Metinde istek eki kalınlık incelik uyumuna göre -a/-e şeklinde kullanılmıştır: yakaydı 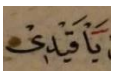 (455b/7), ideler (456a/15), vara (455b/6), ola 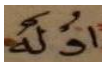 (464b/13), kesile 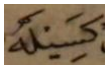 (470b/12).

1.8.3.11.Emir Kipi

Metinde birinci teklik şahıs -ayım/-eyim, ikinci teklik emir eki eksizdir, üçüncü teklik eki -sun/-sün yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır: var (455b/10), getür 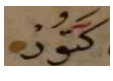 (455b/10), depele 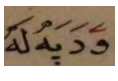 (455b/10), olsun 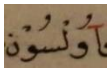 (454b/8), vireyim 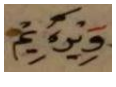 (454b/7).

1.8.3.12.Şart Kipi

Metinde şart eki kalınlık incelik uyumuna bağlı olarak -sa/-se şeklinde bir kaç örnekte kullanılmıştır: olursam 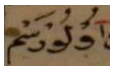 (457b/13), virürse 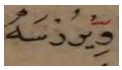 (455b/3).

1.8.3.13.Bildirme Eki

Metinde bildirme eki -dur/-dür şeklinde yalnızca yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır: vardur (452a/8), dimekdür 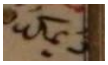 (450b/12), cāriyedür 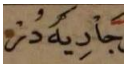 (462a/1), degildür 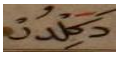 (455a/15).

Bazen fiil kipi ekinin üzerine –dur/-dür kuvvetlendirme ve ihtimal ekinin getirildiği görülmektedir: olmışdur 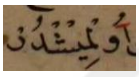 (456b/12), ḳomamışdur 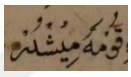 (455b/5), buyurmuşlardur 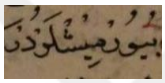 (475b/9).

1.8.3.14.İsim Fiil (Mastar) Ekleri

Metinde isim fiil ekleri olan -maḳ/-mek ince ünlülerde kef kalın ünlülerde kaf şeklinde incelik kalınlık uyumuna bağlı olarak mim ve üstün ile kullanılmıştır: dimek 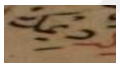 (450b/8), çıḳmaḳ 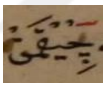 (461b/3), öldürmege 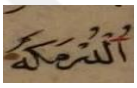 (462a/6), ḳaçmaġa 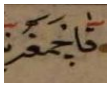 (458b/1), istemege (451a/2).

1.8.3.15.Sıfat Fiil (Partisip) Ekleri

Metinde sıfat fiil ekleri olarak -An/-mIş/-AcAk/-dUk ekleri kullanılmıştır. Kalınlık incelik uyumuna bağlı kalınmış,-mIş eki düz ünlülü olarak –dUk eki ise yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: çürümiş 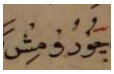 (459a/3),yazılan (460b/10), olan (452b/4), ḳonduġı 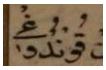 (478b/2), ṭayanacak 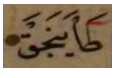 (475a/13), itdügi 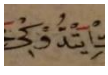 (466b/11).

1.8.3.16.Zarf Fiil (Gerundium) Eki

Metinde zarf fiil eki çoğunlukla -up/-üp ekleri ile yapılmıştır. /p/ sesi metinde /b/ ile yazılmıştır. Bu ekler genellikle yuvarlak ünlülü şekilde kullanılmıştır: aġarup 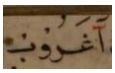 (478b/1), binüp 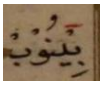 (461b/10), gelüp 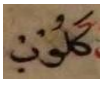 (471b/2), girüp (452b/10).

1.8.4. Ses Hadiseleri

1.8.4.1. i > e Değişmesi

Günümüzde e ile yazılan birçok kelime metinde i ile yazılmıştır: girü (451a/5), biş (477b/4), didi 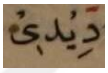 (456b/2), yire (451a/6).

e > i değişimi: Eski Türkçe döneminden beri /e/li oldukları hâlde bugün /i/li şekilleri kullanılan bazı kelimeler metnimizde de /e/li kullanılmıştır: eyü (456b/7), geydiler 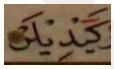 (459b/15), eylükleri 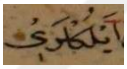 (478a/10).

1.8.4.2. i > ü Değişmesi

Metinde bir örnekte bu değişim kullanılmıştır: deñlü (457b/10).

1.8.4.3. Tonlulaşma

Türkçe kelimelerin bir kısmında /t/ ve /ḳ/ ünsüzleri iki ünlü arasında tonlulaşır: ḳaçmaġa 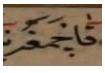 (458b/1), ayaġın 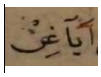 (461b/6), yumduġı 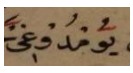 (462b/2), ide (474a/4), dördüni 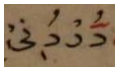 (463b/13).

1.8.4.4. Ünlü Düşmesi

Vurgusuz olan orta hece ünlüsü düşer: oġlı 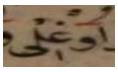 (oġulı) (451b/1), göñlüm 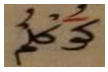 (gönülüm) (462b/4), boynun (boyunun) (458b/7).

1.8.4.5. Ünsüz Benzeşmesi

Metinde önceki kelimenin son sesinin tonlu ya da tonsuz olmasından bağımsız bir şekilde daima tonlu şekilde kullanılmıştır: çekdi 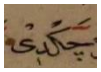 (464b/8), yükletdiler 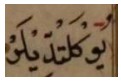

(461b/6), çıḳdı (461a/15), ṭonatdılar 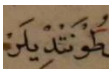 (452b/14), ṣatdılar 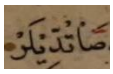 (458b/8).

2. METİN

[450/b] [1] perdeler itmişler idi. Ṣu ininceye degin yaʿnī eski ḳarārına varıncaya [2] degin ḫalīfe cāmiʿinde ḫod bir ādem boyı ṣu ḳalḳmış-ıdı çün [3] ṣu ḳarārına indi. Manṣūr buyurup bir ʿālī sarāy yapdılar ve adını [4] Baġdād-ı ġarbī ḳodılar. Andan ṣoñra Manṣūr ḥacca gitdi ve buyurdı. [5] Bir ādem getürdiñiz. Mekke-i Şerīfe-i Şerrefhu'llāh[27] ḫāne-i cānı bilür idi. [6] Çün ol er ile Mekke-i Şerīfe'yi tamām seyr itdi. Çün seyr [7] tamām oldı. Ol şaḫṣa Manṣūr biñ direm ʿaṭā buyurdı. Gine [8] bir gün süvār olup ol şaḫṣ ile Mekke'yi seyr itdiler. Ḥażret-i *{meşhūrdur ʿĀtike dimek ile}* [28][9] ʿĀtike'nüñ saʿādetḫānesine irişdiler *{medfūndur, şehr-i Şām'da şol maḥallde kim}*[29] ve ol er eyitdi: *{ʿĀtike ʿammeyi Resūl ʿaleyhi's-selām}* [30] "Yā ḫalīfe [10] bu ev ʿĀtike evidür." Ve ʿĀtike Ḥażretlerinüñ şiʿirinden bir beyt oḳudı [11] ve bir beyt daḫı oḳudı. Ḫalīfe biñ aḳçe ʿaṭā buyurdı ve Manṣūr [12] zamānında idi-kim Muḥammed bin ʿAbdullāh bin Ḥasan bin Müṯennā *{ Müṯennā ikinci Ḥasan dimekdür va'llāh}* [31] Medīne-i Şerīfe'ye [13] gelmiş-idi. Şerrefhu'llāh ve ʿİsā bin Mūsā'yı ʿAbbās leşker ile ilerü [14] gelüp ḥarb itdiler. Muḥammed bin ʿAbdullāh depelendi. Mübārek māh-ı Ramażānda [15] ḫamse ve erbaʿīn ve miʾe yılında andan ṣoñra Muḥammed'üñ ḳarındaşı İbrāhīm bin [450/a] [1] ʿAbdullāh bin Ḥasan leşker çeküp Baṣra'dan ḳarındaşınuñ ḳanı ṭalebine [2] Kūfe'ye geldi. ʿīsā bin Mūsā bunı daḫı ḳatl itdi. Manṣūr bu ẓaferi [3] göricek ʿīsā'dan vehm itdi ve hem Ebü'l ʿAbbās-ı Seffāḫ, Manṣūr-ı [4] Devāniḳī'den ṣoñra ʿīsā'yı veliyy-i ʿahd itmiş-idi. Manṣūr işidüp [5] ʿīsā'nuñ helāki tedbīrine meşġūl olmış-ıdı ve buyurdı. Bir bostān [6] içinde bir ev yapdılar. Binā-yı ḫāne-i külden itdiler ve yüzüni [7] kireç ile ṣıvadılar ve ḫūb-ḫālīçeler döşediler ve nāzenīn [8] cām-ı ḫūblar bıraḳdılar ve ʿīsā'yı oḳudılar ve ʿöẕürler gösterdiler. [9] Ve ḳonuḳluḳ itdiler. Aḳşam olıcaḳ Manṣūr sarāyına gitdi [10] ve

[27] Metinde şeddetli yazılmıştır.
[28] Der-kenar.
[29] Der-kenar.
[30] Der-kenar.
[31] Der-kenar.

bostāncıya buyurdı-kim bostāna şu ḳoyı-virdi[32]. Çün ol şu [11] küle irişdi. Ḥall itdi ve ev yıḳıldı. ʿīsā altında ḳaldı. [12] Öldi ve Manṣūr-ı Devānikī daḫı mübārek māh-ı Ẕi'l-ḥiccenüñ [13] altısında Şenbih gününde ṣemāne ve ḫamsīn ve miʾe yılında Mekke [14] yolunda fevt oldı. "Ḥacūn[33]" nām vādīde defn itdiler. Altmış üç [15] yaşına irişmiş-idi. Yigirmi iki yılını ḫilāfetde geçürdi. [451/b] [1] On bir oġlı var idi: Muḥammed, Mehdī, Caʿfer, Ṣāliḥ, Süleymān, ʿĪsā, [2] Yaʿḳūb, Ḳāsım, ʿAbdülʿazīz, ʿAbbās, ʿĀliye. Ḳāḍī: Ḥasan bin ʿAmmāre idi. [3] Meẓālim dīvānı daḫı oña tefvīż[34] itmiş idi. Mühri: 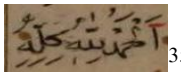 [35] [4] idi. Ḫilāfet-i Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin ʿAbdullāh el-Mehdī. Anası " Ümmi Mūsā" [5] bint Manṣūr bin ʿAbdullāh bin Sehm bin Yezīd el-Ḥimyerī idi. Manṣūr-ı Devāniḳī [6] fevt olıcaḳ oġlı Muḥammed-i Mehdī ḫalīfe oldı. Atasınuñ ẓulümlerini [7] raʿiyyet üzerinden defʿ itmiş-idi ve zindānīleri āzād itmiş-idi ve [8] Mekke-i Şerīfe'de Şerrefhu'llāh Mescid-i Ḥarāmı ferāḫ itmiş-idi [9] ve Ṣafā-y-la Merve ortasında iki mīl itdiler ve Ṣafā yanında [10] bir mescid var idi. Ḫarāb-ı ʿimāret itdi. Ammā bir ʿādeti var idi-kim [11] ḫilāfete lāyıḳ degül idi. Bī-sebeb ehl-i manṣıbı ʿazl ider idi. [12] Buña Mekke-i Şerīfe'de bīʿat itdiler. Sādis-i Ẕi'l-ḥiccede [13] ṣemāne ve ḫamsīn ve miʾe yılında ve gine sittīn ve miʾe senesinde [14] ḥacca vardı ve Manṣūr-ı Ḥacabi'yi bile aldı, gitdi. Erkān-ı ḥacdan [15] fāriġ olduḳdan ṣoñra Manṣūr'ı muḫayyer eyitdi-kim her ne isterseñ iste, [451/a] [1] Manṣūr daḫı eyitdi-kim: "Utanuram Allāhu teʿālā evinde kendüsinden ġayrıdan [2] nesne istemeye." Muḥammed-i Mehdī bunı işidicek aġladı ve gitdi ve Manṣūr'a [3] biñ miṣḳāl altun gönderdi ve Muḥammed-i Mehdī zamānında oġlı Hārūnü'r-[4] Reşīd'e Rūm'a ġazā itdi ve Ḳosṭanṭīniyye'ye geldi ve Rūm begiyle [5] ṣulḥ

---

[32] Metinde sehven 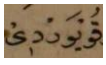 şeklinde yazılmıştır.

[33] Mekke'de bir dağ ismidir. Metinde ḥucūn şeklinde yazılmıştır.

[34] Metinde sehven bu şekilde yazılmıştır.

[35] "Her durumda Allah'a şükürler olsun." anlamındadır. (Elḥamdüli'llāh Küllihi)

itdi ve vāfir māl aldı ve girü döndi.Bir gün Muḥammed-i Mehdī [6] şikāra süvār oldı. “ Māsendān” nām bir yire irişdi ve şikār [7] içün birḳaç gün anda ḳaldı ve ol yerden “Senābād” nām bir yere daḫı [8] irişdi. Sekte ʿilleti peydā oldı. Faṣṣād getürdiler. Ḳorḳusından [9] ḳan almadılar. Hemān ol gün geçüp aḳşam fevt oldı. Muḥarrem ayında [10] tisʿa ve sebʿīn ve miʾe yılında bunuñ daḫı on iki oġlı var idi. [11] Hādī, Hārūn, Reşīd, ʿAlī, ʿAbdullāh, Manṣūr, Yaʿḳūb, İsḥāḳ, İbrāhīm, [12] ʿAliye, ʿAbbāse, Süleymān. Ḳāḍīsı iki idi: Muḥammed bin ʿAlā’iye ve ʿĀfiyye bin [13] Yezīd. İkisi bile Raṣāfe mescidinde olurlar idi. Mühri: 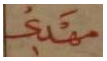 [14] 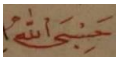 [36] idi. Ḫilāfet-i emīrü’l-mü’minīn el-Hādī Ebū Muḥammed-i Mūsā el-Hādī [15] bin Mehdī bin Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin Manṣūr-ı Devānikī’dür. Anası daḫı [452/b] [1] “ Ḫayzarān-ı Ḫoyşebeh’dür.” Hādī ve Hārūn ata ana bir ḳarındaşlardur. [2] Mehdī öldügünde Hādī Ṭaberistān’da idi. Hārūn ḳarındaşı Hādī’nüñ [3] bīʿatın emānet ṭarīḳi üzerine kendüsine iltizām itmiş-idi [4] ve Baġdād’da Rebīʿ’ye mektūb gönderdi-kim onda olan ḳavmden daḫı [5] bīʿat ṭaleb ide. Mektūb Rebīʿ’ye irişicek sipāh ḫaberi işidüp [6] Rebīʿ’ye hücūm itmişler idi ve māl ü menālini ġāret itmişler idi. [7] Rebīʿ daḫı ḳorḳusından kendüsin pinhān itmiş-idi. Bu ḫaber [8] Hārūn’a irişdi. Yaḥyā bin Ḫālid’i kendüsine hem-rāh idüp [9] Baġdād’a geldiler ve Rebīʿ’üñ ḥālini gördiler kim ʿasker aḳçe ṭaleb iderler [10] ve Rebīʿ virmez. Yaḥyā ortaya girüp ṣulḥ itdiler ki ʿaskerüñ [11] dört aylıḳ vaẓīfesin Rebīʿ vire. Andan ṣoñra sipāh on sekiz [12] aya degin nesne istemeyeler rāżī oldılar ve aḳçeyi aldılar ve bu [13] eṣnāda Hādī daḫı irişdi. Baġdādīler istiḳbāle çıḳdılar [14] ve şehri ṭonatdılar ve mübārek bād itdiler. Afrīḳıyye emāreti ve [15] Maġrib vilāyeti Hārūn’uñ idi. Çün Hādī ḫalīfe oldı. [452/a] [1] Baʿżı vilāyet daḫı ziyāde idüp vāfir ʿaṭā ve iḥsānlar virdi. [2] Ve ʿAlī[37] bin Mūsā bin Māhān’ı ṣāḥib-i dīvān itdi ve ehl-i Ṭaberistān [3] ve ol ḥavālīde olanlar Hādī-

[36] “Allah’a dayandım.” anlamında kullanılmıştır. (Mehdī Ḫasbī Allāh)
[37] Metinde birçok yerde sehven şeddetli yazılmıştır.

y-le ṣulḥ itdiler. Mübārek māh-ı Ṣafer'üñ [4] onunda Hādī Baġdād'a gelmiş-idi. Saʿīd bin Sālim eydür: Ḫulefā-yı [5] el-ʿAbbās ortasında Hādī'den ʿālim ü fāżıl kimse yoġ-ıdı. [6] Hicret'üñ yüz yetmiş yılında māh-ı Rebīʿü'l-evvelde Muṣıl ḥaddında " Ḫuẕeyfe" [7] adlu bir şehr vardur ve ol Ḫuẕeyfe vilāyetinde Ābād adlu bir köy [8] vardur. Ol köyde ya ol şehirde ḫaste oldı. Üç günden [9] ṣoñra ol köyde öldi. Otuz altı yaşında idi. Bir yıl üç ay [10] ḫilāfet sürdi. Ḫilāfet-i Hārūnü'r-Reşīd çün Hādī fevt [11] oldı. Ḳarındaşı Hārūnü'r-Reşīd ḫalīfe oldı. Hemān ol gün [12] Me'mūn vücūda geldi. Muştuladılar, eydürler: Kim el-ʿAbbās'dan [13] Hārūn gibi ulu ḫalīfe olmamış-ıdı ve ol ḫalīfe olduġı [14] gün gibi bir gün ḫalīfe olmamış-ıdı. Zīrā ol günde bir ḫalīfe öldi [15] ve birisi daḫı yerine ḫalīfe oldı ve bir ḫalīfe daḫı vücūda geldi. [453/b] [1] Hārūnü'r-Reşīd ḫalīfe olıcaḳ cemīʿ mülūk ü selāṭīn ü ümerā [2] dergāh-ı felek iştibāhına mülāzemete geldiler. Rūm'dan ve Türk'den [3] ve Ṣaḳāliyye'den, Maġrib'den, Hind'den, Sind'den bunuñ ḫazīnesine ḫarāc [4] gelürdi. Hārūn Baġdād'dan ḳaṣd-ı ḥacc itdi ve Medīne-i Şerīfe'ye [5] geldi ve Medīne'den Mekke'ye degin yayaḳ gitdi. Eydürler: Kim Hādī [6] kendü oġlı Caʿfer'i veliyy-i ʿahd itmiş-idi. İttifāḳ ecel irişdi. [7] Oġlı ḥāżır degül idi. Ḫālid bin Bermek derḥāl Hārūn'a bīʿat itdi. [8] Ḳavm-i Ḫālid'e tābiʿ idiler. Çün bīʿatdan ferāġat itdiler. Ḳılıç çeküp [9] Caʿfer ḳapusına gitdiler. Ḥuzeyme bin Ḥāzim ilerü vardı [10] ve and içdi-kim eger nefsiñi ḫilāfetden ʿazl itmezseñ elbette öldürürem. [11] Caʿfer bin Hādī kendüsin ʿazl itdi. Hārūn Ḫālid bin Bermek'i [12] ve Ḥuzeyme bin Ḥāzim'i ġāyet ʿizzetlü, ḥürmetlü ṭutardı. Rivāyet olınur kim, [13] Hārūnü'r-Reşīd Ḥażret-i Risāleti -ṣallallāhü ʿaleyhi ve sellem- bir gice [14] düşinde gördi. Buyurdılar -ʿaleyhi's-selām-kim- yā Hārūn saña [15] Ḥaḳ Teʿālā mertebe-i ḫilāfeti müyesser itdi. İmdi ḥacc ile ve ġazālara var. [453/a] [1] Ve ehl-i ḥaremi inʿām u iḥsān ile ġanī ile mübārek māh-ı Şaʿbānda ḥacca [2] gitdiler ve Mekke'de mücāvir oldılar ve ehl-i Mekke'ye vāfir inʿām u iḥsānlar [3] itdiler ve ṣadaḳalar virdiler. Çün ḥacdan girü döndi. Rūm [4] ṭarafına ġazā itdi. El-ḳıṣṣa:

Mādāmki ḫalīfe idi, bir yıl ġazā ider idi [5] ve bir yıl ḥacc ider idi ve Caʿfer bin Ḫālid bin Bermek'i vezīr idinmiş-idi. [6] Bir mertebede kim ḥarem-i ḫāṣṣında bile olur idi ve ʿavret ü cāriyeler ile [7] bile şarāb içerler idi. Caʿfer merd-i ʿāḳil idi. Bir gün fikr itdi-kim [8] işbu ehl-i ḥarem, ḫalīfenüñ maḥremleridür. Me-bādā benden küstāḫāne [9] bir vaż'-ı şādır ola mestlik ḥāletinde ve ḫalīfenüñ nāzük ü mübārek [10] ḫāṭırı içine pes bu fikri idüp dāmen-i ṣoḥbetini ol meclisden [11] düşirdi ve birḳaç gün baḥāne idüp ṣoḥbete varmadı pes. [12] Hārūnü'r-Reşīd daḫı Caʿfer'üñ fikrini firāset itdi ve Caʿfer'i [13] ḳatına oḳudı, eyitdi-kim: " Ey Caʿfer görürem-kim kendüñi bizim [14] ṣoḥbetümizden çekersin yoḳsa bir yerden melālet mi vāḳiʿ oldı." Caʿfer [15] eyitdi: " Ḥāşā kim ben ḳulına ḫalīfemden melālet irişmiş ola" ammā. [454/b] [1] görürüm şarāb meclisidür. Me-bādā kim mestlik vaḳtinde ben ḳuldan [2] bir ḥālet ṣādır ola kim efendüme ḫoş gelmeye didi. Hārūnü'r-Reşīd'üñ [3] bir ḳız ḳarındaşı var idi. "ʿAbbāse" nām. Dāyim meclisinde bile şarāb [4] içerler idi. Sāīr ḳardaşlarından ve ḳız ḳarındaşlarından Hārūn[5]ü'r-Reşīd ʿAbbāse'yi ziyāde sever idi. Ve hem ġāyet cemīlelerden [6] idi. Şöyle kim miṯāl ü mānendi yoḫ-ıdı. Hārūnü'r-Reşīd [7] eyitdi-kim: " Yā Caʿfer ḳız ḳarındaşum ʿAbbāse'yi saña ḫātūnlıḫa vireyim. [8] Tā senüñ daḫı işbu meclisinde bir maḥremüñ olsun. Ammā erlik [9] ʿavretlik şarṭı-y-la olmasun." Caʿfer ḳabūl itdi ve bir müddet [10] bunuñ üzerine geçdi. Meger bir vaḳt furṣat buldılar ve Caʿfer ile [11] ʿAbbāse muṣāḥabet itdiler. Āḫir ʿAbbāse ḥāmile olup bir oḫlan [12] vücūda geldi. Ḳorḳularından ol oḫlanı vāfir ḫarçlıḳ ile [13] ve bir cāriye ile Mekke'ye gönderdiler. Tā ḫalīfe bundan ḫaber-dār [14] olmaya bir müddet bunuñ üzerine geçdi. İttifāḳ bir gün ʿAbbāse [15] bir ḳışṣadan ötüri ol cāriye ḫışm itdi ve ḳasemi [454/a] [1] yād itdi-kim elbette öldürürem. Cāriye ḳaçup pādişāh [2] sarāyına düşdi ve aḥvāli bir bir pādişāha eydi-virdi. [3] Ḫāṭır-ı ḫalīfe bu ḥikāyetden ġāyet rencīde oldı. Ammā āşikāre idemez [4] idi lakin nüdemā yaʿnī pādişāhuñ muṣāḥipleri ḫalīfenüñ [5] rencīde-i ḫāṭır olduġunı Caʿfer'e tevehhüm itmişler idi ve yap yap [6] Bermekīleri

ḫalīfe ḥużūrında ḫabāṣet ü ḫıyānet ile yād itmege [7] başlamışlar idi. Hārūn ḫıẕmetinde adına Mesrūr-ı Seyyāf dirler [8] bir er var idi. Caʿfer ile bunuñ mābeyninde gizlüce bir ʿadāvet [9] var idi. Ḫalīfeyi Caʿfer'den ḫaste ḫāṭır göricek bunuñ [10] ʿilācına meşġūl olmış-ıdı. Caʿfer daḫı kendüsinden Hārūn'uñ [11] melāletini teferrüs idüp Hārūn'dan Ḫorāsān vilāyetini istemiş idi. [12] Tā bu vāsıṭa ile bir niçe müddet ḫalīfe ḫıẕmetinden baʿīd ola [13] ḫalīfe daḫı virmiş-idi. Mesrūr-ı Seyyāf işidicek ḫalīfe [14] ḳatına vardı ve eyitdi-kim: "Şāha işitdüm-kim Caʿfer'e Ḫorāsān [15] vilāyetin virmişsin. İmdi Caʿfer'üñ Ḫorāsān'a gitmek [455/b] [1] murādı degildür illā pādişāh ḥareminde ḫıyānet itmişdür. Pādişāhdan [2] dūr olmaḳ ister." Pādişāh eyitdi, nice Mesrūr eyitdi: Eger ḫalīfe [3] amān virürse bir bir eydi-vireyim. Ḫalīfe amān virdi. Mesrūr [4] vāfir ḫubṣiyyāt söyledükden ṣoñra eyitdi: Va'llāhi Caʿfer ḫalīfe sarāyında [5] Zübeyde'den ġayrı kimseyi ḳomamışdur. Şimdi iḥtimāldür kim Ḫorāsān'a [6] vara ve ḫalīfeye ʿāṣī ola didi. Hārūn bu ḫaberleri işidicek [7] ġażabı āteşi yüreginden baş çeküp az ḳalmış-ıdı. Cihānı yaḳaydı [8] ve buyurdı- kim bir çadır ḳurdılar ve leşkerden birḳaç bahādur kişileri [9] ol çadırıñ ḥavālīsinde ṣaḳladılar. Andan ṣoñra Mesrūr'a emr itdi-kim [10] var: Caʿfer'i evinden getür ve depele didi, ṣülüṣ-i leyl geçmiş-idi-kim [11] Caʿfer miskīn pādişāhuñ ġażabından bī-ḫaber oturup cāriyeleri-y-le [12] ṣoḥbet ider idi. Mesrūr geldi diyü ḫaber virdiler. İcāzet alup [13] Mesrūr içerü girdi ve selām virüp sizi ḫalīfe daʿvet ider didi. [14] İcābet itdiler. Çün ḫaymeye vardı. Mesrūr başını kesüp ḫalīfeye [15] ʿarż itdi. Eydürler kim çün Caʿfer mevti muḳarrer bildi, amān ṭaleb itdi [455/a] [1] ve iki rekʿat namāz ḳıldı. Andan ṣoñra ḳatl itdiler. Hārūn eyitdi: [2] Hemīşe ḫāyinüñ başı buñla olsun çün ṣabāḥ oldı. Mesrūr'ı [3] gönderdi-kim Caʿfer'üñ babasını ve ḳardaşı Fażıl bin Ḫālid'i ṭutdılar [4] ve

müşādere itdiler. Andan şoñra Devlet-i el-Bermek tamām olup [5] vezāret[38] Fażıl bin Rebīʿ'e irişdi. Beyt*: Çunīn est resm-i serāy-ı dürüş*

[6] Gehī püşt be-zeyn ü gehī zeyn be-püşt. [39]

El-ḳıṣṣa: Caʿfer-i Bermekī Hārūn'uñ [7] devleti eyyāmında bir mertebede ululuġa irişmiş-idi-kim hīçbir vezire [8] müyesser olmamış-ıdı. İllā meger kim bu Sulṭān bin Sulṭān Bāsıṭ [9] 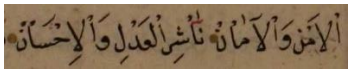 [40] fermān-dih-i zemīn ü zamān [10] Keyḫüsrev-i devrān Ferīdūn ʿaṣr-ı Çemşīd[41] dehr-i Nūşīnrevān-ı[42] ʿadl u [11] dād İskender-i ġarb u ḥarb Süleymān-ı şarḳ u ġarb bihterīn-i evlād u [12] ecdād-ı eʿinne Sulṭān Süleymān bin Selīm bin Bāyezīd bin Muḥammed bin Murād bin [13] Muḥammed bin Bāyezīd bin Murād bin Orḫān bin ʿOṯmān Ḫān eyyāmında kim Caʿfer-i [14] Bermekī gibi niçe vüzerā-yı ʿĀlī miḳdār bu vālā-ḳadruñ dergāh-ı [15] felek iştibāhında mīr-i āḫūrı menzilesinde degildür. 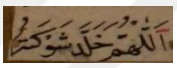 [43] [456/b] [1] ve eyyede devletü ālī yevmi'l-ḥaşr ve'l-ḳarār rivāyet iderler kim Hārūn [2] bir ḳaftān ve yāḫūd bir pīrehen dikdürmiş-idi ve buña iki yaḳa açdurmış-ıdı. [3] Bu ḳaftānı ikisi geyüp biri ol yaḳadan biri bu yaḳadan baş [4] çıḳarurlar idi. Mecmūʿa-i ḫilāfet ömürini Bermekīlere tefvīż itmiş-idi. [5] Onlar daḫı Perverdigār-ı ʿālemüñ niʿmeti şükrüni yerine getürürler idi. [6] Ve ḫilāfet maṣāliḥinde ve sipāh ü raʿiyyet aḥvālinde saʿy-i belīġ gösterüp [7] hīç ihmāl itmezler idi ve daḫı onlaruñ eyü adı cüvān-merdlikle [8] ve ḥüsn-i re'y ü tedbīr ile ʿālemlere şāyiʿ olmış-ıdı. Ammā çün [9] çarḫ-ı ḥayāt [44] ve dehrini şefḳat bunlardan da yüz dönderdi [10] güyā kim cihāna

---

38 Vizāret: Vezirlik. Metinde şekildedir.

39 Beyit: (Farsça atasözü) "Bu zalim dünyanın âdeti böyledir. Bazen eğer senin üstünde, bazen sen eğerin üstünde."

40 Arapça söz dizimi. (uleman ve'l emānu nāşiru'l-ʿadli ve'l iḥsān)

41 Metinde şekilde yazılmıştır.

42 Sasani şahı. Metinde bu şekilde yazılmıştır.

43 "Allahümme ḫalled şevketüh." anlamında Arapça cümle.

44 Metinde sehven şeklinde yazılmıştır.

gelmemiş gibi oldılar. İşbu sergüzeşt-i el-Bermek'e [11] sebʿa ve ṣemānīn ve miʾe yılında vāḳiʿ oldı ve müddet-i devletleri [12] on altı yıl ve on bir ay olmışdur. Andan ṣoñra vezāret Faẓıl bin [13] Rebīʿ ye irişdi. Baʿżılar el-Bermek'den ṣoñra ʿAlī bin Yaḳṭīn irişdi [14] dimişler ve Hiraḳl, Hārūn zamānında feṭḥ olmış-ıdı ve şehr-i Ṭarsūs [15] ve Rafaḳa'yı ve Ṭarsūs'uñ barusın Hārūn binā itmiş-idi. Şarḳ u ġarb [456/a] [1] ve mābeyne-nümā Hārūnü'r-Reşīd'e bāc u ḫarāc virmişler idi. Mühri: [2] 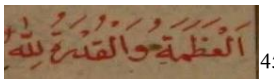 [45] idi ve on bir oġlı var idi: Muḥammed-i Emīn, [3] ʿAbdullāh Me'mūn, Muḥammed-i Muʿtaṣım, Ṣāliḥ, Ebū ʿĪsā, Ḳāsım, ʿAlī, İsḥāḳ, [4] Ebü'l-ʿAbbās, Eyyūb, Ebū Aḥmed ve ḳāḍīsı üç idi: Nūḥ bin Derāc, [5] ʿAvn bin ʿAbdullāh Mesʿūdī, Ḥafṣ bin Ḳayāṣ. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn [6] Ebū ʿAbdullāh Muḥammed-i Emīn bin Hārūnü'r-Reşīd. Anası Zübeyde'dür kim kenīzek-i [7] ʿazīz idi. Hāşimmī alāṣıl. Ebū Caʿfer-i Ṭaberī eydür - Raḥimehu'llāh [46]- emīrü'l-mü'minīn [8] Ḥażret-i ʿAlī ve Ḥasan bin ʿAlī'den ṣoñra - Raḍıya'llāhu ʿanhumā [47]- bir kişinüñ ki [9] babası anası Hāşimī ola ve ḫilāfet taḫtına geçmiş ola. Kimse gelmedi. [10] Muḥammed-i Emīn'den ġayrı ṣelaṣe ve tisʿīn ve miʾe yılında buña bīʿat itdiler. [11] Merd-i cüvān-merd idi. Lakin bed-ḫulḳ u ḫūn-dost idi ve memleket aḥvālinde [12] fikr ü tedbīri yoġ-ıdı. Azacıḳ müddet de ḫilāfeti oġlı Mūsā'ya virmiş-idi. [13] Ve Mūsā henüz ṭıfl idi. Tedbīrsizliginden ve eksik fikirlüliginden [14] bir maʿṣūmı veliyy-i ʿahd itmiş-idi ve "Nāṭıḳ bi'ṣ-ṣavāb[48]" laḳab itmiş-idi ve Mekke'ye [15] ḫaber gönderdi-kim oġluna bīʿat ideler andan ṣoñra Emīn Ḫorāsān'a gitdi. [457/b] [1] Ḳarındaşı Me'mūn bin Hārūn'ı babası Ḫorāsān'da vālī naṣb itmiş-idi. [2] Çün Me'mūn işitdi-kim ḳarındaşı Ḫorāsān'a gelse gerekdür ve oġlı [3] Mūsā'yı veliyy-i ʿahd itmiş-idür. İḥtiyāṭ itdi. Atları ḫod vaṣiyyet [4] itmiş-idi-kim Emīn'den ṣoñra Me'mūn ḫalīfe ola

[45] "Büyüklük ve kudret Allah'ındır." anlamındadır. (El-ʿaẓametü ve'l-ḳudretü'l illāh)
[46] Allah onlardan razı olsun
[47] Allah o ikisinde de razı olsun.
[48] "Doğruyu söyleyen." anlamında kullanılmıştır.

pes Me’mūn bu ḳıṣṣadan [5] ötüri mektūb göndermiş-idi. Faẕıl bin Rebīʿ Emīn’i ḳaḳıtmış-ıdı. [6] Yaʿnī Me’mūn’ı Emīn’e nifāḳ itmiş-idi. Emīn daḫı buyurup mektūbını [7] pāre pāre itdiler. Ebū Caʿfer-i Ṭaberī eydür: -Raḥimehu’llāh [49]- Faẕıl bin Rebīʿ [8] vilāyetden yüz biñ kerre biñ aḳçe cemʿ idüp Emīn’e virmiş-idi. [9] Me’mūn aḳçe-i cemʿinden ḫaber-dār idi ammā teslīm itdügin bilmez idi. [10] Pes Faẕıl bin Rebīʿ ḳorḳdı-kim eger Me’mūn ḫalīfe ola, bu deñlü aḳçeyi [11] Faẕıl’dan ṭaleb ide, bu fitneyi ḳaynatdı-kim Emīn’den ṣoñra ḫalīfe [12] Mūsā bin Emīn ola ve andan ṣoñra Emīn, Me’mūn’a mektūb gönderdi-kim [13] Baġdād’a gelüñ. Me’mūn ʿöẕür itdi-kim eger Ḫorāsān’dan gidecek olursam [14] der-bendler ḫālī ḳalur ve müfsidler ḥarāmīler vilāyeti tārāc iderler. [15] Emīn ʿöẕrini ḳabūl itmeyüp gine mektūb gönderdi-kim elbette Baġdād’a [457/a] [1] gelmeñ gerek çün Emīn ḳarındaşı Me’mūn’ı Baġdād’a daʿvet itmekde [2] mücidd oldı. Me’mūn bildi-kim elbette bir mācerā vardur gelmedi. [3] Andan ṣoñra Emīn Faẕıl bin Rebīʿ’üñ taḥrīki-y-le ʿAlī-i bin Māḥān’ı vāfir [4] leşker ile Ḫorāsān’a gönderdi. Çün Emīn’üñ leşkeri serḥadd[50]-ı [5] Ḫorāsān’a irişdi. Me’mūn daḫı Ẓāhir bin Ḥüseyīn-i Ḫazāʿī’ye [6] leşker virüp ilerü gönderdi pes iki ʿasker biribiri-y-le ḥarb [7] itdiler. ʿAlī-i bin ʿĪsā depelendi ve Emīn’üñ leşkeri iki bölük oldı. [8] Bir bölügi ḳaçdılar ve bir bölügi Me’mūn’a bīʿat itdiler. Andan ṣoñra [9] Ẓāhir ḫaber gönderdi. Me’mūn’a kim ʿAlī depelendi ve başını baña getürdiler [10] ve yüzügi daḫı barmaġında ve leşker saña muṭīʿ olup bīʿat itdiler. [11] Ve andan ṣoñra Ẓāhir Baġdād’a ʿazīmet itdi ve Herşeme bin Āʿyen Nehrevān’da [12] ḫayme ḳurdı, oturdı ve Emīn’üñ leşkeri göre göre Ẓāhir ile [13] Herşeme’ye gelürler idi dört ay miḳdārı Baġdād’ı ḥişār itdiler. [14] Āḫir Emīn anası Zübeyde’yi şefāʿatden ötüri Ẓāhir’e gönderdi ve çoḳ [15] yalvardı, yaḳardı. Ẓāhir eyitdi: “ Pādişāhlıḳ işine ʿavretler girmez.” [458/b] [1] Zübeyde’yi maḥrūm girü dönderdiler.

[49] Allah ona merhamet etsin.

[50] Metinde şeddetli yazılmıştır.

Emīn nevmīd olıcaḳ ḳaçmaġa niyyet [2] itdi ve Dicle'yi geçdi. Herşeme ardına düşdi. Gemiler ile [3] āḫir şaṭ ortasında irişdi ve Emīn'i ṭutdı ve bilesince olan [4] ḫazāīn ü cevāhirden cemīʿsini aldı ve Ẓāhir'e getürdi ve Emīn'i [5] ḥaps itdiler. Andan ṣoñra Emīn'üñ ṣāḥib-i dīvān olan Muḥammed bin [6] Selām'ı getürdiler onı daḫı Emīn ḳatında ḥaps itdiler. Āḫir [7] Emīn'üñ boynun urdılar ve Muḥammed bin Selām'ı on biñ miṣḳāl altuna [8] gine kendüye ṣatdılar. Ẓāhir çün Emīn'üñ başını gördi daḫı [9] "Bi'smillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm"[51] diyüp 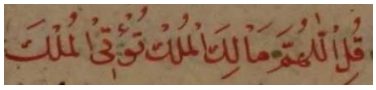 [10] 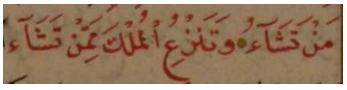 [52] āyetin āḫirine degin oḳudı. [11] Andan ṣoñra Emīn'üñ başını ḫazīnesi ile Me'mūn'a gönderdi. [12] Me'mūn göricek aġladı. Faẓl bin Sehl "El-ḥamdüli'llāh[53] ʿadūyı murād üzerine [13] gördük" didi. El-ḳıṣṣa emīrü'l-mü'minīn Muḥammed-i Emīn mübārek māh-ı Muḥarrem'üñ [14] yigirmi bişinci güni yek-şenbih gününde ṣemāne ve tisʿīn ve miʾe yılında [15] Baġdād'da öldürdiler ʿömri yigirmi sekiz yıl ve altı ay olmış-ıdı. [458/a] [1] Dört yıl ve altı ayın ḫilāfet ile geçürdi. Üç oġlı var idi. [2] Mūsā, ʿAbdülmelik, İbrāhīm ve iki ḳāḍīsı var idi. İsmaʿīl bin [3] Ḥammād bin Ebū Ḥanīfe ve Vehb bin Buḫterī. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn [4] Ebü'l ʿAbbās ʿAbdullāh el-Me'mūn bin Hārūnü'r-Reşīd. Anası "Merācil-i [5] Berberīyye'dür." Ṣemāne ve tisʿīn ve miʾe yılında Me'mūn'a bīʿat itdiler. [6] Ol vaḳtin Merv'de idi. Ġāyıbāne bīʿat itdiler. Me'mūn ʿāḳil ü [7] fāżıl u kāmil ü ʿālim kimesne idi ve ḫūb-ṣūret ü nīkū-sīret [8] ve ṣāḥib-i re'y ü tedbīr idi. ʿİlm-i aḥādīṣi Şeyḫ'den işitmiş idi. [9] Ve cemīʿ ʿulūmdeydi ve er idi. Mübārek māh-ı Rebīʿü'l-evvelüñ on [10] bişinde sebʿa ve miʾe yılında Dārü's-selām-ı Baġdād'da Ḳaṣr-ı Ḫuld'de [11] vücūda gelmiş idi ve birḳaç gün anası diri olmış-ıdı ve ṣoñra [12] ölmiş-idi. Andan ṣoñra Hārūnü'r-Reşīd Me'mūn ḫalīfeyi Saʿīd-i [13] Cevherī'ye virmiş-idi ve Saʿīd'üñ ḫātūnı

---

51 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

52 Al-i İmran 3/26: "Ey mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yüceltirsin, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kadirsin." (Ḳulli'lāhumme mālike'l-mulki tū'tī'l-mulke men teşā'u ve tenziʿu'l mulke mimmen teşā')

53 Allah'a hamdolsun ki.

emzürmiş-idi [14] ve büyüyüp eyüyi yaramazı farḳ itdüginden ṣoñra Saʿīd [15] terbiyet itmiş-idi ve ʿulemā vü fuḳahā-yı aḥādīṣi cemʿ idüp Me'mūn'ı [459/b] [1] terbiyet itmekden ötüri bunlara ışmarlamış idi. Me'mūn ḫaylī maʿārif ü [2] feżāyil kesb itmiş-idi ve Me'mūn zamānında ʿulemā vü fużalā meclisi çoḳ [3] olur idi ve İmām Ebü'l Ḥasan ʿAlī bin Mūsā er-Rıżā-y-la ʿahd baġladılar. [4] Ḳızı Ümmi Ḥabībe'yi Muḥammed bin Cevād'a virdi ve kendü Būrān bint-i Ḥasan bin [5] Sehl'i aldı ve bir gicede ḫalvet itdiler. Ol vaḳtin ʿAbbāsīler ḳara [6] geyerler idi, çıḳardup buyurdı-kim yaşıl geyeler. ʿAbbāsīler'üñ [7] ḫāṭırına ḫoş gelmedi. Şol ḥadde kim el-ʿAbbās'dan baʿżılar ḳaṣd [8] itdiler kim Me'mūn'ı ḫilāfetden ʿazl ideler ve Hārūn bin Mehdī'ye [9] bīʿat ideler ve bundan ṣoñra İsḥāḳ bin Hādī'ye bīʿat ideler ve ʿAlī bin [10] Mūsā er-Rıżā bunuñ zamānında fevt oldı. Ṭūs'da yā Şinābād'da [11] Hārūnü'r-Reşīd ḳatında defn itdiler. -Raḥimehu'llāh- Māh-ı Ṣaferde erbaʿa [12] ve miʾeteyn tārīḫinde el-ḳıṣṣa: Me'mūn ve cemīʿ mülūk ü ümerā yaşıllar geyüp [13] ve yaşıl ʿalemler ile Baġdād'a geldiler ve Raṣāfe ḳaṣrında ḳondı. ʿAbbāsīler [14] yaşıl geydüklerinden ötüri ṭaʿn itdiler. Andan ṣoñra Me'mūn ve Ẓāhir-i bin [15] Ḥasan vesāyir ümerā vü vüzerā ḳara libāslar geydiler. Cemīʿ ehl-i Baġdād'da [459/a] [1] fermān-berdār oldılar. Andan ṣoñra Me'mūn Mıṣr'a vardı. ʿAşere [2] ve miʾeteyn tārīḫinde ve Ḫavāric'i ḳatl itmek buyurdılar ve Ehremen ḳubbesin [3] açup mülūk-ı māżiyenüñ çürümiş kemiklerini çıḳarup ḥattā [4] ʿĀd bin Şeddād'uñ tābūtunı çıḳarup o da yaḳdı. Bundan çoḳ ʿibret [5] aldılar. Andan ṣoñra gine Baġdād'a geldiler. Şemāne ʿaşere ve miʾeteyn yılında [6] ve Fedek memleketini Fāṭımatü'z-Zehrā evlādına virdi. -Raḍıyallāhu ʿanhā [7] 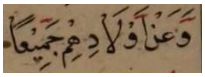 [54]- yaʿnī Muḥammed bin Yaḥyā bin Zeyd bin Ḥasan ve Muḥammed bin [8] ʿAbdullāh bin Ḥüseyin bin ʿAlī bin Ḥüseyin'e -Raḍıya'llāhu ʿanhum- teslīm itdi. [9] Andan ṣoñra ġazā niyyetine Rūm sipāhı cemʿ itdi

[54] "Ve çocuklarının hepsinden." anlamında Arapça cümle. (Ve ʿan evlādihim cemīʿān)

ve Bedīdūn[55] vilāyetinde [10] ḳondı. Bedīdūn bir āb-ı revāndur. Furāt[56] gibi. Ondan çadırlar ḳurup [11] oturdılar. İttifāḳ Me'mūn ḫaste oldı ve fevt oldı. [12] Ḳarındaşı Muʿtaşım bile idi. Namāzın ḳıldı ve Ṭarsūs'da defn [13] itdiler. Ḫāḳān evinde Mübārek māh-ı Recebüñ on altısında [14] ṣemāne ve ʿaşere ve miʾeteyn yılında ḳırḳ sekiz yaşında idi. Yigirmi yıl [15] ve biş ay ve yigirmi gün ḫalīfe olmış-ıdı. Bundan ṣoñra [460/b] [1] Muʿtaşım'a bīʿat itdiler ve Me'mūn ḫalīfenüñ daḫı on yedi oġlı [2] var idi: Muḥammed, ʿAbdullāh, ʿAbbās, Süleymān, İsḥāḳ, Aḥmed, ʿĪsā, Mūsā, [3] İbrāhīm, Caʿfer, Yaʿḳūb ve birḳaç ḳızı daḫı var idi. Adları [4] maʿlūm degil oña binā'en yazmaduḳ ve Me'mūn ḫalīfeye bir ġarīb nesne [5] iḫtirāʿ itmiş-idi. Meṣelā fındıḳlar itmiş-idi. Ḳızıl altundan ve ol [6] fındıḳlar üzerinde emlāki adları ve dīnārı ḥisābı ve altunı, [7] gümişi ve zerni ve bende vü cāriyesi ḥisābı ve bunlarıñ mānendi [8] nuḳūddan ve ecnāsdan ol fındıḳlar üzerinde yazılmış-ıdı. Her kime [9] inʿām itmek isteye idi. Ol fındıḳlardan ne ḳadar isterse kemān-gerü ile [10] ol kişinüñ cānibine atar idi. Üzerinde yazılan nesneyi oḳuyup [11] onuñ mefhūmı-y-la ʿamel iderler idi. Mühri: 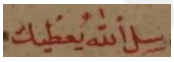 [57]" ve iki [12] ḳāḍīsı var idi: Muḥammed bin ʿÖmer el-Vāḳıdī ve ʿAbdurraḥman-ı Maḫzūmī'dür. *{Maḫzūm ḳabīle adıdur diyār-ı ʿArab'da}* [58] [13] Ve bir gün Me'mūn buyurdı: Öñine defter getürdiler. Taḫt-ı yedinde [14] on yedi biñ şehri muʿaẓẓam oḳudılar ve eyitdiler: Raṣad-ı [15] Baṭlamyūs'da yigirmi bir biñ altı yüz on biş şehr oḳuduḳ.[460/a] [1] Me'mūn ile Baṭlamyūs raṣadınuñ mā-beyni altı yüz ṭoḳsan yıldur ḫilāfet-i [2] emīrü'l-mü'minīn el-Muʿtaşım Billāh Ebū İsḥāḳ Muḥammed bin Hārūnü'r-Reşīd'dür. [3] Ümmü Veledden ṭoġmış idi. " Māriye" adlu baʿżılar Māri'de dimişler. [4] Mübārek māh-ı Recebüñ on altıncı güni Se-şenbih gününde ṣemāne ʿaşere [5] ve miʾeteyn yılında Muʿtaşım-Billāh'a

---

55 Metinde Bedendūn şehir ismi bu şeklinde yazılmıştır.
56 Metinde Fırat Nehri bu şekilde yazılmıştır.
57 "Allah'tan dile sana verir." anlamındadır. (Seli'llāhi yuʿṭīk)
58 Der-kenar.

bīʿat itdiler. Bedīdūn yerinde Rūm [6] vilāyetinde kim ḳarındaşı Me'mūn anda fevt olmış-ıdı. Ġurre-i ramażānda [7] ṣemāne ʿaşere ve miʾe yılında Baġdād'a geldi. Merd-i ḫūb-ṣūret ve nīkū- [8] sīret idi ve bahādır u cüvān-merd idi ve " Müṣemmen" diyü laḳab virmişler idi. [9] Zīrā her nesi var ise sekizer idi. Meṣelā sekiz oġlı var idi. [10] Ve sekiz ḳızı var idi ve hem sekizinci ḫalīfedür ve sekiz şehir [11] feṭḥ itmiş-idi ve sekiz yıl, sekiz ay, sekiz gün ḫalīfe olmış-ıdı. [12] Andan ṣoñra Baġdād'dan çıḳup Rūm cānibine ġazā niyyetine gitdi. [13] Ve Sürremenreāy'a irişüp feṭḥ itdi ve ol yerde bir şehir yapdı. [14] Adını " Sāmire" ḳodı ve ḳullarına ve leşkerine buyurdı: Her kişi [15] kendüsi içün birer ev yaptırdılar, andan ṣoñra buyurdı: Şehr ortasında [461/b] [1] bir cāmiʿ binā itdiler. Şöyle kim ol cumuʿa mānendi ʿālemde bir cumuʿa [2] yapılmamış-ıdı ve bir menāre yapdılar. Şöyle vāsiʿ kim iki atlu bir yerden [3] ol menāreye çıḳmaḳ mümkin idi. Menārenüñ yüksekligi ḫod vaṣf [4] olunmaz ve Muʿtaṣım zamānında Ḫorāsān'dan Bābek nām bir ḥarāmī peydā oldı. [5] Leşker gönderdi. Bābek'i ṭutdılar ve dört mıḫ üzerine gerüp bir fīle [6] yükletdiler ve şehr ü maḥalleleri gezdürdiler. Andan ṣoñra elin ayaġın [7] kesüp ber-dār itdiler. Muʿtaṣım sekiz yıl, sekiz ay, sekiz gün ḫilāfet [8] sürdiler. Çün ʿömri āḫirine irişdi bir ʿaceb renc ḥādiṯ oldı. [9] Ḥükemā eyitdiler: Dāyim gemi ile deñizde olmaḳ gerekdür. Pes bir gemiye [10] binüp birḳaç muṣāḥibi-y-le bir niçe nāy-zenler ile deryā yüzin [11] geşt itdiler. Āḫir fevt oldı. Penç-şenbih gününde mübārek Rebīʿü'l-evvelüñ [12] on ikisinde sebʿa ve ʿişrīn ve miʾeteyn yılında Sāmire'de defn itdiler. [13] Mühri: 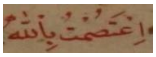 [59] idi. Sekiz oġlı var idi: El-Vāṯiḳ Billāh-i [14] Hārūn, Caʿfer-i el-Mütevekkil, Muḥammed-i El-Mustaʿīn Billāh. Bu üçi ḫalīfe oldılar. [15] Biş oġlınuñ tevārīḫ kitāblarında adın bulımaduḳ oña binā'en yazmaduḳ. [461/a] [1] Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Vāṯik Billāh Ebū Caʿfer Hārūn bin Muḥammed-i el-Muʿtaṣım [2] bin Hārūnü'r-Reşīd'dür. Mekke-i Şerīfe'de vücūda gelmiş idi. [3] Anası "Ümmü Veled"

[59] "Allah'a sımsıkı tutundum." anlamındadır. (İʿtesumtu Billāh)

idi. “ Ḳarāṭīs” adlu. Penç-şenbih gününde mübārek māh-ı [4] Rebīʿü’l-evvelüñ on ikisinde sebʿa ve ʿişrīn ve miʾeteyn tārīḫinde [5] Vāṣiḳ-Billāh’a bīʿat itdiler. Bu ḫalīfe olıcaḳ Me’mūn ḳāʿidesin [6] ṭutmış-ıdı ve er-Resūl’e -ʿaleyhi’s-selām- vāfir ʿaṭālar virür idi. [7] Ḥattā bunuñ zamānında hīçbir ʿalevī faḳīr olmaz idi ve dāyim tilāveten [8] Ḳur’ān’a meşġūl idi ve fıḳh kitāblarını müṭāleʿa ider idi. Otuz [9] altı yıl, altı ay ʿömür sürdi. Biş yıl, ṭoḳuz ay ve birḳaç gün ḫalīfe [10] oldı. Çehār-şenbih güni mübārek māh-ı Ẕi’l-ḥiccenüñ yigirmi [11] dördünde iṣneyn ve ṣelaṣīn ve miʾeteyn yılında istisḳā rencinden fevt [12] oldı. Mühri: 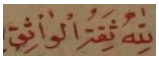 [60] idi eydürler: Ḫastalıġı zamānında [13] mār-ı efʿī ile ʿilāc iderler idi. Issı tennūr içinde evvelki gün [14] rāḥat bulur gibi oldı. İkinci gün buyurdı. Tennūrı artucaḳ [15] ḳızdırdılar, çoḳ oturdı, hemān-dem-ki ṭaşraya çıḳdı fevt oldı.

[462/b] [1] Ḥikāye: Ferrāşlarından birisi ḥikāyet ider idi-kim çün dünyā sarāyından [2] āḫiret sarāyına göçmege fermān irişdi. Gözlerin yumduġı ḥāletde [3] öñine vardum-ki göreyim öldiġi ya ölmedi mi nāgāh gözin açup [4] bir gözi-y-le benim ṭarafuma ḫışm-y-la naẓar itdi. Şöyle kim göñlüm ḳorḳdı. [5] Ve ṭaşra gitdüm ve gine geldüm. Gine yüzine naẓar itdümdir ol [6] gözi-kim baña ḫışmı-y-la naẓar itmiş-idi. Çıḳmış gördüm ve eydürler kim [7] çün Vāṣiḳ-Billāh’uñ ʿömri āḫirine irişdi ve ḥālet-i nezʿa düşdi. [8] Buyurdı-kim çıplaḳ itdiler ve ḳara ṭopraḳ üzerine yaturdılar. [9] Yüzüni ṭopraġa sürüp zārī ider idi ve eydür idi-kim: [10] 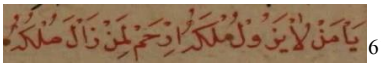 [61] yaʿnī ey şol-kim pādişāhlıġı [11] ve mülkī zāyil olmaz. Ezelīdür. Ebedīdür, şefḳat ile şol ḳula kim mülkī [12] zāyil oldı. Altı oġlı var idi ve bir ḳızı: Muḥammed-i Mühtedī, ʿAbdullāh [13] Aḥmed, İbrāhīm, ʿAbdullāh-ı Alāṣġar, Muḥammed,ʿĀyişe. Ḳāḍīsı: Aḥmed bin [14] Ebū Revād

[60] “Allah’a sığındım.” anlamındadır. (Allahü ṣıḳḳatü’l-vāṣiḳ)

[61] “Ey mülkünden (gücünden) bir şey kaybetmeyen, mülkünü kaybedene merhamet et.” (Yā menlā yezūlu mülkehu irḥem limen zāle mülkehu) anlamında Arapça cümle.

idi-kim. Laḳabı “Cevād” idi. Ḫilāfet-i emīrü’l-mü’minīn [15] el-Mütevekkil ʿAlellāh Ebü’l Faẕıl Ca‘fer bin Muḥammed-i el- Muʿtaṣım’dur. [462/a] [1] Anası cāriyedür. Türkī “ Şücāʿ” adlu. Tevārīḫ-i Ṭaberī’de -Raḥimehu’llāh[62]- [2] “Tecāc” oḳurlar. Şenbih gününde mübārek māh-ı Ẕi’l-ḥiccenüñ yigirmi [3] dördünde işneyn ve şelaşīn ve miʾeteyn yılında bīʿat itdiler. Ammā ḫilāfet [4] taḫtına geçicek mülūk ü sipāh ve raʿiyyete ʿadl u dād idemeyüp [5] bunlarıñla zindi-gānīlik idemedi şol ḥadde irişmiş-idi-kim birḳaç kerre [6] öldürmege ḳaṣd itmişler idi ve Ḥażret-i Risāletüñ -ʿAleyhi’s-selām- evlād u [7] ehline -Raḍıya’llāhu ʿanhum[63]- ḥıḳd ü ḥased ü gine itmiş-idi. Ḥattā [8] emīrü’l-mü’minīn Ḥażret-i Ḥüseyin’üñ türbe-i şerīfi üzerinde ekin [9] ekmek buyurmış-ıdı. Ammā Allahu teʿālā ġażabı ekinini onuñ yüreginde [10] ekdi. Tā kimse varup ziyāret itmeye oġlı Müntaṣır her-çend kim [11] menʿ itdi. Ḳabūl itmedi. Şıḳḳı ebedī idi. Ehl-i saʿādet ṭarīḳin [12] ṭutmadı. Āḫir ehl-i īmān olan Müntaṣır ḳatına cemʿ olup [13] taḳviyet itdiler. Tā mülk-i taṣarrufı elinden çıḳup Müntaṣır’da [14] ḳarār itdi. Meger bir gün ṣoḥbetde ġāfil oturmış-ıdı. ʿAsker [15] ġalebe idüp ḳılıç çekdiler ve pāre pāre itdiler. Fetiḥ bin Ḫān adlu [463/b] [1] bir vezīri var idi. Onı bile helāk itdiler. Ḳaṣr-ı Caʿferī’de [2] defn itdiler. Bu ḳażiyye mübārek māh-ı Şevvālüñ üçünci güni tisʿa [3] ve erbaʿīn ve miʾeteyn yılında vāḳiʿ oldı. ʿÖmri ḳırḳ bir yıla irişmiş-idi. [4] On dört yıl, ṭoḳuz ay, ṭoḳuz gün ḫalīfe oldı. Mühri: [5] [64] idi. Ḳāḍīsı: Yaḥyā bin Ekşem idi. ʿAzl itdi ve yüz biñ [6] dīnārın aldı. Andan ṣoñra Süleymān-ı ʿAbbāsī’yi [65] naṣb itdi. Buña daḫı [7] töhmet idüp emlākinden her nesi kim var idi aldı ve gine Yaḥyā bin [8] Ekşem’i naṣb itdi. Ḫilāfet-i emīrü’l-mü’minīn Müntaṣır bin Mütevekkil çün [9] Müntaṣır Mütevekkil’i öldürdi. Mübārek māh-ı Şevvālüñ dördünci gicesinde [10] erbaʿīn ve miʾeteyn yılında ḫilāfet

62 Allah ona rahmet/merhamet etsin.
63 Allah ondan razı olsun.
64 “Dayanağım Allah’adır.” anlamındadır. (ʿAle’llahi İttikālī)
65 Metinde yazılmıştır.

taḫtına geçdi. Ġāyet faṣīḥ ü [11] cüvān-merd idi. Derḥāl vüzerāyı ve ümerāyı ve erkān-ı devleti [12] ve ḳużātı cemʿ itdi ve dört ḳarındaşı var idi: İsmaʿīl, [13] İbrāhīm, Mūsā, Zübeyr. Dördüni bile dīvāna getürdi ve onlarıñla [14] ʿahd itdi-kim ḫilāfet ṭaleb itmeyeler ve iḳrār itdüklerine daḫı [15] şāhidler ṭorġutdı ve ḳāḍīdan mektūbda aldı. Andan ṣoñra [463/a] [1] ḳarındaşlarına ve çeh-i maʿīşet buyurdı. Bu daḫı azacuḳ müddet [2] ḫilāfet sürüp fevt oldı. Ḳūtü'l-Ervāḥ'da eydür: Birḳaç gün [3] ḫalīfe oldı. Ḫāyeleri şişdi. Üç gün şişi zaḥmetin [4] çekdi ve öldi. Baʿżılar eydür: Faṣṣād gelüp zehr- ālūd neşter ile [5] ḳan aldı. Andan ṣoñra fevt oldı. Dört oġlı var idi. [6] Ḳāḍīsı: Caʿfer-i ʿAbbās idi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el- Müstaʿīn-Billāh [7] çün Müntaṣır fevt oldı. Ḫilāfet Müstaʿīn-Billāh'a irişdi idi. [8] Ebü'l ʿAbbās Aḥmed bin Ebū İsḥāḳ bin Muḥammed bin el-Muʿtaṣım bin Hārūnü'r-Reşīd'dür. [9] Anası cāriyedür. Türkī " Maḫāraḳ" adlu. Düşenbih gününde mübārek [10] māh-ı Rebīʿü'l-āḫirde şemāne ve erbaʿīn ve miʾeteyn yılında bīʿat itdiler. [11] Merd-i ḥalīm ü selīm idi. Ḫıẕmet-kārlarınuñ ve sipāh ü raʿiyyetinüñ [12] ḫāṭırlarını riʿāyet iderler idi ve düşmen ile ḥarb u ḍarbı [13] āsān görmiş-idi ve hemīşe ḳorḳucı idi. İbn-i Ẕulābī eydür: [14] Ġāyet ṣāliḥ idi. Yigirmi dört yaşında ḫalīfe olmış-ıdı. İki yıl [15] ṭoḳuz ay, iki gün ḫalīfe oldı. Andan ṣoñra ʿazl itdiler ve Sāmire'ye[66] [464/b] [1] gönderdiler. Çün Ḳāṭūl Ḳanṭara'sına irişdi. Namāza meşġūl oldı. [2] Şu müvekkeller kim bile idiler. Başın kesdiler secdede. Ve Müntaşır [3] yanında defn itdiler ve Muʿtezz-Billāh'ı taḫta geçürdiler. Ammā Ḥasan bin [4] ʿAlī bin Ḥammād eydür: -Raḥimehu'llāh- Baġdād'da bir köşk vardur adı: [5] "Sürremen reāy" idi. Onda ḥaps itdiler. Ondan ḳaçup gemiye [6] girdi ve Muḥammed bin ʿAbdullāh bin Ẓāhir yanına vardı-kim emīr-i Ḫorāsān u [7] Fāris idi. Muʿtez, Muḥammed bin ʿAbdullāh'a mektūb gönderdi ve Müstaʿīn- [8] Billāh'ı istedi. Muḥammed bin ʿAbdullāh virmedi. Leşker çekdi ve Baġdād'a [9] geldi ve bir yıl tamām-ı ḥişār itdi. Ammā alımadı. Āḫir ṣulḥ itdiler.

[66] Metinde yazılana sadık kalınmıştır. Aslı Sāmerrā'dır. Bir dönemin Abbasi başşehridir.

[10] Ve Müstaʿīn-Billāh her yıl elli biñ dīnār nafaḳa taʿyīn itdiler ve vāsıṭa [11] gönderdiler ve Baġdād'ı Muʿtez'e teslīm itdiler. Birḳaç günden [12] Muʿtez gine ādem gönderdi ve Müstaʿīn'den ḫüccet istediler kim [13] min-baʿd ḫilāfet daʿvāsın itmeye ḫalīfe Muʿtezz ola pes vardılar. [14] Müstaʿīn'i oḳudılar ki ḳāḍī öñünde iḳrār ide ʿāḫir ṭutdılar. [15] Ve öldürdiler, āḫir-i Ramażānda işneyn ve ḫamsīn ve miʾeteyn yılında başını [464/a] [1] Aḥmed bin Ṭōlūn kesdi ve Muʿtezz'e iltdi. Üç yıl, ṭoḳuz ay [2] Ḥasan bin Ḥammād ḳavli-y-le Müstaʿīn ḫilāfet sürdi. Ḳāḍīsı: Aḥmed bin [3] Ebü'ş-Şüvārāb idi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Muʿtezz-Billāh Ebū ʿAbdullāh [4] Muḥammed-i el-Muʿtezz bin Caʿfer-i el-Mütevekkil'dür. Baʿżılar eydür: Muʿtezz'üñ adı Zübeyr'dür. [5] Anası cāriyedür. " Naʿce" adlu. Baġdād'da bīʿat itdiler. Mübārek [6] māh-ı Muḥarremüñ yigirmi altısında ḫūb-ṣūret ü nīkū-sīret kimesne idi. [7] Ve dünyā eẕ-ẕātına meşġūl olup memleket ü sipāh ü raʿiyyet aḥvālini [8] anası görür idi. Ḳarındaşı Muvaffıḳ bin Mütevekkil'i giriftār itmiş-idi. [9] Ve Cevsaḳ'da ṣaḳlar idi. Bir gün Muvaffıḳ'ı ṭaşra çıḳarup ʿahd [10] itdi-ki kendüden ṣoñra ḫalīfe ola. Bu āvāze eṭrāfa şāyiʿ oldı. [11] Azacuḳ müddet geçdi-kim Muvaffıḳ'dan devlet ü ḫilāfet fesādı ẓāhir [12] oldı. Muʿtezz daḫı Muvaffıḳ'ı getürdüp ḳırḳ aġaç urdı ve gine [13] Cevsaḳ'a ḥapse gönderdi. Sipāhdan baʿżılar ḳaṣd itdiler kim [14] Muvaffıḳ'ı Cevsaḳ'dan ṭaşra çıḳaralar. Muʿtezz işidicek buyurdı-kim Muvaffıḳ'ı [15] şeb-pūşe ṣarup muḥkem baġladılar. Ḫafā olup, öldi. Muʿtezz [465/b] [1] ṣabāḥ olıcaḳ ġazā ṣūretin gösterdi. Ümerā vü ḳużāt cemʿ olup [2] Muvaffıḳ'ı gördiler. Hīç ʿalāmet-i cerāḥat yoḳ. Ḥükm itdiler kim merg-i [3] müfācā[67] irişüp öldi. Āḫir gine ʿasker Muʿtezz'i evvel ʿādil ü [4] saḫī olup ṣoñra ẓālim ü bed-ḫūy u bī-şefḳāt ü baḫīl olduġundan [5] ötüri māldan nesi var ise alup ve envāʿ-ı işkenceler idüp [6] andan ṣoñra ıssı ḥammāma ḳoyup ṣusuzluḳdan cigerin yaḳdılar ve [7] ṣoñra ṭaşra çıḳarup başına ve gövdesine ṣovuḳ ṣu [8] dökdiler. Öldi. Şenbih gününde mübārek māh-

[67] Metinde sehven şeklinde yazılmıştır.

ı Şaʿbānuñ yigirmisinde [9] ḫamse ve ḫamsīn ve miʾeteyn yılında ʿömri yigirmi yıla irişmiş-idi. [10] Üç yıl, altı ay, yigirmi yedi gün ḫilāfet sürdi. Mühri: 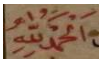 [11] 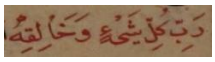 [68] idi. Ḳāḍīsı: Ḥasan bin Ebü'ş-Şüverāb [12] ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn Ebū ʿAbdullāh Muḥammed-i el-Mühtedī bin el-Vāṯiḳ-Billāh Hārūn bin [13] Mütevekkil. Anası cāriyedür. Rūmī aṣıl "Ḳurb" nām. Mübārek çehār-şenbih [14] gününde māh-ı Recebüñ yigirmi yedisinde ḫamse ve ḫamsīn ve miʾeteyn yılında [15] bīʿat itdiler. Otuz biş yaşında idi. Ṭaberīde eydür: -Raḥimehu'llāh- [465/a] [1] Otuz sekiz yaşında idi. Merd-i ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid ü perhīz-kār [2] idi. Ḥattā "Zāhid-i Benī ʿAbbās" dirler idi. Nitekim ʿÖmer bin ʿAbdülʿazīz [3] Ḥażretlerine "Zāhid-i Benī Ümeyye" dirler idi. Āḫirü'l-emr bir ḳażiyyeden [4] ötüri āmīrān-ı ḳadīm ittifāḳ itdiler ve bunuñla ḥarb itdiler. Ṣınup [5] bir eve ḳaçdı. Derḥāl ṭutdılar. Başını kesdiler. Evāsıṭ-ı Recebde [6] sitte ve ḫamsīn ve miʾeteyn yılında on bir ay ḫilāfet sürdi. Ḳāḍīsı: [7] Cāʿfer bin ʿAbdullāh-ı Hāşimī idi. Namāzın ḳıldı ve Sürremen reāy'da [8] defn itdiler. Mühri: 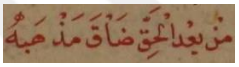 [69] idi. Ve on biş [9] oġlı var idi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn Ebü'l ʿAbbās Aḥmed el-Muʿtemed [10] baʿżılar eydür: Ebū Caʿfer bin Caʿfer bin Caʿfer bin Mütevekkil'dür. Anası [11] Ümmü Veled idi. Türkīyyü'l Aṣl "Ḳaynān" nām. Māh-ı Recebüñ on altısında [12] sitte ve ḫamsīn ve miʾeteyn yılında bīʿat itdiler. Ammā ḫilāfet maṣāliḥini [13] mühmel ḳomış-ıdı ve hevā-yı nefsānnī ü leẕẕāt-ı dünyeviyye meşġūl idi. [14] Ḳarındaşı Muvaffıḳ'ı veliyy-i ʿahd idüp memleket aḥvālini oña ışmarladı. [15] Ve cemīʿ-i vilāyet daḫı rāżī olmış-ıdı ve ümerā vü leşker Muvaffıḳ'a [466/b] [1] muṭīʿ oldılar. Āḫir māh-ı Şaʿbānda s̱emāne ve sebʿīn ve miʾeteyn yılında [2] Muvaffıḳ fevt oldı. Elli yıl ve birḳaç ay ʿömr

---

[68] "Hamd, her şeyin Rabb'i ve yaratıcısı olan Allah'adır." anlamındadır. (El-ḥamdüli'llāh Rabbi külli şey'in ve ḫāliḳihu)

[69] "Haktan ayrıldıktan sonra yolu daraldı." anlamındadır. (Men baʿdel-ḥaḳḳı żāḳe meẕhebuhu)

sürmiş-idi. Yigirmi [3] üç yıl ve üç gün ḫilāfet sürdi. Mühri: 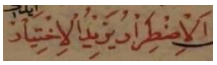 [70] idi. [4] Dört oġlı var idi: Caʿfer, ʿAbdülʿazīz, Muḥammed, İsḥāḳ. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn [5] Muʿtażıd bin Muvaffiḳ. Anası Ümmü Veled idi. Rūmiyye "Ḫufīre" nām. Bir āḫir tārīḫinde [6] daḫı "Ḍırār" nām dimiş. Sāmire'de vücūda gelmiş idi. Māh-ı Recebüñ [7] yigirmi sekizinci gicesi ṣemāne ve sebʿīn ve miʾeteyn yılında bīʿat itdiler. [8] Tīz-dil ve ṣāḥib-siyāset nīkū-sīret ve ḫūb-ṣūret idi. Ḥaremeyn-i [9] Şerīfeynden-kim bāc u ḫarāc alurlar idi. Menʿ itdi. Ḫavāric ü [10] ehl-i bidʿatı vilāyetden sürmiş-idi. Atası Muʿtażıd'a Manṣūr dir idi [11] ve ekṣer-i nās Seffāḥ-ı Ṣānī dirler idi. Zīrā onlaruñ itdügi ḫilāfet [12] ḳāʿidesini icrā itmiş-idi ve Medīne'de olan Mescid-i Resūli -ʿAleyhi's-selām- [13] büyük itmek buyurmış-ıdı ve Ḥalvān derbendinüñ ʿaḳabesini [14] rāst idüp ʿimāret itmiş-idi ve beytü'l-māl mīrāṣını terk itdi. [15] Ve ẕevi'l-erḥām virmek buyurmış-ıdı ve ʿummāle buyurmışdı-kim [466/a] [1] çaḳ ḥazīrān ayınuñ nışıfı olmayınca raʿiyyetden ḫarāc almayalar zīrā [2] ġallāt-ı ḥazīrān ayında yetişir ve bunuñ eyyāmında Vaṣīf ḫādim ʿāṣī [3] oldı. Muʿtażıd leşker çeküp Vaṣīf'ı bend itdi ve Baġdād'a getürdi. [4] Ve bir deve üzerinde çārmīḫa gerdi ve yedi gün Baġdād maḥallelerini [5] gezdürdiler ve her gün mübālaġa ṭaʿām yedirürler idi. Güc ile ḥadden [6] aşırı sekizinci gün deveden yire indürüp tīr-i bārān itdiler. [7] Helāk oldı ve ol eyyāmda Muʿtażıd bir ʿimāreti binā buyurdı. [8] Adını "Ṣüreyyā" ḳodı. Andan ṣoñra ḫaste oldı ve ḫasteligi [9] mümtedd oldı. Şenbih güni māh-ı Rebīʿü'l-āḫirüñ yigirmisinde ṣemāne [10] ve ṣemānīn ve miʾeteyn yılında ittifāḳ ile oġlı Müktefī- Billāh'a bīʿat itdiler. [11] Andan ṣoñra dü-şenbih güni Muʿtażıd-Billāh fevt oldı ve vaṣiyyet [12] itdi-kim Baġdād'da ʿAbdullāh bin Ẓāhir evinde defn itdiler. ʿÖmri [13] ḳırḳ altı yıla irişmiş-idi. Ṭoḳuz yıl, ṭoḳuz ay, ṭoḳuz gün [14] ḫalīfe oldı. Mühri:

[70] "Mecburiyet seçeneği yok eder." anlamındadır. (El ıżṭırār yuzīdü'l- iḫtiyār)

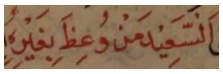 [71]idi. Ammā Ṭaberī'de [15] eydür: - Raḥimehu'llāh- Mühri: "el-Muʿtażıd-Billāh" idi. Biş oġlı var idi.

[467/b] [1] ʿAlī el-Müktefī, Caʿfer, Muḳtedir, Ebū Manṣūr el-Ḳāhir, Hārūn. Dört [2] ḳāḍīsı var idi: İsmaʿīl bin İsḥāḳ bin Ḥammād, Ebü'l ʿAbbās Aḥmed bin [3] Muḥammed, Ebü'l Ḥāzım ʿAbdülḥamīd es-Sekerī, ʿAlī bin Ebü'ş Şüvarāb. Ḫilāfet-i [4] emīrü'l-mü'minīn el-Müktefī-Billāh Ebū Muḥammed ʿAlī bin Aḥmed el-Muʿtażıd'dur. Anası [5] cāriye idi. Türkiyye "İncü" nām. Ebū Caʿfer-i Ṭaberī eydür. –Raḥimehu'llāh- Anası [6] adı "Şīşek" idi. Baġdād'da Süleymān bin Vehb evinde vücūda [7] gelmiş-idi. Māh-ı Rebīʿü'l-āḫirüñ ġurresinde erbaʿa ve tisʿīn ve miʾeteyn yılında [8] ḫalīfe olduġı vaḳt yigirmi yedi yaşında ve birḳaç aylıḳ idi. [9] Altı yıl, altı ay, yigirmi gün ḫalīfe oldı. Ḫulefā-yı el-ʿAbbāsdan [10] bundan ġayrı "ʿAlī" adlu kimse yoġ-ıdı ve hīç kimsenüñ [11] Ebū Muḥammed künyeti yoġ-ıdı. Emīrü'l-mü'minīn Ḥüseyin bin ʿAlī'den ġayrı. [12] -Raḍıya'llāhu ʿanhumā- Ḫūb-sūret ve nīkū-rūy ve nīkū-tedbīr kimse idi. [13] Ve bunuñ eyyāmında "Zikreveyh" nām bir şaḫṣ peydā olmış-ıdı. Ḳarāmiṭa [14] meẕhebinde idi ve Kūfe'nüñ baʿżı maḥallātını ġāret itmiş-idi ve el- [15] Benī Hāşimi'den bir cemāʿati öldürmiş-idi ve Ḥicāz vilāyetine ḳaṣd itmiş-idi. [467/a] [1] Kūfe ʿāmili Müktefī-Billāh'uñ vezīrine ḫaber gönderüp aḥvāli bildürmüş-idi. [2] Vezīr daḫı Müktefī'ye dicek Müktefī leşker buyurdı ve vezīri [3] ser- ʿasker itdi ve ʿIrāḳ cānibine gönderdi. Zikreveyh-i Ḳarāmiṭī [4] ilerü gelüp ḥarb itdi. Ḫorāsān ve Sicistān leşkeri ilerüde [5] idiler. Bunlarıñla cenge ḳarışdı. Zikreveyh ġālib gelüp [6] çoḳ ādem öldürdi. Müktefī'ye ḫaber irişdi. Derḥāl Muḥammed bin Dāvūd'a [7] iki yüz biñ dīnār buyurup biş biñ er taʿyīn itdi ve Zikreveyh'e [8] gönderdi. Yek-şenbih gününde māh-ı Rebīʿü'l-āḫirüñ yigirmi bişinde [9] erbaʿa ve tisʿīn ve miʾeteyn yılında iki leşker biribirine buluşdılar. [10] Allāh ʿināyet

[71] "Mutlu kişi kendinden başkasına vaaz edilendir." anlamındadır. (Es-saʿīdü men vuʿiẓe bi-ġayrihi)

idüp Zikreveyh'yi şıdılar ve kendüsini ve oğlını ṭutdılar. [11] Zikreveyh birḳaç cerāḥat yemiş-idi. Bend itdiler. Çün Kūfe'ye yaḳın [12] irişdiler. Zikreveyh öldi ve ölüsüni deveye bindirüp Baġdād'a [13] getürdiler ve cisr-i Āʿlā'da aṣdılar ve oğlını daḫı babası [14] yanında aṣdılar. Yüz Ḳarāmiṭa ile Zikreveyh'nüñ müddet-i ḫurūcı [15] ḳatli zamānına degin yüz on gün olmış-ıdı. Andan ṣoñra [468/b] [1] Müktefī ḫaste oldı. Māh-ı Ẕi'l-ḳaʿdenüñ on üçünci güni ḫamse [2] ve tisʿīn ve miʾeteyn yılında ʿömri otuz bir yıl ve birḳaç aya irişmiş-idi.[3] altı yıl, altı ay, yigirmi gün ḫilāfet sürdi ve fevt oldı. [4] Mühri: 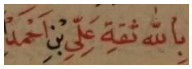 [72] idi. Üç ḳāḍīsı var idi: Ebū Ḥāzım, [5] Ebū Yūsuf, Ebū ʿAmr ve binʿAlī bin Ebü'ş-Şevārib[73]. Ḫilāfet-i el-Muḳtedir-Billāh [6] Ebü'l-Faẓıl Caʿfer bin Muʿtaẓıd Müktefī-Billāh'dan ṣoñra Muḳtedir-Billāh [7] ḫalīfe oldı. Māh-ı Ẕi'l-ḳaʿdenüñ on yedinci gününde [8] ḫamse ve tisʿīn ve miʾeteyn yılında on üç yaşında idi, ammā memleket işini [9] yaʿnī umūr-ı muʿẓamāt-ı sulṭāniyyeyi ḳāʿide üzerine icrā itmiş-idi. [10] Anası Ümmü Veled idi. "Ṣaġb" adlu. Bir müddetden ṣoñra ʿavretler şol ḥadde [11] Muḳtedir-Billāh ġalebe itdiler kim anasınuñ Ḳahramāne adlu cāriyesi [12] meẓālim dīvānına varup ḥükm ider idi ve Muḳtedir'e vücūd virmezler idi. [13] Ve bunuñ eyyāmında beytü'l-māl-ı ḫāṣṣa-ki ḫazīnede cemʿ olmuş-ıdı. [14] On biş biñ kerre biñ zer-i ḫāliṣ-ki cümlenüñ ḳıymeti biñ biş yüz [15] tümen idi ve beytü'l-māl-ı ʿāmmeden altı yüz biñ dīnār cemʿ olmış-ıdı [468/a] [1] ve cevāhirden ve ālāt-ı zer ü sīmden yigirmi sekiz biñ kerre biñ miḳdārı [2] nesne cemʿ olmış-ıdı. Bahā eyitdiler iki biñ sekiz yüz tümen [3] ḳıymeti oldı ve bunlardan ġayrı ṭavīlesinde biş biñ atı var idi. [4] Devenüñ ḳoyunuñ ḥisābı ḥadden bīrūn idi ve şol mersūmāt [5] ve żaʿīf ʿulemā vü meşāyiḫ ü sādātı kim kesmişler idi gine taʿyīn [6] itdiler ve Benī Hāşim'den ötüri her yıl elli biñ dīnār taʿyīn itdiler. [7] İttifāḳ ʿAbbās bin Ḥüseyin vezīri depeledi. Bu sebebden ittifāḳ idüp [8] Muḳtedir'i

[72] "ʿAlī bin Aḥmed Allah'a güven." anlamındadır. (Billāh Ṣiḳat ʿAlī bin Aḥmed)

[73] Metinde 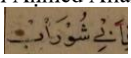 şeklinde yazılmıştır.

ḫilāfetden ʿazl itdiler ve ʿAbdullāh bin Muʿtezz'i ḫalīfe idüp [9] adını Murtażā ḳodılar. Rūz-ı şenbihde māh-ı Rebīʿü'l-evvelüñ yigirmisinde[10] tisʿa ve tisʿīn ve miʾeteyn yılında ammā baʿżılar rāżī olmadılar, zīrā [11] ʿAbdullāh bin Muʿtezz şāʿirlik ile şöhret ṭutmış-ıdı. ʿAbdullāh ḳıṣṣadan [12] ḫaber-dār olıcaḳ ġaybet itdi. Andan ṣoñra gine Muḳtedir'i ḫalīfe [13] itdiler, andan ṣoñra gördiler. Baġdād'a ḳaṣd itdiler ve Ḳāhir bin [14] Muʿtażıd öñine geldiler. Baġdād'a gideler Muḳtedir leşker cemʿ itdi. [15] İki leşker Şemāsiye Dervāzesi ḳatında biribirine buluşdılar.

[469/b] [1] Muḳtedir münhezim oldı yaʿnī depelendi evāḫir-i Şevvālde ʿaşere ve ṣelāṣe mie [2] ve sebʿa eşhür yılında defn itdiler. Otuz sekiz yaşında idi. Yigirmi [3] biş yıl ḫilāfet sürdiler. Mühri: 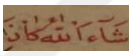 [74] idi ammā Ebū Caʿfer-i [4] Ṭaberī eydür. – Raḥimehu'llāh- Mühri: 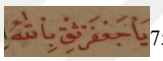 [75] idi ve on biş oġlı [5] var idi: Razī, Müttaḳī, Muṭīʿ, İsḥāḳ, ʿAbdülvāḥid, ʿAbbās, Hārūn, [6] ʿAlī, İsmaʿīl, ʿĪsā, Mūsā ve dört ḳāḍīsı var idi. Evvel Yūsuf bin [7] Yaʿḳūb ve Muḥammed bin Yūsuf meẕkūr ve ʿAmr ve ʿAbdān-ı Ebü'ş-Şevārib. [8] Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Ḳāhir-Billāh Ebū Manṣūr Muḥammed bin Muʿtażıd- Billāh'dur. [9] Anası cāriye idi. "Ḳabūl" adlu. Ebū Caʿfer-i Ṭaberī eydür. -Raḥimehu'llāh- [10] Anası adı "Ẓalūm" idi çün Muḳtedir şehīd oldı. Muḥammed-i Ḳāhir-Billāh ḫalīfe [11] oldı. Ḫūn-rīzligi ve cemʿ-i mālı ziyāde sever idi ve ḳāʿide ve [12] resimsiz siyāset ider idi ve Muḳtedir'üñ ehlini ṭutup Mūsā [13] anasından vāfir māl aldı ve Muḳtedir'üñ anasını bir ayaġından aşup [14] elli biñ dīnārın aldı ve işkencede öldürdi. El-ḳıṣṣa Muḳtedir'üñ [15] dostlarını öldürdi ve kendüsine " Ḳāhir-Billāh ve 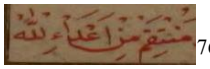 [76] [469/a] [1] laḳab virdi ve ümerā vü mülūk ü sipāh ve raʿiyyet ile müdārā vü zindigānī [2] itmeyüp bunları kendüsinden bīgāne itdi ve Muḳtedir'üñ oġlı [3]

[74] "Allah'ın dilediği şey olur." (Mā-şā'e'llāh Kān)
[75] "Ey Cafer, Allah'a güven." (Yā Caʿfer Ṣiḳa Billāh)
[76] "Allah'ın düşmanlarından intikam alan." (Müntaḳim min-aʿdā'illāh)

Muḥammed'i ḥaps itdi, ittifāḳ idüp Muḳtedir'üñ oġlunı ḥapsden [4] çıḳardılar ve "Razī" laḳab ḳodılar ve taḫta geçürdiler ve Ḳāhir'i [5] ʿazl itdiler ve ḳużātı Ḳāhir öñine getürdiler. Kim Razī'nüñ [6] ḫilāfetine rāżī ola olmadı, aḳşam olıcaḳ iki gözine mīl [7] çekdiler. Razī'ye ḫilāfet içün mübārek-bāda geldiler. Bundan [8] evvel hīç bir ḫalīfenüñ gözine mīl çekmemişler idi. Ḥikāye: [9] Meger Ḳāhir-Billāh bir cumʿa güni Manṣūr Cāmiʿ'inde namāz ḳılup ḳapuda [10] ṭurmış-ıdı ve ḫalḳdan ṣadaḳa ister idi. Ebū Mūsā-yı Hāşimī [11] biñ dīnār virdi ve evine iltdi. Andan ṣoñra Ḳāhir Muṭīʿ [12] eyyāmında öldi. Cumʿa gicesinde māh-ı Cemāẕü'l-evvelinüñ [77] yigirmi [13] yidisinde işneyn ve ʿişrīn ve ṣelāṣe miʿe yılında gine kendü evinde defn [14] itdiler. Elli iki yıl ʿömr sürmiş-idi. İki yıl, altı ay, sekiz gün [15] ḫalīfe oldı. Mühri: " Muḥammed Resūlullāh" idi ve iki oġlı var idi.

[470/b] [1] Ebü'l-Faẕl ʿAbdüṣṣamed, Ebü'l-Ḳāsım ʿAbdülʿazīz. Ḳāḍīsı: Yūsuf bin ʿÖmer idi. [2] Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn er-Rażī-Billāh Ebü'l-ʿAbbāṣ Muḥammed bin Muḳtedir'dür. Anası [3]cāriyedür. "Ẓalūme" nām. Çehār-şenbih gününde māh-ı Cemāẕü'l-evvelinüñ [4] altısında işneyn ve ʿişrīn ve ṣelaṣe miʿe yılında bīʿat itdiler. Merd-i kāmil ü [5] fāżıl idi ve ḫūb şiʿrleri var idi ammā memleket maṣlaḥatını [6] kendü ġulām u ḫāṣṣagīlerine ışmarlamış-ıdı ve bunuñ ḫilāfeti zamānında [7] ʿAlī bin Muḥammed-i Şelmiʿānī peydā olup rubūbiyyet daʿvāsın itdi ʿaleyhi [8] 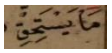 [78] dutdılar ve pāre pāre itdiler ve āteşe yaḳdılar. [9] Ve Rażī zamānında vezīri Ebū ʿAlī bin Muḳle, Şeyḫ Aḥmed Şenbūd-ı Muḳrī'ye [10] ḫaber gönderdi-kim Ḳur'ān ḥażretlerini bir āḫar nevʿde oḳuya Aḥmed-i Şenbūd [11] ḥażretleri ḳabūl itmedi ve vezīre bed-duʿā itdi. Ve Bārī teʿālādan [12] istedi-kim İbn Muḳle'nüñ eli kesile üç yıl geçmedi-kim bir günāh ṣādır oldı. [13] ʿUlemā vü meşāyiḫ fetvā virdiler, andan ṣoñra Rażī-Billāh ṣaġ elin kesdi. [14] Birḳaç gün daḫı geçicek bir günāh daḫı ṣādır oldı. Dilin kesdiler [15] ve ḥaps itdiler.

---

[77] Metinde şeddesi konulmamıştır. 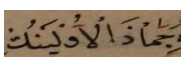

[78] "Layık olduğu şekilde." anlamına gelmektedir. (Mā-yesteḥaḳḳ)

İbn Muḳle oldur kim işbu ḫaṭṭī ḫaṭṭ-ı kūfīden [470/a] [1] taġyīr eyitdi ve bu ṭavrda yazdı, bu belā vü nekbetler kim oña irişdi. [2] Ḳur'ān ḥażretleri muʿcizātından irişdi. Āḫir ḥapsde öldi. Baʿdehū [3] Rażī'ye istisḳā ʿārıż olup fevt oldı. Māh-ı Rebīʿü'l-evvelüñ [4] on altısında tisʿa ve ʿişrīn ve ṣelaṣe mie yılında otuz iki yaşında idi. [5] Altı yıl, on ay, on gün ḫilāfet sürdi. Mühri: 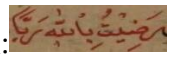 [79] idi.[6] İki oġlı var idi: Ebū Caʿfer-i Aḥmed ve Ebü'l-Faẓıl ʿAbdullāh. Ḳāḍīsı: [7] Yūsuf bin ʿÖmer idi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Müttaḳī-Lillāh Ebū İsḥāḳ [8] İbrāhīm bin Muḳtedir'dür. Anası cāriye idi. Türkī " Ḫalūb" nām. [9] Māh-ı Rebīʿü'l-evvelüñ on dördünde tisʿa ve ʿişrīn ve ṣelaṣe mie yılında [10] bīʿat itdiler. Muḥkem-i Türkī Rażī-Billāh zamānında müdebbir-i memleket idi daḫı [11] Müttaḳī zamānında da müdebbir oldı. Āḫir fesād idüp ḳatl itdiler [12] ve tedbīr-i memleketi Kür Tegin'e tefvīż itdiler andan ṣoñra Mıṣr'a [13] mektūb gönderdi. Muḥammed bin Rāīḳ'i daʿvet itdi. Kür Tegin bunı [14] işidicek ḳaçdı. Muḥammed bin Rāīḳ geldi. Müttaḳī'nüñ mīr-i dīvānı [15] oldı ve Müttaḳī eyyāmında ġalle ġāyet behālu olmış-ıdı. Şöyle kim [471/b] [1] bir kilo buġday üç yüz altuna çıḳmış-ıdı ve ʿAcem bilādından Sulṭān [2] Ebü'l-Ḥüseyin-i Berīd'i gönderdi. Baġdād'a geldi. Berīd gelüp Baġdād [3] dārü's-salṭanasında oturdı. Müttaḳī ḳaçdı. İbn Rāīḳ ile Muṣıl'a [4] gitdiler. Derhāl Ḥüseyin bin Ḥamdān, ʿAlī bin Rāīḳ'i öldürdi. Müttaḳī'den [5] ʿöẕür diledi-kim İbn Rāīḳ saña ḳaṣd itmiş-idi andan ötüri depeledüm. [6] Müttaḳī ʿöẕrün ḳabūl itdi ve memleket tedbīrini Ḥüseyin bin Ḥamdān'a [7] ışmarladı ve Nāṣırü'd-devle laḳab itdi, andan ṣoñra Müttaḳī-Billāh [8] ve Nāṣırü'd-devle gine Baġdād'a geldiler çün İbn-i Berīdī-i Ebü'l-Ḥüseyin [9] işitdi. Baġdād'ı ḳoyup ḳaçdı. Andan ṣoñra üç ay [10] tedbīr-i memleket Nāṣırü'd-devle elinde oldı, andan ṣoñra Müttaḳī [11] Nāṣırü'd-devle yerine tedbīr-i memleketi Ebü'l-Vefā Tüzünü'l-Türkī'ye [12] ışmarladı. Nāṣırü'd-devle'nüñ ḳarındaşı Seyfü'd-devle'ye ḫoş gelmedi. [13] Tüzün-i Türkī-y-le düşmenlik itdi ve āġāz-

[79] "Rab olarak Allah'tan razıyım." anlamındadır. (Raḍıyṭu Billāhi Rabben)

ı ḥarb itdi. Müttaḳī [14] ḳorḳup gine Muṣıl'a gitdi. Mıṣr'dan Iḫşīd'e mektūb gönderdi [15] ve Müttaḳī'yi oḳudı, varmadı Āḫir Tüzün, Seyfü'd-devle'yi [471/a] [1] ṣıdı. Müttaḳī gine Baġdād'a geldi andan ṣoñra Tüzün-i Türkī ʿāṣī oldı [2] ve ʿAbdullāh bin Müktefī'ye ḫaber gönderdi ve Baġdād'a getürdi ve Müttaḳī'yi [3] ṭutdı ve ʿAbdullāh bin Müktefī'ye ḫilāfeti teslīm itdi. Müttaḳī'nüñ [4] gözüne mīl çekdiler. Māh-ı Ṣaferüñ onunda ṣelaṣe ve ṣelaṣīn ve ṣelaṣe miʾe yılında [5] Müttaḳī üç yıl, on bir ay ḫalīfe oldı, andan ṣoñra dil-i bīnā olup on [6] yedi ay daḫı ḳayd-ı ḥayātda[80] oldı ve öldi altmış yaşında idi. [7] Mühri: " el-Müttaḳī-Lillāh" idi. Bir oġlı var idi: Ebū Manṣūr ya Ebü'l Ḳāsım. [8] ʿAbdullāh el-Müktefī yerine ḫalīfe oldı. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Müktefī Billāh [9] ʿAbdullāh-ı el-Müstekfī binʿAlī el-Müktefī'dür. Anası cāriye idi." Ġuṣun" nām. [10] Māh-ı Ṣaferüñ yigirmisinde ṣelaṣe ve ṣelaṣīn ve ṣelaṣe miʾe yılında bīʿat itdiler. [11] Bunuñ eyyāmında Sulṭān Muʿizzü'd-devle müdebbir-i mülūk[81] idi, şol zamāne [12] degin kim fevt oldı. Māh-ı Rebīʿü'l-āḫirde sitte ve ḫamsīn ve ṣelaṣe miʾe [13] yılında yigirmi üç yıl, iki ay, on gün ḫalīfe oldı, andan ṣoñra [14] ḫilāfet taḫtına Muṭīʿ-Lillāh geçdi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Muṭīʿ-Lillāh. [15] Ebü'l-Ḳāsım El-Faẓıl bin Caʿfer-i el-Muḳtedir'dür. Bunuñ daḫı anası cāriye idi.

[472/b] [1] "Meṣʿale" nām. Tevārīḫ-i ḫulefāda Muʿizzü'd-devle bunuñ eyyāmında devlete [2] müstevlī oldı dimiş ve her yıl Muṭīʿ-Lillāh içün üç yüz altmış [3] altı biñ dirhem taḥṣīl ider idi. Dīvān-ı meẓālimden andan ṣoñra [4] İbn-i Berīdī Muʿizzü'd-devle'ye ʿāṣī oldı. Muṭīʿ-Lillāh otuz dört [5] yaşında idi-kim ḫalīfe olmış-ıdı. Yigirmi ṭoḳuz yıl, dört ay [6] ve dört gün ḫalīfe oldı, andan ṣoñra irādeti-y-le ḫilāfeti oġlı [7] Ṭāyiʿ'e teslīm itdi ve iki aydan ṣoñra fevt oldı. Baġdād'da [8] defn itdiler andan ṣoñra ḫilāfet-i el-ʿAbbās bir müddet elden çıḳup [9] ʿAlevīlerde muḳarrer oldı evvel ḫalīfe

---

[80] Metinde sehven elif yerine vav konulmuştur. 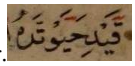

[81] Metinde sehven kısa yazılmıştır.

ʿAlevīlerden Muḥammed-i Mühtedī bin Aḥmed [10] bin Muḥammed bin İsmaʿīl bin İmām Caʿfer-i Ṣādıḳ oldı. Maġrib'den geldi. [11] Yigirmi altı yıl vālī oldı, andan ṣoñra Ebü'l-Ḳāsım Muḥammed bin Mehdī vālī [12] oldı. On iki yıl andan ṣoñra oġlı Muʿizzü'd-dīn Ebū Temīm Muʿiẕ vālī [13] oldı. On üç yıl Mıṣır'da binā-yı Ḳāhire'yi bunlar yapdı [14] ve Ḳāhire'de defn itdiler, andan ṣoñra oġlı Ebū Manṣūr ʿAzīz bin [15] Muʿiẕ vālī oldı. On bir yıl andan ṣoñra oġlı Ebū el-Manṣūr ʿAlī-i el-Ḥakem [472/a] [1] vālī oldı. Yigirmi biş yıl ve fevt oldı. Āḥdī ʿaşere ve erbaʿa miʾe [2] yılında andan ṣoñra oġlı Ḥasan vālī oldı. On bir yıl ve ṭoḳuz ay [3] ve birḳaç gün māh-ı Şaʿbānda sebʿa ve ʿişrīn ve erbaʿa miʾe yılında [4] fevt oldı, andan ṣoñra oġlı Ebū Temīm Saʿd-ı Müntaṣır vālī oldı [5] altı yıl ve dört ay ve üç gün sebʿa ve ṣemānīn ve erbaʿa miʾe yılında [6] fevt oldı andan ṣoñra oġlı Aḥmed-i Müstaʿlī vālī oldı yigirmi [7] ṭoḳuz yıl ve erbaʿa ve ʿişrīn ve ḫamse miʾe yılında vefāt itdi ve [8] andan ṣoñra oġlı Ebū ʿAlī vālī oldı. Otuz yıl ve erbaʿa ve ḫamsīn [9] ve ḫamse miʾe yılında fevt oldı, andan ṣoñra Ebü'l-Meymūn ʿAbdülmecīd bin [10] Müntaṣır vālī oldı. On ṭoḳuz yıl andan ṣoñra oġlı Ebū Manṣūr [11] Ẓāhir vālī oldı. Biş yıl ve birḳaç ay tisʿa ve erbaʿīn ve ḫamse miʾe [12] yılında fevt oldı, andan ṣoñra oġlı Ebü'l-Ḳāsım Ṣābir vālī oldı [13] on yıl, andan ṣoñra oġlı Ebū ʿAbdullāh ʿĀżıd bin Yūsuf'ı kendü irādeti ile [14] vālī naṣb itdi ve kendüsi ferāġat itdi. ʿĀżıd on iki yaşında idi. [15] Azacıḳ rūzigār (?) olup ḫaste oldı ve adını ḫuṭbeden ṭaşıra [473/b] [1] çıḳardılar işte on üç kişidür kim ʿAlevīlerden ḫalīfe oldı. [2] Müddet-i ḫilāfetleri yüz ṭoḳsan ṭoḳuz yıl ve birḳaç ay ve birḳaç gün [3] olmışdur, andan ṣoñra bunlardan vilāyet ü ḥükümete lāyıḳ kimse [4] ḳalmayıcaḳ devlet el-Fāṭıma'dan gine el-ʿAbbās'a yüz ṭutdı ve rivāyet [5] olınur kim, Ṭāyiʿ zamānında Efrenc-i melāʿīn ġalebe idüp Ḥaleb'i almış idi [6] ve ehl-i İslām memleketinde çoḳ fesādlar itmişler idi ve Melik'i daḫı [7] depelemişler idi ve ʿavretini ʿavretlige ṭutmışlar idi ammā ʿavretüñ [8] Rūm Melik'inden iki ḫūb-sūret oġlı olmış-ıdı. Efrenc-i melāʿīn [9] ḳaṣd itdiler kim ol iki güzel oġlını ḫādım ideler. Anası ḥīle

idüp [10] Efrenc begini öldürdi ve oġulları ṣaġ u selāmet ḳaldılar ve Ṭāyiʿ [11] on sekiz yıl ve iki ay ḫilāfet sürüp andan ṣoñra ḫilāfetden [12] ʿazl itmişler idi ve Ḳādir-Billāh'a ḫaber göndermişler idi. Ḳādir-Billāh [13] gelmedi. Ṭāyiʿ'nüñ bir ḳulaġın kesüp Ḳādir'e gönderdiler, andan ṣoñra geldi. [14] Ḫalīfe oldı. Ṭāyiʿ andan ṣoñra on iki yıl ve bir ay diri olup [15] fevt oldı, altmış sekiz yaşında idi ve iki oġlı var idi: [473/a] [1] Ebü'l-Mekārim Muḥammed ve Ebü'l-Leyṯ ʿAlī. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Ḳādir-Billāh [2] Ebü'l-ʿAbbās Aḥmed bin İsḥāḳ bin Muḳtedir'dür. Anası cāriye idi. Rūmiyye [3] "Temennā" adlu, ʿābid ü zāhid ü fāżıl u kāmil kimesne idi. Memleket [4] bunlaruñ ḫilāfetleri eyyāmında Bahāʾü'd-devle tedbīrinde idi. [5] Bahāʾü'd-devle fevt olıcaḳ memleket tedbīrini oġlı Sulṭānü'd-devle'ye [6] teslīm itmiş-idi ve laḳabı "Ebū Şücāʿ" idi. Bu daḫı ölicek [7] Baġdād memleketinüñ tedbīrini oġlı Celālü'd-devle'ye tefvīż itmiş-idi [8] ve bāḳī vilāyeti Benī Būye'ye ve Ḳādir-Billāh'uñ ʿömri seksen altı yıl [9] ve birḳaç ay olmış-ıdı. Ḳırḳ bir yıl ve üç ay ḫilāfet sürdi [10] ve fevt oldı. Baġdād'da ḫalḳ gūristānında defn itdiler ve üç [11] oġlı var idi: Ebü'l-Fażl ve Caʿfer ki veliyy-i ʿahdı itmiş-idi [12] kendü ḳayd-ı ḥayātında ve biri Ebü'l-Ḳāsım ve iki ḳāḍīsı var idi: [13] İbn Ebü'ş-Şevārib ve İbnü'l-Ekfānī. Mühri: 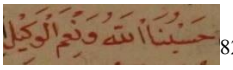 [82] idi. [14] Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Ḳāīm-Biemrillāh Ebū Caʿfer-i ʿAbdullāh bin Aḥmed-i [15] el-Ḳādir'dür. Anası Türkiyye cāriye idi. "Bedrü'd-dücā" nām. Mübārek [474/b] [1] māh-ı Ẕi'l-ḥiccenüñ on ikinci gicesinde iṯneyn ve ʿişrīn ve erbaʿa miʾe [2] tārīḫinde bīʿat itdiler. Memleket tedbīri atası zamānında Benī Būye [3] elinde idi ve bunlar on biş kişi idi: Ebū ʿAlī, Ebü'l-Ḥüseyin, [4] Ebū Manṣūr, Ebū Şücāʿ, Ebü'l-Ḥasan, Ebū Ṭālib, Ebū Ṭāhir, Ebū Muḥammed, [5] Ebū Şücāʿ, Ebü'l-Fevāris, Ebū Şücāʿ, Ebū Manṣūr, Ebü'l-Muẓaffer, Ebū Muḥammed, [6] Ebü'l-Biḫār. Pes otuz yedi yıl memleket tedbīri el-Ḳādir-Billāh zamānında [7] ve baʿżı el-Ḳāīm-Billāh zamānında bunlaruñ elinde olmış-ıdı. El-Ḳāīm- [8] Billāh'uñ āḫir-i

[82] Ali-i İmran 3/173 : "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!" (Ḥasbünallāhü ve niʿmel-vekīl)

eyyām-ı devletinde devlet Benī Būye'den yüz dönderüp [9] el-Selcūḳ'a intiḳāl itdi. El-Selcūḳ'uñ devleti ḫānedānınuñ sütūni [10] bir ḳavī-i diraḫt idi-kim köki semekde ve şāḫları simākda idi. [11] Bişinci, dördünci, üçünci iḳlīm bunlaruñ taṣarrufında idi ve [12] Selcūḳīler'üñ tedbīri ḥükmī-y-le vilāyetler ābādān idi. Faṣl-ı [13] der-aḥvāl-i el-Selcūḳ maḫfī ve pūşīde olmaya kim neseb-i el-Selcūḳ'da [14] çoḳ iḫtilāf itmişlerdür. Cāmasb ḥakīm kim ḳuvvet-i ʿilm ü ḥikmet ile [15] biş biñ dört yüz elli yıldan evvel peyġāmberlerüñ -ʿaleyhi's-selām- [474/a] [1] gelüp gitmesinden ve pādişāhlaruñ cihāna ḥükm itmesinden [2] ḫaber virmiş-idi. Buyurmışlar idi-kim Ebü'l-Müslim'den ṣoñra [3] Türkistān'dan bir şaḫṣ peydā ola Selcūḳ nām. Üç pādişāh [4] oña bīʿat ide biri bu Leyṣ Şām vilāyetinde ve biri "Mehrāzmāh" nām. [5] Ḫalīfelerden ve biri İsmaʿīl nām. Ḫorāsān'da bu üçi Selcūḳ'a [6] bīʿat ideler, dimiş idi ve yigirmi kişi Selcūḳ oġullarından [7] pey-ā-pey ḥükm ideler ve her birinüñ elinde birer memleketi ola dimiş-idi [8] ve Ḳūtü'l-Ervāḥ'da eydür: Selcūḳ, Ḫātūn'dur. Arṣlan Melik bin [9] Sulṭānü'd-devle ḳızıdur ve bunuñ neslinden on biş kişi [10] biribiri ardınca pādişāhlıḳ itdiler, bunlaruñ evvelkisi [11] Ṭuġrıl Bik Muḥammed bin Mīkā'īl bin Selcūḳ'dur. Bu tafṣīl üzerine [12] Emir Arslan bin Dāvud, Sulṭān Melikşāh bin Arslan, Rükneddīn [13] Berḳyārıḳ bin Melik Şāh, Ġıyāṣṣeddīn Muḥammed bin Melik Şāh, Sulṭān [14] Sencer bin Melikşāh, Muġīṣüddīn Maḥmūd Muḥammed bin Melikşāh, Sulṭān Ṭuġrul [15] bin Muḥammed, Sulṭān Ġıyāṣeddīn Mesʿūd bin Muḥammed, Sulṭān Melikşāh Maḥmūd bin [475/b] [1] Muḥammed, Sulṭān Ġıyāṣṣeddīn Muḥammed bin Maḥmūd, Sulṭān Selīmşāh bin Muḥammed bin [2] Mesʿūd, Sulṭān Arslan bin Ṭuġrıl u Ṭuġrıl bin Arslan bin Ṭuġrıl Bik bin [3] Muḥammed bin Mīkā'īl ve Süleymān Şāh bin Mīkā'īl bin Selcūḳ ve bunlaruñ [4] āḫiri ʿAlā'addīn Keyḫüsrev bin Keyḳubād'dur. Evvel Ṭuġrıl Bik Muḥammed ḥākim [5] oldı andan ṣoñra Ebü'l-Fetḥ Melik Şāh andan ṣoñra Sulṭān Berkyāruḳ [6] andan ṣoñra Sulṭān Muḥammed andan ṣoñra Sulṭān Sencer andan ṣoñra Sulṭān [7] Maḥmūd bunlar

ʿāmmeten Ḳāīm-Biemrillāh zamānında Sulṭān oldılar [8] ve bunlara “ Selāṭīn” dirler, ammā mü’ellif-i Tevārīḫ-i Mecmaʿu’l-Ensāb ki [9] Muḥammed bin ʿAlī bin Muḥammed’dür. -Raḥimehu’llāh- buyurmışlardur kim Selcūḳ, Buḫārā [10] etrākinden bir cüvān idi-kim ḳavm ü teʿalluḳātı vāfir idi. Sulṭān [11] Maḥmūd zamānında şefḳat bulmış-ıdı. Bunuñ bir oġlı var idi: [12] Mīkā’īl nām. Selcūḳ’dan ṣoñra pādişāh olmış-ıdı ve Sulṭān [13] Maḥmūd’uñ zīr-i rikābında ḫıẕmet ider idi āḫir gerden-keşlik idicek [14] Sulṭān ṭutup yedi yıl Hindistān tevābiʿnde bir ḳalʿada ḥaps [15] itmiş-idi. Ölünceye degin onda ḳalmış-ıdı bir müddetden ṣoñra [475/a] [1] Sulṭān vefāt itdi. Mīkā’īl ḳavm ü ḳabā’yili vü etrāki cemʿ idüp [2] evlād-ı Sulṭān ile muḳāvemete āġāz itmişler idi bārī birḳaç [3] kerre biribirine düşüp Ṭūs’da maṣāff [83] itmişler idi. Āḫir Sulṭān [4] münhezim olup Ġazneyn’e degin ḳaçdılar ḳarındaşı Sulṭān Muḥammed ḫurūc [5] itdi. Evinde ḳatl idüp Ḫorāsān, el-Selcūḳ’da muḳarrer oldı. [6] Yaʿnī Mīkā’īl bin Selcūḳ evlādında. Andan ṣoñra tedrīcle cümle-yi eḳālīmi [7] ṭutdılar ve ḥükm itdiler ġālibā bu rivāyet ṣaḥīḥ ola zīrā Cāmāsb [8] ḥakīminüñ ḳavline muvāfıḳdur. Āḫir el-Ḳāīm-Biemrillāh māh-ı Ṣaʿbānuñ on ikinci [9] gicesinde fevt oldı. Sebʿa ve sittīn ve erbaʿa miʾe yılında ḳırḳ dört [10] yıl ve sekiz ay ve iki gün ḫalīfe oldı. Mühri: 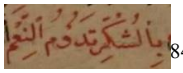 [84] idi. [11] Ḳāḍīsı Muḥammed bin ʿAlī ed-Dāmġānī idi. Ḳāīm-Biemrillāh’dan ṣoñra [12] devlet el-Selcūḳ’a yüz ṭutdı ve ḫilāfet tezelzülde oldı. Zīrā [13] ṭayanacaḳ ḳavī mesnedi ḳalmadı. El-Selcūḳ’dan ġayrı ve el-ʿAbbās’dan [14] iki ḫalīfe daḫı oldılar, ammā evvelkiler gibi olmadılar. Ḫilāfet-i [15] emīrü’l-mü’minīn el-Muḳtedī Biemrillāh Ebü’l-Ḳāsım ʿAbdullāh bin Ẕāḫīrü’d-dīn. [476/b] [1] Ebü’l ʿAbbās Muḥammed bin el-Ḳāīm-Biemrillāh’dur. Anası cāriye idi. “Ercevān” [2] nām ve el-Selcūḳ daḫı kendü başlarına başḳa pādişāhlar idiler [3] ḫulefāya teʿalluḳları yoġ-ıdı. Muḳtedī Biemrillāh ġāyet ṣāḥib-i ẕevḳ idi [4] ve memleket işini

[83] Metinde şedde yoktur.

[84] “Nimetler şükür ile devam eder.” anlamındadır. (Bi’ş-şükri tedūmu’n-niʿam)

mühmel ḳomış-ıdı. Āḫir şenbih gicesi māh-ı Muḥarremüñ on [5] bişinde sebʿa ve ṣemānīn ve erbaʿa miʾe yılında merg-i müfācā [85] irişüp [6] fevt oldı. Otuz sekiz yaşında idi. On ṭoḳuz yıl, sekiz ay ḫalīfe [7] oldı. Mühri: 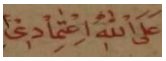 [86]" idi ve biş oġlı var idi. Ebü'l-ʿAbbās [8] Aḥmed el-Müstaẓhir, Ebū Caʿfer-i Mūsā, Ebū İsḥāḳ Muḥammed, Ebū ʿAbdullāh Zübeyr, [9] Ebū Ṭalḥa Aḥmed. Ḳāḍī: Muḥammed bin ʿAlī ed-Dāmġānī idi. Ḫilāfet-i emīrü'l- mü'minīn [10] el-Müstaẓhir Billāh Ebü'l-ʿAbbās Aḥmed bin ʿAbdullāh el-Muḳtedī Biemrillāh'dur. [11] Anası cāriye idi. "Cemīle" nām. Düşenbih gününde māh-ı Muḥarremüñ onunda [12] sebʿa ve ṣemānīn ve erbaʿa miʾe yılında buña bīʿat itdiler. Ḫūb-ṣūret ü [13] nīkū-sīret idi. Ehl-i seḫā vü ʿulemā dost idi ve fuḳarā-perver idi. [14] Penşenbih gününde Rebīʿü'lāḫirüñ yigirmi dördünde işnā ʿaşere ve ḫamse miʾe [15] yılında fevt oldılar. ʿÖmri ḳırḳ bir yıl ve altı ay ve altı gün olmış-ıdı.[476/a] [1] Yigirmi biş yıl, üç ay, on bir gün ḫilāfet sürdi ve fevt oldı. [2] Altı oġlı var idi: Ebū Manṣūr Faẕl el-Müsterşid, Ebū İsḥāḳ İsmaʿīl, [3] Ebū Ṭālib-i ʿAbbās eḥādīṯ-i rivāyet idenlerüñ birisidür. Ebü'l-Ḳāsım ʿAlī [4] dīndār ve ehl-i edeb idi ve Ebū Naṣr ve Ebü'l-Ḥasan. Ḳāḍī: Ebū Bekr Muḥammed bin [5] Muḥammed bin Muẓaffer-i Şāmī idi. Fevt olup Ebü'l-Ḥasan ibn ed-Dāmġānī olmış-ıdı. [6] Mühri: 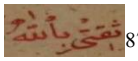 [87] idi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Müsterşid-Billāh [7] Ebū Manṣūr-ı Faẕıl bin Aḥmed el-Müstaẓhir Billāh. Anası Türkī cāriye idi. [8] "Arslan" nām. Penşşenbih gününde Rebīʿü'l-āḫirüñ dördünde buña [9] bīʿat itdiler. Merd-i ṣāliḥ ü pārsā vü dīndār idi. Şeyḫü'ş-Şüyūḫ [10] Ebü'l-Berekāt Aḥmed bin ʿAbdülvehhāb'dan ve Ebü'l-Ḳāsım Aḥmed bin [11] ʿAbdülvehhāb'dan ve Aḥmed bin Beyān'dan eḥādīṯ-i nebeviyye istimāʿ ider idi. [12] Āḫir ḫulefā kim minbere çıḳup ḫutbe oḳudılar, bunlar idi. Ḳurbān [13] Bayramı gününde ḫamse ve ʿişrīn ve ḫamse miʾe

---

[85] Metinde şekilde yazılmıştır.
[86] "Güvenim Allah'adır." anlamındadır. (ʿAlellāhī İʿtimādī)
[87] "Güvenim Allah'adır." (Ṣıḳḳatī Billāh)

yılında minbere çıḳup [14] ḫuṭbe oḳudı. Bundan ṣoñra daḫı bir ḫulefā minbere çıḳup [15] ḫuṭbe oḳumadı. Merāġa'da[88] ḫayme içinde Sulṭān Mesʿūd ile [477/b] [1] ṣoḥbet iderler idi. Ehl-i meẕheb-i Bāṭıniyye nāgāh gelüp bıçaġ ile urup [2] şehīd itdiler. Sulṭān buyurup cemīʿsin ḳatl itdiler ve āteş yaḳdılar. [3] On yedi yıl ve sekiz ay ve altı gün ḫalīfe oldı. Mühri: 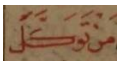 [4] 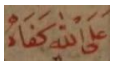 [89] idi ve biş oġlı var idi: İsmaʿīl, Aḥmed, Ebū ʿAbdullāh, [5] ʿĪsā, Manṣūr. Ḳāḍī: Ebü'l-Ḥasan ʿAlī ed-Dāmġānī idi. Ḫilāfet-i [6] emīrü'l-mü'minīn er-Rāşid Billāh Ebū Caʿfer el-Manṣūr bin el-Müsterşid'dür. [7] Anası cāriye idi. "Reyḫāne" nām. Çün Müsterşid'üñ vefāt ḫaberi [8] Baġdād'a irişdi. ʿUlemā vü ekābir-i Baġdād cemʿ oldılar ve Rāşid'e bīʿat [9] itdiler. Ögle namāzı vaḳtinde māh-ı Ẕi'l-ḳaʿdenüñ on yedisinde [10] tisʿa ve ʿişrīn ve ḫamse miʾe yılında firistāden-i ḫaber Sulṭān Mesʿūd [11] Baġdād'ı ḫuṭbe be-nām-ı vey ḫānende çün Müsterşid şehīd oldı. [12] Sulṭān Mesʿūd Baġdād'a ḫaber gönderdi-kim ḫuṭbeyi kendü adına oḳuyalar. [13] Ehl-i Baġdād ḳabūl itmediler. Sulṭān Mesʿūd kendi Baġdād'a geldi ve [14] sarāy-ı ḫulefā olan Dārü'l-Mümelleke'de girüp oturdı ve Rāşid [15] ḳaçdı. Muṣıl'a gitdi. Sulṭān Mesʿūd ḳużāt u ʿulemā vü ekābir Baġdād'ı [477/a] [1] cemʿ itdi ve buyurdı-kim Rāşid'i taḫt-ı ḫilāfetden ʿazl itdiler. Rāşid [2] işidicek İṣfaḥān'a gitdi ve leşker cemʿ itdi-ki Baġdād'a gele. Yolda [3] fevt oldı. Māh-ı Ramażānda işneyn ve ṣelaṣīn ve ḫamse miʾe yılında. Mühri: [4] 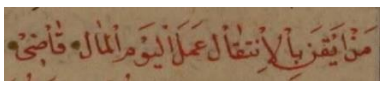 [90] Ḳāḍī: Ebü'l-Ḳāsım ʿAlī bin Ḥüseyin [5] Zeynebī idi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Muḳtefī Liemrillāh Ebū ʿAbdullāh [6] Muḥammed el-Muḳtefī bin Aḥmed el-Müstaẕhir'dür. Anası cāriye idi. "Ḳürretü'l-ʿayn" adlu. [7] Çehār-şenbih gününde māh-ı Ẕi'l-ḳaʿdenüñ on sekizinde bīʿat itdiler. Ṣelaṣe [8] ve ṣelaṣīn ve ḫamse miʾe yılında merd-i faḳīh-i muḥaddiṣ idi. ʿİlm-i fıḳhı ve ḥadīṣi [9] Şeyḫü'l-Berekāt

[88] Metinde sehven ötreli yazılmıştır.
[89] "Allah'a tevekkül edene O, yeterli gelir." anlamındadır. (Men Tevekkele ʿAlellāhī Kefāhu)
[90] "Yolculuğa çıkacağını iyice bilen kavuşacağı gün için çalışır." anlamına gelir. (Men eykan bi'l-intiḳāli ʿamele li-yevmi'l-māl)

Aḥmed bin Müşennā'dan işitmiş-idi. ʿĀdil ü nīkū-sīret [10] idi. ʿUlemā dost u ḫayr-endīş idi. Bunlaruñ ḫilāfet-i [11] bī-saʿādetleri zamānında el-Selcūḳ'dan Sulṭān Melikşāh bin Muḥammed bin [12] Mīkā'īl bin Selcūḳ ḫurūc itmiş-idi ve leşker-i firāvān ile Baġdād'a [13] gelmiş-idi ve ḥişār itmiş-idi. Muḥammed Muḳtefī nışfü'l-leylde iki rekʿat dün [14] namāzın ḳılup teżarruʿ vü niyāz içün yüzün ḳara yire sürmiş-idi. Ve zārī vü [15] feryāda āġāz idüp ol bī-niyāzdan Celle ve ʿAlā işbu muḫālif leşkerüñ şerrini [478/b] [1] defʿ itmek istemiş-idi çün ṣabāḥ olup yeryüzi aġarup [2] aḳ ile ḳara farḳ olunduġı vaḳtin Baġdādīler leşker-i muḫālif ḳonduġı [3] ṣaḥrāya baḳıçaḳ leşkerden eṣer görmeyüp Sulṭān Melikşāh gitmiş-idi [4] ve şehr ü vilāyet işbu nışfü'l-leylde olan mü'eṣṣir ü kār-gīr duʿā yüzi [5] ṣuyına ḥasūd-ı bed-endīş elinden ḫalāṣ bulmış-ıdı. Birḳaç müddetden [6] ṣoñra māh-ı Rebīʿü'l-āḫirüñ yigirmi sekizinci giçesinde ḫamse ve ḫamsīn [7] ve ḫamse miʾe yılında Muḳtefī Liemrillāh fevt oldı. Altmışaltı yaşında [8] idi. Yigirmi dört yıl, üç ay, on bir gün ḫilāfet sürdi. [9] Mühri: 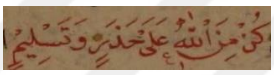 [91] idi. Üç oġlı var idi: [10] Ebū Aḥmed, Ebū Caʿfer ve ʿAbdullāh Ebü'l-Muẓaffer el-Müstencīd. Ḳāḍī: Ebü'l-Ḳāsım [11] ʿAlī bin Ḥüseyin el-Ḥüseynī idi. Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn el-Müstencid Billāh [12] Ebü'l-Muẓaffer Yūsuf bin El-Muḳtefī Li-Emrillāh'dur. Anası cāriye idi. "Ṭāvus" nām [13] Rūmiyye. Ḫilāfetde bundan artuḳ "Yūsuf" nām kimse yoġ-ıdı. Māh-ı [14] Rebīʿü'l-āḫirüñ on ṭoḳuzunda ḫamse ve ḫamsīn ve ḫamse miʾe yılında [15] buña bīʿat itdiler. Bunuñ zamānında el-Selcūḳ'uñ devleti żaʿīf olmış-ıdı [478/a] [1] ve Müstencid ḫilāfet ḳāʿidesin riʿāyet itmiş-idi. Āḫir şenbih güni [2] māh-ı Rebīʿü'l-āḫirüñ ṭoḳuzunda sitte ve sittīn ve ḫamse miʾe yılında fevt [3] oldılar. Ḳırḳ sekiz yaşında idi. On bir yıl ḫalīfe olmış-ıdı. [4] Mühri: 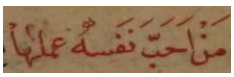 [92] idi ve iki oġlı var idi: Ebü'l-Ḥasan [5] Müstaẓī ve Ebü'l-Ḳāsım. Ḳāḍī: Ebü'l-Ḥasan Dāmġānī idi. Ḫilāfet-i [6] emīrü'l-mü'minīn Müstaẓī

[91] "Allah'a karşı huşu ve teslimiyet içinde ol." anlamındadır. (Kün mine'llāhi ʿalā ḥaẕarin ve teslīmin)
[92] "Kim nefsini severse ona çalışır." anlamındadır. (Men Āḥabbe Nefsehu ʿAmaleḥā)

Ebū Muḥammed bin Yūsuf-ı Müstencīd'dür. Anası [7] cāriye idi. "Ġuṣun" nām. Şenbih gününde māh-ı Rebīʿ ü'l-āḫirüñ [8] yigirmi birinde sitte ve sittīn ve ḫamse miʾe yılında buña bīʿat itdiler. [9] Ḫulefāda bundan artuḳ " Ḥasan" nām kimse yoġ-ıdı. Meger kim [10] emīrü'l-mü'minīn Ḥażret-i Ḥasan binʿ Alī. -Raḍıya'llāhu ʿanhumā- Bunuñ eylükleri [11] bu muḫtaṣara ṣıġmaz. Ġāyet ʿādil ü ehl-i inṣāf idi. Bunuñ eyyāmında [12] hīç maẓlūm yoġ-ıdı. Māh-ı Muḥarremüñ āḫirinde sebʿa ve ḫamse miʾe yılında [13] Cisr-i ʿAtīḳ üzerine bir cisr daḫı yapmaḳ buyurmış-ıdı. Tamām oldı [14] ve bunlarıñ eyyāmında Faḫrü'd-devle bin Maṭlab bir mescid binā idüp [15] tamām itmiş-idi ve cumʿa namāzın ḳılmışlar idi.

3. DİZİN

3.1. GENEL DİZİN

A, Ā, ʿA, ʿĀ

āb < Far. Su.
ā.+ (āb-ı revān) 459a/10
[1]

Ābād < Far. Musul sınırında bir köy adıdır.
Ā. 452a/7
[1]

ābādān < Far. Bayındır, mâmur.
ā. idi 474b/12
[1]

ʿAbbāsī < Hz. Peygamber'in amcası Abbas'ın soyundan gelen ve 750-1258 yılları arasında hüküm süren hânedan.
ʿA.+ ler 459b/13, 459b/5
ʿA.+ lerüñ 459b/6
[3]

ʿābid < Ar. İbâdet eden, kulluk eden kimse.
ʿā. (ü zāhid ü fāżıl u kāmil) 473a/3
ʿā. (ü zāhid ü perhīzkār idi) 465a/1
[2]

ʿaceb < Ar. Acaba.
ʿa. 461b/8
[1]

ʿAcem < Ar. Îran'ın Hint-Avrupa ırkından olan halkı ve bu halktan olan kimse.
ʿA. 471b/1
[1]

aç - Açmak, kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.
a.- up 459a/3
a.- up (gözin aç-) 462b/3
[2]

açdur - Açtırmak, açmak işini başkasına yaptırmak.
a.- mış-ıdı 456b/2
[1]

ad Ad, isim.
a.+ ı 456b/7, 464a/4, 464b/4, 467b/6, 469b/10
a.+ ıdur 460b/12
a.+ ın 461b/15
a.+ ına 454a/7, 477b/12
a.+ ını 450b/3, 460a/14, 466a/8, 468a/9, 472a/15
a.+ ları 460b/3, 460b/6
[16]

adlu Adı olan, ad sâhibi, adlandırılmış.
a. 452a/7, 460a/3, 461a/3, 462a/1, 462a/15, 463a/9, 464a/5, 467b/10, 468b/10, 468b/11, 469b/9, 473a/3, 477a/6
[13]

ʿadāvet < Ar. Düşmanlık, hasımlık.
ʿa. 454a/8
[1]

ādem < Ar. İnsan, beşer, adam, kişi.

ā. 450b/2, 450b/5, 464b/12, 467a/6

[4]

ʿādet < Ar. Alışkanlık, huy, tabiat.

a.+ i 451b/10

[1]

ʿādil < Ar. Haktan, adâletten ayrılmayan, adâletli.

ʿā. (ʿādil ü ehl-i inṣāf) 478a/11

ʿā. (ʿādil ü nīkū-sīret idi) 477a/9

ʿā. (ʿādil ü saḫī ol-) 465b/3

[3]

ʿadl < Ar. Doğruluk, adalet.

ʿa. (dehr-i Nūşinrevān-ı ʿadl u dād) 455a/10

ʿa. (ʿadl u dād ideme-) 462a/4

[2]

ʿadū < Ar. *ʿadüvv.* Düşman.

ʿa.+ (ʿadūyı murād) 458b/12

[1]

Afrikıyye < Ar. *İfrîkıyye.* Ortaçağ'da Araplar'ın Mağrib'in doğusuna, bugünkü Tunus ve civarına verdikleri isim.

A. 452b/14

[1]

aġaç Ağaç; sopa, değnek, odun.

a. 464a/12

[1]

aġar - Ağarmak; aydınlanmak, görünür duruma gelmek, şafak sökmek, sabah olmaya başlamak.

a.- up 478b/1

[1]

āġāz < Far. Başlama.

- **āġāz et-:** Başlamak.

ā. (āġāz-ı ḥarb it-) 471b/13

ā. (āġāz idüp) 477a/15

ā. (āġāz it- idi) 475a/2

[3]

aġla - Ağlamak.

a.- dı 451a/2, 458b/12

[2]

aḥādīṯ < Ar. Hadisler, Hz. Muhammed'in sözleri.

ā.+ i (fuḳaḥā-yı aḥādīṯ) 458a/15

ā.+ i (ʿilm-i aḥādīṯ) 458a/8

[2]

āḫar < Ar. Başka, diğer.

ā. 470b/10

[1]

ʿahd < Ar. And, yemin.

ʿa. 459b/3

ʿa. (ʿahd it-) 463b/14, 464a/9

[3]

āḥdī < Ar. Antlaşmaya bağlı, antlaşma gereği olan.

ā. 472a/1

[1]

āḫir < Ar. Son, sonunda, sonraki.

ā.+(āḫir-i eyyām-ı devleti) 474b/8

ā.+(āḫir-i Ramażānda) 464b/15

ā. 454b/11, 457a/14, 458b/3, 458b/6, 461b/11, 462a/12, 464b/9, 464b/14, 465b/3, 466b/1, 466b/5, 470a/11, 470a/2, 471b/15, 475a/3, 475a/8,

475b/13, 476a/12, 476b/4, 478a/1
ā.+ i 475b/4
ā.+ inde 478a/12
ā.+ ine 458b/10, 461b/8, 462b/7
[27]

āḫiret < Ar. Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya.
ā. 462b/2
[1]

āḫirü'l-emr < Ar. En niyahet, sonunda, işin sonunda.
ā. 465a/3
[1]

āḫūr < Far. Ahır.

- **mīr-i āḫūr** Sarayda atların bakımı ve yönetimiyle görevli kimse.
  ā.+ ı (mīr-i āḫūr) 455a/15
  [1]

aḥvāl < Ar. Haller.
a.+ i 454a/2, 467a/1
a.+ ini 465a/14
a.+ inde 456b/6
a.+ inde 456a/11
a.+ ini 464a/7
[6]

aḳ Beyaz.
a. 478b/2
[1]

ʿaḳabe < Ar. Sarp, dar, tehlikeli geçit, boğaz.
ʿa.+ sini 466b/13
[1]

aḳçe Para.
a.+ (aḳçe-i cemʿinden) 457b/9
a. 450b/11, 452b/9, 457b/8
a.+ yi 452b/12, 457b/10
[6]

ʿāḳil < Ar. Akıllı.
ʿā. (merd-i ʿāḳil idi) 453a/7
ʿā. (ʿāḳil ü fāżıl u ḳāmil ü ʿālim) 458a/6
[2]

aḳşam Güneşin batma zamanı, günün sonu.
a. 451a/9
a. (ol-) 450a/9, 469a/6
[3]

al - Elde etmek, temin etmek, yanına almak, götürmek.
a.- dı 451a/5, 451b/14, 458b/4, 463b/15, 463b/6, 463b/7, 469b/13, 469b/14, 459b/5
a.- dılar 452b/12
a.- ımadı 464b/9

- Ele geçirmek
  a.- up 465b/5
  a.- mış-ıdı 473b/5
- Bazı isimlerden sonra gelerek deyim oluşturur.
  a.- dı (ḳan al-) 463a/5
  a.- dılar (ʿibret al-) 459a/5
  a.- madılar (ḳan al-) 451a/9
  a.- mayalar (ḫarāc al-) 466a/1
  a.- up (icāzet al-) 455b/12
  a.- urlar idi (bāç u ḫarāc al-) 466b/9
  [19]

ʿAlā < Ar. Yükseklik, yücelik, şan ve şeref.
ʿA. 477a/15
[1]

ʿalāmet < Ar. İşaret, belirti, nişan, emare.
ʿa.+ (ʿalāmet-i cerāḥat) 465b/2
[1]

alāşıl < Ar. *aṣl.* Soy, nesep.
a. 456a/7
[1]

ālāt < Ar. *ālet.* Aletler.
ā.+ (ālāt-ı zer ü sīm) 468a/1
[1]

ʿalem < Ar. Bayrak.
ʿa.+ ler 459b/13
[1]

ʿālem < Ar. Yeryüzü, dünya, kâinat.
ʿā.+ de 461b/1
ʿā.+ lere 456b/8
ʿā.+ üñ (perverdigār-ı ʿālem) 456b/5
[3]

ʿAlevī < Ar. Hz. Ali ve Hz. Fâtıma'nın neslinden gelen kimse.
ʿA. 461a/7
ʿA.+ lerde 472b/9
ʿA.+ lerden 472b/9, 473b/1
[4]

ʿaleyhi < Ar. Onun üzerine, onun üzerine olsun.
ʿa. 470b/7
[1]

ʿaleyhi's-selām < Ar. "Allah'ın selâmı üzerine olsun" manasında dua cümlesi.
ʿa. 450b/9, 453b/14, 461a/6, 462a/6, 466b/12, 474b/15
[6]

ʿālī < Ar. Yüksek olan, yüce, ulu.
ʿā. 450b/3
ʿā. (vüzerā-yı ʿālī) 455a/14
[2]

ālī < Ar. Değeri yüksek, şerefli.
ā. 456b/1
[1]

ʿālim < Ar. İlim sâhibi olan, bilici, bilen.
ʿā. (ʿāḳīl ü fāżıl u ḳāmil ü ʿālim) 458a/7
ʿā. (ʿālim ü fāżıl) 452a/5
[2]

Allāh < Ar. Kâinatı yaratan ve idare eden en yüce varlık, Allah.
A. 467a/10
[1]

Allahu teʿālā < Ar. Yüce tanrı, ulu Allah.
A. 462a/9, 451a/1
[2]

alt Bir şeyin yere bakan yüzü, alt.
a.+ ında 450a/11
[1]

altı Sıralamada beşten sonra gelen sayı.
a. 458a/1, 458b/15, 461a/9, 462b/12, 465b/10, 467b/9,

468b/3, 469a/14, 470a/5, 472a/5, 476a/2, 476b/15, 477b/3
a.+ sında 450a/13, 470b/4
[15]

altı yüz biñ Sıralamada beş yüz bin dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı.
a. 468b/15
[1]

altı yüz ṭoḳsan Altı yüz doksan, altı yüz seksen dokuzdan sonra gelen sayı.
a. 460a/1
[1]

altmış Sıralamada elli dokuzdan sonra gelen sayı.
a. 471a/6
[1]

altmış altı Sıralamada altmış beşten sonra gelen sayı.
a. 478b/7
[1]

altmış sekiz Sıralamada altmış yediden sonra gelen sayı.
a. 473b/15
[1]

altmış üç Sıralamada altmış ikiden sonra gelen sayı, altmış üç.
a. 450a/14
[1]

altun Altın.
a. 451a/3
a.+ a 458b/7, 471b/1
a.+ dan 460b/5
a.+ ı 460b/6
[5]

amān < Ar. Bağışlama, bağış.
a. 455b/15
a.+ (vir-) 455b/3
[3]

ʿamel < Ar. Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.
ʿa. (ʿamel iderler idi) 460b/11
[1]

ʿāmil < Ar. İslâm halifeleri, hükümdarları ve emirleri tarafından vergi toplamakla, idare işleriyle, valilikle görevlendirilen kimselere verilen unvan.
ʿā.+ i 467a/1
[1]

āmīrān < Ar. Emredercesine.
ā. (āmīrān-ı ḳadīm) 465a/4
[1]

ammā < Ar. Fakat, ama, lakin, ancak.
a. 451b/10, 453a/15, 454a/3, 454b/8, 456b/8, 457b/9, 462a/3, 462a/9, 464b/3, 464b/9, 465a/12, 466a/14, 468a/10, 468b/8, 469b/3, 470b/5, 473b/7, 475a/14, 475b/8
[19]

ʿamme < Ar. Asıl adı Nebe olan Kur'an-ı Kerim'in 78. suresine ilk kelimesi "Amme "den dolayı verilen isim.
ʿa.+ yi 450b/9

[1]

ʿāmme < Ar. Umum halk, kamu, herkes.

ʿā.+ den (beytü'l-māl-ı ʿāmme) 468b/15

ʿā.+ ten 475b/7

[2]

ana Anne.

a. 452b/1

a.+ sı 451a/15, 451b/4, 456a/6, 456a/9, 457a/14, 458a/11, 458a/4, 461a/3, 462a/1, 463a/9, 464a/5, 464a/8, 465a/10, 465b/13, 466b/5, 467b/4, 467b/5, 468b/10, 469b/10, 469b/9, 470a/8, 470b/2, 471a /15, 471a/9, 473a/15, 473a/2, 473b/9, 476a/7, 476b/1, 476b/11, 477a/6, 477b/7, 478a/6, 478b/12

a.+ sından 469b/13

a.+ sını 469b/13

a.+ sınuñ 468b/11

[38]

and Yemin etmek.

a.+ (iç-) 453b/10

[1]

anda O zamirinin bulunma hâl eki kalıplaşmış hâli. *Onda.*

a. 451a/7, 460a/6

[2]

andan O zamirinin ayrılma hâl eki alıp kalıplaşmış hâli. *Ondan.*

a. 450b/15, 450b/4, 452b/11, 455a/1, 455a/4, 455b/9, 456a/15, 456b/12, 457a/11, 457a/3, 457a/8, 457b/12, 458a/12, 458b/11, 458b/5, 459a/1, 459a/5, 459a/9, 459b/14, 460a/12, 460a/15, 461b/6, 463a/15, 463a/5, 463b/15, 463b/6, 465b/6, 466a/11, 466a/8, 467a/15, 468a/12, 468a/13, 469a/11, 470a/12, 470b/13, 471a/1, 471a/13, 471a/5, 471b/10, 471b/5, 471b/7, 471b/9, 472a/10, 472a/12, 472a/13, 472a/2, 472a/4, 472a/6, 472a/8, 472a/9, 472b/11, 472b/12, 472b/14, 472b/15, 472b/3, 472b/6, 472b/8, 473b/11, 473b/13, 473b/14, 473b/3, 475a/6, 475b/5, 475b/6

[64]

ʿArab < Ar. Arap kavminden olan kimse.

ʿA.+ da (diyār-ı ʿArab) 460b/12

[1]

ard Art, arka.

a.+ ınca 474a/10

- **ardına düş-:** Bir kimseyi takip etmek, peşinden veya yolundan gitmek, arkasına düşmek.

  a.+ ına (ardına düş-) 458b/2

  [2]

ʿārıż < Ar. Hoş olmayan bir durum veya bir hastalık, görülmeye başlamak, ortaya çıkmak.
ʿā. (ʿārıż ol-) 470a/3
[1]

artucaḳ Fazlasıyla, biraz fazla.
a. 461a/14
[1]

artuḳ Artık, bundan böyle, bundan sonra.
a. 478a/9, 478b/13
[2]

ʿarż < Ar. Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunma.
ʿa. (it-) 455b/15
[1]

aṣ - Öldürmek, idam etmek.
a.- dılar 467a/14
a.- dılar 467a/13
a.- up 469b/13
[3]

āsān < Far. Kolay.
ā. 463a/13
[1]

aṣıl < Ar. *aṣl.* Soy, nesep.
a. 465b/13
[1]

ʿāṣī < Ar. Baş kaldırmak; günahkar olmak.
ʿā. (ol-) 455b/6, 466a/2, 471a/1, 472b/4
[4]

ʿasker < Ar. Ordunun her kademesinde görevli subay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim.
ʿa. 452b/9, 457a/6, 462a/14, 465b/3
ʿa.+ üñ 452b/10
[5]

ʿaṣr < Ar. Zaman.
ʿa. (ʿaṣr-ı Çemşīd) 455a/10
[1]

ʿaşere ve erbaʿa miʾe < Ar. Dört yüz on.
ʿa. 472a/1
[1]

ʿaşere ve miʾeteyn < Ar. İki yüz on.
ʿa. 459a/1
[1]

ʿaşere ve şelāṣe miʾe < Ar. Üç yüz on.
ʿa. 469b/1
[1]

aşırı Çok, ileri derecede, pek çok.
a. 466a/6
[1]

āşikāre < Far. Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.
ā. (idemez idi) 454a/3
[1]

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, memeli hayvan.
a.+ ı 468a/3
a.+ ları 457b/3
[2]

at - Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak.
a.- ar idi 460b/10
[1]

ata Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse.
a. 452b/1
a.+ sı 466b/10, 474b/2
a.+ sınuñ 451b/6
[4]

āteş < Far. Ateş.
ā. 477b/2
ā.+ e 470b/8
ā.+ i 455b/7
[3]

atlu Ata binmiş olan, süvari, atlı.
a. 461b/2
[1]

ʿaṭā < Ar. Cömertçe verme, ihsan, bağış.
ʿa. 450b/11, 450b/7, 452a/1
ʿa.+ lar 461a/6
[4]

āvāze < Far. Ses, seda.
ā. 464a/10
[1]

ʿavret < Ar. Kadın, zevce.
ʿa. (ʿavret ü cāriye) 453a/6
ʿa.+ ini 473b/7
ʿa.+ ler 457a/15, 468b/10
ʿa.+ üñ 473b/7
[5]

ʿavretlik < Ar.+ T. Eş olma durumu, karılık.
ʿa.+ e (ʿavretlige) 473b/7
ʿa.+ lik 454b/9
[2]

ay Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre.
a. 452a/9, 456b/12, 457a/13, 458b/15, 459a/15, 460a/11, 461a/9, 461b/7, 463a/15, 463b/4, 464a/1, 465a/6, 465b/10, 466a/13, 466b/2, 467b/9, 468b/3, 469a/14, 470a/5, 471a/13, 471a/5, 471a/6, 471b/9, 472a/11, 472a/2, 472a/5, 472b/5, 473a/9, 473b/11, 473b/14, 473b/2, 475a/10, 476a/1, 476b/15, 476b/6, 477b/3, 478b/8
a.+ a 452b/12, 468b/2
a.+ dan 472b/7
a.+ ın 458a/1
a.+ ında 451a/9, 466a/2
a.+ ınuñ 466a/1
[44]

ayaḳ Vücudun yürüme organı.
a.+ ın (ayaġın) 461b/6
a.+ ından (ayaġından) 469b/13
[2]

āyet < Ar. Kur'an-ı Kerim'deki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri.
ā.+ in 458b/10
[1]

aylıḳ Bir ay süreli, bir ayda olan, yapılan veya bir ay süren.
a. 452b/11

a. idi 467b/8

[2]

az Çok olmayan.

a. 455b/7

[1]

azacıḳ Biraz, çok az, azıcık.

a. 456a/12, 472a/15

[2]

azacuḳ *krş.* **azacıḳ**

a. 463a/1, 464a/11

[2]

āzād < Far. Serbest bırakma.

ā. (it- idi) 451b/7

[1]

ʿazīmet < Ar. Gitmek, yönelmek.

ʿa. (ʿazīmet it-) 457a/11

[1]

ʿazīz < Ar. Yüce, kıymetli, değerli.

ʿa. idi (kenīzek-i ʿazīz) 456a/7

[1]

ʿazl < Ar. Görevine son verme, işinden çıkarma.

ʿa. (ideler) 459b/8

ʿa. (ider idi) 451b/11

ʿa. (it-) 453b/11, 463b/5, 463a/15, 468a/8, 469a/5, 477a/1, 453b/10

ʿa. (it- idi) 473b/12

[10]

-B-

baba Çocuğu olan erkek, peder.

b.+ sı 456a/9, 457b/1, 467a/13

b.+ sını 455a/3

[4]

bāc < Far. Vergi.

b. (bāc u ḫarāc) 456a/1

b. (bāc u ḫarāc al- idi) 466b/9

[2]

bād < Far. Bazı kelimelerin sonuna gelerek "olsun, ola, olaydı" temennisini taşıyan cümlecikler yapar.

b. (mübārek-bād it-) 452b/14

[1]

baʿdehū < Ar. Ondan sonra, daha sonra.

b. 470a/2

[1]

Baġdād İslâm dünyasının önemli tarih, ilim ve kültür merkezlerinden biri ve bugünkü Irak'ın başşehri.

B. (Baġdād-ı ġarbī) 450b/4

B. 466a/4, 471b/2, 473a/7

B. (ehl-i Baġdād) 477b/13

B. (ekābir-i Baġdād) 477b/8

B.+ a 452a/4, 452b/9, 457a/1, 457a/11, 457b/13, 457b/15, 458a/10, 459a/5, 459b/13, 460a/7, 464b/8, 466a/3, 467a/12, 468a/13, 468a/14, 471a/1, 471a/2, 471b/2, 471b/8, 477a/12, 477a/2, 477b/12, 477b/13, 477b/8

B.+ da 452b/4, 458b/15, 464a/5, 464b/4, 466a/12, 467b/6, 472b/7, 473a/10

B.+ da (ehl-i Baġdād) 459b/15

B.+ dan 453b/4, 460a/12

B.+ ı 457a/13, 464b/11, 471b/9, 477b/11, 477b/15

[46]

Baġdādī *Bağdadiler.* Irak'ta Fırat Nehri'nde Al Anbar iline bağlı bir şehirdir.

B.+ ler 452b/13, 478b/2

[2]

baġla - Bağlamak, birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek, raptetmek.

b.- dılar 459b/3, 464a/15

[2]

bahā < Far. *paha* kelimesinin eski ve asıl şekli.

b. 468a/2

[1]

bahādır < Far. Cesur, yiğit.

a. (bahādır u cüvānmerd idi) 460a/8

[1]

bahādur *krş.* **bahādır.**

b. 455b/8

[1]

baḥāne < Far. Gerçekte mazeret olmayan bir şeyi mazeret olarak ileri sürmek.

b. (idüp) 453a/11

[1]

baḫīl < Ar. Eli sıkı, hasis, cimri, pinti.

b. (ol-) 465b/4

[1]

baʿīd < Ar. Uzak olmak.

b. (ol-) 454a/12

[1]

baḳ - Yoklamak, kontrol etmek.

b.- ıçaḳ 478b/3

[1]

bāḳī < Ar. Geriye kalan.

b. 473a/8

[1]

bañа Ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

b. 457a/9, 462b/6

[2]

bārān < Far. Ok.

b. (tīr-i bārān it-) 466a/6

[1]

baru *Barı.* Büsbütün.

b.+ sın 456b/15

[1]

bārī < Far. Hiç olmazsa.

b. 475a/2

[1]

Bārī teʿālā Varlıklara biçim verip şekillendiren, onları mükemmel bir şekilde yaratan yüce Allah.

B.+ dan 470b/11

[1]

Başra Güney Irak'ta Hz. Ömer tarafından kurulan bir şehir.

B.+ dan 450a/1

[1]

baş Kafa, baş.

b. 456b/3

b.+ ı 455a/2

b.+ ına 465b/7

b.+ ını 455b/14, 457a/9, 458b/11, 458b/8, 464b/15, 465a/5
b.+ ın 464b/2

- **baş çek-:** Karşı gelmek, isyan etmek, ayrı baş çekmek.
  b. (baş çek-) 455b/7
- **kendü başına:** Kimseye danışmadan, kendi kendine.
  b.+ larına (kendü başlarına) 476b/2
  [12]

başḳa Bilinenden gayri, diğer, sair.
b. 476b/2
[1]

başla - Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek.
b.- mışlar idi 454a/7
[1]

Bāṭıniyye Kur'an-ı Kerîm'i, zahiri manası üzerinde durmayıp dini emirleri gereksiz sayacak şekilde mecazi manalar vererek tevil ve tefsir eden bâtıl mezhep, bâtıniye.
B. (ehl-i meẕheb-i Bāṭıniyye) 477b/1
[1]

Baṭlamyūs İslâm astronomisi üzerinde önemli etkileri olan İskenderiyeli astronom, matematikçi, coğrafyacı ve müzik bilgini.
B.+ da (Raṣad-ı Baṭlamyūs) 460b/14
[1]

Baṭlamyūs raṣadı Batlamyus dürbünü.
B.+ (Baṭlamyūs raṣadınuñ) 460a/1
[1]

bayram Dini veya millî bir anlam taşıyan kutsal gün.
b.+ ı 476a/13
[1]

baʿżı < Ar. Birazı, bir kısmı; kimi.
b. 452a/1, 467b/14, 474b/7
b.+ lar 456b/13, 459b/7, 460a/3, 463a/4, 464a/13, 464a/4, 465a/10, 468a/10
[11]

bed-duʿā < Far + Ar. Bir kimsenin başına bir kötülük gelmesi için dua etmek.
b.- duʿā (it-) 470b/11
[1]

bed-endīş < Far. Düşüncesi kötü olan, herkesin kötülüğünü düşünen.
b.+ (ḥasūd-ı bed-endīş) 478b/5
[1]

bed-ḫulḳ < Far. + Ar. Yaratılışı, huyu kötü olan kimse.
b.+ (bed-ḫulḳ u ḫūndost idi) 456a/11
[1]

bed-ḫūy < Far. Huyu kötü olan kimse.
b.+ 465b/4 (ẓālim ü bed-ḫūy u bīşefḳāt)

[1]

Bedīdūn Bedendun, Rum memleketinde yer alan bir nehirdir.

B. 459a/10, 459a/9, 460a/5

[3]

beg Bey.

b.+ ini 473b/10

b.+ iyle 451a/4

[2]

behālu < Far. Değer, kıymet, fiyat.

b.+ (ol-) 470a/15

[1]

belā < Ar. İmtihan; keder, sıkıntı.

b. (belā vü nekbetler) 470a/1

[1]

belīġ < Ar. Sözü etkili ve yerinde söylemek.

b. (saʿy-i belīġ) 456b/6

[1]

ben Teklik birinci kişiyi gösteren zamir.

b. 453a/15, 454b/1

b.+ den 453a/8

b.+ im 462b/4

[4]

be-nām < Far. Namlı, ünlü, meşhur.

b.+(be-nām-ı vey) 477b/11

[1]

bend < Far. Bağlama.

b. (it-) 466a/3, 467a/11

[2]

bende < Far. Esir, tutsak, kul, köle.

b. (bende vü cāriyesi) 460b/7

[1]

be-püşt < Far. Arkasında, sırtında.

b. 455a/6

[1]

Berberīyye Mısır dışındaki Kuzey Afrika bölgesinde yaşayan etnik gurup, Kuzey Afrika halkı.

B.+ dür (Merācil-i Berberīyye) 458a/5

[1]

ber-dār < Far. Darağacına çekmek, asmak.

b. (it-) 461b/7

[1]

Bermekī Abbasîler devrinde başta vezirlik olmak üzere çeşitli makamlarda bulunan bir aile.

B.+ lere 456b/4

B.+ leri 454a/6

[2]

beyt < Ar. Divan edebiyatında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısradan ibaret nazım parçası.

b. 450b/10, 450b/11, 455a/5

[3]

beytü'l-māl < Ar. Devlet hazinesi.

b.+ (beytü'l-māl-ı ḫāṣṣa) 468b/13

b.+ (beytü'l-māl-ı ʿāmmeden) 468b/15

b. 466b/14

[3]

be-zeyn < Far. Eyer.

b. (be-zeyn ü gehī) 455a/6

[1]

bıçaḳ Bıçaḳ.

b. (bıçaġ ile) 477b/1

[1]

bıraḳ - Koymak.

b.- dılar 450a/8

[1]

Bi'smillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm < Ar. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

B. 458b/9

[1]

bīʿat < Ar. Bir kimsenin hâkimiyetini tanıyıp ona uymak.

b. 452b/5

b.+ (ide) 474a/4

b.+ (ideler) 456a/15, 459b/9, 474a/6

b.+ (it-) 451b/12, 453b/7, 456a/10, 457a/10, 457a/8, 458a/5, 458a/6, 460a/5, 460b/1, 461a/5, 462a/3, 463a/10, 464a/5, 465a/12, 465b/15, 466a/10, 466b/7, 470a/10, 470b/4, 471a/10, 474b/2, 476a/9, 476b/12, 477a/7, 477b/8, 478a/8, 478b/15

b.+ dan 453b/8

b.+ ın 452b/3

[34]

bidʿat < Ar. İslâm dininde Hz. Muhammed zamanında bulunmayıp sonradan ortaya konan hüküm ve âdet.

b.+ ı (ehl-i bidʿat) 466b/10

[1]

bīgāne < Far. Kayıtsız, ilgisiz, alâkasız.

b. (it-) 469a/2

[1]

bī-ḫaber < Far.+ Ar. Habersiz.

b. 455b/11

[1]

bihterīn < Far. En iyi, çok iyi.

b.+ (bihterīn-i evlād u ecdād-ı) 455a/11

[1]

bil - Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak, bilmek.

b.- ür idi 450b/5

- Anlamak, farkına varmak.

b.- di 455b/15, 457a/2

- Haberdar olmak, öğrenmek.

b.- mez idi 457b/9

[4]

bilād < Ar. Beldeler, şehirler.

b.+ ından 471b/1

[1]

bildür - Haber vermek, bildirmek.

b.- müş idi 467a/1

[1]

bile Birlikte, beraber.

b. 451a/13, 451b/14, 453a/6, 453a/7, 454b/3, 458b/3, 463b/1, 463b/13

b. idi 459a/12

b. idiler 464b/2

b.+since 458b/3

[11]

bin - Binmek.

b.- üp 461b/10
[1]

bin < Ar. İbn kelimesinin kısaltılmış şekli olup Arap dili kuralına göre yapılan isimlerde, bir kimsenin kimin oğlu olduğunu göstermek üzere, soyadı yerine geçen baba adıyla oğul adı arasına getirilir.
b. 450b/12, 450b/13, 450b/14, 450b/15, 450a/1, 450a/2, 451b/2, 451b/4, 451b/5, 451a/12, 451a/15, 452b/8, 452a/2, 452a/4, 453b/7, 453b/9, 453b/11, 453b/12, 453a/5, 455a/3, 455a/5, 455a/8, 455a/12, 455a/13, 456b/12, 456b/13, 456a/4, 456a/5, 456a/6, 456a/8, 457b/1, 457b/5, 457b/7, 457b/10, 457b/12, 457a/3, 457a/5, 457a/7, 457a/11, 458b/5, 458b/7, 458b/12, 458a/2, 458a/3, 458a/4, 459b/3, 459b/4, 459b/8, 459b/9, 459b/14, 459a/4, 459a/7, 459a/8, 459a/12, 460a/2, 461a/1, 461a/2, 462b/13, 462b/15, 462a/15, 463b/5, 463b/7, 463b/8, 463a/8, 464b/3, 464b/4, 464b/6, 464b/7, 464b/8, 464a/2, 464a/4, 464a/8, 465b/11, 465b/12, 465a/2, 465a/7, 465a/10, 466b/5, 466a/12, 467b/2, 467b/3, 467b/4, 467b/6, 467b/11, 467a/6, 468b/5, 468b/6, 468a/7,468a/8, 468a/11, 468a/13, 469b/6, 469b/7, 469b/8, 470b/1, 470b/2, 470b/7, 470b/9, 470a/7, 470a/8, 470a/13, 470a/14, 471b/4, 471b/6, 471a/2, 471a/3, 471a/15, 472b/9, 472b/10, 472b/11, 472b/14, 472a/9, 472a/13, 473a/2, 473a/14, 474a/8, 474a/11, 474a/12, 474a/13, 474a/14, 474a/15, 475b/1, 475b/2, 475b/3, 475b/4, 475b/9, 475a/6, 475a/11, 475a/15, 476b/1, 476b/9, 476b/10, 476a/4, 476a/5, 476a/7, 476a/10, 476a/11, 477b/6, 477a/4, 477a/6, 477a/9, 477a/11, 477a/12, 478b/11, 478b/12, 478a/6, 478a/14
[147]

biñ Bin.
b. 450b/11, 450b/7, 451a/3, 457b/8, 468a/1, 468b/14, 469a/11
[7]

binā' < Ar. Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mimari eser, yapı.
b.+ (binā-yı ḫāne-i kül) 450a/6
b.+ (binā-yı Ḳāhire'yi) 472b/13
b. 466a/7

- Yapmak, kurmak, inşa etmek.
b.+ (idüp) 478a/14
b.+ (it-) 461b/1, 456b/15

[6]

bīnā < Far. Kalp gözü ile gören (kimse), basiretli.

b.+ (dil-i bīnā ol-) 471a/5

[1]

binā'en < Ar. Dayanarak, -den ötürü, -den dolayı.

b. 460b/4, 461b/15

[2]

biñ biş yüz Bin beş yüz.

b. 468b/14

[1]

bindir - Çıkarmak, çıkarıp oturtmak.

b.- üp 467a/12

[1]

bī-niyāz < Far. Duasız.

b.+ dan 477a/15

[1]

bint < Ar. Kız.

b. 451b/5

[1]

bir Sayma sayılarının ilki, bir.

b. 450a/5, 450a/6, 450b/10, 450b/11, 450b/2, 450b/3, 450b/5, 450b/8, 451a/5, 451a/6, 451a/7, 451b/10, 452a/14, 452a/15, 452a/7, 452a/9, 452b/1, 453a/14, 453a/4, 453a/5, 453a/6, 453a/7, 453a/9, 453b/13, 454a/12, 454a/8, 454b/10, 454b/11, 454b/13, 454b/14, 454b/15, 454b/2, 454b/3, 454b/8, 454b/9, 455a/7, 455b/8, 456a/14, 456a/8, 456b/2, 457a/2, 457a/8, 459a/10, 459b/5, 460a/13, 460b/13, 460b/4, 461b/1, 461b/10, 461b/2, 461b/4, 461b/5, 461b/8, 461b/9, 462a/14, 462b/12, 462b/4, 463b/1, 464a/9, 464b/4, 464b/9, 465a/3, 465a/5, 466a/4, 466a/7, 466b/5, 467b/13, 467b/15, 468b/10, 469a/8, 469a/9, 469b/13, 470b/10, 470b/12, 470b/14, 471a/5, 471a/7, 471b/1, 472b/8, 473b/13, 473b/14, 474a/3, 474b/10, 475b/10, 475b/11, 475b/14, 475b/15, 476a/14, 478a/13, 478a/14

b.+bir 454a/2

b.+bir (eydi-vir-) 455b/3

[92]

birer Birer.

b. 460a/15, 474a/7

[2]

biri Birisi, biri.

b. 456b/3, 473a/12, 474a/4, 474a/5

b.+ nüñ 474a/7

b.+ si 452a/15, 462b/1

b.+ sidür 476a/3

[8]

biribiri İki veya daha fazla şey ya da kimsenin yerini tutar.

b. 474a/10

b.+ ne 467a/9, 468a/15

b.+ yle 457a/6

- **biribirine düş-**: Aralarında anlaşmazlık çıkmak, şiddetli çekişme başlamak.
  b.+ ne (biribirine düş-) 475a/3
  [5]

birḳaç Çok olmayan, az sayıda, az.
b. 451a/7, 453a/11, 455b/8, 458a/11, 460b/3, 461a/9, 461b/10, 462a/5, 463a/2, 464b/11, 466b/2, 467a/11, 467b/8, 468b/2, 470b/14, 472a/11, 472a/3, 473a/9, 473b/2, 475a/2, 478b/5
[21]

bīrūn < Far. Fazla, aşkın.
b.+ idi 468a/4
[1]

bī-saʿādet < Far.+ Ar. Mutlu ve mesut yaşamaz, bahtiyarsız.
b.+ leri (ḫilāfet-i bī-saʿādet) 477a/11
[1]

bī-sebeb < Far.+ Ar. Sebepsiz.
b. 451b/11
[1]

biş Beş, dörtten sonra gelen sayı.
b. 459a/15, 461a/9, 461b/15, 466a/15, 472a/11, 476b/7, 477b/4
[7]

biş biñ Beş bin.
b. 467a/7, 468a/3
[2]

biş biñ dört yüz elli Beş bin dört yüz elli sayısı.
b. 474b/15
[1]

bişinci Beş sayısının sıra sayı sıfatı.
b. 474b/11
[1]

bī-şefḳāt < Far.+Ar. Şefkatsiz.
b. (ẓālim ü bedḫūy u bī-şefḳāt) 465b/4
[1]

biz Birinci çoğul şahıs zamiri.
b.+ im 453a/13
[1]

bostān < Far. Sebze bahçesi, bağ.
b. 450a/5
b.+ a 450a/10
[2]

bostāncı < Far. Bostanda sebze yetiştiren kimse.
b.+ ya 450a/10
[1]

boy İnsanın tabanı ile tepesi arasındaki yükseklik, kamet, endam.
b.+ ı 450b/2
[1]

boyun Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısım.

- **boynun vur-:** Başını kesmek, idam etmek.
  b.+ un (boynun ur-) 458b/7
  [1]

bölük Bölünmüş bir bütünün parçası, parça, kısım.
b. 457a/7
b.+ i (bölügi) 457a/8
[2]

bu İşaret sıfatı veya zamiri.
b. 450a/2, 450b/10, 452b/12, 452b/7, 453a/10, 454a/12, 454a/3, 455a/14, 455a/8, 455b/6, 456b/3, 457b/10, 457b/4, 461a/5, 461b/14, 463a/1, 463b/2, 464a/10, 468a/7, 470a/1, 473a/6, 474a/11, 474a/4, 474a/5, 475a/7, 478a/11
b.+ ña 451b/12, 456a/10, 456b/2, 463b/6, 476a/8, 476b/12, 478a/8, 478b/15
b.+ ndan 454b/13, 459a/15, 459a/4, 459b/9, 467b/10, 469a/7, 476a/14, 478a/9, 478b/13
b.+ nı 450a/2, 451a/2, 470a/13
b.+ ñla 455a/2
b.+ nlar 472b/13, 474b/3, 475b/7
b.+ nlar idi 476a/12
b.+ nlara 459b/1, 475b/8
b.+ nlardan 456b/9, 468a/3, 473b/3
b.+ nları 469a/2
b.+ nlaıñ 460b/7, 478a/14
b.+ nlarıñla 462a/5, 467a/5
b.+ nlaruñ 473a/4, 474a/10, 474b/11, 474b/7, 475b/3, 477a/10
b.+ nuñ 451a/10, 453b/3, 454a/8, 454a/9, 454b/10, 454b/14, 459b/10, 461a/7, 466a/2, 467b/13, 468b/13, 470b/6, 471a/11, 471a/15, 472b/1, 474a/9, 475b/11, 478a/10, 478a/11, 478b/15
b.+ nuñla 465a/4
[88]

buġday *Buğday.* Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki.
b. 471b/1
[1]

Buḫārā Özbekistan'da tarihî bir şehir.
B. 475b/9
[1]

bul – Bulmak.

- **furṣat bul- :** Uygun, elverişli zaman.
  b.- dılar (furṣat bul-) 454b/10
- **rāḥat bul-:** Ulaşmak, ermek, nail olmak.
  b.- ur (rāḥat bul-) 461a/14
- Arayarak veya tesadüfen bir şeyi elde etmek.
  b.- ımaduḳ 461b/15
- Bulmak, görmek.
  b.- mış-ıdı 475b/11, 478b/5

[5]

buluş - Karşılaşmak.
b.- dılar 467a/9, 468a/15
[2]

buyur - Buyurmak, emretmek.
b.- dı 450a/10, 450a/5, 450b/11, 450b/4, 450b/7, 455b/8, 459b/6, 460a/14, 460a/15, 460b/13, 461a/14, 462b/8, 463a/1, 466a/7, 467a/2, 477a/1
b.- dılar 453b/14, 459a/2
b.- mış-ıdı 462a/9, 466b/13, 466b/15, 478a/13
b.- mışdı 466b/15
b.- mışlar idi 474a/2
b.- mışlardur 475b/9
b.- up 450b/3, 457b/6, 467a/7, 477b/2
[29]

büyü - Büyümek.
b.- yüp 458a/14
[1]

büyük Üstün, değerli, seçkin.
a. (it-) 466b/13
[1]

-C-

cām < Far. Silisli kumun soda ve potas katılarak ateşte eritilmesiyle elde edilen şeffaf, sert ve çabuk kırılır madde, sırça.
c.+ (cām-ı ḫūblar) 450a/8
[1]

cāmiʿ < Ar. Müslümanların, ibadet ettikleri mihraplı, minberli, genellikle minareli bina, büyük mescit, cami.
c. 461b/1
c.+ inde 450b/2
[2]

cān < Far. İnsanın duygularını taşıyan iç âlemi, gönül, iç, yürek, gönül, ruh.
c.+ ı (ḫāne-i cān) 450b/5
[1]

cānib < Ar. Yan, taraf, yön.
c.+ ine 460a/12, 460b/10, 467a/3
[3]

cāriye < Ar. Para ile alınıp satılan, üzerinde sâhibinin her türlü hakka sâhip bulunduğu kız.
c. 454a/1, 454b/13, 454b/15
c. idi 467b/5, 469b/9, 470a/8, 471a/15, 471a/9, 473a/15, 473a/2, 476a/7, 476b/1, 476b/11, 477a/6, 477b/7, 478a/7, 478b/12
c.+ dür 462a/1, 463a/9, 464a/5, 465b/13, 470b/3
c.+ ler (ʿavret ü cāriye) 453a/6
c.+ leriyle 455b/11
c.+ si 468b/11
c.+ si (bende vü cāriye) 460b/7
[27]

Celle < Ar. Allah lafzından sonra kullanılan ve " şanı, celâli yüce olsun" anlamına gelir.
C. 477a/15
[1]

cemʿ < Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.

c. (idüp) 457b/8, 458a/15, 475a/1
c. (it-) 459a/9, 463b/12, 468a/14, 477a/1, 477a/2
c. (ol-) 477b/8, 462a/12, 465b/1
c. (ol- idi) 468a/2, 468b/15, 468b/13
c.+ inden (aḳçe-i cemʿ) 457b/9
c.+ (cemʿ-i mālı) 469b/11
[16]

cemāʿat < Ar. Aynı dinden veya aynı soydan olanların meydana getirdiği topluluk.
c.+ i 467b/15
[1]

Cemāẕü'l-evvel < Ar. Arabî ayların rebiyülahır ile cemaziyülahır arasında kalan beşincisidir.
C.+ inüñ (māh-ı Cemāẕü'l-evvel) 469a/12, 470b/3
[2]

cemīʿ < Ar. Bütün, hep, cümle.
c.+ (cemīʿ-i vilāyet) 465a/15
c. 453b/1, 458a/9, 459b/12, 459b/15
c.+ sin 477b/2
c.+ sini 458b/4
[7]

cemīle < Ar. Bir kimsenin hatırını hoş etmek, gönlünü almak için yapılan hareket.
c.+ lerden idi 454b/5
[1]

ceng < Far. Savaş.
c.+ e 467a/5
[1]

cerāḥat Yara.

- Yaralanmak.
  c.+ (cerāḥat yemiş idi) 467a/11
- Yara işareti, izi.
  c. (ʿalāmet-i cerāḥat) 465b/2
  [2]

cevāhir < Ar. Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli taşlar.
c.+ den 468a/1
c.+ den (ḫazāīn ü cevāhir) 458b/4
[2]

Cevsaḳ Sâmerrâ'da Halife Mu'tasım-Billâh tarafından inşaatı Feth b. Hakan'ın babası Hakan Urtûc'a havale edilen saray.
C.+ a 464a/13
C.+ da 464a/9
C.+ dan 464a/14
[3]

ciger < Far. Ciğer.

- **ciġerin yaḳ-**: Çok acı çekmek.
  c.+ in (ciġerin yaḳ-) 465b/6
  [1]

cihān < Far. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat.
c.+ ı 455b/7
c.+ a 474a/1

- **cihāna gel-:** Dünyaya gelmek, doğmak.
  c.+ a (cihāna gel-) 456b/10

[3]

cisr < Ar. Köprü.

c.+ (cisr-i ʿAtīḳ) 478a/13

c. 478a/13

[2]

cisr-i Āʿlā < Ala köprüsü.

c.+ da 467a/13

[1]

cumʿa < Ar. Perşembe gününde sonra gelen haftanın günlerinden.

c. 469a/12, 469a/9, 478a/15

[3]

cumuʿa *krş.* **cumʿa**

c. 461b/1

[1]

cümle < Ar. Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamamı.

c.+ (cümle-yi eḳālīm) 475a/6

c.+ nüñ 468b/14

[2]

cüvān < Far. Taze, genç.

c. idi 475b/10

[1]

cüvān-merd < Far. Temiz, asil ve cömert yaratılışlı, mert, yiğit.

c.+ (baḥādır u cüvān-merd idi) 460a/8

c.+ (faṣīḥ ü cüvān-merd idi) 463b/11

c.+ (merd-i cüvān-merd idi) 456a/11

[3]

cüvānmerdlik < Far.+ T. Civanmert olma durumu, mertlik, asillik, cömertlik.

c.+ le 456b/7

[1]

-Ç-

çadır Kurulacak bez, keçe vb. şeyleri direklere gerip uçlarını bağlayarak çadırı içinde oturulacak duruma getirmek.

ç.+ lar (çadırlar ḳur-) 459a/10

ç. 455b/8

ç.+ ıñ 455b/9

[3]

çaḳ Tam, tamamen.

ç. 466a/1

[1]

çarḫ < Far. Talih, baht, zaman, devran.

ç.+ (çarḫ-ı ḫāyat) 456b/9

[1]

çārmīḫ < Far. Suçlu bir kimseyi kollarından ve bacaklarından haç biçimindeki darağacına çivilemek suretiyle öldürmek.

ç.+ a (çārmīḫa ger-) 466a/4

[1]

çeh < Far. Kuyu, çukur.

ç.+ (çeh-i maʿīşet) 463a/1

[1]

çehār-şenbih < Far. Çarşamba.

ç. 461a/10, 470b/3, 477a/7, 465b/13

[4]

çek - Göndermek, sevk etmek.

ç.- di 464b/8

ç.- üp 450a/1, 466a/3

- **zaḥmetin çek-:** Sıkıntısını çekmek.

  ç.- di (zaḥmetin çek-) 463a/4

- **gözüne mīl çek-:** Birinin gözlerini kızgın mille kör etmek.

  ç.- diler 469a/7

  ç.- diler (gözüne mīl çek-) 471a/4

  ç.- memişler idi (gözine mīl çek-) 469a/8

- **ḳılıç çek-:** Saldırmak, saldırıya geçmek.

  ç.- diler (ḳılıç çek-) 462a/15

  ç.- üp (ḳılıç çek-) 453b/8

- Uzaklaştırmak, ayırmak.

  ç.- ersin 453a/14

- **baş çek-:** Karşı gelmek, isyan etmek.

  ç.- üp (baş çek-) 455b/7

  [11]

Çemşīd Klasik Fars ve Türk edebiyatlarında çokça anılan efsanevî İran hükümdarlarından biri.

Ç. (ʿaṣr-ı Çemşīd) 455a/10

[1]

çıḳ - Dışarı çıkmak.

ç.- dı 461a/15

- Karşılama, gelen bir kimseyi karşılamaya çıkma.

  ç.- dılar 452b/13

- Yükselmek, yukarı doğru gitmek.

  ç.- maḳ 461b/3

  ç.- up 476a/12, 476a/13, 476a/14

- Görünür duruma gelmek.

  ç.- mış 462b/6

- Fiyatı artmak.

  ç.- mış-ıdı 471b/1

- Ayrılmak, gitmek.

  ç.- up 460a/12

- **elden çıḳ-:** Kaybedilmek.

  ç.- up (elden çıḳ-) 472b/8

  ç.- up (elinden çıḳ) 462a/13

  [11]

çıḳar - Bulunduğu yerden ayırmak.

ç.- alar 464a/14

ç.- dılar 473b/1

ç.- up 459a/3, 459a/4

- Ayırmak, uzaklaştırmak.

  ç.- dılar 469a/4

  ç.- up 464a/9, 465b/7

- Dışarıya doğru uzatmak.

  ç.- urlar idi 456b/4

  [8]

çıḳart- Çıkmasını sağlamak.

ç.- up (çıḳardup) 459b/6

[1]

çıplaḳ Üzerinde gerekli olan veya bulunması bir güzellik verecek

olan şeyden bulunmayan, giyecek, örtecek, koruyacak, süsleyecek vb. bir şeyi mevcut olmayan, üryan.
ç. (it-) 462b/8
[1]

çoḳ Çok, fazla.
ç. 457a/14, 459a/4, 459b/2, 461a/15, 467a/6, 473b/6, 474b/14
[7]

çunīn < Far. Böyle.
ç. 455a/5
[1]

çün < Far. *Çūn*. Gibi, mademki, çünkü.
ç. 450a/10, 450b/2, 450b/6, 452a/10, 452b/15, 453a/3, 453b/8, 455a/2, 455b/14, 455b/15, 456b/8, 457a/1, 457a/4, 457b/2, 458b/8, 461b/8, 462b/1, 462b/7, 463a/7, 463b/8, 464b/1, 467a/11, 469b/10, 471b/8, 477b/11, 477b/7, 478b/1
[27]

çürü - Çeşitli dış sebeplerin veya mikropların etkisiyle kimyevî değişikliğe uğrayıp bozulmak, dağılmak.
ç.- miş 459a/3
[1]

-D-

da Dahi, hem, da, de.
d. 456b/9, 459a/4, 470a/11
[3]

dād < Far. Doğruluk, adalet.
d.+ (dehr-i Nūşinrevān-ı ʿadl u dād) 455a/11
d.+ (ʿadl u dād idemeyüp) 462a/4
[2]

daḫı Dahi, da, de, ayrıca, bundan sonra.
d. 450a/12, 450a/2, 450b/11, 451a/1, 451a/10, 451a/15, 451a/7, 451b/3, 452a/1, 452a/15, 452b/13, 452b/4, 452b/7, 453a/12, 454a/10, 454a/13, 454b/8, 456b/5, 456b/7, 457a/10, 457a/5, 457b/6, 458b/6, 458b/8, 460b/1, 460b/3, 463a/1, 463b/14, 463b/6, 464a/12, 465a/15, 466b/6, 467a/13, 467a/2, 470a/10, 470b/14, 471a/15, 471a/6, 473a/6, 473b/6, 475a/14, 476a/14, 476b/2, 478a/13
[44]

dāmen < Far. Etek, uç, kenar.
d.+ (dāmen-i ṣoḥbetini) 453a/10
[1]

ḍarb < Ar. Vurma, vuruş, dövme.
ḍ.+ ı (ḥarb u ḍarb) 463a/12
[1]

Dārü'l-Mümelleke Halifeler sarayı.
D.+ de 477b/14
[1]

Dārü's-salṭana Sultanlık sarayı.*(Marmara bölgesinde Türkiye'nin en büyük şehri ve aynı adı taşıyan küçük bir ilin merkezi.)*
D.+ sında 471b/3
[1]

Dārü's-selām Maddî ve manevi afetlerden korunmuş esenlik yurdu anlamına gelen ve Kur'an-ı Kerîm'de cennetin isimlerinden biri olarak geçen.
D.+ (Dārü's-selām-ı Baġdād) 458a/10
[1]

daʿvā < Ar. Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürme, iddia.
d.+ sın 470b/7
- Mücadele.
d.+ sın (it-) 464b/13
[2]

daʿvet < Ar. Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.
d. (ider) 455b/13
d. (it-) 470a/13, 457a/1
[3]

dāyim < Ar. *dā'im.* Sürekli, devamlı.
d. 454b/3, 461a/7, 461b/9
[3]

de de, dahi, bile, daha.
d. 456a/12
[1]

defʿ < Ar. Savmak, uzaklaştırmak, kovmak.
d. (it-) 478b/1
d. (it- idi) 451b/7
[2]

defn < Ar. Gömme, gömülme.
d. (it-) 450a/14, 459a/12, 459b/11, 461b/12, 464b/3, 465a/8, 466a/12, 469a/13, 469b/2, 472b/14, 472b/8, 473a/10, 463b/2
[13]

defter < Ar. Yapıştırılarak bir araya getirilen kâğıt destesi.
d. 460b/13
[1]

degil *Değil.* Olumsuzluk edatı.
d. 460b/4
d.+ dür 455a/15, 455b/1
[3]

degin Dek, kadar.
d. 450b/1, 450b/2, 452b/12, 453b/5, 458b/10, 467a/15, 471a/12, 475a/4, 475b/15
[9]

degül *krş.* **degil**
d. idi 451b/11, 453b/7
[2]

dehr < Ar. Dünya, cihan, âlem, zaman.
d.+ (dehr-i Nūşinrevān-ı ʿadl u dād) 455a/10
d.+ ini 456b/9
[2]

deñiz Deniz.
d.+ de 461b/9
[1]

deñlü Kadar.

d. 457b/10

[1]

depele - Vurmak, mücadele etmek.

d. 455b/10

d.- di 468a/7

d.- düm 471b/5

d.- mişler idi 473b/7

d.- ndi 450b/14, 457a/7, 457a/9, 469b/1

[8]

der-aḥvāl < Far.+Ar. Ahval içinde.

d.+ (fasl-ı der-aḥvāl-i el-Selcūḳ) 474b/13

[1]

der-bend < Far. Dar geçit, boğaz.

d.+ inüñ 466b/13

d.+ ler 457b/14

[2]

dergāh < Far. Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzuru, eşiği, tekke.

d.+ (dergāh-ı felek) 453b/2, 455a/14

[2]

derḥāl < Far. Hemen, hiç vakit geçirmeksizin.

d. 453b/7, 463b/11, 465a/5, 467a/6, 471b/4

[5]

dervāze < Far. Kale ve şehirlerin, külliyelerin büyük giriş kapısı.

d. .+ si 468a/15

[1]

deryā < Far. Derya, deniz.

d. 461b/10

[1]

deve Deve.

d. 466a/4

d.+ den 466a/6

d.+ nüñ 468a/4

d.+ ye 467a/12

[4]

devlet < Ar. Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.

d.+ (devlet-i el-Bermek) 455a/4

d. 473b/4, 474b/8, 475a/12

d. (devlet ü ḫilāfet) 464a/11

d.+ e 472b/1

d.+ i 455a/7, 474b/9, 478b/15

d.+ i (erkān-ı devlet) 463b/11

d.+ inde (āḫir-i eyyām-ı devlet) 474b/8

d.+ leri (müddet-i devlet) 456b/11

d.+ ü 456b/1

[13]

devrān < Ar. Zaman, çağ.

d. (Keyḫüsrev-i devrān) 455a/10

[1]

di - Demek, söylemek.

d.- cek 467a/2

d.- di 454b/2, 455b/10, 455b/13, 455b/6, 458b/13

d.- mek 450b/8

d.- mekdür 450b/12

d.- miş 466b/6, 472b/2

d.- miş idi 474a/6, 474a/7

d.- mişler 456b/14, 460a/3
d.- r idi 466b/10
d.- rler 454a/7, 475b/8
d.- rler idi 465a/2, 465a/3, 466b/11
d.- yü 455b/12, 460a/8
d.- yüp 458b/9
[23]

Dicle Türkiye topraklarından doğup Irak'ta denize ulaşan akarsu.
D.+ yi 458b/2
[1]

dikdür - *Diktirmek.* Dikiş dikmek işini başkasına yaptırmak.
d.- miş idi 456b/2
[1]

dil < Far. **(I)** Gönül.
d.+ (dil-i bīnā ol-) 471a/5
(II) Tat alma organı, dil.
d.+ in (kes-) 470b/14
[2]

dile - Bir engel, bir sebep ileri sürerek kendisinden beklenen şeyi yapamayacağını söylemek.
d.- di (ʿöẕür dile-) 471b/5
[1]

dīnār < Ar. Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para.
d. 464b/10, 467a/7, 468a/6, 468b/15, 469a/11
d.+ ı 460b/6
d.+ ın 463b/6, 469b/14
[8]

dīndār < Ar.+ Far. Dinin emir ve yasaklarına hakkıyla uyan, dinine kuvvetle bağlı olup gereğini yerine getiren kimse.
d. 476a/4
d. idi (merd-i ṣāliḥ ü pārsā vü dīndār) 476a/9
[2]

diraḫt < Far. Ağaç.
d. idi (ḳavī-i diraḫt) 474b/10
[1]

direm < Far. Dirhem.
d. 450b/7
[1]

dirhem < Ar. *krş.* **direm.**
d. 472b/3
[1]

diri Canlı, zinde.
d. (ol- idi) 458a/11
d. (ol-) 473b/14
[2]

dīvān < Far. Meclis.
d.+ (dīvān-ı meẓālim) 472b/3
d. (ṣāḥib-i dīvān)458b/5
d.+ (ṣāḥib-i dīvān it-) 452a/2
d.+ a 463b/13
d.+ ı 451b/3
d.+ ı (mīr-i dīvānı ol-) 470a/14
d.+ ına 468b/12
[7]

diyār < Ar. Memleket, ülke.
d.+ (diyār-ı ʿArab) 460b/12
[1]

dost < Far. Birini riyasız ve samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse.
d. idi 476b/13
d. (dost u ḫayr-endīş idi) 477a/10
d.+ larını 469b/15
[3]

dök - Bulundukları yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.
d.- diler 465b/8
[1]

dön - Dönmek.

- Belli bir yerde dolaşmak, gidip gelmek, dönmek.
  d.- di (girü dön-) 451a/5, 453a/3
  [2]

dönder - Döndürmek, çevirmek.

- **yüz dönder-:** Bir kimse veya şeye karşı tavrını değiştirip soğuk davranmak, ilişkisini kesip ilgilenmemek.
  d.- di (yüz dönder-) 456b/9
  d.- üp (yüz dönder-) 474b/8
- **girü dönder-:** Döndürmek, çevirmek.
  d.- diler (girü dönder-) 458b/1
  [3]

dördünci Dördüncü, dört sayısını sıra sayı sıfatı.
d. 463b/9, 474b/11
[2]

dört Dört, üçten sonra gelen sayı.
d. 452b/11, 457a/13, 458a/1, 461b/5, 463a/5, 463b/12, 466b/4, 467b/1, 469b/6, 472a/5, 472b/5, 472b/6
d.+ ünde (dördünde) 476a/8
d.+ üni (dördüni) 463b/13
[14]

döşe - Bir şeyi bir yere sermek, yaymak.
d.- diler 450a/7
[1]

duʿā < Ar. Allah'a yalvarma, niyaz.
d. 478b/4
[1]

dūr < Far. Uzaklaşmak.
d. (ol-) 455b/2
[1]

dut - Tutmak, yakalamak, ele geçirmek.
d.- dılar 470b/8
[1]

dün Gece.
d. 477a/13
[1]

dünyā < Ar. Yer küre, sema, cihan, dünya.
d. 462b/1, 464a/7
[2]

dünyeviyye < Ar. Dünyevî kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı anlamdaki müennes şekli. Dünya ile ilgili, dünyaya ait, dünyaya mensup.
d. (leẕẕāt-ı dünyeviyye) 465a/13
[1]

dürüşt < Far. Sert, katı, kaba, haşin.
d. (resm-i serāy-ı dürüşt) 455a/5
[1]

düş Rüyâ.
d.+ inde 453b/14
[1]

düş - Düşmek.

- Sığınmak.
  d.- di 454a/2,
- Olumsuz bir duruma girmek, yakalanmak.
  d.-di 462b/7
- **ardına düş-:** Arkasından gitmek, peşini bırakmamak.
  d.- di (ardına düş-) 458b/2
- **biribirine düş-:** Araları açılmak, aralarında anlaşmazlık çıkmak.
  d.- üp (biribirine düş-) 475a/3
  [4]

dü-şenbih < Far. İkinci gün, pazartesi günü.
d. 463a/9, 466a/11, 476b/11
[3]

düşir - Azaltmak, eksiltmek, indirmek.
d.- di 453a/11
[1]

düşmen < Far. İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, hasım, düşman.
d. 463a/12
[1]

düşmenlik < Far. + T. Düşman gibi davranıp kötülük etmek, zarar vermek.
d. (it-) 471b/13
[1]

-E-

ebedī < Ar. Sonsuz, ölümsüz, bâkî.
e. idi 462a/11
e.+ dür 462b/11
[2]

ecdād < Ar. Atalar, dedeler.
e.+ (ecdād-ı eʿinne) 455a/12
[1]

ecel < Ar. Ölüm zamânı, ömrün son demi.
e. 453b/6
[1]

ecnās < Ar. Cinsler, çeşitler, türler, soylar.
e.+ dan 460b/8
[1]

edeb < Ar. Her hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye, nezâket, zarafet.
e. idi (ehl-i edeb) 476a/4
[1]

Efendüm *Efendim*, saygı, nezâket ve sevgi ifadesi olarak kullanılır.
E.+ e 454b/2
[1]

efʿī < Ar. Engerek yılanı.
e. (mār-ı efʿī) 461a/13

[1]

Efrenc < Ar. Frenk, Avrupalı.

E.+ (Efrenc-i melāʿīn) 473b/5, 473b/8

e. 473b/10

[3]

eger < Far. Şayet, eğer.

e. 453b/10, 455b/2, 457b/10, 457b/13

[4]

eḥādīṣ < Ar. Hadisler, Hz. Muhammed'in sözleri.

e.+ (eḥādīṣ-i nebeviyye) 476a/11

e.+ (eḥādīṣ- i rivāyet idenlerün) 476a/3

[2]

ehl < Ar. Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemaat.

e.+ (ehl- i Baġdād) 477b/13

e.+ (ehl- i Baġdād'da) 459b/15

e.+ (ehl- i Mekke) 453a/2

e.+ (ehl- i Ṭaberisṭān) 452a/2

e.+ (ehl- i meẕheb-i Bāṭıniyye) 477b/1

e.+ (ehl- i İslām) 473b/6

- Sahip, ehil; halk.

e.+ (ehl-i bidʿatı) 466b/10

e.+ (ehl-i edeb idi) 476a/4

e.+ (ehl-i ḥarem) 453a/8

e.+ (ehl-i ḥaremi) 453a/1

e.+ (ehl-i imān ol-) 462a/12

e.+ (ehl-i inṣāf idi) 478a/11

e.+ (ehl-i mansıbı) 451b/11

e.+ (ehl-i saʿādet) 462a/11

e.+ (ehl-i seḫā vü ʿulemā) 476b/13

e.+ ine 462a/7

e.+ ini 469b/12

[17]

Ehremen ḳubbe Ehremen Kubbesi.

E.+ sin 459a/2

[1]

eʿinne < Ar. Dizginler.

e. (ecdād-ı eʿinne) 455a/12

[1]

ek - Ekin ekmek.

e.- mek 462a/9

- (Bir şeyi) Belli bir maksatla serpmek.

e.- di 462a/10

[2]

ekābir < Ar. Büyük adamlar, ileri gelenler.

e.+ (ekābir-i Baġdād) 477b/8

e. (ḳużāt u ʿulemā vü ekābir) 477b/15

[2]

eḳālīm < Ar. Diyarlar, memleketler, iklimler.

e.+ i (cümle-yi eḳālīm) 475a/6

[1]

ekin Mahsul, ürün, ekin.

e. 462a/8

e.+ ini 462a/9

[2]

ekṣer < Ar. Genellikle, umumiyetle.

e.+ (ekṣer-i nās) 466b/11

[1]

eksik Tamam olmayan, noksan, az.

e. 456a/13

[1]

el El.

e.+ i 470b/12

e.+ in 461b/6, 470b/13

e.+ inde 474a/7

e.+ inde idi 474b/3

e.+ inde 471b/10

e.+ inde 474b/7

e.+ inden 478b/5

- Malı olmaktan çıkmak.

  e.+ inden (elinden çıḳ-) 462a/13

- Kaybedilmek.

  e.+ den (elden çıḳ-) 472b/8

[10]

elbette < Ar. Şüphesiz, muhakkak.

e. 453b/10, 454a/1, 457a/2, 457b/15

[4]

el-ḥamdüli'llāh < Ar. Allah'a hamd olsun.

e. 458b/12

[1]

el-ḳıṣṣa < Ar. Sözün kısası, kısacası, özetle.

e. 453a/4, 455a/6, 458b/13, 459b/12, 469b/14

[5]

elli Elli, kırk dokuzdan sonra gelen sayı.

e. 466b/2

[1]

elli biñ Elli bin.

e. 464b/10, 468a/6, 469b/14

[3]

elli iki Elli iki, elli birden sonra gelen sayı.

e. 469a/14

[1]

emānet < Ar. Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, emanet.

e. 452b/3

[1]

emāret < Ar. Bir emir, bir bey yönetiminde bulunan yer, prenslik.

i.+ i 452b/14

[1]

emīr < Ar. Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis.

e.+ (emīr-i Ḫorāsān u Fāris idi) 464b/6

[1]

emīrü'l-mü'minīn < Ar. "Mü'minlerin başı" anlamında halifeler için kullanılan unvan.

e. 456a/7, 458b/13, 462a/8, 467b/11, 478a/10

e. (ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn idi) 451a/14, 456a/5, 458a/3, 460a/2, 461a/1, 462b/14, 463a/6, 463b/8, 464a/3, 465a/9, 465b/12, 466b/4, 467b/4, 469b/8, 470b/2, 471a/14, 471a/8, 473a/1,

475a/15, 476a/6, 476b/9, 477b/6, 478a/6, 478b/11
e. (ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn) 470a/7, 473a/14, 477a/5
[32]

emlāk < Ar. Mülkler, mallar.
e.+ i 460b/6
e.+ inden 463b/7
[2]

emr < Ar. Buyruk, emir.
e. (it-) 455b/9
[1]

emzür - Emzirmek.
e.- miş idi 458a/13
[1]

envāʿ < Ar. Neviler, çeşitler, türler.
e.+ (envāʿ-ı işkenceler idüp) 465b/5
[1]

er Yiğit, kahraman kimse, erkek.
e. 450b/6, 450b/9, 454a/8, 467a/7
e. idi 458a/9
[5]

erbaʿa ve ḫamsīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz elli dört.
e. 472a/8
[1]

erbaʿa ve ʿişrīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz yirmi dört.
e. 472a/7
[1]

erbaʿa ve miʾeteyn < Ar. İki yüz dört.
e. 459b/11
[1]

erbaʿa ve tisʿīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz doksan dört.
e. 467a/9, 467b/7
[2]

erbaʿīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz kırk.
e. 463b/10
[1]

erkān < Ar. İleri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.
e.+ (erkān-ı devlet) 463b/11
e.+ (erkān-ı ḥac) 451b/14
[2]

erlik Mertlik, yiğitlik.
e. 454b/8
[1]

er-Resūl < Ar. Peygamber, nebi, özellikle Hz. Muhammed için kullanılır.
e.+ e 461a/6
[1]

eṣer < Ar. İz, nişan, işaret.
e. 478b/3
[1]

eski Önceki, şimdikinden önce var olan.
e. 450b/1
[1]

eṣnā < Ar. Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.
e.+ da 452b/13
[1]

est < Far. Durum bildirme eki olan "dır/dir."
e. 455a/5

[1]

etrāk < Ar. Türkler.

e.+ i (ḳavm ü ḳabā'yili vü etrāk) 475a/1

e.+ inden 475b/10

[2]

eṭrāf < Ar. Etraf, taraf, yön.

e.+ a 464a/10

[1]

ev Mesken.

e. 450a/11, 450a/6, 450b/10, 460a/15

e.+ e 465a/5

e.+ idür 450b/10

e.+ inde 451a/1, 459a/13, 466a/12, 467b/6, 469a/13, 475a/5

e.+ inden 455b/10

e.+ ine 469a/11

[14]

evāḫir < Ar. Arabî ayların son on gününe verilen ad.

e.+ (evāḫir-i Şevvālde) 469b/1

[1]

evāsıṭ < Ar. Arabî ayların onu ile yirmisi arasındaki günlerine verilen isim.

e.+ (evāsıṭ-ı Recebde) 465a/5

[1]

evlād < Ar. Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları.

e.+ (evlād-ı Sulṭān) 475a/2

e. (evlād u ehline) 462a/6

e. (bihterīn-i evlād u ecdād-ı eʿinne) 455a/11

e.+ ına 459a/6

e.+ ında 475a/6

[5]

evvel < Ar. Önce, ilk, başlangıç.

e. 465b/3, 469a/8, 469b/6, 472b/9, 474b/15, 475b/4

[6]

evvelki < Ar. + T. Önceki, ilk olan.

e. 461a/13

e.+ ler 475a/14

e.+ si 474a/10

[3]

ey Ey, seslenme ünlemi.

e. 453a/13, 462b/10

[2]

eyit - Demek, söylemek.

e.- di 450b/9, 451a/1, 451b/15, 453a/13, 453a/15, 454a/14, 454b/7, 455a/1, 455b/2, 455b/4, 457a/15, 470a/1

e.- diler 460b/14, 461b/9, 468a/2

[15]

eylük İyilik.

e.+ leri 478a/10

[1]

eyt - *krş.* **eyit**

e.- i (eydi-vir-) 455b/3, 454a/2

e.- ür (eydür) 452a/4, 456a/7, 457b/7, 463a/13, 463a/2, 463a/4, 464a/4, 464b/4, 465a/10, 465b/15, 466a/15, 467b/5, 469b/4, 469b/9, 474a/8

e.- ür idi (eydür) 462b/9
e.- ürler (eydür) 452a/12, 453b/5, 455b/15, 461a/12, 462b/6
[23]

eyü İyi.
e. 456b/7
e.+ yi 458a/14
[2]

eyyām < Ar. Günler.
e.+ (āḫir-i eyyām-ı devletinde) 474b/8
e.+ da 466a/7
e.+ ında 455a/13, 455a/7, 466a/2, 467b/13, 468b/13, 469a/12, 470a/15, 471a/11, 472b/1, 473a/4, 478a/11, 478a/14
[14]

eyyede < Ar. Kuvvetlendirme, destekleme.
e. 456b/1
[1]

ezelī < Ar. Başlangıcı olmayan, kadim.
e.+ dür 462b/11
[1]

eẕ-ẕāt < Ar. Bir şeyin ta kendisi, maddî varlığı ile.
e.+ ına 464a/7
[1]

-F-

faḳīh < Ar. Fıkıh ilmini bilen.
f. + (merd-i faḳīh-i muḥaddiṯ idi) 477a/8
[1]

faḳīr < Ar. Yoksul, muhtaç.
f. (ol- idi) 461a/7
[1]

fārigˌ < Ar. Vazgeçmiş, çekilmiş.
f. (ol-) 451b/15
[1]

fāris < Ar. Atlı.
f. idi (emīr-i Ḫorāsān u fāris) 464b/7
[1]

farḳ < Ar. Ayırma, farklılık.
f. (it-) 458a/14
f. (ol-) 478b/2
[2]

faṣīḥ < Ar. Güzel, ahenkli, açık ve anlaşılır şekilde düzgün ve yanlışsız söylenen söz.
f. (faṣīḥ ü cüvān-merd idi) 463b/10
[1]

faṣl < Ar. Ayrılık, ayırma.
f.+ (faṣl-ı der-aḥvāl-i el-Selcūḳ) 474b/12
[1]

faṣṣād < Ar. Kan alan kimse.
f. 451a/8, 463a/4
[2]

feżāyil < Ar. *feżā'il*. Faziletler.
f. (maʿārif ü feżāyil) 459b/2
[1]

fāżıl < Ar. Fazîlet sâhibi, erdemli.

f. (ʿālim ü fāżıl) 452a/5
f. idi (merd-i kāmil ü fāżıl) 470b/5
f. (ʿābid ü zāhid ü fāżıl u kāmil) 473a/3
f. (ʿāḳīl ü fāżıl u ḳāmil ü ʿālim) 458a/7
[4]

Fedek Hayber'in fethinden sonra barış yoluyla alınan ve yarısı Hz. Peygamber'e tahsis edilen köy.
F. 459a/6
[1]

felek < Ar. Dünya, âlem, devran.
f. (dergāh-ı felek) 453b/2, 455a/15
[2]

ferāġat < Ar. Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme.
f. (it-) 472a/14, 453b/8
[2]

ferāḫ < Far. İç açan, aydınlık.
f. (it- idi) 451b/8
[1]

fermān < Far. Emir, buyruk.
f. 462b/2
[1]

fermān-berdār < Far. Emre uyan, fermana uyan.
f.+ (ol-) 459a/1
[1]

fermān-dih < Far. Hükmeden, hükmünü yürüten, verdiği emir yerine getirilen, hükmü geçen.
f.+ (fermān-dih-i zemīn ü zamān) 455a/9
[1]

ferrāş < Ar. Hizmetçi.
f.+ larından 462b/1
[1]

feryād < Far. Bağırma, bağırtı, haykırış.
f.+ a 477a/15
[1]

fesād < Ar. Fenalık, kötülük.
f. (idüp) 470a/11
f.+ ı 464a/11
f.+ lar (it- idi)473b/6
[3]

feṯḥ < Ar. Ele geçirme.
f. (ol- idi) 456b/14
f. (it-) 460a/13
f. (it- idi) 460a/11
[3]

fetvā < Ar. Bir mesele hakkındaki sorunun şeri cevabı.

- **fetvā vir-:** Şeriata uygun olan cevabı bildirmek.
f. (fetvā vir-) 470b/13
[1]

fevt < Ar. Ölüm, ölme.
f. (ol-) 450a/14, 451a/9, 452a/10, 459a/11, 459b/10, 461a/11, 461a/15, 461b/11, 463a/2, 463a/5, 463a/7, 466a/11, 466b/2, 468b/3, 470a/3, 471a/12, 472a/1, 472a/12, 472a/4, 472a/6, 472a/9, 472b/7, 473a/10, 473b/15, 475a/9, 476a/1, 476b/6, 477a/3,

478b/7, 476b/15, 478a/2, 451b/6, 473a/5, 460a/6, 476a/5
[35]

fiḳh < Ar. İslâmiyet'in bütün amelî hükümlerini şer'i delilleriyle birlikte açıklayan ilim.
f. 461a/8
f.+ ı (ʿilm-i fiḳh) 477a/8
[2]

fındıḳ Tüfek ve top mermisi.
f.+ lar 460b/6, 460b/8
f.+ lar (it- idi) 460b/5
f.+ lardan 460b/9
[3]

fikirlülik < Ar.+ T. Akıl, zihin, düşünce.
f.+ inden (fikirlüliginden) 456a/13
[1]

fikr < Ar. Fikir, düşünce.
f. (it-) 453a/7
f. (fikr ü tedbīri) 456a/12
f.+ i (idüp) 453a/10
f.+ ini 453a/12
[4]

fīl < Ar. Memeli hayvan.
f.+ e 461b/5
[1]

firāset < Ar. Anlayış, sezgi.
f. (it-) 453a/12
[1]

firāvān < Far. Çok, aşırı, bol.
f. (leşker-i firāvān) 477a/12
[1]

firistāden < Far. Göndermek.
f.+ (firistāden-i ḫaber) 477b/10
[1]

fitne < Ar. Karışıklık, fesat, kargaşalık.
f.+ yi 457b/11
[1]

fuḳahā < Ar. Fıkıh âlimleri.
f.+ (fuḳahā-yı āḥādīṣ) 458a/15
[1]

fuḳarā-perver < Far. Yoksulları koruyan.
f. idi 476b/13
[1]

Furāt *Fırat.* Türkiye topraklarından doğup Irak'ta Dicle ile birleştikten sonra denize ulaşan akarsu.
F. 459a/10
[1]

furṣat < Ar. Uygun zaman, olanak elde etmek.
f. (bul-) 454b/10
[1]

fużalā < Ar. Fazıllar, faziletli kimseler.
f. (ʿulemā vü fużalā) 459b/2
[1]

-G- -Ġ-

ġāfil < Ar. Gaflette bulunan.
ġ. 462a/14
[1]

ġalebe < Ar. Yenmek, mağlup etmek.
ġ. (idüp) 462a/15, 473b/5
ġ. (it-) 468b/11

[3]

ġālib < Ar. Üstün gelen, yenmek.

ġ.(gel-) 467a/5

[1]

ġālibā < Ar. Tahminen, galiben, ekseriyetle.

ġ. 475a/7

[1]

ġallāt < Ar. Gelirler, ürünler.

ġ.+ (ġallāt-ı hazīrān) 466a/2

[1]

ġalle < Ar. Topraktan alınan ürün.

ġ. 470a/15

[1]

ġanī < Ar. Zengin.

ġ. 453a/1

[1]

ġarb < Ar. Batı.

ġ. (Süleymān-ı şarḳ u ġarb) 455a/11

ġ. (şarḳ u ġarb) 456b/15

ġ. (İskender-i ġarb u ḥarb) 455a/11

[3]

ġarbī < Ar. Garba ait olan, garpla ilgili.

ġ. (Baġdād-ı ġarbī) 450b/4

[1]

ġāret < Ar. Yağma etmek, yağmalamak.

ġ.(it- idi) 467b/14, 452b/6

[2]

ġarīb < Ar. Değişik, tuhaf, acayip.

ġ. 460b/4

[1]

ġaybet < Ar. Gıybet.

ġ. (it-) 468a/12

[1]

ġāyet < Ar. Son derece, iyi, fazla.

ġ. 453b/12, 454a/3, 454b/5, 463a/14, 463b/10, 470a/15, 476b/3, 478a/11

[8]

ġāyıbāne < Far. Arkadan, gizlice, yüze karşı olmadan.

ġ. 458a/6

[1]

ġayrı < Ar. Başka, ayrı.

ġ. 455b/5, 456a/10, 467b/10, 467b/11, 468a/3, 475a/13

ġ.+ dan 451a/1

[7]

ġazā < Ar. Allah yolunda savaş, cihat.

ġ. 459a/9, 460a/12, 465b/1

ġ. (ider idi) 453a/4

ġ.(it-) 451a/4, 453a/4

ġ.+ lara 453b/15

[7]

ġażab < Ar. Kızgınlık, hışım.

ġ.+ ı 455b/7, 462a/9

ġ.+ ından 455b/11

[3]

Ġazneyn *Gazne*. Afganistan'da tarihî bir şehir.

Ġ.+ e 475a/4

[1]

geç - Belli bir zaman içinde var olmak, (zaman) geçip gitmek.

g.- di 454b/10, 454b/14, 458b/2, 464a/11, 471a/14

g.- icek 470b/14
g.- medi 470b/12
g.- miş idi 455b/10
g.- üp 451a/9

- Bir yer veya makamın gerektirdiği işi üstüne almak, padişah olmak.
  g.- di (taḫtına geç-) 463b/10
  g.- icek (taḫtına geç-) 462a/4
  g.- miş ola (taḫtına geç-) 456a/9
  g.- ürdiler (taḫta geç-) 464b/3, 469a/4
  [14]

geçür - *Geçirmek.* Yaşamak, zaman harcamak.
g.- di 450a/15, 458a/1
[2]

gehī < Far. Ara sıra, bazen, bazı defa.
g. 455a/6
g. (bezeyn ü gehī) 455a/6
[2]

gel - Bir yere gelmek, ulaşmak.
g.- di 450a/2, 451a/4, 453b/5, 455b/12, 460a/7, 464b/9, 470a/14, 471a/1, 471b/2, 472b/10, 473b/13, 477b/13
g.- diler 452b/9, 453b/2, 459a/5, 459b/13, 471b/8
g.- e 477a/2
g.- meñ 457a/1
g.- üñ 457b/13
g.- ürler idi 457a/13
g.- miş idi 450b/13, 452a/4, 477a/13
g.- medi 456a/9, 457a/2, 473b/13
g.- üp 471b/2

- İsim ve sıfatlardan sonra gelerek birleşik fiil ve deyim oluşturur.
  g.- di (vücūda gel-) 452a/12, 452a/15, 454b/12
  g.- medi (ḫoş gel-) 459b/7, 471b/12
  g.- meye (ḫoş gel-) 454b/2
  g.- miş idi (vücūda gel-) 461a/2, 466b/6, 467b/7, 458a/11
  g.- memiş (cihāna gel-) 456b/10
  g.- üp (ġālib gel-) 467a/5
  g.- üp (ilerü gel-) 450b/14, 467a/4
- Varmak, gitmek.
  g.-diler 468a/14, 469a/7
  g.- se 457b/2
- Dönmek.
  g.- düm 462b/5
- Ulaşmak, erişmek, gelmek.
  g.- ürdi 453b/4
  g.- üp 463a/4, 477b/1
- Gidip gelmek.
  g.- üp (git-) 474a/1
  [50]

gemi Su üstünde giden büyük taşıt.
g. 461b/9
g.+ ler 458b/2
g.+ ye 461b/9, 464b/5
[4]

ger - Açabileceği kadar açıp, uzatabileceği kadar uzatıp dümdüz ve dimdik tutmak.
g.- üp 461b/5

- **çārmīḫa ger-:** Darağacına Çivilemek.
  g.- di (çārmīḫa ger-) 466a/4
  [2]

gerden-keş < Far. İnatçı, kibirli.
g.+ lik (idicek) 475b/13
[1]

gerek Lazım olmak, gerekir.
g. 457a/1
g.+ dür 457b/2, 461b/9
[3]

geşt < Far. Dolaşmak, gezmek.
g. (it-) 461b/11
[1]

getür - Alıp getirmek, ulaştırmak, gelmesini sağlamak.
g. 455b/10
g.- di 458b/4, 463b/13, 466a/3, 471a/2
g.- diler 460b/13, 467a/13
g.- diñiz 450b/5
g.- düp 464a/12
g.- diler 458b/6

- Göndermek.
  g.- diler 451a/8, 457a/9
- Vermek, sunmak.
  g.- diler 469a/5
- Bazı kelimelerle birleşik fiil yahut deyim yapar.
  g.- ürler idi (yerine getür- idi) 456b/5
  [14]

gey - Giymek.
g.- diler 459b/15
g.- düklerinden 459b/14
g.- eler 459b/6
g.- üp 456b/3, 459b/12

- Yas alâmeti olarak siyahlar giymek.
  g.- erler idi (ḳara gey- idi) 459b/6
  [6]

gezdür - Gezdirmek, dolaştırmak.
g.- diler 461b/6, 466a/5
[1]

gibi Gibi, benzer.
g. 452a/13, 452a/14, 455a/14, 456b/10, 459a/10, 461a/14, 475a/14
[7]

gice Güneş battıktan gün ağrıncaya kadar geçen süre, gece.
g. 453b/13
g.+ de 459b/5
g.+ si 466b/7, 476b/4
g.+ sinde 463b/9, 469a/12, 474b/1, 475a/9
[8]

giçe *krş.* **gice**
g.+ sinde 478b/6
[1]

gine Tekrar, yine.

g. 450b/7, 451b/13, 457b/15, 458b/8, 459a/5, 462b/5, 463b/7, 464a/12, 464b/12, 465b/3, 468a/12, 468a/5, 469a/13, 471a/1, 471b/14, 471b/8, 473b/4, 462a/7

[18]

gir - Girmek, içeriye varmak.

g.- di 455b/13, 464b/6

g.- üp 477b/14

- Kendini katmak, katılmak, bir topluluk içinde yer almak.

  g.- mez 457a/15

- İçinde yer almak, dâhil olmak.

  g.- üp 452b/10

[5]

giriftār < Far. Düşürmek, uğratmak.

g. (it- idi) 464a/8

[1]

girü Geri, tekrar.

- **girü dönder-:** Tekrar geldiği yere yollamak.

  g. (dönder-) 458b/1

- **girü dön-:** Tekrar geldiği yere gitmek.

  g. (dön-) 451a/5, 453a/3

[3]

git - Gitmek, yol almak, bir yerden ayrılmak.

g.- di 450a/9, 451a/2, 451b/14, 453b/5, 456a/15, 460a/12, 471b/14, 477a/2, 477b/15

g.- diler 453b/9, 471b/4

g.- düm 462b/5

g.- mekden 454a/15

g.- miş idi 478b/3

g.- ecek (gidecek) 457b/13

g.- eler (gideler) 468a/14

- **ḥacca git-:** Hac zamanında Mekke'ye gidip Kâbe'yi ziyaret etmek, hacı olmak.

  g.- di (ḥacca git-) 450b/4

  g.- diler (ḥacca git-) 453a/2

- **gelüp git-:** Bir yere her zaman gitmek.

  g.- mesinden (gelüp git-) 474a/1

[19]

gizlü Başkalarına belli etmeden, gizli olarak.

g.+ ce 454a/8

[1]

göçmek Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitmek. *Mec. Ölmek.*

g.+ e (göçmege) 462b/2

[1]

gönder - Göndermek, ulaştırmak.

g.- di 451a/3, 452b/4, 455a/3, 457a/14, 457a/4, 457a/6, 457b/12, 457b/15, 458b/11, 461b/5, 464a/13, 464b/12, 464b/7, 467a/3, 467a/8, 470a/13, 471b/14, 471b/2

g.- diler 454b/13, 464b/1, 464b/11, 473b/13

g.- miş idi 457b/5

- **ḫaber gönder-:** Biri vasıtasıyla bir kimseye bir hususu bildirmek.
  g.- mişler idi (ḫaber gönder- idi) 473b/12
  g.- üp (ḫaber gönder-) 467a/1
  g.- di (ḫaber gönder-) 456a/15, 457a/9, 470b/10, 471a/2, 477b/12
  [30]

göñül Gönül, yürek, kalp.
g.+ üm (göñlüm) 462b/4
[1]

gör - Görmek, göz yardımıyla bir şeyin varlığını anlamak.
g.- di 453b/14, 458b/8
g.- diler 465b/2
g.- düm 462b/6
g.- eyim 462b/3
g.- ürüm 454b/1
g.- icek 454a/9, 458b/12

- Anlamak, idrak etmek, sezmek.
  g.- diler 452b/9, 468a/13
  g.- dük 458b/13
  g.- ür idi 464a/8
  g.- ürem 453a/13
  g.- icek 450a/3
- … olarak kabul etmek, şöyle veya böyle değerlendirmek.
  g.- miş idi 463a/13
- Karşılaşmak, rast gelmek, tesadüf etmek.
  g.- meyüp 478b/3
- Gördüğü halde, görerek, bilerek.
  g.- e (göre göre) 457a/12
  [17]

göster- Göstermek.

- Bir hâlini, bir niteliğini ortaya koyacak tarzda davranmak.
  g.- diler 450a/8
- Etmek, yapmak.
  g.- üp 456b/6
- Görünmek.
  g.- di 465b/1
  [3]

gövde İnsan bedeni, vücut.
g.+ sine 465b/7
[1]

göz Göz.
g.+ i 462b/6
g.+ iyle 462b/4

- Kendine gelmek, dikkat etmek.
  g.+ in (aç-) 462b/3
- Gözünü kapamak, ölmek.
  g.+ lerin (yum-) 462b/2
- **gözüne mīl çek-:** Birinin gözlerini kızgın mille kör etmek.
  g.+ (gözine mīl çek- idi) 469a/8
  g.+ (gözüne mīl çek-) 471a/4, 469a/6
  [7]

ġulām < Ar. Köle, kul, esir.
ġ. (ġulām u ḫāṣṣagīler) 470b/6
[1]

gūristān < Far. Mezarlık.
g.+ ında 473a/10

[1]

ġurre < Ar. Arabî ayların birinci günü.

ġ.+ (ġurre-i ramażan) 460a/6

ġ.+ sinde 467b/7

[2]

güc Güç, kuvvet, takat.

g. 466a/5

[1]

gümüş Parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen elemen.

g.+ i 460b/7

[1]

gün Yer yuvarlağının kendi ekseni etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre.

g. 450b/8, 451a/5, 451a/7, 451a/9, 452a/11, 452a/14, 453a/11, 453a/7, 454b/14, 458a/11, 459a/15, 460a/11, 460b/13, 461a/13, 461a/14, 461a/9, 461b/7, 462a/14, 463a/15, 463a/2, 463a/3, 463b/4, 464a/9, 465b/10, 466a/13, 466a/4, 466a/5, 466a/6, 466b/3, 467a/15, 467b/9, 468b/3, 469a/14, 469a/6, 470a/5, 470b/14, 471a/13, 472a/3, 472a/5, 472b/6, 473b/2, 475a/10, 476a/1, 476b/15, 477b/3, 478b/8

g.+ de 452a/14

g.+ den 452a/8, 464b/11

g.+ i 458b/14, 460a/4, 461a/10, 463b/2, 466a/11, 466a/9, 468b/1, 469a/9, 478a/1

g.+ ünde 450a/13, 458b/14, 460a/4, 461a/3, 461b/11, 462a/2, 463a/9, 465b/14, 465b/8, 467a/8, 468b/7, 470b/3, 476a/13, 476a/8, 476b/11, 476b/14, 477a/7, 478a/7

[76]

günāh < Far. Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış.

g. 470b/12, 470b/14

[2]

güyā < Far. Sözde, sanki.

g. 456b/10

[1]

güzel İyi, hoş.

g. 473b/9

[1]

-H- -Ḥ- -Ḫ-

ḫabāṣet < Ar. Kötülük, habislik.

ḫ. (ḫabāṣet ü ḫıyānet) 454a/6

[1]

ḫaber < Ar. Bilgi, havadis.

ḫ. 452b/7, 467a/6

ḫ. (firistāden-i ḫaber) 477b/10

ḫ.+ i 452b/5, 477b/7

ḫ.+ leri 455b/6

ḫ. (vir-) 455b/12

ḫ. (vir- idi) 474a/2

- **ḫaber gönder-:** Biri vâsıtasıyle bir kimseye bir hususu bildirmek.
  ḫ. (ḫaber gönder-) 456a/15, 457a/9, 470b/10, 471a/2, 477b/12, 467a/1
  ḫ. (ḫaber gönder- idi) 473b/12
  [15]

ḫaber-dār < Ar.+ Far. Haberli, belli bir olay veya durumdan haberi olma.
ḫ. idi 457b/9
ḫ. (ol-) 468a/12, 454b/13
[3]

ḥac *krş.* **ḥacc.**
ḥ.+ dan 453a/3
ḥ.+ dan (erkān-ı ḥac) 451b/14
[2]

ḥacc < Ar. İslam dininde şer'an zengin sayılan her Müslüman'ın ömründe bir defa Kurban Bayramı vaktinde belli usullere göre Kâbe'yi ziyaret etmesi şeklindeki farz ibadet.
ḥ. 453b/15
ḥ. (ider idi) 453a/5
ḥ. itdi (ḳaṣd-ı ḥacc it-) 453b/4
ḥ.+ a 451b/14

- **ḥacca git-:** Hac zamanında Mekke'ye gidip Kâbe'yi ziyaret etmek, hacı olmak.
  ḥ.+ a (ḥacca git-) 450b/4, 453a/1
  [6]

Ḥacūn Mekke'nin en eski mezarlığı aynı zamanda Mekke'de bir dağ ismi.
Ḥ. 450a/14
[1]

ḥadd < Ar. Sınır, derece, mertebe.
ḥ.+ e 459b/7, 462a/5, 468b/10
ḥ.+ en 466a/5, 468a/4
ḥ.+ ında 452a/6
[6]

ḫādım < Ar. Kısırlaştırılmış.

- Birinin cinsiyet bezlerini burmak veya çıkarmak suretiyle erkekliğini yok etmek, enemek.
  ḫ. (ideler) 473b/9
  [1]

ḫādim < Ar. Hizmet eden, yardımcı olan kimse.
ḫ. 466a/2
[1]

ḥadīṯ < Ar. Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri.
ḥ.+ i 477a/8
[1]

ḥādiṯ < Ar. Meydana çıkan, zuhur eden.

- Ortaya çıkmak, zuhur etmek, meydana gelmek.
  ḥ. (ol-) 461b/8
  [1]

ḫafā < Ar. Gizlilik, sır.
ḫ. (ol-) 464a/15
[1]

ḥakīm < Ar. Varlıktaki şeylerin mahiyet ve hakikatlerini aklı ile bilen kimse, filozof.
ḥ. 474b/14
ḥ.+ inüñ 475a/8
[2]

ḥākim < Ar. Hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

- Buyruğunu dinletmek, sözünü yürütmek, hükmü altına almak, hükmetmek.

ḥ. (ol-) 475b/4
[1]

Ḥaḳ Teʿālā < Ar. "Ḥaḳḳ" Yüce Allah.
Ḥ. 453b/15
[1]

Ḫāḳān < Far. Türkler'de ve Moğollar'da hükümdarlara verilen unvan.
Ḫ. 459a/13
[1]

ḥāl < Ar. Davranış, tutum, tavır.
ḥ.+ ini 452b/9
[1]

ḫalāṣ < Ar. Kurtulma, kurtuluş.
ḫ. 478b/5
[1]

Ḥaleb Suriye'nin ikinci büyük şehri.
Ḥ.+ i 473b/5
[1]

ḥālet < Ar. Hal, nitelik, keyfiyet.
ḥ. 454b/2
ḥ.+ de 462b/2
ḥ.+ inde 453a/9

- Can çekişme hâli, ölüm ânı.

ḥ.+ (ḥālet-i nezʿa) 462b/7
[4]

ḫālī < Ar. Boş, tenha, ıssız.
ḫ. 457b/14
[1]

ḫālīçe < Far. *Ḳālīçe.* Küçük halı, seccade.
ḫ.+ ler 450a/7
[1]

ḫalīfe < Ar. Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emîrü'l-müminin, bir kimsenin yerine geçen kimse.
ḫ. 450b/11, 450b/2, 450b/9, 452a/14, 452a/15, 454a/12, 454a/13, 454a/6, 454b/13, 455b/13, 455b/2, 455b/3, 455b/4, 457b/11, 464b/13, 472b/9, 475a/14
ḫ. (ḫāṭır-ı ḫalīfe) 454a/3
ḫ. idi 453a/4
ḫ. (idüp) 468a/8
ḫ. (it-) 468a/12
ḫ. (ol-) 457b/10, 457b/4, 464a/10, 451b/6, 452a/11, 452a/15, 452b/15, 461a/9, 463a/15, 463a/3, 463b/4, 466a/14, 467b/9, 468b/7, 469a/15, 469b/10, 471a/13, 471a/5, 471a/8, 472b/6, 473b/1, 473b/14, 475a/10, 476b/6, 477b/3, 461b/14, 452a/13,

467b/8, 453b/1, 461a/5, 452a/13, 452a/14, 459a/15, 460a/11, 463a/14, 472b/5, 478a/3

ḫ.+ dür 460a/10

ḫ.+ lerden 474a/5

ḫ.+ mden 453a/15

ḫ.+ nüñ 453a/8, 453a/9, 454a/4, 460b/1, 469a/8

ḫ.+ ye 455b/14, 455b/6, 460b/4

ḫ.+ yi 454a/9, 458a/12

[71]

ḥalīm <Ar. Yumuşak huylu, yumuşak.

ḥ. (merd-i ḥalīm ü selīm idi) 463a/11

[1]

ḫāliṣ < Ar. Karışıksız, katkısız, saf.

ḫ. (zer-i ḫāliṣ) 468b/14

[1]

ḫalḳ < Ar. İnsan topluluğu.

ḫ.+ dan 469a/10

ḫ. 473a/10

[2]

ḥall < Ar. Erime, eritme.

ḥ. (it-) 450a/11

[1]

Ḥalvān *Ḥulvān*. Irak-ı Arap ile Irak-ı Acem sınırında kurulmuş tarihî bir şehir.

Ḥ. 466b/13

[1]

ḫalvet < Ar. Gözlerden uzak olacak şekilde bir yerde birileriyle baş başa kalma.

ḫ. (it-) 459b/5

[1]

ḥāmile < Ar. Gebe, iki canlı.

ḥ. (ol-) 454b/11

[1]

ḥammām < Ar. Yıkanılacak yer.

ḥ.+ a 465b/6

[1]

ḫamse ve erbaʿīn ve miʾe < Ar. Yüz kırk beş.

ḫ. 450b/15

[1]

ḫamse ve ḫamsīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz elli beş.

ḫ. 478b/14, 478b/6

[2]

ḫamse ve ḫamsīn ve miʾetey < Ar. İki yüz elli beş.

ḫ. 465b/14, 465b/9

[2]

ḫamse ve ʿişrīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz yirmi beş.

ḫ. 476a/13

[1]

ḫamse ve tisʿīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz doksan beş.

ḫ. 468b/2, 468b/8

[2]

ḫāne < Far. Ev.

ḫ.+ (ḫāne-i cānı) 450b/5

ḫ.+ (binā-yı ḫāne-i külden) 450a/6

[2]

ḫānedān < Far. Köklü, asil ve büyük aile.

ḫ.+ ınuñ 474b/9

[1]

ḫānende < Far. Şarkı okuyan kimse, şarkıcı, okuyucu.

ḫ. 477b/11

[1]

ḥaps < Ar. *ḥabs*. Hapis, alıkoyma, bir yere kapatıp dışarı çıkarmama.

ḥ. (it-) 469a/3, 464b/5, 470b/15, 458b/5, 458b/6

ḥ. (it- idi) 475b/14

ḥ.+ den 469a/3

ḥ.+ e 464a/13

ḥ.+ de 470a/2

[9]

ḫarāb < Ar. Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş.

ḫ.+ (ḫarāb-ı ʿimāret) 451b/10

[1]

ḫarāc < Ar. Müslüman olmayan tebaadan ve sâhibi müslüman olmayan araziden alınan vergi.

ḫ. 453b/3

ḫ. (bāc u ḫarāc) 456a/1

- **ḫarāc al-:** Zor kullanarak kendine pay almak.

  ḫ. (ḫarāc al-) 466a/1

  ḫ. (bāç u ḫarāc al- idi) 466b/9

  [4]

ḥarāmī < Ar. Haydut, yol kesen kimse.

ḥ. 461b/4

ḥ.+ ler 457b/14

[2]

ḥarb < Ar. Devletlerin birbirleriyle diplomatik münasebetlerini keserek yaptıkları silahlı çarpışma, savaş.

ḥ. (İskender-i ġarb u ḥarb) 455a/11

ḥ. (it-) 467a/4, 450b/14, 457a/6, 465a/4

ḥ. (āġāz-ı ḥarb it-) 471b/13

ḥ. (ḥarb u ḍarbı) 463a/12

[7]

ḫarçlıḳ < Ar.+ T. Ufak tefek masraflar ve şahsî ihtiyaçlar için harcanacak para.

ḫ. 454b/12

[1]

ḥarem < Ar. Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm.

ḥ.+ (ḥarem-i ḫāṣṣı) 453a/6

ḥ. (ehl-i ḥarem) 453a/8

ḥ.+ i (ehl-i ḥarem)453a/1

ḥ.+ inde 455b/1

[4]

Ḥaremeyn-i şerīfeyn < Ar. Mekke'deki Kâbe ile Medine'deki Ravza-i Mutahhara.

Ḥ.+ den 466b/8

[1]

ḥased < Ar. Kıskançlık, çekememezlik.

ḥ. (ḥıḳd ü ḥased) 462a/7

[1]

ḫāṣṣ < Ar. Has olmak, özel, hususi.

ḫ.+ ında (ḥarem-i ḫāṣṣ) 453a/6
[1]

ḫāṣṣa < Ar. Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan.
ḫ. (beytü'l-māl-ı ḫāṣṣa) 468b/13
[1]

ḫāṣṣagī < Ar+ Far. Osmanlı Devleti'nde padişahın hizmetine tahsis edilmiş olan bostancı ocağı mensuplarına ve yeniçerilere verilen isim.
ḫ.+ lerine (ġulām u ḫāṣṣagī) 470b/6
[1]

ḫastalıḳ < Far.+ T. Hastalık, sağlık durumu bozuk olma hâli.
ḫ.+ ı (ḫastalığı) 461a/12
[1]

ḫaste < Far. Hasta, sağlığı bozuk olan.
ḫ. 454a/9
ḫ. (ol-) 452a/8, 459a/11, 466a/8, 468b/1, 472a/15
[6]

ḫastelik < Far. + T. Hastalık, sağlık durumu bozuk olma hâli.
ḫ.+ i (ḫasteligi) 466a/8
[1]

ḫasūd < Ar. Çok kıskanç, haset eden.
ḫ.+ (ḥasūd-ı bed-endīş) 478b/5
[1]

ḫāṣā < Ar. Asla, hiçbir şekilde.
ḫ. 453a/15
[1]

Hāşimī Hz. Hasan'ın soyundan gelen Mekke emirleriyle Hicaz, Suriye, Irak ve Ürdün krallık aileleri.
H. (ol-) 456a/9
[1]

Hāşimmī *krş.* **Hāşimī**
H. 456a/7
[1]

ḫattā < Ar. Bile, dahi, üstelik bundan başka, hem de gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.
ḫ. 459a/3, 461a/7, 462a/7, 465a/2
[4]

ḫātūn < Far. Kadın, hanım.
ḫ.+ dur 474a/8
ḫ.+ ı 458a/13
[2]

ḫātūnlıḳ < Far.+ T. Kadınlık.
ḫ.+ a (ḫātūnlıġa) 454b/7
[1]

ḫāṭır < Ar. Bir kimsenin biri üzerindeki saygılı etkisi, itibar.
ḫ.+ (ḫāṭır-ı ḫalīfe) 454a/3
ḫ.+ (rencide-i ḫāṭır ol-) 454a/5
ḫ.+ ı 453a/10
ḫ. 454a/9

- Akıl, zihin.
  ḫ.+ ına 459b/7
- Gönül, duygu, his.
  ḫ.+ larını 463a/12
  [6]

ḫaṭṭ < Ar. Çizgi, çizgi gibi devam eden şey.
ḫ.+ (ḫaṭṭ-ı Kūfīden) 470b/15
[1]

ḫaṭṭī < Ar. Hatta ait, hatla ilgili.
ḫ. 470b/15
[1]

ḥavālī < Ar. Çevre, civar, yöre.
ḥ.+ de 452a/3
ḥ.+ sinde 455b/9
[2]

Ḫavāric < Ar. Haricî mezhebine uyanlar, Haricîler.
Ḫ. (Ḫavāric ü ehl-i bidʿatı) 466b/9
Ḫ.+ i 459a/2
[2]

ḥayāt < Ar. Varlıklarını sürdürmesi durumu, sürüp giden yaşama, canlı olma, dirilik.
ḥ.+ da (ḳayd-ı ḥayāt ol-) 471a/6
ḥ.+ ında (ḳayd-ı ḥayāt) 473a/12
ḥ. (çarḫ-ı ḥayāt)456b/9
[3]

ḫāye < Far. Erkeklik bezi.
ḫ.+ leri 463a/3
[1]

ḫāyin < Ar. Hıyanet eden, sadâkat göstermeyen.
ḫ.+ üñ 455a/2
[1]

ḫaylī < Far. Oldukça fazla.
ḫ. 459b/1
[1]

ḫayme < Ar. Çadır.
ḫ. 476a/15
ḫ.+ ye 455b/14
ḫ. 457a/12
[3]

ḫayr-endīş < Ar.+ Far. İyilik düşünen.
ḫ. (dost u ḫayr-endīş idi) 477a/10
[1]

ḫazāīn < Ar. Hazineler.
ḫ. (ḫazāīn ü cevāhir) 458b/4
[1]

ḥāżır < Ar. Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.
ḥ. 453b/7
[1]

ḫazīne < Ar. Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü.
ḫ.+ de 468b/13
ḫ.+ si 458b/11
ḫ.+ sine 453b/3
[3]

ḥazīrān < Ar. Yılın mayıs ve temmuz ayları arasındaki 30 gün çeken altıncı ayı, yaz aylarının ilki.
ḥ. (ġallāt-ı ḥazīrān) 466a/2
ḥ. 466a/1
[2]

Ḥażret < Ar. Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip

Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder.
ḥ.+ (Ḥażret-i ʿĀtike) 450b/8
ḥ.+ (Ḥażret-i Risāletüñ) 462a/6
ḥ.+ (Ḥażret-i Risālet) 453b/13
ḥ.+ (Ḥażret-i Ḥasan bin ʿAlī) 478a/10
ḥ.+ leri 470a/2, 470b/11
ḥ.+ lerine 465a/3
ḥ.+ lerini 470b/10
ḥ.+ lerinüñ 450b/10
[9]

helāk < Ar. Yok olma, ölme, yok etme.
h. (it-) 463b/1
h. (ol-) 466a/7
h.+ i 450a/5
[3]

hem < Far. Üstelik, zaten, ayrıca.
h. 450a/3, 454b/5, 460a/10
[3]

hemān < Far. Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.
h. 451a/9, 452a/11
[2]

hemān-dem < Far. Derhal, o anda, çabucak, hemen.
h. 461a/15
[1]

hemīşe < Far. Sürekli, daima, her zaman.
h. 455a/2, 463a/13
[2]

hem-rāh < Far. Yol arkadaşı, yoldaş.
h. (idüp) 452b/8
[1]

henüz < Far. Daha, hâlâ.
h. 456a/13
[1]

her < Far. Her, her bir.
h. 451b/15, 460a/14, 460a/9, 460b/8, 463b/7, 464b/10, 466a/5, 468a/6, 472b/2, 474a/7
[10]

her-çend < Far. Her ne zaman, her ne kadar.
h. 462a/10
[1]

hevā < Ar. İstek, arzu, heves.
h.+ (hevā-yı nefsānnī ü leẕẕāt-ı dünyeviyye) 465a/13
[1]

ḥıḳd < Ar. Gizli düşmanlık, öc alma arzusu.
ḥ. (ḥıḳd ü ḥased) 462a/7
[1]

ḫışm < Ar. Öfke, kızgınlık.
ḫ. (it-) 454b/15
ḫ.+ ıyla 462b/6
ḫ.+ yla 462b/4
[3]

ḫıyānet < Ar. İhanet etme.
ḫ. (ḫabāṣet ü ḫıyānet) 454a/6
ḫ. (it-) 455b/1
[2]

ḫızmet < Ar. Birinin işini görme, kulluk, hizmet.
ḫ. ider 475b/13
ḫ.+ inde 454a/7

ḫ.+ inden 454a/12

[3]

ḫıẕmet-kār < Ar.+Far. Hizmet eden kimse.

ḫ.+ larınuñ 463a/11

[1]

Ḥicāz Arabistan yarımadasında Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan ve Haremeyn ile mîkat yerlerini içine alan coğrafî bölge.

Ḥ. 467b/15

[1]

hicret < Ar. Mekke'den Medine'ye göç etme.

h.+ üñ 452a/6

[1]

hīç < Far. Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla.

h. 456b/7, 465b/2, 467b/10, 469a/8, 478a/12

[5]

hīçbir Far. + T. Hiçbir.

h. 455a/7, 461a/7

[2]

ḥikāye < Ar. Sırasıyla ve etraflıca anlatılan olay.

ḥ. 462b/1, 469a/8

[2]

ḥikāyet < Ar. Hikâye.

ḥ. (ider idi) 462b/1

ḥ.+ den 454a/3

[2]

ḥikmet < Ar. Hakimlik, bilgelik.

ḥ. (ḳuvvet-i ʿilm ü ḥikmet) 474b/14

[1]

ḫilāfet < Ar. Halife olma durumu.

ḫ.+ (ḫilāfet-i bī-saʿādet) 477a/10

ḫ.+ (ḫilāfet-i Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin ʿAbdullāh el-Mehdī) 451b/4

ḫ.+ (ḫilāfet-i elʿAbbās) 472b/8

ḫ.+ (ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn idi) 451a/14, 456a/5, 458a/3, 460a/1, 461a/1, 462b/14, 463a/6, 463b/8, 464a/3, 465a/9, 465b/12, 466b/4, 467b/3, 469b/8, 470a/7, 470b/2, 471a/14, 471a/8, 473a/1, 473a/14, 475a/14, 476a/6, 476b/9, 477a/5, 477b/5, 478a/5, 478b/11

ḫ.+ (ḫilāfet-i Hārūnü'r-Reşīd) 452a/10

ḫ. 452a/10, 456a/9, 456b/6, 458a/1, 461b/7, 462a/3, 463a/2, 463a/7, 463b/10, 463b/14, 464a/2, 464b/13, 465a/12, 465a/6, 465b/10, 466b/11, 466b/3, 468b/3, 469a/7, 469b/3, 470a/5, 471a/14, 473a/9, 473b/11, 475a/12, 476a/1, 478a/1, 478b/8

ḫ. (devlet ü ḫilāfet) 464a/11

ḫ. (mecmūaʿ-ı ḫilāfet) 456b/4

ḫ.+ de 450a/15, 478b/13

ḫ.+ den 453b/10, 459b/8, 468a/8, 473b/11
ḫ.+ den (taḫt-ı ḫilāfet) 477a/1
ḫ.+ e 451b/11
ḫ.+ i 456a/12, 470b/6, 471a/3, 472b/6
ḫ.+ i (mertebe-i ḫilāfet) 453b/15
ḫ.+ ine 469a/6
ḫ.+ leri 473a/4
ḫ.+ leri (müddet-i ḫilāfet) 473b/2
[77]

ḥīle < Ar. Aldatma, oyun.
ḥ. (idüp) 473b/9
[1]

Hind *krş.* **Hindistān.**
H.+ den 453b/3
[1]

Hindistān Güney Asya'da ülke.
H. 475b/14
[1]

Hirakḳl Bizans imparatoru Herakleios (610-641).
H. 456b/14
[1]

ḥisāb < Ar. Hesap.
ḥ.+ ı 460b/6, 460b/7, 468a/4
[3]

ḥişār < Ar. Kale.
ḥ. (tamām-ı ḥişār it-) 464b/9
ḥ. (it-) 457a/13
ḥ. (it- idi) 477a/13
[3]

ḫod < Far. Bizzat, kendi.
ḫ. 461b/3, 450b/2, 457b/3
[3]

Ḫorāsān Kuzeydoğu İran'da bir eyalet.
Ḫ. 454a/11, 454a/14, 467a/4, 475a/5
Ḫ. (emīr-i Ḫorāsān u Fāris idi) 464b/6
Ḫ.+ a 454a/15, 455b/5, 456a/15, 457a/4, 457b/2
Ḫ.+ a (serḥadd-ı Ḫorāsān) 457a/5
Ḫ.+ da 457b/1, 474a/5
Ḫ.+ dan 457b/13, 461b/4
[15]

ḫoş < Far. Güzel, hoş.
- Hoşuna gitmek.
ḫ. (gel-) 459b/7, 471b/12, 454b/2
[3]

ḫūb < Far. Güzel.
ḫ. 450a/7, 470b/5
ḫ.+ lar (cām-ı ḫūb) 450a/8
[3]

ḫubṣiyyāt < Ar. Habislik, habaset.
ḫ. 455b/4
[1]

ḫūb-ṣūret < Far.+ Ar. Güzel yüz.
ḫ. idi 466b/8
ḫ. (ḫūb-ṣūret ü nīkū-sīret) 458a/7, 464a/6
ḫ. (ḫūb-ṣūret ü nīkū-sīret idi) 476b/12
ḫ. (merd-i ḫūb-ṣūret) 460a/7
ḫ. 467b/12, 473b/8
[7]

ḫulefā < Ar. Halifeler.
ḫ.+ (ḫulefā-yı el-ʿAbbās) 452a/4
ḫ.+ (ḫulefā-yı el-ʿAbbāsdan) 467b/9
ḫ. 476a/12, 476a/14
ḫ. (sarāy-ı ḫulefā ol-) 477b/14
ḫ.+ da 478a/9
ḫ.+ da (tevārīḫ-i ḫulefā) 472b/1
ḫ.+ ya 476b/3
[8]

ḫūn-dost < Far. Dost kanlı.
ḫ.+ (bed-ḫulḳ u ḫūn-dost idi) 456a/11
[1]

ḫūn-rīz < Far. Kan dökücü, zalim.
ḫ.+ ligi 469b/11
[1]

ḫurūc < Ar. Ayaklanma, isyan.
ḫ. (it-) 475a/4
ḫ. (it- idi) 477a/12
ḫ.+ ı (müddet-i ḫurūc) 467a/14
[3]

ḫuṭbe < Ar. Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dinî konuşma.
ḫ. 476a/14, 476a/15, 477b/11, 476a/12
ḫ.+ den 472a/15
ḫ.+ yi 477b/12
[6]

Ḫuẕeyfe Musul yakınlarında bir vilayet ismi.
Ḫ. 452a/6, 452a/7
[2]

ḥużūr < Ar. Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı.
ḥ.+ ında 454a/6
[1]

ḥüccet < Ar. Delil, vesika, senet, belge.
ḥ. 464b/12
[1]

hücūm < Ar. Saldırmak.
h. (it- idi) 452b/6
[1]

ḥükemā < Ar. Hakimler.
ḥ. 461b/9
[1]

ḥükm < Ar. Karar, yargı, hakimiyet.
ḥ. (ideler) 474a/7
ḥ. (ider idi) 468b/12
ḥ. (it-) 465b/2, 475a/7, 474a/1
[5]

ḥükmī < Ar. Hükümle ilgili.
ḥ.+ yle 474b/12
[1]

ḥükümet < Ar. Devletin, ülkeyi içeride ve dışarıda yönetmesinde yetkili olan yürütme organı.
ḥ.+ e (vilāyet ü ḥükümet) 473b/3
[1]

ḥürmetlü < Ar. + T. Hürmetli, saygılı.
ḥ. 453b/12

[1]

ḥüsn < Ar. Güzel, iyi.

ḥ.+ (ḥüsn-i rey ü tedbīr) 456b/8

[1]

- I-

ʿIrāḳ < Ar. Ortadoğu'da bir İslâm ülkesi.

ʿI. 467a/3

[1]

ışmarla - Tevdî ve teslim etmek, emanet etmek.

ı.- dı 465a/14, 471b/12, 471b/7

ı.- mış-ıdı 470b/6, 459b/1

[5]

ıssı Sıcak.

ı. 465b/6, 461a/13

[2]

-İ-

i - İmek cevheri fiili.

- Ana yardımcı eylem olarak isim soylu sözcüklerin cümlede yüklem göreviyle kullanılmasını sağlar.

i.- di 451a/14, 451b/4, 451b/5, 456a/2, 456b/15, 461a/12, 461b/13, 463b/5, 464a/3, 465a/8, 465b/11, 466a/14, 466b/3, 468b/4, 469b/3, 469b/4, 470a/5, 473a/13, 475a/10, 476a/6, 476b/7, 477b/4, 478a/4, 478b/9, 465a/7, 463a/6, 462b/14, 478a/5, 477b/5, 477a/5, 466a/15, 471a/7, 451b/2, 475a/11, 476b/9, 469a/15, 462b/14, 467b/6, 473a/6, 463b/5, 470a/7, 470b/1, 469b/10, 476a/5

i.- di (ābādān) 474b/12

i.- di (aylıḳ) 467b/8

i.- di (baḥādır u cüvānmerd) 460a/8

i.- di (bed-ḫulḳ u ḫūn-dost) 456a/11

i.- di (bile) 459a/12

i.- di (bīrūn) 468a/4

i.- di (bunlar) 476a/12

i.- di (cāriye) 467b/5, 469b/9, 470a/8, 471a/15, 471a/9, 473a/15, 473a/2, 476a/7, 476b/1, 476b/11, 477a/6, 477b/7, 478a/7, 478b/12

i.- di (cemīlelerden) 454b/6

i.- di (cüvān) 475b/10

i.- di (degül) 451b/11, 453b/7

i.- di (dost) 476b/13

i.- di (dost u ḫayr-endīş) 477a/10

i.- di (ebedī) 462a/11

i.- di (ehl-i edeb) 476a/4

i.- di (ehl-i inṣāf) 478a/11

i.- di (elinde) 474b/3

i.- di (emīr-i Ḫorāsān u Fāris) 464b/7

i.- di (er) 458a/9

i.- di (faṣīḥ ü cüvānmerd) 463b/11

i.- di (fuḳarāperver) 476b/13
i.- di (ḫaberdār) 457b/9
i.- di (ḫalīfe) 453a/4
i.- di (Hārūnuñ) 452b/15
i.- di (ḫūb-ṣūret) 466b/8
i.- di (ḫūb-ṣūret ü nīkū-sīret) 476b/13
i.- di (iki) 451a/12
i.- di (ḳavī-i diraḫt) 474b/10
i.- di (kenīzek-i ʿazīz) 456a/7
i.- di (kimesne) 458a/7, 464a/6, 473a/3
i.- di (kimse) 467b/12
i.- di (kişi) 474b/3
i.- di (ḳorḳucı) 463a/13
i.- di (merd-i cüvānmerd) 456a/11
i.- di (merd-i faḳīh-i muḥaddiṯ) 477a/8
i.- di (merd-i ḥalīm ü selīm) 463a/11
i.- di (merd-i kāmil ü fāżıl) 470b/5
i.- di (merd-i ʿāḳīl) 453a/7
i.- di (merd-i ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid ü perhīzkār) 465a/2
i.- di (merd-i ṣāliḥ ü pārsā vü dīndār) 476a/9
i.- di (Mervde) 458a/6
i.- di (meşġūl) 461a/8, 465a/13
i.- di (meẕhebinde) 467b/14
i.- di (müdebbir-i memleket) 470a/10
i.- di (müdebbir-i mülūk) 471a/11
i.- di (mümkin) 461b/3
i.- di (nīkū-sīret) 460a/8
i.- di (ʿādil ü nīkū-sīret) 477a/10
i.- di (ṣāḥib-i rey ü tedbīr) 458a/8
i.- di (ṣāḥib-i ẕevḳ) 476b/3
i.- di (ṣāliḥ) 463a/14
i.- di (sekizer) 460a/9
i.- di (Sürremenreāy) 464b/5
i.- di (taṣarrufında) 474b/11
i.- di (tedbīrinde) 473a/4
i.- di (tümen) 468b/15
i.- di (Ṭaberistānda) 452b/2
i.- di (ṭıfl) 456a/13
i.- di (üç) 456a/4
i.- di (Ümmü Veled) 461a/3, 465a/11, 466b/5, 468b/10
i.- di (vāfir) 475b/10
i.- di (var) 451a/10, 451b/1, 451b/10, 454a/8, 454a/9, 454b/3, 456a/2, 458a/1, 458a/2, 460a/10, 460a/9, 460b/12, 460b/2, 460b/3, 461b/13, 462b/12, 463a/5, 463b/1, 463b/12, 463b/7, 466a/15, 466b/4, 467b/2, 468a/3, 468b/4, 469a/15, 469b/5, 469b/6, 470a/6, 470b/5, 473a/11, 473a/12, 473b/15, 475b/11, 476a/2, 476b/7, 477b/4, 478a/4, 478b/9
i.- di (yaşında) 452a/9, 459a/14, 465a/1, 468b/8, 469b/2, 470a/4,

471a/6, 472a/14, 472b/5, 465b/15, 473b/15, 476b/6, 478a/3, 478b/8

i.- di (yoġ- ıdı) 452a/5, 454b/6, 456a/12, 467b/10, 467b/11, 476b/3, 478a/12, 478a/9, 478b/13

i.- di (zamānında) 450b/12

i.- diler (bile) 464b/2

i.- diler (ilerüde) 467a/5

i.- diler (pādişāhlar) 476b/2

i.- diler (tābiʿ) 453b/8

i.- se (var) 460a/9, 465b/5

- Fiillerin birleşik çekimlerini yapar.

i.- di (āġāz it-) 475a/2

i.- di (almış-ıdı) 473b/5

i.- di (āşikāre idemez) 454a/4

i.- di (atar) 460b/10

i.- di (āzād it-) 451b/7

i.- di (bāç u ḫarāc al-) 466b/9

i.- di (başlamışlar) 454a/7

i.- di (behālu olmış-ıdı) 470a/15

i.- di (bildürmüş) 467a/1

i.- di (bilmez) 457b/9

i.- di (bilür) 450b/5

i.- di (bulmış-ıdı) 475b/11, 478b/5

i.- di (buyurmış-ıdı) 462a/9, 466b/13, 466b/15, 478a/13

i.- di (buyurmışlar) 474a/2

i.- di (cemʿ olmış-ıdı) 468a/2, 468b/15, 468b/13

i.- di (çıḳarurlar) 456b/4

i.- di (çıḳmış-ıdı) 471b/1

i.- di (defʿ it-) 451b/7

i.- di (depelemişler) 473b/7

i.- di (dikdürmiş) 456b/2

i.- di (dimiş) 474a/6, 474a/7

i.- di (dir) 466b/10

i.- di (diri olmış-ıdı) 458a/11

i.- di (dirler) 465a/2, 465a/3, 466b/11

i.- di (elinde olmış-ıdı) 474b/7

i.- di (emzürmiş) 458a/13

i.- di (eydür) 462b/9

i.- di (faḳīr ol-) 461a/7

i.- di (ferāḫ it-) 451b/8

i.- di (fesādlar it-) 473b/6

i.- di (feth it-) 460a/11

i.- di (fetḥ olmış-ıdı) 456b/14

i.- di (fevt olmış-ıdı) 460a/6

i.- di (fındıḳlar it-) 460b/5

i.- di (ġāret it-) 467b/14, 452b/6

i.- di (ġazā ider) 453a/4

i.- di (geçmiş) 455b/10

i.- di (gel-) 450b/13, 452a/4, 477a/13, 457a/13

i.- di (giriftār it-) 464a/8

i.- di (gitmiş) 478b/3

i.- di (göndermiş) 457b/5

i.- di (gör-) 463a/13, 464a/8

i.- di (gözine mīl çek-) 469a/8

i.- di (ḫaber gönder-) 473b/12

i.- di (ḫaber vir-) 474a/2

i.- di (ḥacc ider) 453a/5

i.- di (ḫalīfe ol- -ıdı) 452a/13, 452a/14, 459a/15, 460a/11, 463a/14, 472b/5, 478a/3
i.- di (ḥaps it-) 475b/15
i.- di (ḥikāyet ider) 462b/1
i.- di (ḥiṣār it-) 477a/13
i.- di (vaṣıyyet it-) 457b/4
i.- di (ḫurūc it-) 477a/12
i.- di (hücūm it-) 452b/6
i.- di (ḥükm ider) 468b/12
i.- di (ışmarlamış-ıdı) 470b/6, 459b/1
i.- di (icrā it-) 466b/12, 468b/9
i.- di (içerler) 453a/7, 454b/4
i.- di (ihmāl it-) 456b/7
i.- di (iḫtirāʿ it-) 460b/5
i.- di (iltizām it-) 452b/3
i.- di (iriş-) 450a/15, 455a/7, 462a/5, 463b/3, 465b/9, 466a/13, 468b/2, 463a/7
i.- di (iste-) 454a/11, 478b/1, 469a/10, 460b/9
i.- di (istimāʿ ider) 476a/11
i.- di (işit-) 458a/8, 477a/9
i.- di (it-) 462a/7, 450b/1
i.- di (ḳaḳıtmış-ıdı) 457b/5
i.- di (ḳalḳmış-ıdı) 450b/2
i.- di (ḳalmış-ıdı) 455b/7, 475b/15
i.- di (ḳara gey-) 459b/6
i.- di (ḳaṣd it-) 467b/15, 471b/5, 462a/6
i.- di (vücūda gel-) 458a/11
i.- di (kesb it-) 459b/2
i.- di (kes-) 468a/5
i.- di (ḳomış-ıdı) 465a/13, 476b/4
i.- di (laḳab it-) 456a/14
i.- di (laḳab vir-) 460a/8
i.- di (maṣāff it-) 475a/3
i.- di (meşġūl olmış-ıdı) 450a/5, 454a/10
i.- di (müṭālaʿ ider) 461a/8
i.- di (müyesser olmamış-ıdı) 455a/8
i.- di (namāzın ḳıl-) 478a/15
i.- di (naṣb it-) 457b/1
i.- di (naẓar it-) 462b/6
i.- di (nifāḳ it-) 457b/6
i.- di (ʿamel iderler) 460b/11
i.- di (ʿazl ider) 451b/11
i.- di (ʿazl it-) 473b/12
i.- di (ʿilāç iderler) 461a/13
i.- di (ʿimāret it-) 466b/14
i.- di (olmış-ıdı) 458b/15, 467a/15, 473a/9, 473b/8, 476a/5, 476b/15
i.- di (olurlar) 453a/6, 459b/3, 451a/13
i.- di (ʿömr sür-) 466b/2, 469a/14
i.- di (oturmış-ıdı) 462a/14
i.- di (öl-) 467b/15, 458a/12
i.- di (pādişāh olmış-ıdı) 475b/12
i.- di (peydā olmış-ıdı) 467b/13
i.- di (pinḥān it-) 452b/7
i.- di (rāżī olmış-ıdı) 465a/15
i.- di (riʿāyet iderler) 463a/12

i.- di (riʿāyet it-) 478a/1
i.- di (ṣaḳlar) 464a/9
i.- di (sever) 454b/5, 469b/11
i.- di (siyāset ider) 469b/12
i.- di (ṣoḫbet ider) 455b/12, 477b/1
i.- di (sür-) 466b/10
i.- di (şāyīʿ ol-) 456b/8
i.- di (şöhret ṭutmış-ıdı) 468a/11
i.- di (taḥṣīl ider) 472b/3
i.- di (tamām it-) 478a/15
i.- di (tefvīz it-) 456b/4
i.- di (terbiyet it-) 458a/15
i.- di (teslīm it-) 473a/6
i.- di (tevehhüm it-) 454a/5
i.- di (tevfīz it-) 473a/7, 451b/3
i.- di (ṭoġ-) 460a/3
i.- di (ṭurmış-ıdı) 469a/10
i.- di (ṭutmış-ıdı) 461a/6
i.- di (ṭutmış) 473b/7
i.- di (veliyy-i ʿahd it-) 450a/4, 453b/6, 456a/14, 473a/11, 465a/9, 471a/7
i.- di (vezīr idinmiş) 453a/5
i.- di (vir-) 454a/13, 456a/12, 457b/8, 456a/1, 461a/6, 458a/13
i.- di (vücūd vir-) 468b/12
i.- di (vücūda gel-) 461a/2, 466b/6, 467b/7
i.- di (yapılmamış-ıdı) 461b/2
i.- di (yazılmış-ıdı) 460b/8
i.- di (yedir-) 466a/5
i.- di (ye-) 467a/11
i.- di (yerine getür-) 456b/5
i.- di (yüzün ḳara yire sür-) 477a/14
i.- di (żaʿīf olmış-ıdı) 478b/15
i.- di (zārī ider) 462b/9
i.- dür (veliyy-i ʿahd it-) 457b/3
[390]

ʿibret < Ar. Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, ders.

- **ʿibret al-:** Kendi payına bir ders çıkarmak.
  ʿi. (ʿibret al-) 459a/4
  [1]

icābet < Ar. Kabul etme.
i. (icābet it-) 455b/14
[1]

icāzet < Ar. İzin, müsaade.
i. (icāzet al-) 455b/12
[1]

icrā < Ar. Bir şeyi fiil hâline getirme, yapma, yürütme, uygulama.
i. (icrā it- idi) 466b/12, 468b/9
[2]

iç İç, içeri.
i.+ inde 450a/6, 461a/13, 476a/15

- Ruhi, manevi, derinlik.
  i.+ ine 453a/10
  [4]

iç - İçmek.
i.- erler idi 453a/7, 454b/4

- **and iç-**: Yemin etmek.
  i.- di (and iç-) 453b/10
  [3]

içerü İçeri.

i. 455b/13

[1]

içün İçin, dolayı.

i. 451a/7, 460a/15, 469a/7, 472b/2, 477a/14

[5]

ihmāl < Ar. Önem vermeyip kendi hâline bırakma.

i. (ihmāl it- idi) 456b/7

[1]

iḥsān < Ar. Bağışlama, bağışta bulunma.

i.+ lar (inʿām u iḥsānlar it-) 453a/2

i. (inʿām u iḥsān) 453a/1

i.+ lar 452a/1

[3]

iḫtilāf < Ar. Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

i. (iḫtilāf it-) 474b/14

[1]

iḥtimāl < Ar. Mümkün olma, olasılık.

i.+ dür 455b/5

[1]

iḫtirāʿ < Ar. Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme.

i. (iḫtirāʿ it- idi) 460b/5

[1]

iḥtiyāṭ < Ar. Ölçülü ve görerek davranma.

i. (iḥtiyāṭ it-) 457b/3

[1]

iki Birden sonra gelen sayı, iki.

i. 451b/9, 455a/1, 456b/2, 457a/6, 457a/7, 458a/2, 460b/11, 461b/2, 463a/14, 463a/15, 467a/9, 468a/15, 469a/14, 469a/15, 469a/6, 470a/6, 471a/13, 472b/7, 473a/12, 473b/11, 473b/15, 473b/8, 473b/9, 475a/10, 475a/14, 477a/13, 478a/4

i. idi 451a/12

i.+ si 451a/13, 456b/3

[30]

iki biñ sekiz yüz İki bin sekiz yüz.

i. 468a/2

[1]

ikinci İki sayısının sıra sayı sıfatı.

i. 450b/12, 461a/14

[2]

iki yüz biñ İki yüz bin.

i. 467a/7

[1]

iḳlīm < Ar. Diyar, ülke.

i. 474b/11

[1]

iḳrār < Ar. Gizlemeyip açıklama, itiraf etme.

i. (iḳrār ide) 464b/14

i. (iḳrār it-) 463b/14

[2]

ʿilāc < Ar. İlaç.

ʿi.+ ına 454a/10

ʿi. (iderler idi) 461a/13

[2]

ile İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar.

i. 450a/7, 450b/13, 450b/6, 450b/8, 453a/1, 453a/6, 453b/15, 454a/12, 454a/6, 454a/8, 454b/10, 454b/12, 454b/13, 456b/8, 457a/12, 457a/4, 458a/1, 458b/11, 458b/2, 459b/13, 460a/1, 460b/9, 461a/13, 461b/10, 461b/9, 462b/11, 463a/12, 463a/4, 466a/10, 466a/5, 467a/14, 468a/11, 469a/1, 471b/3, 472a/13, 474b/14, 475a/2, 476a/15, 477a/12, 477b/1, 478b/2

[41]

ilerü Ön taraf, ileri, önce.

i. 457a/6

i.+ de (idiler) 467a/4

- **ilerü var-:** İleri gitmek, ilerlemek.

  i. (ilerü var-) 453b/9

- **ilerü gel-:** Kaynaklanmak.

  i. (ilerü gel-) 450b/13, 467a/4

[5]

illā < Ar. Fakat, yalnız, sadece.

i. 455a/8, 455b/1

[2]

ʿillet < Ar. Hastalık, sakatlık.

ʿi.+ i 451a/8

[1]

ʿilm < Ar. İlim, bilme.

ʿi.+ (ʿilm-i fıḳh) 477a/8

ʿi.+ (ʿilm-i āḥādīṣ) 458a/8

ʿi. (ḳuvvet-i ʿilm ü ḥikmet) 474b/14

[3]

ilt - İletmek, ulaştırmak.

i.- di 464a/1, 469a/11

[2]

iltizām < Ar. Birinin veya bir şeyin tarafını tutmak.

i. (iltizām it- idi) 452b/3

[1]

īmān < Ar. Allah'a inanma.

ī.+ (ehl-i īmān ol-) 462a/12

[1]

ʿimāret < Ar. Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık.

ʿi. (ḫarāb-ı ʿimāret) 451b/10

ʿi. (it- idi) 466b/14

ʿi.+ i 466a/7

[3]

imdi Şimdi, artık.

i. 453b/15, 454a/15

[2]

in - İnmek, düşmek, azalmak.

i.- di 450b/3

i.- inceye 450b/1

[2]

inʿām < Ar. İyilik etme, lütuf.

i. (it-) 460b/9

i. (inʿām u iḥsān) 453a/1

i. (inʿām u iḥsānlar it-) 453a/2

[3]

ʿināyet < Ar. Yardım, iyilik.

ʿi. (idüp) 467a/10

[1]

indür - İndirmek.

i.- üp 466a/6

[1]

inṣāf < Ar. Hakka ve adâlete uygun davranış.

i.+ (ehl-i inṣāf idi) 478a/11

[1]

intiḳāl < Ar. Bir yerden başka bir yere, bir durumdan başka bir duruma geçme.

i. (intiḳāl it-) 474b/9

[1]

irādet < Ar. İrade.

i.+ i 472a/13

i.+ iyle 472b/6

[2]

iriş - Erişmek, ulaşmak, varmak.

i.- di 450a/11, 451a/6, 451a/8, 452b/13, 452b/8, 453b/6, 455a/5, 456b/13, 457a/5, 458b/3, 461b/8, 462b/2, 462b/7, 464b/1, 467a/6, 470a/1, 470a/2, 477b/8

i.- di idi 463a/7

i.- diler 450b/9, 467a/12

i.- icek 452b/5

i.- miş idi 450a/15, 455a/7, 462a/5, 463b/3, 465b/9, 466a/13, 468b/2

i.- miş ola 453a/15

i.- üp 460a/13, 465b/3, 476b/5

[33]

İṣfaḥān İran'ın dördüncü büyük şehri ve aynı adı taşıyan eyaletin merkezi.

İ.+ a 477a/2

[1]

İslām < Ar. İslamiyet.

İ. (ehl-i İslām) 473b/6

[1]

işnā ʿaşere ve ḫamse miʾe <Ar. Beş yüz on iki.

i. 476b/14

[1]

işneyn ve ḫamsīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz elli iki.

i. 464b/15

[1]

işneyn ve ʿişrīn ve erbaʿa miʾe < Ar. Dört yüz yirmi iki.

i. 474b/1

[1]

işneyn ve ʿişrīn ve şelaşe miʾe < Ar. Üç yüz yirmi iki.

i. 470b/4, 469a/13

[2]

işneyn ve şelaşīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz otuz iki.

i. 461a/11, 462a/3

[2]

işneyn ve şelaşīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz otuz iki.

i. 477a/3

[1]

iste - İstek duymak, arzulamak, sormak, çağırmak.

i. 451b/15

i.- di 464b/8, 470b/12

i.- diler 464b/12

i.- meye 451a/2

i.- meyeler 452b/12
i.- miş idi 454a/11, 478b/1
i.- r 455b/2
i.- r idi 469a/10
i.- rse 460b/9
i.- rseñ 451b/15
i.- ye idi 460b/9
[13]

istiḳbāl < Ar. Karşılama, gelen bir kimseyi karşılamaya çıkma.
i.+ e 452b/13
[1]

istimāʿ < Ar. Kulak verme, dinleme.
i. (ider idi) 476a/11
[1]

istisḳā < Ar. Yaşlılarda verem hastalığı.
i. 461a/11, 470a/3
[2]

iş İş, amel.
i.+ ine 457a/15
i.+ ini 468b/8, 476b/4
[3]

işbu Bu, işte bu, işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli.
i. 453a/8, 454b/8, 456b/10, 470b/15, 477a/15, 478b/4
[6]

işit - İşitmek, duymak, dinlemek.
i.- di 457b/2, 471b/9
i.- düm 454a/14
i.- icek (işidicek) 451a/2, 454a/13, 455b/6, 464a/14, 470a/14, 477a/2
i.- miş idi 458a/8, 477a/9
i.- üp (işidüp) 450a/4, 452b/5
[13]

işkence < Far. Bir kimseye yapılan aşırı eziyet, maddi ve manevi cefa.
i.+ de 469b/14
i.+ ler (envāʿ-ı işkenceler idüp) 465b/5
[2]

işte Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır, işte.
i. 473b/1
[1]

iştibāh < Ar. Şüphe etme, şüphelenme.
i.+ ına 453b/2
i.+ ında 455a/15
[2]

it - Yapmak, etmek.
i.- di 451b/10, 470b/7
i.- diler 450a/6, 451b/9
i.- dügi 466b/11
i.- mek 466b/13
i.- mişler idi 450b/1

- Birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller, geçişli ve geçişsiz fiiller ile deyimler yapar.
  i.- di (āġāz-ı ḥarb it-) 471b/13
  i.- di (beddüʿā it-) 470b/11
  i.- di (bend it-) 466a/3
  i.- di (bīgāne it-) 469a/2
  i.- di (bīʿat it-) 453b/7
  i.- di (cemʿ it-) 459a/9, 463b/12, 468a/14, 477a/1, 477a/2
  i.- di (daʿvet it-) 470a/13
  i.- di (düşmenlik it-) 471b/13

i.- di (emr it-) 455b/9
i.- di (ferāġat it-) 472a/14
i.- di (feth it-) 460a/13
i.- di (fikr it-) 453a/7
i.- di (firāset it-) 453a/12
i.- di (ġaybet it-) 468a/12
i.- di (ġazā it-) 451a/4, 453a/4
i.- di (ḫall it-) 450a/11
i.- di (ḫaps it-) 469a/3
i.- di (ḫarb it-) 467a/4
i.- di (ḫışm it-) 454b/15
i.- di (ḫurūc it-) 475a/5
i.- di (iḥtiyāṭ it-) 457b/3
i.- di (intiḳāl it-) 474b/9
i.- di (ḳabūl it-) 454b/9, 471b/6
i.- di (ḳarār it-) 462a/14
i.- di (ḳaṣd-ı ḥacc it-) 453b/4
i.- di (ḳatl it-) 450a/2
i.- di (laḳab it-) 471b/7
i.- di (menʿ it-) 462a/11, 466b/9
i.- di (müyesser it-) 453b/15
i.- di (naṣb it-) 463b/8, 472a/14
i.- di (naẓar it-) 462b/4
i.- di (niyyet it-) 458b/2
i.- di (ʿahd it-) 463b/14, 464a/10
i.- di (ʿarż it-) 455b/15
i.- di (ʿazīmet it-) 457a/11
i.- di (ʿazl it-) 453b/11, 463b/5
i.- di (ʿöẕr it-) 457b/13
i.- di (ṣāḥib-i dīvān it-) 452a/2
i.- di (ser ʿasker it-) 467a/3
i.- di (seyr it-) 450b/6
i.- di (ṣulḥ it-) 451a/5
i.- di (naṣb it-) 463b/6
i.- di (tamām-ı ḥiṣār it-) 464b/9
i.- di (taʿyīn it-) 467a/7
i.- di (terk it-) 466b/14
i.- di (teslīm it-) 459a/8, 471a/3, 472b/7
i.- di (ṭaleb it-) 455b/15
i.- di (vaṣiyyet it-) 466a/12
i.- di (vefāt it-) 472a/7, 475a/1
i.- di (vehm it-) 450a/3
i.- di (yād it-) 454a/1
i.- diler (bād it-) 452b/14
i.- diler (bend it-) 467a/11
i.- diler (berdār it-) 461b/7
i.- diler (binā it-) 461b/1
i.- diler (bīʿat it-) 470a/10, 451b/12, 456a/10, 457a/10, 457a/8, 458a/5, 458a/6, 460a/5, 460b/1, 461a/5, 462a/3, 463a/10, 464a/5, 465a/12, 465b/15, 466a/10, 466b/7, 470b/4, 471a/10, 474b/2, 476a/9, 476b/12, 477a/7, 477b/9, 478a/8, 478b/15
i.- diler (çıplāḳ it-) 462b/8
i.- diler (defn it-) 450a/14, 459a/13, 459b/11, 461b/12, 464b/3, 465a/8, 466a/12, 469a/14, 469b/2, 472b/14, 472b/8, 473a/10
i.- diler (ferāġat it-) 453b/8
i.- diler (ġalebe it-) 468b/11
i.- diler (geşt it-) 461b/11
i.- diler (ḫalīfe it-) 468a/13
i.- diler (ḫalvet it-) 459b/5

i.- diler (ḥaps it-) 464b/5, 470b/15, 458b/5, 458b/6
i.- diler (ḥarb it-) 450b/14, 457a/7, 465a/4
i.- diler (helāk it-) 463b/1
i.- diler (ḥişār it-) 457a/13
i.- diler (ḥükm it-) 465b/2, 475a/7
i.- diler (icābet it-) 455b/14
i.- diler (inʿām u iḥsānlar it-) 453a/3
i.- diler (ittifāḳ it-) 465a/4
i.- diler (ḳaṣd it-) 459b/8, 464a/13, 468a/13, 473b/9
i.- diler (defn it-) 463b/2
i.- diler (ḳatl it-) 455a/1, 470a/11, 477b/2
i.- diler (ḳonuḳluḳ it-) 450a/9
i.- diler (muṣāḥabet it-) 454b/11
i.- diler (müṣādere it-) 455a/4
i.- diler (ʿazl it-) 463a/15, 468a/8, 469a/5, 477a/1
i.- diler (pādişāhlıḳ it-) 474a/10
i.- diler (pāre pāre it-) 457b/7, 462a/15, 470b/8
i.- diler (seyr it-) 450b/8
i.- diler (ṣulḥ it-) 452a/3, 452b/10, 464b/9
i.- diler (şehīd it-) 477b/2
i.- diler (taḳviyet it-) 462a/13
i.- diler (taʿyīn it-) 464b/10, 468a/6
i.- diler (teslīm it-) 464b/11
i.- diler (tevfīż it-) 470a/12
i.- diler (tīr-i bārān it-) 466a/6
i.- diler (ṭaʿn it-) 459b/14
i.- dügin (teslīm it-) 457b/9
i.- düginden (farḳ it-) 458a/14
i.- düklerine (iḳrār it-) 463b/14
i.- dümdir (naẓar it-) 462b/5
i.- medi (ḳabūl it-) 462a/11, 470b/11
i.- mediler (ḳabūl it-) 477b/13
i.- mege (yād it-) 454a/6
i.- mek (defʿ it-) 478b/1
i.- mek (inʿām it-) 460b/9
i.- mek (ḳatl it-) 459a/2
i.- mekde (daʿvet it-) 457a/1
i.- mekden (terbiyet it-) 459b/1
i.- mesinden (ḥükm it-) 474a/1
i.- meye (daʿvāsın it-) 464b/13
i.- meye (ziyāret it-) 462a/10
i.- meyeler (ṭaleb it-) 463b/14
i.- meyüp (ḳabūl it-) 457b/15
i.- meyüp (müdārā vü zindigānī it-) 469a/2
i.- mezler idi (ihmāl it-) 456b/7
i.- mezseñ (ʿazl it-) 453b/10
i.- miş (binā it-) 456b/15
i.- miş idi (āzād it-) 451b/7
i.- miş idi (defʿ it-) 451b/7
i.- miş idi (ferāḫ it-) 451b/8
i.- miş idi (feth it-) 460a/11
i.- miş idi (fındıḳlar it-) 460b/5
i.- miş idi (ġāret it-) 467b/14
i.- miş idi (gine it-) 462a/7
i.- miş idi (giriftār it-) 464a/8
i.- miş idi (ḥaps it-) 475b/15

i.- miş idi (ḥişār it-) 477a/13
i.- miş idi (vaṣıyyet it-) 457b/4
i.- miş idi (ḫurūc it-) 477a/12
i.- miş idi (icrā it-) 466b/12, 468b/9
i.- miş idi (iḫtirāʿ it-) 460b/5
i.- miş idi (iltizām it-) 452b/3
i.- miş idi (ḳaṣd it-) 467b/15, 471b/5
i.- miş idi (kesb it-) 459b/2
i.- miş idi (laḳab it-) 456a/14
i.- miş idi (naṣb it-) 457b/1
i.- miş idi (naẓar it-) 462b/6
i.- miş idi (nifāḳ it-) 457b/6
i.- miş idi (ʿimāret it-) 466b/14
i.- miş idi (pinḥān it-) 452b/7
i.- miş idi (riʿāyet it-) 478a/1
i.- miş idi (tamām it-) 478a/15
i.- miş idi (tefvīz it-) 456b/4, 473a/7, 451b/3
i.- miş idi (terbiyet it-) 458a/15
i.- miş idi (teslīm it-) 473a/6
i.- miş idi (veliyy-i ʿahd it-) 450a/4, 453b/6, 456a/14, 473a/11
i.- miş idür (veliyy-i ʿahd it-) 457b/3
i.- mişdür (ḫıyānet it-) 455b/1
i.- mişler idi (āġāz it-) 475a/2
i.- mişler idi (fesādlar it-) 473b/6
i.- mişler idi (ġāret it-) 452b/6
i.- mişler idi (hücūm it-) 452b/6
i.- mişler idi (ḳaṣd it-) 462a/6
i.- mişler idi (maṣāff it-) 475a/3
i.- mişler idi (ʿazl it-) 473b/12
i.- mişler idi (tevehhüm it-) 454a/5
i.- mişlerdür (iḫtilāf it-) 474b/14
i.- e (ide) (bīʿat it-) 474a/4
i.- e (ide) (iḳrār it-) 464b/14
i.- e (ide) (ṭaleb it-) 452b/5, 457b/11
i.- eler (ideler) (bīʿat it-) 456a/15, 459b/9, 474a/6
i.- eler (ideler) (ḫādım it-) 473b/9
i.- eler (ideler) (ḥükm it-) 474a/7
i.- eler (ideler) (ʿazl it-) 459b/8
i.- emedi (idemedi) (zindigānīlik it-) 462a/5
i.- emeyüp (idemeyüp) (ʿadl u dād it-) 462a/4
i.- emez idi (idemez idi) (āşikāre it-) 454a/3
i.- enlerüñ (idenlerüñ) (eḥādīṯ-i rivāyet it-) 476a/3
i.- er (ider) (daʿvet it-) 455b/13
i.- er (ider) (ḫıẕmet it-) 475b/13
i.- er idi (ider idi) (ġazā it-) 453a/4
i.- er idi (ider idi) (ḥacc it-) 453a/5
i.- er idi (ider idi) (ḥikāyet it-) 462b/1
i.- er idi (ider idi) (ḥükm it-) 468b/12
i.- er idi (ider idi) (istimāʿ it-) 476a/11

i.- er idi (ider idi) (müṭālaʿ it-) 461a/8
i.- er idi (ider idi) (ʿazl it-) 451b/11
i.- er idi (ider idi) (siyāset it-) 469b/12
i.- er idi (ider idi) (ṣoḫbet it-) 455b/12
i.- er idi (ider idi) (taḥṣīl it-) 472b/3
i.- er idi (ider idi) (zārī it-) 462b/9
i.- erler (iderler) (rivāyet it-) 456b/1
i.- erler (iderler) (ṭaleb it-) 452b/9
i.- erler (iderler) (ṭārāç it-) 457b/14
i.- erler idi (iderler idi) (ʿamel it-) 460b/11
i.- erler idi (iderler idi) (ʿilāç it-) 461a/13
i.- erler idi (iderler idi) (riʿāyet it-) 463a/12
i.- erler idi (iderler idi) (ṣoḫbet it-) 477b/1
i.- icek (idicek) (gerdenkeşlik it-) 475b/13
i.- inmiş idi (idinmiş idi) (vezīr it-) 453a/5
i.- üp (idüp) (āġāz it-) 477a/15
i.- üp (idüp) (baḥāne it-) 453a/11
i.- üp (idüp) (binā it-) 478a/14
i.- üp (idüp) (cemʿ it-) 457b/8, 458a/15, 475a/1
i.- üp (idüp) (envāʿ-ı işkenceler it-) 465b/5
i.- üp (idüp) (fesād it-) 470a/11
i.- üp (idüp) (fikri it-) 453a/10
i.- üp (idüp) (ġalebe it-) 462a/15, 473b/5
i.- üp (idüp) (ḫalīfe it-) 468a/8
i.- üp (idüp) (hemrāh it-) 452b/8
i.- üp (idüp) (ḥīle it-) 473b/9
i.- üp (idüp) (ittifāḳ it-) 468a/7, 469a/3
i.- üp (idüp) (ḳatl it-) 475a/5
i.- üp (idüp) (ʿināyet it-) 467a/10
i.- üp (idüp) (rāst it-) 466b/14
i.- üp (idüp) (teferrüs it-) 454a/11
i.- üp (idüp) (töhmet it-) 463b/7
i.- üp (idüp) (veliyy-i ʿahd it-) 465a/14
i.- üp (idüp) (ziyāde it-) 452a/1

ittifāḳ < Ar. Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma.
i. 453b/6, 454b/14, 466a/10, 468a/7, 459a/11
i. (idüp) 468a/7, 469a/3
i. (it-) 465a/4
[8]

ʿizzetlü < Ar.+ T. Değeri ve mertebesi yüksek olan, şeref sâhibi, itibarlı.
ʿi. 453b/12
[1]

-K- -Ḳ-

ḳabā'yil < Ar. Kabileler.
ḳ.+ i (ḳavm ü ḳabā'yili vü etrāki) 475a/1
[1]

ḳabīle < Ar. Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk, boy.
ḳ. 460b/12
[1]

ḳabūl < Ar. Benimseme, kabul etme.
ḳ. 469b/9
ḳ. (it-) 454b/9, 471b/6, 462a/11, 470b/11, 477b/13, 457b/15
[7]

ḳaç - Kaçmak.
ḳ.- dı 465a/5, 470a/14, 471b/3, 471b/9, 477b/15
ḳ.- dılar 457a/8, 475a/4
ḳ.- up 454a/1, 464b/5
[9]

ḳaçmaḳ Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.
ḳ.+ a (ḳaçmaġa) 458b/1
[1]

ḳadar < Ar. Ölçüde, derecede.
ḳ. 460b/9
[1]

ḳāḍī < Ar. İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü davayı halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur.
ḳ. 451b/2, 464b/14, 476a/4, 476b/9, 477a/4, 477b/5, 478a/5, 478b/10
ḳ.+ dan 463b/15
ḳ.+ sı 451a/12, 456a/4, 458a/2, 460b/12, 462b/13, 463a/6, 463b/5, 464a/2, 465a/6, 465b/11, 467b/2, 468b/4, 469b/6, 470a/6, 470b/1, 473a/12, 475a/11
[26]

ḳadīm < Ar. Geçmişi uzun zamana dayanan, eski.
ḳ. (āmīrān-ı ḳadīm) 465a/4
[1]

ḳaftān < Far. Süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bazısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği.
ḳ. 456b/2
ḳ.+ ı 456b/3
[2]

Ḳāhire Mısır'ın başşehri.
Ḳ.+ de 472b/14
Ḳ.+ yi (binā-yı Ḳāhire) 472b/13
[2]

ḳā'ide < Ar. Davranışlara yön veren ve uyulması önceden kabul edilen esaslardan her biri, usul, kural.
ḳ. 468b/9, 469b/11

ḳ.+ sin 461a/5, 478a/1

ḳ.+ sini 466b/12

[5]

ḳaḳıt - Öfkelenmesine sebep olmak.

ḳ.- mış-ıdı 457b/5

[1]

ḳal - Kalmak, olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.

ḳ.- dı 451a/7

ḳ.- mış-ıdı 475b/15

- Var durumda olmak, mevcut bulunmak.

  ḳ.- mayıcaḳ 473b/4

  ḳ.- madı 475a/13

- Var olmaya devam etmek, bitmeden sürmek, sürüp gitmek.

  ḳ.- dılar 473b/10

  ḳ.- ur 457b/14

- Zaman, yer, miktar bildiren kelimelerden sonra kullanıldığında bunların tamamlanmasına belirtilen kadar zaman, yer, miktar bulunduğunu anlatır.

  ḳ.- mış-ıdı 455b/7

- İsim ve sıfatlarla birleşerek birleşik sıfat ve deyim oluşturur.

  ḳ.- dı (altında ḳal-) 450a/11

  [8]

ḳalʿa < Ar. Kale, hisar.

ḳ.+ da 475b/14

[1]

ḳalḳ - Kalkmak, hareket etmek, yola çıkmak.

ḳ.- mış-ıdı 450b/2

[1]

kāmil < Ar. İlim, fazîlet ve hüner sâhibi, manevi meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş kimse.

k. (ʿābid ü zāhid ü fāżıl u kāmil) 473a/3

k. (merd-i kāmil ü fāżıl idi) 470b/4

ḳ. (ʿāḳīl ü fāżıl u kāmil ü ʿālim) 458a/7

[3]

ḳan Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

ḳ.+ ı 450a/1

- **ḳan al-:** Sağlık sebebiyle veya başka birine nakledilmek üzere bir âletle birinin damarından kan çekmek veya akıtmak.

  ḳ. (al-) 463a/5, 451a/9

  [3]

ḳapu Kapı.

ḳ.+ da 469a/9

ḳ.+ sına 453b/9

[2]

kār-gīr < Far. Tesir etmek, müessir olmak, fayda vermek, tesir yayıcı.

k. 478b/4

[1]

ḳara Siyah, kara.

ḳ. 462b/8, 478b/2

- Yas tutmak, mateme bürünmek.

ḳ. (gey- idi) 459b/5, 459b/15

- Toprak, mezar.

ḳ. (yire sür- idi) 477a/14

[5]

ḳarār < Ar. Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm.

ḳ.+ ına 450b/1, 450b/3

- Durmak.

ḳ. (it-) 462a/14

[3]

ḳardaş Kardeş.

ḳ.+ ı 455a/3

ḳ.+ larından 454b/4

[2]

ḳarındaş Kardeş.

ḳ.+ ı 450b/15, 452a/11, 452b/2, 457a/1, 457b/1, 457b/2, 459a/12, 460a/6, 463b/12, 464a/8, 465a/14, 471b/12, 475a/4

ḳ.+ ınuñ 450a/1

ḳ.+ lardur 452b/1

ḳ.+ larına 463a/1

[16]

ḳarış - Karışmak, dahil olmak.

ḳ.- dı 467a/5

[1]

ḳaṣd < Ar. Niyet, kötü niyet, amaç.

ḳ.+ (ḳaṣd-ı ḥacc it-) 453b/4

ḳ. (it-) 459b/7, 464a/13, 468a/13, 473b/9

ḳ. (it- idi) 467b/15, 471b/5, 462a/6

[8]

ḳasem < Ar. Yemin, ant.

ḳ.+ i 454b/15

[1]

ḳaṣr < Ar. Köşk, küçük saray.

ḳ.+ ında 459b/13

[1]

Ḳaṣr-ı Ca'ferī Caferi Kasrı.

Ḳ.+ de 463b/1

[1]

Ḳaṣr-ı Ḫuld Huld Kasrı.

Ḳ.+ de 458a/10

[1]

ḳat Tabaka, kat, yan, ön.

ḳ.+ ına 453a/13, 462a/12, 454a/14

ḳ.+ ında 458b/6, 459b/11, 468a/15

[6]

ḳatl < Ar. Öldürme, öldürülme.

ḳ. (idüp) 475a/5

ḳ. (it-) 450a/2, 455a/1, 470a/11, 477b/2, 459a/2

ḳ.+ i 467a/15

[7]

Ḳāṭūl Ḳanṭara Katul Köprüsü.

Ḳ.+ sına 464b/1

[1]

ḳavī < Ar. Güçlü, kuvvetli, sağlam.

ḳ.+ (ḳavī-i diraḫt idi) 474b/10

ḳ. 475a/13

[2]

ḳavl < Ar. Sözleşme, anlaşma, kelam.

ḳ.+ ine 475a/8

ḳ.+ iyle 464a/2

[2]

ḳavm < Ar. Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu.

ḳ.+ (ḳavm-i Ḫālid) 453b/8

ḳ. (ḳavm ü ḳabā'yili vü etrāk) 475a/1

ḳ. (ḳavm ü teʿalluḳāt) 475b/10

ḳ.+ den 452b/4

[4]

ḳayd < Ar. Bağlama, bağlanma.

- Hayatta olduğu müddetçe, yaşadıkça anlamına gelir.

ḳ.+(ḳayd-ı ḥayātda ol-) 471a/6

ḳ.+(ḳayd-ı ḥayāt) 473a/12

[2]

ḳaynat - Kaynamasını sağlamak.

ḳ.- dı 457b/11

[1]

ḳażiyye < Ar. İş, husus, mesele.

ḳ. 463b/2

ḳ.+ den 465a/3

[2]

kemān-ger < Far. Yaycı ustası.

k. 460b/9

[1]

kemik İnsanda ve omurgalı hayvanlarda vücudun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı.

k.+ lerini 459a/3

[1]

kendi Kişinin öz varlığı, kendisi.

k. 477b/13

[1]

kendü *krş.* **kendi**

k. 453b/6, 459b/4, 469a/13, 470b/6, 472a/13, 473a/12, 477b/12

k.+ den 464a/10

k.+ ñi 453a/13

k.+ si 460a/15, 472a/14

k.+ sin 452b/7, 453b/11

k.+ sinden 451a/1, 454a/10, 469a/2

k.+ sine 452b/3, 452b/8, 469b/15

k.+ sini 467a/10

k.+ ye 458b/8

- Kimseye danışmadan, kendi kendine.

k. (başlarına) 476b/2

[22]

kenīzek < Far. Küçük cariye.

k.+ (kenīzek-i ʿazīz idi) 456a/6

[1]

kerre < Ar. Defa, kere, kez.

k. 457b/8, 462a/5, 468a/1, 468b/14, 475a/3

[5]

kes - Kesmek.

- Öldürmek, katletmek.

k.- di 464a/1

- Kesici bir aletle bulunduğu yerden ayırmak, çıkarmak.
  k.- üp 461b/7, 473b/13
  k.- ile 470b/12
  k.- di 470b/13
- Belli bir zaman için ara vermek veya son vermek.
  k.- mişler idi 468a/5
- Kesmek fiiliyle deyimler.
  k.- diler (başın kes-) 464b/2
  k.- diler (başını kes-) 465a/5, 455b/14
  k.- diler (dilin kes-) 470b/14
  [10]

kesb < Ar. Kazanma.
k. (it- idi) 459b/2
[1]

Keyḫüsrev İran Hükümdarı.
K.+ (Keyḫüsrev-i devrān)455a/10
[1]

ḳıl - Yapmak, eylemek, etmek.
- Namaz için eda etmek, yerine getirmek.
  ḳ.- dı (namāz ḳıl-) 455a/1
  ḳ.- dı (namāzın ḳıl-) 459a/12, 465a/7
  ḳ.- mışlar idi (namāzın ḳıl-) 478a/15
  ḳ.- up (namāz ḳıl-) 469a/9
  ḳ.- up (namāzın ḳıl-) 477a/14
  [6]

ḳılıç Kılıç.
- **ḳılıç çek-:** Kılıcı kınından çekip çıkarmak, hücuma kalkmak.
  ḳ. (ḳılıç çek-) 462a/15, 453b/8
  [2]

ḳırḳ Kırk, otuz dokuzdan sonra gelen sayı.
ḳ. 464a/12
[1]

ḳırḳ altı Kırk altı, kırk beşten sonra gelen sayı.
ḳ. 466a/13
[1]

ḳırḳ bir Kırk bir, kırktan sonra gelen sayı.
ḳ. 463b/3, 473a/9, 476b/15
[3]

ḳırḳ dört Kırk dört, kırk üçten sonra gelen sayı.
ḳ. 475a/9
[1]

ḳırḳ sekiz Kırk sekiz, kırk yediden sonra gelen sayı.
ḳ. 459a/14, 478a/3
[2]

ḳıṣṣa < Ar. Hikâye.
ḳ.+ dan 454b/15, 457b/4, 468a/11
[3]

ḳıymet < Ar. Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer.
ḳ.+ i 468a/3, 468b/14
[2]

ḳız Kız.

ḳ.+ ı 459b/4, 460a/10, 460b/3, 462b/12

ḳ.+ dur 474a/9

[5]

ḳızdır - Kızmasını sağlamak.

ḳ.- dılar 461a/15

[1]

ḳızıl Parlak kırmızı renk.

ḳ. 460b/5

[1]

ḳız ḳarındaş Kız kardeş.

ḳ.+ ı 454b/3

ḳ.+ larından 454b/4

ḳ.+ um 454b/7

[3]

ki < Far. İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle haline getiren bağlaç ki.

k. 452b/10, 456a/8, 462b/3, 464a/10, 464b/14, 468b/13, 468b/14, 473a/11, 475b/8, 477a/2

[10]

kilo < Far. Kilogram sözünün kısaltılmış şekli.

k. 471b/1

[1]

kim *krş.* **ki,** bağlama edatı.

k. 450a/10, 450b/12, 450b/9, 451a/1, 451b/10, 451b/15, 452a/12, 452b/4, 452b/9, 453a/13, 453a/15, 453a/6, 453a/7, 453b/10, 453b/12, 453b/14, 453b/5, 454a/1, 454a/14, 454b/1, 454b/2, 454b/6, 454b/7, 455a/13, 455a/3, 455a/7, 455a/8, 455b/10, 455b/15, 455b/5, 455b/8, 455b/9, 456a/15, 456a/6, 456b/1, 456b/10, 457a/2, 457a/9, 457b/10, 457b/11, 457b/12, 457b/13, 457b/15, 457b/2, 457b/4, 459b/6, 459b/7, 459b/8, 460a/6, 461b/1, 461b/2, 462a/10, 462a/5, 462b/1, 462b/10, 462b/11, 462b/14, 462b/4, 462b/6, 462b/8, 462b/9, 463b/14, 463b/7, 464a/11, 464a/13, 464a/14, 464b/12, 464b/2, 464b/6, 465b/2, 466a/12, 466b/15, 466b/9, 468a/5, 468b/11, 469a/5, 470a/1, 470a/15, 470b/10, 470b/12, 470b/15, 471a/12, 471b/5, 472b/5, 473b/1, 473b/5, 473b/9, 474a/2, 474b/10, 474b/13, 474b/14, 475b/10, 475b/9, 476a/12, 477a/1, 477b/12, 478a/9

- Belirsizlik zamiri.

k.+ e 460b/8

[98]

kimesne *krş.* **kimse**

k. idi 458a/7, 464a/6, 473a/3

[3]

kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi.

k. 452a/5, 456a/9, 462a/10, 467b/10, 473b/3, 478a/9, 478b/13
k. idi 467b/12
k.+ nüñ 467b/10
k.+ yi 455b/5
[10]

kireç < Far. Su ve kumla karıştırılıp harç olarak yapılarda ve sıva işlerinde kullanılan madde.
k. 450a/7
[1]

kişi Kişi, kimse.
k. 460a/14, 474a/6, 474a/9
k. idi 474b/3
k.+ dür 473b/1
k.+ leri 455b/8
k.+ nüñ 456a/8, 460b/10
[8]

kitāb < Ar. Kitap.
k.+ larında 461b/15
k.+ larını 461a/8
[2]

ḳo - Bırakmak.
ḳ.- yı-vir- 450a/10
ḳ.- mış-ıdı 465a/13, 476b/4
- İsim vermek.
ḳ.- dı 460a/14, 466a/8
ḳ.- dılar 450b/4, 468a/9, 469a/4
- Müsaade etmek, izin vermek.
ḳ.- mamışdur 455b/5
[9]

ḳon - Yurt edinmek, yerleşmek.
ḳ.- dı 459a/10, 459b/13
ḳ.- duġı 478b/2
[3]

ḳonuḳluḳ Misafirlik.
ḳ. (it-) 450a/9
[1]

ḳorḳ - Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek.
ḳ.- dı 457b/10, 462b/4
ḳ.- ucı idi 463a/13
ḳ.- up 471b/14
[4]

ḳorḳu Bir tehlike veya tehlike ihtimâli karşısında duyulan ürkütücü duygu.
ḳ.+ larından 454b/12
ḳ.+ sından 451a/8, 452b/7
[3]

Ḳosṭanṭīniyye *İstanbul.* Marmara bölgesinde Türkiye'nin en büyük şehri ve aynı adı taşıyan küçük bir ilin merkezi.
Ḳ.+ ye 451a/4
[1]

ḳoy - Yerleştirmek, koymak.
ḳ.- up 465b/6
- Bırakmak
ḳ.- up 471b/9
[2]

ḳoyun Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan.
ḳ.+ uñ 468a/4
[1]

kök Kök.

k.+ i 474b/10
[1]

köşk < Far. *kūşk*. Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır.
k. 464b/4
[1]

köy < Far. *kūy*, yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen yerleşim birimi.
k. 452a/7
k.+ de 452a/8, 452a/9
[3]

Kūfe Bağdat'ın güneyinde, Fırat nehri kenarında bir şehir.
K. 467a/1
K.+ nüñ 467b/14
K.+ ye 450a/2, 467a/11
[4]

kūfî Düzenli, köşeli, dik ve yatay harfleriyle geometrik çizgilere dayanan Arap yazısı.
k.+ den (ḫaṭṭ-ı kūfî) 470b/15
[1]

ḳul Allah tarafından yaratılmış olan insan.
ḳ.+ a 462b/11
ḳ.+ ına 453a/15
ḳ.+ dan 454b/1
- Köle, hizmetçi.
ḳ.+ larına 460a/14
[4]

ḳulaḳ Kulak.
ḳ.+ ın (ḳulağın) 473b/13
[1]

ḳur - Parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, çatmak.
ḳ.- up 459a/10
ḳ.- dılar 455b/8
ḳ.- dı 457a/12
[3]

Ḳur'ān < Ar. Son peygamber Hz. Muhammed'e indirilen kutsal kitap.
Ḳ.+ a 461a/8
Ḳ. 470a/2, 470b/10
[3]

ḳurbān < Ar. Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan.
ḳ. 476a/12
[1]

Ḳūtü'l-Ervāḥ < Abdullah b. Ali el-Vezîr'in (Yemenli Zeydî âlim, tarihçi) eserinin ismi.
Ḳ.+ da 463a/2, 474a/8
[2]

ḳuvvet < Ar. Güç, kuvvet.
ḳ.+ (ḳuvvet-i ʿilm ü ḥikmet) 474b/14
[1]

ḳużāt < Ar. Kadılar.
ḳ. (ümerā vü ḳużāt) 465b/1
ḳ. (ḳużāt u ʿulemā vü ekābir) 477b/15
ḳ.+ ı 463b/12, 469a/5
[4]

kül Yanan şeylerden artakalan toz hâlindeki madde.
k.+ den (binā-yı ḫāne-i kül) 450a/6
k.+ e 450a/11
[2]

künye < Ar. Bir kimseye oğluna, kızına, babasına ve annesine nispetle verilen lakap.
k.+ ti 467b/11
[1]

küstāḫāne < Far. Küstah birine yakışır tarzda, küstahça.
k. 453a/8
[1]

-L-

laḳab < Ar. Bir kimse veya aileye herhangi bir münasebetle asıl adından başka sonradan takılan ad, takma ad.
l. 469a/4
l.+ ı 462b/14, 473a/6
l. (it-) 471b/7
l. (it- idi) 456a/14
l. (vir-) 469a/1
l. (vir- idi) 460a/8
[7]

lakin < Ar. Ama, fakat.
l. 454a/4, 456a/11
[2]

lāyıḳ < Ar. Uygun, münasip.
l. 451b/11, 473b/3
[2]

leşker < Far. Asker.
l.+ (leşker-i firāvān) 477a/12
l.+ (leşker-i muḫālif)478b/2
l. 450a/1, 450b/13, 457a/10, 457a/4, 457a/6, 461b/5, 464b/8, 466a/3, 467a/2, 467a/9, 468a/14, 468a/15, 477a/2
l. (ümerā vü leşker) 465a/15
l.+ den 455b/8, 478b/3
l.+ i 457a/12, 457a/4, 457a/7, 467a/4
l.+ ine 460a/14
l.+ üñ 477a/15
[24]

leyl < Ar. Gece.
l. (s̱ülūs̱-i leyl) 455b/10
[1]

leẕẕāt < Ar. Lezzetler.
l.+ (leẕẕāt-ı dünyeviyye) 465a/13
[1]

libās < Ar. Giyim, giysi.
l.+ lar (ḳara libāslar gey-) 459b/15

-M-

maʿārif < Ar. İlim ve tekniğin öğrenilmesiyle elde edilip insanlığın yararına kullanılan hüner, sanat ve bilgiler.
m. (maʿārif ü fażāyıl) 459b/1
[1]

mā-beyn < Ar. İki şeyin arası, ara.
m.+ i 460a/1
m.+ inde 454a/8
[2]

mābeyne-nümā < Ar.+ Far. Arasında bulunan, benzeyen.
m. 456a/1
[1]

mācerā < Ar. Yaşanan olaylar dizisi, baştan geçen, vuku bulan hal ve olay.
m. 457a/2
[1]

mādāmki < Ar. Başına getirildiği cümleyi "değil mi ki, –diği için, –diğine göre" gibi anlamlarla daha sonraki cümleye bağlar:
m. 453a/4
[1]

Maġrib Fas'ın eski başşehri.
M. 452b/15
M.+ den 453b/3, 472b/10
[3]

māh < Far. Bir takvim yılının on ikide biri, ay, şehr.
m.+(māh-ı Cemāẕü'levvelinüñ) 469a/12, 470b/3
m.+(māh-ı Muḥarremüñ) 458b/13, 464a/6, 476b/11, 476b/4, 478a/12
m.+(māh-ı Ramażānda) 450b/14, 477a/3
m.+(māh-ı Rebīʿ ü'lāḫirde) 463a/10, 471a/12
m.+(māh-ı Rebīʿ ü'lāḫirüñ) 466a/9, 467a/8, 467b/7, 478a/2, 478a/7, 478b/13, 478b/6
m.+(māh-ı Rebīʿ ü'levvelde) 452a/6
m.+(māh-ı Rebīʿ ü'levvelüñ) 458a/9, 461a/3, 468a/9, 470a/3, 470a/9
m.+(māh-ı Recebüñ) 459a/13, 460a/4, 465a/11, 465b/14, 466b/6
m.+(māh-ı Ṣaferde) 459b/11
m.+(māh- ı Ṣaferüñ) 452a/3, 471a/10, 471a/4
m.+(māh-ı Şaʿ bānda) 453a/1, 466b/1, 472a/3
m.+(māh-ı Şaʿ bānuñ) 465b/8, 475a/8
m.+(māh-ı Şevvālüñ) 463b/2, 463b/9
m.+(māh-ı Ẕi'lḥiccenüñ) 450a/12, 461a/10, 462a/2, 474b/1
m.+(māh-ı Ẕi'lḳaʿ denüñ) 468b/1, 477a/7, 477b/9, 468b/7
[48]

maḥallāt < Ar. Mahaller.
m.+ ını 467b/14
[1]

maḥall < Ar. Yer, mekan.
ḥ.+ de 450b/9
[1]

maḥalle < Ar. Şehir, kasaba, nahiye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle

birbirinden ayrılan ve idari yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her biri.
m.+ leri (şehr ü maḥalle) 461b/6
m.+ lerini 466a/4
[2]

maḫfī < Ar. Gizlenmiş, saklanmış.
m. 474b/13
[1]

maḥrem < Ar. Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen.
m.+ leridür 453a/8
m.+ üñ 454b/8
[2]

maḥrūm < Ar. İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan.
m. 458b/1
[1]

maʿīşet < Ar. Yaşayış, yaşama, ömür.
m. (çeh-i maʿīşet) 463a/1
[1]

māl < Ar. Mülk, mal, servet, varlık.
m. 451a/5, 469b/13
m. (māl ü menālini) 452b/6
m.+ dan 465b/5
m.+ ı (cemʿ-i māl) 469b/11
[5]

maʿlūm < Ar. Bilinen, öğrenilmiş olan.
m. 460b/4
[1]

mānend < Far. Benzer, eş.
m.+ i 460b/7, 461b/1
m. (miṣāl ü mānend) 454b/6
[3]

manṣıb < Ar. Devlet hizmetinde büyük memurluk.
m.+ ı (ehl-i manṣıb) 451b/11
[1]

Manṣūr Cāmiʿ < Mansur Camii.
M.+ ’inde 469a/9
[1]

mār < Far. Yılan.
m.+ (mār-ı efʿī) 461a/13
[1]

maṣāff < Ar. Askerlerin düzenli saflar hâlinde yaptıkları savaş, harp.
m. (it- idi) 475a/3
[1]

maṣāliḥ < Ar. İşler.
m.+ inde 456b/6
m.+ ini 465a/12
[2]

Māsendān < Bir yer ismi.
M. 451a/6
[1]

maṣlaḥat < Ar. İş, husus, durum.
m.+ ını 470b/5
[1]

maʿṣūm < Ar. Suçsuz, günahsız, temiz.
m.+ ı 456a/14
[1]

māżi < Ar. Geçmiş, geride kalmış, yaşanıp bitmiş.
m.+ nüñ (mülūk-ı māżi) 459a/3
[1]

maẓlūm < Ar. Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş.
m. 478a/12
[1]

me-bādā < Far. Olmaya ki, olmasın, sakın, zinhar.
m. 453a/8, 454b/1
[2]

meclis < Ar. Toplantı, toplanma yeri.
m.+ den 453a/10
m.+ i 459b/2
m.+ idür 454b/1
m.+ inde 454b/3, 454b/8
[5]

mecmūʿa < Ar. Düzenli bir şekilde toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şeylerin tamamı.
m.+(mecmūʿa-i ḫilāfet) 456b/4
[1]

medfūn < Ar. Toprağa gömülmüş, defnedilmiş.
m.+ dur 450b/9
[1]

Medīne < Ar. Hz. Peygamber'in mescidiyle kabrinin bulunduğu hicret yurdu, İslâm'da iki Harem bölgesinden biri, Resûl-i Ekrem ve Hulefâ-yi Râşidîn döneminin başşehri.
M.+ de 466b/12
M.+ den 453b/5
[2]

Medīne-i Şerīfe < Ar. Şerefli, kutsal Medine.
M.+ ye 450b/12, 453b/4
[2]

mefhūm < Ar. Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mânâ, anlam, kavram.
m.+ ıyla 460b/11
[1]

meger < Far. Ancak, yalnız, meğer.
m. 454b/10, 455a/8, 462a/14, 469a/9, 478a/9
[5]

Mekke < Kâbe'nin bulunduğu ve hac ile umre ibadetinin ifa edildiği kutsal şehir.
M. 450a/13
M.+ de 453a/2
M.+ ye 453b/5, 454b/13, 456a/14
M.+ ye (ehl-i Mekke) 453a/2
M.+ yi 450b/8
[7]

Mekke-i Şerīfe < Ar. Şerefli, kutsal Mekke.
M.+ de 451b/12, 451b/8, 461a/2
M.+ yi 450b/6
[4]

Mekke-i Şerīfe-i Şerrefhu'llāh < Ar. Kutsal Mekke için kullanılır.
M. 450b/5
[1]

mektūb < Ar. Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta

aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt.
m. 457b/12, 457b/15, 457b/5, 464b/7, 470a/13, 471b/14, 452b/4, 452b/5
m.+ da 463b/15
m.+ ını 457b/6
[10]

melāʿīn < Ar. Lânetlenmiş kimseler.
m. (Efrenc-i melāʿīn) 473b/5, 473b/8
[2]

melālet < Ar. Bıkma, usanma.
m. 453a/14, 453a/15
m.+ ini 454a/11
[3]

Melik < Ar. Hükümdar, padişah.
m.+ i 473b/6
m.+ inden 473b/8
[2]

memleket < Ar. Ülke, bir devletin, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan yer.
m. 456a/11, 465a/14, 468b/8, 470b/5, 471b/6, 473a/3, 473a/5, 474b/2, 474b/6, 476b/4
m. (tedbīr-i memleket) 471b/10
m. idi (müdebbir-i memleket) 470a/10
m. (memleket ü sipāh ü raʿiyyet) 464a/7
m.+ i (tedbīr-i memleket) 470a/12, 471b/11
m.+ i (ol-) 474a/7
m.+ inde 473b/6
m.+ ini 459a/6
m.+ inüñ 473a/7
[19]

menʿ < Ar. Yasaklama, engelleme.
m. (it-) 462a/11, 466b/9
[2]

menāl < Ar. Bir kimsenin ele geçirdiği, sâhip bulunduğu şey, mal mülk.
m.+ ini (māl ü menāl) 452b/6
[1]

menāre < Ar. Müezzinlerin ezan okuması ve okunan ezanın çevreden rahatça duyulabilmesi için câmilerle birlikte yapılan bir, iki veya üç şerefeli, zarif yapılı, yüksek kulelerden her biri.
m. 461b/2
m.+ nüñ 461b/3
m.+ ye 461b/3
[3]

menzile < Ar. Rütbe, makam, pâye.
m.+ sinde 455a/15
[1]

Merāġa Günümüzde İran sınırları içinde bulunan önemli Ortaçağ şehirlerinden biri.
M.+ da 476a/15
[1]

merd < Far. Yiğit, cesur, bahadır, kahraman.
m.+(merd-i cüvānmerd idi) 456a/11

m.+(merd-i faḳīh-i muḥaddiṣ idi) 477a/8
m.+(merd-i ḥalīm ü selīm idi) 463a/11
m.+(merd-i ḥūb-ṣūret) 460a/7
m.+(merd-i kāmil ü fāżıl idi) 470b/4
m.+(merd-i ʿāḳīl idi) 453a/7
m.+(merd-i ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid ü perhīzkār idi) 465a/1
m.+(merd-i ṣāliḥ ü pārsā vü dīndār idi) 476a/9
[8]

merg < Far. Ölüm, vefat, mevt.
m.+(merg-i müfācā) 465b/2, 476b/5
[2]

mersūmāt < Ar. Yazılmışlar, çizilmişler, resmedilmişler.
m. 468a/4
[1]

mertebe < Ar. Kademe, derece, basamak.
m.+(mertebe-i ḫilāfeti) 453b/15
m.+ de 453a/6, 455a/7
[3]

Merv Türkmenistan'da tarihî bir şehir.
M.+ de idi 458a/6
[1]

Merve Hac ve umre sırasında aralarında sa'y yapılan iki tepe.
M. 451b/9
[1]

mescid < Ar. Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibadetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minaresiz, minbersiz küçük câmi.
m.+(mescid-i Resūli) 466b/12
m. 451b/10, 478a/14
m.+ inde 451a/13
[4]

Mescid-i Ḥarām < Ar. Kâbe'yi kuşatan mescid.
M.+ ı 451b/8
[1]

meşelā <Ar. Misal olarak, örnek olarak.
m. 460a/9, 460b/5
[2]

mesned <Ar. Dayanılan, güç ve destek alınan şey, dayanak.
m.+ i 475a/13
[1]

mestlik < Far.+ T. İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş, sarhoşluk.
m. 453a/9, 454b/1
[2]

meşāyiḫ < Ar. Şeyhler.
m. (ʿulemā vü meşāyiḫ) 470b/13
m. (ʿulemā vü meşāyiḫ ü sādātı) 468a/5
[2]

meşġūl < Ar. Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.
m. idi 461a/8, 465a/13
m. (ol-) 464b/1, 464a/7
m. (ol- idi) 450a/5, 454a/10
[6]

meşhūr < Ar. Ünlü, şöhretli.
m.+ dur 450b/8
[1]

mevt < Ar. Ölüm.
m.+ i 455b/15
[1]

meẓālim < Ar. Zulümler, işkenceler, eziyetler.
m. 451b/3, 468b/12
m.+ den (dīvān-ı meẓālim) 472b/3
[3]

meẕheb < Ar. Bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri.
m.+(ehl-i meẕheb-i Bāṭıniyye) 477b/1
m.+ inde idi 467b/14
[2]

meẕkūr < Ar. Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.
m. 469b/7
[1]

mıḫ < Far. *mīḫ.* Çivi, büyükçe çivi.
m. 461b/5
[1]

Mışır Büyük bir kesimi Afrika'da, küçük bir kesimi (Sînâ yarımadası) Asya'da yer alan ülke.
M.+ da 472b/13
[1]

Mışr *krş.* **Mışır.**
M.+ a 459a/1, 470a/12
M.+ dan 471b/14
[3]

mi/mı Soru eki.
m. 453a/14, 462b/3
[2]

miḳdār < Ar. Miktar, derece.
m. 455a/14
m.+ ı 457a/13, 468a/1
[3]

mīl < Far. Çeşitli işlerde kullanılmak üzere farklı kesit ve ölçülerde yapılmış metal çubukların ortak adı.
m. 451b/9, 469a/6

- Cezalandırmak maksadıyla bir kimsenin gözlerini kızgın bir mille kör etmek.
  m. çekdiler (gözüne mīl çek-) 471a/4
  m. çekmemişler idi (gözine mīl çek-) 469a/8
  [4]

min-baʿd < Ar. Bundan sonra, bundan böyle.
m. 464b/13
[1]

minber < Ar. Câmi içinde genellikle mihrabın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatibin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.
m.+ e 476a/12, 476a/13, 476a/14
[3]

mīr < Far. Baş, başkan, reis, âmir, emîr.
m.+(mīr-i āḫūrı) 455a/15
m.+(mīr-i dīvānı ol-) 470a/14
[2]

mīrāṣ < Ar. Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para.
m.+ ını 466b/14
[1]

miṣāl < Ar. Örnek, numune, benzer.
m. (miṣāl ü mānendi) 454b/6
[1]

miṣḳāl < Ar. Son zamanlarda sâdece altın, gümüş, inci gibi kıymetli maden ve mücevherleri tartmakta kullanılan ve kullanıldığı yere, zamana göre değişiklik gösteren, ağırlık ölçüsü birimi.
m. 451a/3, 458b/7
[2]

miskīn < Ar. Aciz, zavallı, aşırı derecede tembel, uyuşuk.
m. 455b/11
[1]

muʿaẓẓam < Ar. Büyüklüğü şüphe götürmeyen, yüce, ulu.
m. 460b/14
[1]

muʿcizāt < Ar. Mucizeler.
m.+ ından 470a/2
[1]

muḥaddiṣ < Ar. Hz. Muhammed'in hadislerini nakil ve rivayet eden, açıklayan, bir kitap hâlinde toplayan, hadislerle ve hadis ilmiyle uğraşan kimse, hadis âlimi.
m. idi (merd-i faḳīh-i muḥaddiṣ) 477a/8
[1]

muḫālif < Ar. Karşı çıkan.
m. 477a/15
m. (leşker-i muḫālif) 478b/2
[2]

Muḥammed Resūlullāh < Ar. "Allah'ın elçisi" Hz. Muhammed.
M. idi 469a/15
[1]

Muḥarrem <Ar. Hicrî senenin veya kamerî yılın birinci ayı.
m. 451a/9
m.+ üñ (māh-ı muḥarrem) 458b/13, 464a/6, 476b/11, 476b/4, 478a/12
[6]

muḫayyer < Ar. İstediğini seçmekte, dilediği gibi davranmakta, herhangi bir şeyi kabul edip etmemekte serbest olan.
m. 451b/15

[1]

muḥkem < Ar. Sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli.
m. 464a/15
[1]

muḫtaṣar < Ar. Büyük kitapların ayrıntı ve tekrarları çıkarılarak meydana getirilen kısaltılmış şekli.
m.+ a 478a/11
[1]

muḳarrer < Ar. Karar verilmiş, kararlaştırılmış, kesin.
m. 455b/15
m. (ol-) 472b/9, 475a/5
[3]

muḳāvemet < Ar. Karşı koyma, boyun eğmeme, dayanma.
m.+ e 475a/2
[1]

murād < Ar. İstek, dilek, amaç.
m. (ʿadūyı murād) 458b/12
m.+ ı 455b/1
[2]

muṣāḥabet < Ar. Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet.
m. (it-) 454b/11
[1]

muṣāḥib < Ar. Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.
m.+ iyle 461b/10
[1]

muṣāḥip *krş.* **muṣāḥib**
m.+ leri 454a/4
[1]

Muṣıl Irak'ta tarihî bir şehir.
M.+ a 452a/6, 471b/14, 471b/3, 477b/15
[4]

muştula - Müjdelemek.
m.- dılar 452a/12
[1]

muṭīʿ < Ar. Uyan, itaat eden, boyun eğen, tâbi olan.
m. 469b/5
m. (ol-) 466b/1, 457a/10
[3]

muvāfiḳ < Ar. Uygun, münasip.
m.+ dur 475a/8
[1]

muʿẓamāt < Ar. Büyük görülen, büyütülen, önemli sayılan şeyler.
m.+(umūr-ı muʿẓamāt-ı sulṭāniyyeyi) 468b/9
[1]

mü'ellif < Ar. Yazar.
m.+(mü'ellif-i tevārīḫ-i Mecmaʿu'l Ensāb) 475b/8
[1]

mü'eṩṩir < Ar. Tesir eden, tesirli, içe işleyen, dokunaklı.
m. (mü'eṩṩir ü kār-ı gīr) 478b/4
[1]

mübālaġa < Ar. Bir şeyi gerçekte olduğundan daha fazla, daha büyük gösterme, abartma.
m. 466a/5
[1]

mübārek < Ar. Hayırlı, uğurlu, kutlu.
m. 450a/12, 450b/14, 452a/3, 452b/14, 453a/1, 458a/9, 458b/13, 459a/13, 460a/4, 461a/10, 461a/3, 461b/11, 462a/2, 463a/9, 463b/2, 463b/9, 464a/5, 465b/13, 465b/8, 473a/15
m. (nāzük ü mübārek) 453a/9
[21]

mübārek-bād < Ar.+ Far. Mübarek olsun.
m. 469a/7
[1]

mücāvir < Ar. Komşu.
m. (ol-) 453a/2
[1]

mücidd < Ar. Ciddiyet ve gayretle çalışan, işini ciddî yapan.
m. (ol-) 457a/2
[1]

müdārā < Far. Kin ve düşmanlığı örtüp zâhiren dost gibi davranma, iyi geçinme.
m. (müdārā vü zindigānī it-) 469a/1
[1]

müddet < Ar. Zaman, vakit.
m.+(müddet-i devletleri) 456b/11
m.+(müddet-i ḫilāfetleri) 473b/2
m.+(müddet-i ḫurūcı) 467a/14
m. 454a/12, 454b/14, 454b/9, 456a/12, 463a/1, 464a/11, 472b/8
m.+ den 468b/10, 475b/15, 478b/5
[13]

müdebbir < Ar. İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan.
m.+(müdebbir-i memleket idi) 470a/10
m.+(müdebbir-i mülūk idi) 471a/11
m. (ol-) 470a/11
[3]

müfācā < Ar. Ansızın gelme.
m. (merg-i müfācā) 465b/3, 476b/5
[2]

müfsid < Ar. Ara bozan, bozgunculuk yapan.
m.+ ler 457b/14
[1]

mühmel < Ar. Kendi hâline bırakılmış, boş verilmiş, önemsenmemiş.
m. 465a/13, 476b/4
[2]

mühr < Ar. Mühür, damga.
m.+ i 451a/13, 451b/3, 456a/1, 460b/11, 461a/12, 461b/13, 463b/4, 465a/8, 465b/10, 466a/14, 466a/15, 466b/3, 468b/4, 469a/15, 469b/3,

469b/4, 470a/5, 471a/7, 473a/13, 475a/10, 476a/6, 476b/7, 477a/3, 477b/3, 478a/4, 478b/9
[26]

mülāzemet < Ar. Bir kimseye, bir şey veya yere hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma.
m.+ e 453b/2
[1]

mülk < Ar. Dükkân, ev, arsa vb. taşınmaz mal.
m.+(mülk-i taṣarrufı) 462a/13
[1]

mülkī < Ar. Bir ülkeye âit, bir ülkeyle ilgili.
m. 462b/11
[1]

mülūk < Ar. Hükümdarlar, pâdişahlar, melikler.
m.+(mülūk-ı māżiyenüñ) 459a/3
m. idi (müdebbir-i mülūk) 471a/11
m. (mülūk ü selāṭīn ü ümerā) 453b/1
m. (mülūk ü sipāh) 462a/4
m. (ümerā vü mülūk ü sipāh) 469a/1
m. (mülūk ü ümerā) 459b/12
[6]

mümkin < Ar. Mümkün, olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan.
m. idi 461b/3
[1]

mümtedd < Ar. Uzamak, sürmek.
m. (ol-) 466a/9
[1]

münhezim < Ar. Bozguna, hezimete uğramış, yenilmiş.
m. (ol-) 469b/1, 475a/4
[2]

müṣādere < Ar. Bir suçluya âit mal ve mülkün bir kısmına veya tamamına devletin el koyması.
m. (it-) 455a/4
[1]

müstevlī < Ar. Bir yeri zapt ve istîlâ eden, hükmü, idâresi altına alan.
m. (ol-) 472b/2
[1]

müṭāleʿa < Ar. İnceleme, üzerinde düşünme.
m. (ider idi) 461a/8
[1]

müvekkel <Ar. Vekil tayin edilen, kendisine vekâlet verilen.
m.+ ler 464b/2
[1]

müyesser < Ar. Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan.

- Nasip etmek.
  m. (it-) 453b/15
- Nasip olmak.
  m. (ol- idi) 455a/8
  [2]

-N-

nafaḳa < Ar. Geçinmek için gerekli olan yiyecek, içecek ve bunun için sarf edilen para.
n. 464b/10
[1]

nāgāh < Far. Zamansız, birdenbire.
n. 462b/3, 477b/1
[2]

nām < Far. İsim, ad.
n. 450a/14, 451a/6, 451a/7, 454b/3, 461b/4, 465a/11, 465b/13, 466b/5, 466b/6, 467b/13, 467b/5, 470a/8, 470b/3, 471a/9, 472b/1, 473a/15, 474a/3, 474a/4, 474a/5, 475b/12, 476a/8, 476b/11, 476b/2, 477b/7, 478a/7, 478a/9, 478b/12, 478b/13
[28]

namāz < Far. *Nemāz.* İslâm dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.
n.+ a 464b/1
n.+ ı 477b/9

- Namaz ibadetini yerine getirmek.
  n. (ḳıl-) 455a/1, 469a/9
  n.+ ın (ḳıl-) 459a/12, 465a/7, 477a/14
  n.+ ın (ḳıl- idi) 478a/15
  [8]

nās < Ar. İnsanlar, halk.
n. (ekṣer-i nās) 466b/11
[1]

naṣb < Ar. Bir kimseyi bir hizmete geçirme, yerleştirme, tayin etme.
n. (it-) 463b/8, 472a/14, 463b/6
n. (it- idi) 457b/1
[4]

nāy-zen < Far. Ney çalan kimse.
n.+ ler 461b/10
[1]

naẓar < Ar. Bakış, bakma, bakmak.
n. (it-) 462b/4, 462b/5
n. (it- idi) 462b/6
[3]

nāzenīn < Far. İşveli, cilveli, nazlı.
n. 450a/7
[1]

nāzük < Far. İnce yapılı, narin, zarif.
n. (nāzük ü mübārek) 453a/9
[1]

ne Ne. Soru zamiri ve soru sıfatı.
n. 451b/15, 460b/9
n.+ si 460a/9, 463b/7, 465b/5
[5]

nebeviyye < Ar. Nebevî (peygamberle ilgili) kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli.
n. (eḥādīṣ-i nebeviyye) 476a/11

[1]

nefs < Ar. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.
n.+ iñi 453b/10
[1]

nefsānnī < Ar. Canlı olmanın gerektirdiği arzularla ilgili, bedene âit olan maddî isteklere, nefse âit.
n. (hevā-yı nefsānnī ü leẕẕāt-ı dünyeviyye) 465a/13
[1]

Nehrevān Dicle'nin doğu kıyıları ve Diyala Nehri'nin aşağı kesimi boyunca orta Irak'ta bir yer.
N.+ da 457a/11
[1]

nekbet < Ar. Talihsizlik, bahtsızlık, düşkünlük.
n.+ ler (belā vü nekbet) 470a/1
[1]

neseb <Ar. Soy, soy sop, atalar.
n.+(neseb-i el-Selcūḳ) 474b/13
[1]

nesl <Ar. Soy, nesil.
n.+ inden 474a/9
[1]

nesne Şey, nesne, husus.
n. 451a/2, 452b/12, 460b/4, 468a/2
n.+ yi 460b/10
[5]

neşter < Far. *nişter.* Cerrahların kesmek ve yarmak için kullandıkları keskin ve sivri uçlu ufak bıçak.
n. 463a/4
[1]

nevʿ < Ar. Cins, sınıf, tür.
n.+ de 470b/10
[1]

nevmīd < Far. Ümitsiz.
n. (ol-) 458b/1
[1]

nezʿ < Can çekişme durumu.
n.+ a (ḥālet-i nezʿ) 462b/7
[1]

nıṣfü'l-leyl < Ar. Gece yarısı.
n.+ de 477a/13, 478b/4
[2]

nıṣıf < Ar. *nıṣf.* Yarı, yarım.
n.+ ı 466a/1
[1]

nice Nasıl, birçok, pek çok, nice.
n. 455b/2
[1]

niçe *krş.* **nice**
n. 454a/12, 455a/14, 461b/10
[3]

nifāḳ < Ar. İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık.
n. (it- idi) 457b/6
[1]

nīkū-rūy < Far. Güzel yüzlü.
n. 467b/12
[1]

nīkū-sīret < Far.+ Ar. Güzel ahlaklı, görüşlü.
n. 464a/6, 466b/8
n. (ḫūb ṣūret ü nīkū-sīret) 458a/7
n. idi 460a/7
n. idi (ḫūb-ṣūret ü nīkū-sīret) 476b/13
n. idi (ʿādil ü nīkū-sīret) 477a/9
[6]

nīkū-tedbīr < Far.+ Ar. Güzel tedbir.
n. 467b/12
[1]

niʿmet < Ar. İhsan, bağış.
n.+ i 456b/5
[1]

nitekim Nasıl ki, gerçekten, hakikaten.
n. 465a/2
[1]

niyāz < Far. Dua, yalvarma.
n. (teżarruʿ vü niyāz) 477a/14
[1]

niyyet < Ar. Niyet, maksat.
n.+ ine 459a/9, 460a/12

- **Niyet it-:** Zihinde tasarlamak, aklına koymak.
  n. (it-) 458b/1
  [3]

nuḳūd < Ar. Paralar, nakitler.
n.+ dan 460b/8
[1]

Nūşīnrevān Sasani Hükümdarı.
N.+ (dehr-i Nūşīnrevān-ı ʿadl u dād) 455a/10
[1]

nüdemā < Ar. Yakın dostlar, nedimler.
n. 454a/4
[1]

-O-

o Üçüncü tekil şahıs zamiri.
o. 459a/4
o.+ ña 451b/3, 460b/4, 461b/15, 465a/14, 470a/1, 474a/4
o.+ nda 452b/4, 475b/15
o.+ ndan 459a/10
o.+ nı 458b/6, 463b/1
o.+ nuñ 460b/11, 462a/9
[14]

oġlan Oğul, erkek çocuk.
o. 454b/11
o.+ ı 454b/12
[2]

oġul Erkek çocuk, oğul.
o.+ ı (oġlı) 451a/10, 451a/3, 451b/1, 451b/6, 453b/6, 453b/7, 456a/12, 456a/2, 457b/2, 458a/1, 460a/9, 460b/1, 461b/13, 462a/10, 462b/12, 463a/5, 466a/10, 466a/15, 466b/4, 469a/15, 469a/2, 469b/4, 470a/6, 472a/10, 472a/12, 472a/13, 472a/2, 472a/4, 472a/6, 472a/8, 472b/12, 472b/14, 472b/15, 472b/6, 473a/11, 473a/5, 473a/7, 473b/15, 473b/8, 475b/11, 476a/2, 476b/7, 477b/4, 478a/4, 478b/9

o.+ ı idi (oğlı) 465a/9, 471a/7
o.+ ını (oğlını) 467a/10, 467a/13, 473b/9
o.+ ınuñ (oğlınuñ) 461b/15
o.+ ları 473b/10
o.+ larından 474a/6
o.+ una (oğluna) 456a/15
o.+ unı (oğlunı) 469a/3
[55]

oḳu - Okumak, öğrenmek, söylemek, demek.
o.- dı 450b/10, 450b/11, 453a/13, 458b/10, 471b/15, 476a/14
o.- dılar 450a/8, 460b/14, 464b/14, 476a/12
o.- duḳ 460b/15
o.- madı 476a/15
o.- rlar 462a/2
o.- ya 470b/10
o.- yalar 477b/12
o.- yup 460b/10
[16]

ol Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işaret sıfatı ‘‘o’’nun eski şekli.
- İşaret sıfatı (O)
o. 450a/10, 450b/6, 450b/7, 450b/8, 450b/9, 451a/7, 451a/9, 452a/11, 452a/13, 452a/14, 452a/3, 452a/7, 452a/8, 452a/9, 453a/10, 454b/12, 454b/15, 455b/9, 456b/3, 458a/6, 459b/5, 460a/13, 460b/10, 460b/5, 460b/8, 460b/9, 461b/1, 461b/3, 462b/5, 466a/7, 473b/9, 477a/15
- İşaret zamiri.
o.+ dur 470b/15
[33]

ol - Olmak, bulunmak, meydana gelmek, gerçekleşmek, uygun düşmek, tamamlanmak.
o.- a 457b/12, 464b/13
o.- an 452b/4, 458b/5, 466b/12, 478b/4, 458b/3
o.- anlar 452a/3
o.- dı 457a/7, 461a/14, 468a/3, 472b/10, 471b/10
o.- dılar 456b/10, 475a/14
o.- madılar 475a/14
o.- maḳ 461b/9
o.- masun 454b/9
o.- mayınca 466a/1
o.- mış-ıdı 458b/15, 467a/15, 473a/9, 473b/8, 476a/5, 476b/15, 474b/7
o.- mışdur 456b/12, 473b/3
o.- sun 454b/8, 455a/2
o.- up 472a/15
o.- ur idi 453a/6, 459b/3
o.- urlar idi 451a/13
o.- ursam 457b/13
- Çekimli fiillerle birlikte kullanılan yardımcı fiil.
o.- a (irişmiş ol-) 453a/15
o.- a (geçmiş ol-) 456a/9
- İsim ve sıfatlarla birlikte kullanılan yardımcı fiil.

o.- a (baʿīd ol-) 454a/12
o.- a (ḫalīfe ol-) 457b/10, 457b/4, 464a/10
o.- a (Hāşimī ol-) 456a/9
o.- a (memleketi ol-) 474a/7
o.- a (ʿāṣī ol-) 455b/6
o.- a (peydā ol-) 474a/3
o.- a (ṣādır ol-) 454b/2
o.- a (ṣaḥīḥ ol-) 475a/7
o.- a (vażʿ-ı ṣādır ol-) 453a/9
o.- a (rāżī ol-) 469a/6
o.- an (ehl-i imān ol-) 462a/12
o.- an (sarāy-ı ḫulefā ol-) 477b/14
o.- dı (fevt ol-) 450a/14, 451a/9, 452a/11, 459a/11, 459b/10, 461a/12, 461a/15, 461b/11, 463a/2, 463a/5, 463a/7, 466a/11, 466b/2, 468b/3, 470a/3, 471a/12, 472a/1, 472a/12, 472a/4, 472a/6, 472a/9, 472b/7, 473a/10, 473b/15, 475a/9, 476a/1, 476b/6, 477a/3, 478b/7
o.- dı (ḥādiṯ ol-) 461b/8
o.- dı (ḥākim ol-) 475b/5
o.- dı (ḫalīfe ol-) 451b/6, 452a/11, 452a/15, 452b/15, 461a/10, 463a/15, 463a/3, 463b/4, 466a/14, 467b/9, 468b/7, 469a/15, 469b/11, 471a/13, 471a/5, 471a/8, 472b/6, 473b/1, 473b/14, 475a/10, 476b/7, 477b/3
o.- dı (ḫaste ol-) 452a/8, 459a/11, 466a/8, 468b/1, 472a/15
o.- dı (helāk ol-) 466a/7
o.- dı (ḳayd-ı ḥayātda ol-) 471a/6
o.- dı (meşġūl ol-) 464b/1
o.- dı (mīr-i dīvānı ol-) 470a/15
o.- dı (muḳarrer ol-) 472b/9, 475a/5
o.- dı (mücidd ol-) 457a/2
o.- dı (müdebbir ol-) 470a/11
o.- dı (mümtedd ol-) 466a/9
o.- dı (münhezim ol-) 469b/1
o.- dı (müstevlī ol-) 472b/2
o.- dı (ʿāṣī ol-) 466a/3, 471a/1, 472b/4
o.- dı (peydā ol-) 451a/8, 461b/4
o.- dı (rencīde ol-) 454a/3
o.- dı (ṣabaḥ ol-) 455a/2
o.- dı (ṣādır ol-) 470b/12, 470b/14
o.- dı (süvār ol-) 451a/6
o.- dı (şāyiʿ ol-) 464a/10
o.- dı (şehīd ol-) 469b/10, 477b/11
o.- dı (tamām ol-) 450b/7, 478a/13
o.- dı (tezelzülde ol-) 475a/12
o.- dı (vāḳiʿ ol-) 453a/14, 456b/11, 463b/3
o.- dı (vālī ol-) 472a/1, 472a/10, 472a/11, 472a/12, 472a/2, 472a/4, 472a/6, 472a/8, 472b/11, 472b/12, 472b/13, 472b/15

o.- dı (ẓāhir ol-) 464a/12
o.- dı (zāyil ol-) 462b/12
o.- dılar (cemʿ ol-) 477b/8
o.- dılar (fermān-berdār ol-) 459a/1
o.- dılar (fevt ol-) 476b/15, 478a/3
o.- dılar (ḫalīfe ol-) 461b/14
o.- dılar (muṭīʿ ol-) 466b/1
o.- dılar (mücāvir ol-) 453a/2
o.- dılar (rāżī ol-) 452b/12
o.- dılar (Sulṭān ol-) 475b/7
o.- duġı (ḫalīfe ol-) 452a/13, 467b/8
o.- duġundan (baḫīl ol-) 465b/4
o.- duġunı (rencide-i ḫāṭır ol-) 454a/5
o.- duḳdan (fāriġ ol-) 451b/15
o.- ıcaḳ (aḳşam ol-) 450a/9, 469a/6
o.- ıcaḳ (fevt ol-) 451b/6, 473a/5
o.- ıcaḳ (ḫaber-dār ol-) 468a/12
o.- ıcaḳ (ḫalīfe ol-) 453b/1, 461a/5
o.- ıcaḳ (nevmīd ol-) 458b/1
o.- ıcaḳ (ṣabāḥ ol-) 465b/1
o.- ınur (rivāyet ol-) 453b/12, 473b/5
o.- madı (rāżī ola ol-) 469a/6
o.- madılar (rāżī ol-) 468a/10
o.- maḳ (dūr ol-) 455b/2
o.- mamış-ıdı (ḫalīfe ol-) 452a/13, 452a/14
o.- mamış-ıdı (müyesser ol-) 455a/8
o.- maya (ḫaber-dār ol-) 454b/14
o.- maya (pūşīde ol-) 474b/13
o.- maz (zāyil ol-) 462b/11
o.- maz idi (faḳīr ol-) 461a/7
o.- mış-ıdı (behālu ol-) 470a/15
o.- mış-ıdı (cemʿ ol-) 468a/2, 468b/15
o.- mış-ıdı (diri ol-) 458a/11
o.- mış-ıdı (fetḥ ol-) 456b/14
o.- mış-ıdı (fevt ol-) 460a/6
o.- mış-ıdı (ḫalīfe ol-) 459a/15, 460a/11, 463a/14, 472b/5, 478a/3
o.- mış-ıdı (meşġūl ol-) 450a/5, 454a/10
o.- mış-ıdı (pādişāh ol-) 475b/12
o.- mış-ıdı (peydā ol-) 467b/13
o.- mış-ıdı (rāżī ol-) 465a/15
o.- mış-ıdı (şāyīʿ ol-) 456b/8
o.- mış-ıdı (żaʿīf ol-) 478b/15
o.- muş-ıdı (cemʿ ol-) 468b/13
o.- undugı (farḳ ol-) 478b/2
o.- unmaz (ḫūd-ı vāṣf ol-) 461b/4
o.- up (cemʿ ol-) 462a/12, 465b/1
o.- up (dil-i bīnā ol-) 471a/5
o.- up (diri ol-) 473b/14
o.- up (fevt ol-) 476a/5
o.- up (ḫafā ol-) 464a/15
o.- up (ḫāmile ol-) 454b/11
o.- up (icāzet ol-) 455b/12

o.- up (meşġūl ol-) 464a/7
o.- up (muṭīʿ ol-) 457a/10
o.- up (münhezim ol-) 475a/4
o.- up (ʿādil ü saḫī ol-) 465b/4
o.- up (ʿārıż ol-) 470a/3
o.- up (peydā ol-) 470b/7
o.- up (ṣabāḥ ol-) 478b/1
o.- up (süvār ol-) 450b/8
o.- up (tamām ol-) 455a/4
[226]

on Dokuzdan sonraki sayı, on.
o. 470a/5, 471a/13, 471a/5, 472a/13
o.+ unda 452a/4, 471a/4, 476b/11
[7]

on altı On beşten sonraki sayı, on altı.
o. 456b/12
o.+ sında 459a/13, 465a/11, 470a/4
[4]

on altıncı On altı sayısının sıra sayı sıfatı.
o. 460a/4
[1]

on biñ On bin.
o. 458b/7
[1]

on bir Ondan sonra gelen sayı, on bir.
o. 451b/1, 456a/2, 456b/12, 465a/6, 472a/2, 472b/15, 476a/1, 478a/3, 478b/8
[9]

on biş On dörtten sonra gelen sayı, on beş.
o. 465a/8, 469b/4, 474a/9, 474b/3
o.+ inde 458a/9, 476b/4
[6]

on biş biñ On beş bin.
o. 468b/14
[1]

onda Orada.
o. 464b/5
[1]

ondan Oradan.
o. 464b/5
[1]

on dört On üçten sonra gelen sayı, on dört.
o. 463b/4
o.+ ünde (on dördünde) 470a/9
[2]

on iki On birden sonra gelen sayı, on iki.
o. 451a/10, 472a/14, 472b/12, 473b/14
o.+sinde 461a/4, 461b/12
[6]

on ikinci On iki sayısının sıra sayı sıfatı.
o. 474b/1, 475a/8
[2]

onlar Onlar, “ol” zamirinin çoğul hali.
o. 456b/5
o.+ ıñla 463b/13
o.+ uñ 456b/7, 466b/11
[4]

on sekiz On yediden sonra gelen sayı, on sekiz.
o. 452b/11, 473b/11
o.+ inde 477a/7
[3]

on ṭoḳuz On sekizden sonra gelen sayı, on dokuz.
o. 472a/10, 476b/6
o.+ unda 478b/14
[3]

on üç On ikiden sonra gelen sayı, on üç.
o. 468b/8, 472b/13, 473b/1
[3]

on üçünci On üç sayısının sıra sayı sıfatı.
o. 468b/1
[1]

on yedi On altıdan sonra gelen sayı, on yedi.
o. 460b/1, 471a/5, 477b/3
o.+ sinde 477b/9
[4]

on yedi biñ On yedi bin.
o. 460b/14
[1]

on yedinci On yedi sayısının sıra sayı sıfatı.
o. 468b/7
[1]

orta Bir yerin içi, merkezi, orta.
o.+ sında 451b/9, 452a/5, 458b/3, 460a/15
o.+ ya 452b/10
[5]

otur - Oturmak, bulunmak, olmak, ikamet etmek.
o.- dı 457a/12, 461a/15, 471b/3, 477b/14
o.- dılar 459a/11
o.- mış idi 462a/14
o.- up 455b/11
[7]

otuz Yirmi dokuzdan sonra gelen sayı, otuz.
o. 472a/8
[1]

otuz altı Otuz beşten sonra gelen sayı, otuz altı.
o. 452a/9, 461a/8
[2]

otuz bir Otuzdan sonra gelen sayı, otuz bir.
o. 468b/2
[1]

otuz biş Otuz dörtten sonra gelen sayı, otuz beş.
o. 465b/15
[1]

otuz dört Otuz üçten sonra gelen sayı, otuz dört.
o. 472b/4
[1]

otuz iki Otuz birden sonra gelen sayı, otuz iki.
o. 470a/4
[1]

otuz sekiz Otuz yediden sonra gelen sayı, otuz sekiz.
o. 465a/1, 469b/2, 476b/6
[3]

otuz yedi Otuz altıdan sonra gelen sayı, otuz yedi.
o. 474b/6
[1]

-Ö-

ögle Öğle, gün ortası.

- **ögle namāzı**: Beş vakit namazdan öğle vakti ile ikindi vakti arasında kılınanı.
  ö. (ögle namāzı) 477b/9
  [1]

öl - Ölmek.
ö.- di 450a/12, 452a/14, 452a/9, 463a/4, 464a/15, 465b/3, 465b/8, 467a/12, 469a/12, 470a/2, 471a/6
ö.- diği 462b/3
ö.- dügünde 452b/2
ö.- icek 473a/6
ö.- medi 462b/3
ö.- miş idi 458a/12
ö.- ünceye 475b/15
[17]

öldür - Öldürmek.
ö.- di 463b/9, 467a/6, 469b/14, 469b/15, 471b/4, 473b/10
ö.- diler 458b/15, 464b/15
ö.- mege 462a/6
ö.- miş idi 467b/15
ö.- ürem 453b/10, 454a/1
[12]

ölü Ölü, ölmüş olan.
ö.+ süni 467a/12
[1]

ʿömr < Ar. Ömür, hayat.

- **ʿömür sür-**: Yaşamak, hayat devam edip gitmek.
  ʿö. (sür- idi) 466b/2, 469a/14
  ʿö.+ i 458b/15, 461b/8, 462b/7, 463b/3, 465b/9, 466a/12, 468b/2, 473a/8, 476b/15
  [11]

ömür *krş.* **ʿömr**
ö.+ ini (ömrini) 456b/4
[1]

ʿömür *krş.* **ʿömr**
ʿö. (sür-) 461a/9
[1]

öñ Ön, ön taraf, kat, yan.
ö.+ ine 460b/13, 462b/3, 468a/14, 469a/5
ö.+ ünde 464b/14
[5]

ötüri Ötürü, dolayı, sebebiyle.
ö. 454b/15, 457a/14, 457b/5, 459b/1, 459b/14, 465a/4, 465b/5, 468a/6, 471b/5
[9]

ʿöẕr < Ar. Kusur, hata, eksiklik.
ʿö.+ ün 471b/6
ʿö.+ ini 457b/15
ʿö.+ ler (ʿöẕürler) 450a/8

ʿö. (ʿözür it-) 457b/13

- **ʿözür dile-**: Bir engel, bir sebep ileri sürerek kendisinden beklenen şeyi yapamayacağını söylemek.
  ʿö. (dile-) 471b/5
  [5]

-P-

pādişāh < Far. *pād-şāh.* Padişah, sultan.
p. 454a/1, 455b/1, 455b/2, 474a/3
p. olmış-ıdı 475b/12
p.+ a 454a/2
p.+ dan 455b/1
p.+ lar idiler 476b/2
p.+ laruñ 474a/1
p.+ uñ 454a/4, 455b/11
[11]

pādişāhlıḳ < Far. + T. Padişah olma durumu.
p. 457a/15
p. (it-) 474a/10
p.+ ı (pādişāhlıġı) 462b/10
[3]

pāre pāre < Far. Parça parça.
p. (it-) 457b/7, 462a/15, 470b/8
[3]

parmaḳ Parmak.
p.+ ında (parmağında) 457a/10
[1]

pārsā < Far. Dinine çok bağlı.
p. (merd-i ṣāliḥ ü pārsā vü dīndār idi) 476a/9
[1]

penç-şenbih < Far. Perşembe.
p. 461a/3, 461b/11, 476a/8, 476b/14
[4]

perde < Far. Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş.
p.+ ler 450b/1
[1]

perhīz-kār < Far. Haram ve yasak olan şeylerden kaçınan.
p. idi (merd-i ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid ü perhīz-kār) 465a/1
[1]

Perverdigār < Far. *perverd-gār.* Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah.
P.+(Perverdigār-ı ʿālemüñ) 456b/5
[1]

pes < Far. Sonra, ondan sonra, şu halde, öyleyse.
p. 453a/10, 453a/11, 457a/6, 457b/10, 457b/4, 461b/9, 464b/13, 474b/6
[8]

pey-ā-pey < Far. Birbiri arkasından gelen, yavaş yavaş.
p. 474a/7

[1]

peydā < Far. Açıkta ve meydanda olan, âşikâr.

- **peydā ol-:** Ortaya çıkmak, belirmek, görünmek.
  p. (ol-) 474a/3, 451a/8, 461b/4, 467b/13, 470b/7
  [5]

peyġāmber < Far. Tanrı elçisi, nebi, resul.
p.+ lerüñ 474b/15
[1]

pinhān < Far. Gizli.

- **pinhān et-:** Saklamak, gizlemek.
  p. (it- idi) 452b/7
  [1]

pīrehen < Far. İç gömleği, gömlek.
p. 456b/2
[1]

pūşīde < Far. Örtülü, örtünmüş.
p. (ol-) 474b/13
[1]

püşt < Far. *puşt* Arka, sırt.
p. 455a/6
[1]

-R-

raḍıyallāhu ʿanhā < Ar. "Allah ondan razı olsun." anlamında dua cümlesi.
r. 459a/6
[1]

raḍıya'llāhu ʿanhum <Ar. " Allah onların ikisinden razı olsun." anlamında dua cümlesi.
r. 459a/8, 462a/7
[2]

raḍıya'llāhu ʿanhumā <Ar. " Allah onların ikisinden razı olsun." anlamında dua cümlesi.
r. 456a/8, 467b/12, 478a/10
[3]

Rafaḳa Rafaka Kalesi**,** metinde geçen bir kale ismi.
r.+ yı 456b/15
[1]

rāḥat < Ar. Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur.
r. 461a/14
[1]

Raḥimehu'llāh < Ar. "Allah ona merhamet etsin." anlamında dua cümlesi.
R. 456a/7, 457b/7, 459b/11, 464b/4, 465b/15, 466a/15, 467b/5, 469b/4, 469b/9, 475b/9, 462a/1
[11]

raʿiyyet < Ar. Bir hükümdarın yönetimi altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk.
r. 451b/7, 469a/1
r. (memleket ü sipāh ü raʿiyyet) 464a/7
r. (sipāh ü raʿiyyet) 456b/6
r.+ den 466a/1

r.+ e 462a/4
r.+ inüñ (sipāh ü raʿiyyet) 463a/11
[7]

Ramażān < Ar. Arabî aylardan biri, oruç ayı.
R.+ da (āḫir-i Ramażān) 464b/15
R.+ da (māh-ı Ramażān) 450b/14, 477a/3
R.+ da (ġurre-i Ramażān) 460a/6
[4]

raṣad < Ar. Bir gök cismini, gökyüzündeki bir olayı âlet yardımıyla takip ederek inceleme işi, gözlem.
r.+(raṣad-ı Baṭlamyūsda) 460b/14
[1]

Raṣāfe Bir mescid ve kasır ismi.
R. 451a/13, 459b/13
[2]

rāst < Far. Rastlama, tesâdüf.
r. (idüp) 466b/14
[1]

rāżī < Ar. Rıza gösteren, kabul eden.

- **rāżī ol-**: Kabul etmek, uygun bulmak, istemek.
r. (ol-) 469a/6, 452b/12, 468a/10, 465a/15
[4]

Rebīʿ ü'l-āḫir < Ar. Arabî ayların rebiyülevvel ile cemâziyelevvel arasında kalan dördüncüsü.
r.+ de (māh-ı rebīʿ ü'l-āḫir) 463a/10, 471a/12
r.+ üñ 476a/8, 476b/14
r.+ üñ (māh-ı rebīʿ ü'l-āḫir) 466a/9, 467a/8, 467b/7, 478a/2, 478a/7, 478b/14, 478b/6
[11]

Rebīʿ ü'l-evvel < Ar. Arabî ayların safer ile Rebiyü'l-ahir arasında kalan üçüncüsü. İlkbahar.
r.+ de (māh-ı rebīʿ ü'l-evvel) 452a/6
r.+ üñ 461b/11
r.+ üñ (māh-ı rebīʿ ü'l-evvel) 458a/9, 461a/4, 468a/9, 470a/3, 470a/9
[7]

Receb < Ar. Arabî ayların cemâziyelâhir ile şâban arasında kalan yedincisi.
r.+ de (evāsıṭ-ı receb) 465a/5
r.+ üñ (māh-ı receb) 459a/13, 460a/4, 465a/11, 465b/14, 466b/6
[6]

rekʿat < Ar. Namazda kıyam, rükû ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.
r. 455a/1, 477a/13
[2]

renc < Far. Ağrı, sızı.
r. 461b/8
r.+ inden 461a/11
[2]

rencīde < Far. İncinmiş, gönlü kırılmış.

- **rencīde ol-:** İncinmek, kırılmak.
  r. (ol-) 454a/3
  r.+(rencīde-i ḫāṭır ol-) 454a/5
  [2]

resm < Ar. Adet, tarz, biçim.
r.+(resm-i serāy-ı dürüşt) 455a/5

- Usulsüz.
  r.+siz (resimsiz) 469b/12
  [2]

Resūl < Ar. Peygamber.
R.+ i (mescid-i Resūl) 466b/12
R. 450b/9
[2]

revān < Far. Akan.
r.+ dur (āb-ı revān) 459a/10
[1]

re'y < Ar. Fikir, görüş.
r. (ḥüsn-i re'y ü tedbīr) 456b/8
r. (ṣāḥib-i re'y ü tedbīr idi) 458a/8
[2]

riʿāyet < Ar. Saygı, sayma.

- **riʿāyet et-:** Uymak.
  r. (iderler idi) 463a/12
  r. (it- idi) 478a/1
  [2]

rikāb < Ar. Büyük bir kimsenin katı, huzuru.
r.+ ında (zīr-i rikāb) 475b/13
[1]

Risālet < Ar. Peygamberlik, resullük.
R.+ üñ (Ḥażret-i Risālet) 462a/6
R.+ i (Ḥażret-i Risālet) 453b/13
[2]

rivāyet < Ar. Söylenti, rivayet.
r. 475a/7

- **rivāyet olun-:** Ağızdan ağıza anlatılmak, nakledilmek.
  r. (ol-) 453b/12, 473b/4
- **rivāyet et-**: Anlatmak, söylemek.
  r. (idenlerüñ) (eḥādīṯ-i rivāyet) 476a/3
  r. (iderler) 456b/1
  [5]

rubūbiyyet < Ar. Rab olma durumu, Tanrılık.
r. 470b/7
[1]

Rūm < Ar. Roma. Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde oturanlara verilen isim.
R. 451a/4, 453a/3, 459a/9, 460a/12, 460a/5, 473b/8
R.+ a 451a/4
R.+ dan 453b/2
[8]

Rūmī < Ar. Romalı. Anadolulara da *Rûmî* denir.
R. 465b/13
[1]

Rūmiyye < Ar. Rûmî kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli. Rum asıllı.
R. 478b/13, 466b/5, 473a/2
[3]

rūz < Far. Gün, gündüz.

r.+(rūz-ı şenbihde) 468a/9
[1]

rūzigār < Far. Rüzgâr, yel.
r. 472a/15
[1]

-S- -Ṣ- -Ş-

saʿādet < Ar. Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama.
s. (ehl-i saʿādet) 462a/11
[1]

saʿādet-ḫāne < Ar.+ Far. İçinde mutlu olunan veya mutlu kimseleri barındıran ev.
s.+ sine 450b/9
[1]

ṣabāḥ < Ar. Günün başlangıcı.

- **ṣabāḥ ol-:** Güneş doğup ortalık aydınlanmak.
  ṣ. (ol-) 465b/1, 478b/1, 455a/2
  [3]

ṣadaḳa < Ar. Karşılık beklenmeden sâdece Allah rızası için fakirlere verilen para, bağış.
ṣ. 469a/10
ṣ.+ lar (vir-) 453a/3
[2]

sādāt < Ar. Büyük ve yüce kimseler, ileri gelenler.
s.+ ı (ʿulemā vü meşāyiḫ ü sādāt) 468a/5
[1]

ṣādır < Ar. Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden.
ṣ. (ol-) 454b/2, 470b/12, 470b/14
ṣ. (vaż‘-ı ṣādır ol-) 453a/9
[4]

sādis < Ar. Altıncı.
s.+(sādis-i Ẕi’lḥiccede) 451b/12
[1]

Ṣafā < Ar. Hac ve umre sırasında aralarında sa‘y yapılan iki tepe.
Ṣ. 451b/9
Ṣ.+ yla 451b/9
[2]

Ṣafer < Ar. Arabî ayların muharremle rebîülevvel arasında kalan ikincisi.
ṣ.+ de (māh-ı ṣafer) 459b/11
ṣ.+ üñ (māh-ı ṣafer) 452a/3, 471a/10, 471a/4
[4]

ṣaġ Solun karşıtı, sağ taraf.
ṣ. 470b/13

- Diri, canlı, yaşamakta olan.
  ṣ. (ṣaġ u selāmet) 473b/10
  [2]

saḫī < Ar. Cömert, eli açık.
s. (ʿādil ü saḫī ol-) 465b/4
[1]

ṣāḥib < Ar. Elinde bulundurmak, hükmü altına almak.
ṣ.+(ṣāḥib-i dīvān) 458b/5
ṣ.+(ṣāḥib-i dīvān it-) 452a/2

ṣ.+(ṣāḥib-i rey ü tedbīr idi) 458a/8
ṣ.+(ṣāḥib-i ẕevḳ idi) 476b/3
[4]

ṣāḥib-siyāset < Ar. Siyaset sahibi.
ṣ. 466b/8
[1]

ṣaḥīḥ < Ar. Gerçek, doğru.
ṣ. (ol-) 475a/7
[1]

ṣaḥrā < Ar. Çöl, sahra.
ṣ.+ ya 478b/3
[1]

sā'īr < Ar. Başka, diğer, öteki.
s. 454b/4
[1]

Ṣaḳāliyye *Sakālibe*. Ortaçağ İslâm kaynaklarında Slavlarla Slav kökenli kölelere verilen isim.
Ṣ.+ den 453b/3
[1]

ṣaḳla - Saklamak, gizlenmek, muhafaza etmek.
ṣ.- dılar 455b/9
ṣ.- r idi 464a/9
[2]

ṣāliḥ < Ar. İyi amel sâhibi, günah işlemekten kaçınan.
ṣ. idi 463a/14
ṣ. (merd-i ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid ü perhīzkār idi) 465a/1
ṣ. (merd-i ṣāliḥ ü pārsā vü dīndār idi) 476a/9
[3]

ṣallallāhü ʿaleyhi ve sellem < Ar. Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua.
ṣ. 453b/13
[1]

Sāmire *Sāmerrā.* Bir dönemin Abbâsî başşehri.
S. 460a/14
S.+ de 461b/12, 466b/6
S.+ ye 463a/15
[4]

saña Sen zamirinin yönelme hali eki almış şekli.
s. 453b/14, 454b/7, 457a/10, 471b/5
[4]

ṣar - Sarmak, dolamak.
ṣ.- up 464a/15
[1]

sarāy < Far. *serāy.* Hükümdarların oturduğu büyük ve gösterişli yapı, saray.
s.+(sarāy-ı ḫulefā) 477b/14
s. 450b/3
s.+ ına 450a/9, 454a/2, 462b/2
s.+ ında 455b/4
s.+ ından 462b/1
[7]

ṣat - Satmak, para karşılığında vermek.
ṣ.- dılar 458b/8
[1]

saʿy < Ar. Çalışma, çabalama.
s.+(saʿy-i belīġ) 456b/6
[1]

sebʿa eşhür <Ar. Yedi aylar. (?)
s. 469b/2
[1]

sebʿa ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz yedi.
s. 478a/12
[1]

sebʿa ve ʿişrīn ve erbaʿa miʾe < Ar. Dört yüz yirmi yedi sayısı.
s. 472a/3
[1]

sebʿa ve ʿişrīn ve miʾeteyn <Ar. İki yüz yirmi yedi sayısı.
s. 461a/4, 461b/12
[2]

sebʿa ve miʾe <Ar. Yüz yedi sayısı.
s. 458a/10
[1]

sebʿa ve ṣemānīn ve erbaʿa miʾe <Ar. Dört yüz seksen yedi sayısı.
s. 472a/5, 476b/12, 476b/5
[3]

sebʿa ve ṣemānīn ve miʾe < Ar. Yüz seksen yedi sayısı.
s. 456b/11
[1]

sebʿa ve sittīn ve erbaʿa miʾe <Ar. Dört yüz altmış yedi sayısı.
s. 475a/9
[1]

sebeb <Ar. Sebep.
s.+ den 468a/7
[1]

secde < Ar. Genellikle namaz kılarken alnı, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.
s.+ de 464b/2
[1]

seḫā < Ar. El açıklığı, cömertlik.
s. (ehl-i seḫā vü ʿulemā) 476b/13
[1]

sekiz Yediden sonra gelen sayı, sekiz.
s. 460a/10, 460a/11, 460a/9, 461b/13, 461b/7, 469a/14, 475a/10, 476b/6, 477b/3
[9]

sekizer Sekiz sayısının her birine sekiz veya her defasında sekiz tane mânâsına gelen üleştirme şekli.
s. idi 460a/9
[1]

sekizinci Sekiz sayısının sıra sayı sıfatı.
s. 460a/10, 466a/6
[2]

seksen altı Seksen beşten sonra gelen sayı, seksen altı.
s. 473a/8
[1]

sekte <Ar. Kesilme, kesintiye uğrama, durma.
s. 451a/8
[1]

selām <Ar. Huzur, güven, sağlık, selâmet.

- **selām ver-:** Birini selâmlamak.

s. (vir-) 455b/13

[1]

selāmet < Ar. Emin olma, kurtuluş, esenlik.

s. (ṣaġ u selāmet) 473b/10

[1]

ṣelaṣe ve ṣelaṣīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz otuz üç sayısı.

ṣ. 477a/8

[1]

ṣelaṣe ve ṣelaṣīn ve ṣelaṣe miʾe < Ar. Üç yüz otuz üç sayısı.

ṣ. 471a/10, 471a/4

[2]

ṣelaṣe ve tisʿīn ve miʾe <Ar. Yüz doksan üç sayısı.

ṣ. 456a/10

[1]

selāṭīn <Ar. Sultanlar, pâdişahlar.

s. 475b/8

s. (mülūk ü selāṭīn ü ümerā) 453b/1

[2]

Selcūḳ Selçuklu hânedanının atası.

S. 474a/3, 474a/6, 474a/8, 475b/9

S.+ a 474a/5

S.+ dan 475b/12

[6]

Selcūḳī Selçuklu.

S.+ lerüñ 474b/12

[1]

selīm < Ar. Noksanı olmayan, sağlam, doğru.

s. (merd-i ḥalīm ü selīm idi) 463a/11

[1]

ṣemāne ʿaşere ve miʾe < Ar. Yüz on sekiz sayısı.

ṣ. 460a/7

[1]

ṣemāne ʿaşere ve miʾeteyn < Ar. İki yüz on sekiz sayısı.

ṣ. 459a/5, 459a/14, 460a/4

[3]

ṣemāne ve erbaʿīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz kırk sekiz sayısı.

ṣ. 463a/10

[1]

ṣemāne ve ḫamsīn ve miʾe < Ar. Yüz elli sekiz sayısı.

ṣ. 450a/13, 451b/13

[2]

ṣemāne ve sebʿīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz yetmiş sekiz sayısı.

ṣ. 466b/1, 466b/7

[2]

ṣemāne ve ṣemānīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz seksen sekiz sayısı.

ṣ. 466a/9

[1]

ṣemāne ve tisʿīn ve miʿe < Ar. Yüz doksan sekiz sayısı.

ṣ. 458a/5, 458b/14

[2]

semek Gökyüzünde parlak bir yıldız ismi. (?)

s.+ de 474b/10

[1]

sen Sen, tekil ikinci şahıs zamiri.

s.+ üñ 454b/8

[1]

Senābād Bir yer adıdır.

S. 451a/7

[1]

sene < Ar. Yıl.

s.+ sinde 451b/13

[1]

ser-ʿasker < Far.+ Ar. Osmanlı ordusuna kumanda eden vezir.

s. (it-) 467a/3

[1]

serāy < Far. Saray.

s.+(resm-i serāy-ı dürüşt) 455a/5

[1]

ser-güzeşt < Far. Macera, serüven.

s.+(ser-güzeşt-i el-Bermeke) 456b/10

[1]

ser-ḥadd < Far.+ Ar. Sınır boyu, hudut.

s.+(ser-ḥadd-ı Ḫorāsān) 457a/4

[1]

se-şenbih < Far. Salı.

s. 460a/4

[1]

sev - Sevmek, hoşlanmak.

s.- er idi 454b/5, 469b/11

[2]

seyr < Ar. İzleme, bakma, seyir.

s. 450b/6

s. (it-) 450b/6, 450b/8

[3]

şı - Kırmak, parçalamak, yenmek.

ş.- dı 471a/1

ş.- dılar 467a/10

[2]

şığ - Sığmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

s.- maz 478a/11

[1]

şın - Kırılmak, yenilmek.

ş.- up 465a/4

[1]

şıva - Sıvamak, sıva ile kaplamak, örtmek.

ş.- dılar 450a/7

[1]

Sicistān Günümüzde bir kısmı İran, bir kısmı Afganistan sınırları içinde kalan tarihî bölge.

S. 467a/4

[1]

sīm < Far. Gümüş.

s.+ den (ālāt-ı zer ü sīm) 468a/1

[1]

simāk < Ar. Başak burcunun en parlak yıldızı.

s.+ da (şāḫları simākda idi) 474b/10

[1]

Sind Hindistan alt kıtasında tarihî bir bölge ve günümüzde Pakistan'da bir eyalet.

S.+ den 453b/3

[1]

sipāh < Far. Asker, ordu.

s. 452b/11, 452b/5
s. (mülūk ü sipāh) 462a/4
s. (ümerā vü mülūk ü sipāh) 469a/1
s. (sipāh ü raʿiyyet) 456b/6
s. (memleket ü sipāh ü raʿiyyet) 464a/7
s. (sipāh ü raʿiyyetinüñ) 463a/11
s.+ dan 464a/13
s.+ ı 459a/9
[9]

sitte ve ḫamsīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz elli altı sayısı.
s. 465a/12, 465a/6
[2]

sitte ve ḫamsīn ve ṣelaṣe miʾe < Ar. Üç yüz elli altı sayısı.
s. 471a/12
[1]

sitte ve sittīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz altmış altı sayısı.
s. 478a/2, 478a/8
[2]

sittīn ve miʾe < Ar. Yüz altmış sayısı.
s. 451b/13
[1]

siyāset < Ar. Cezalandırmak, özellikle idam etmek.
s. (ider idi) 469b/12
[1]

siz Siz, çokluk ikinci şahıs zamiri.
s.+ i 455b/13
[1]

ṣoḥbet < Ar. Konuşma, görüşme, söyleşmek.
ṣ. (iderler idi) 477b/1
ṣ.+ de 462a/14
ṣ.+ e 453a/11
ṣ.+ ini (dāmen-i ṣoḥbet) 453a/10
ṣ.+ ümizden 453a/14
ṣ. (ider idi) 455b/12
[6]

ṣoñra İçinde bulunulan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zamanda, bilahare, sonra.
ṣ. 450a/4, 450b/15, 450b/4, 451b/15, 452a/9, 452b/11, 455a/1, 455a/4, 455b/4, 455b/9, 456a/15, 456a/8, 456b/12, 456b/13, 457a/11, 457a/3, 457a/8, 457b/11, 457b/12, 457b/4, 458a/11, 458a/12, 458a/14, 458b/11, 458b/5, 459a/1, 459a/15, 459a/5, 459a/9, 459b/14, 459b/9, 460a/12, 460a/15, 461b/6, 463a/15, 463a/5, 463b/15, 463b/6, 464a/10, 465b/4, 465b/6, 465b/7, 466a/11, 466a/8, 467a/15, 468a/12, 468a/13, 468b/10, 468b/6, 469a/11, 470a/12, 470b/13, 471a/1, 471a/13, 471a/5, 471b/10, 471b/7, 471b/9, 472a/10, 472a/12, 472a/13, 472a/2, 472a/4, 472a/6, 472a/8, 472a/9, 472b/11, 472b/12, 472b/14,

472b/15, 472b/3, 472b/6, 472b/7, 472b/8, 473b/11, 473b/13, 473b/14, 473b/3, 474a/2, 475a/11, 475a/6, 475b/12, 475b/15, 475b/5, 475b/6, 476a/14, 478b/6
[87]

ṣovuḳ Soğuk.
ṣ. 465b/7
[1]

söyle - Söylemek, demek, anlatmak.
s.- dükden 455b/4
[1]

ṣu Su.
ṣ. 450a/10, 450b/1, 450b/2, 450b/3, 465b/7

- **yüzi ṣuyı**: Onun yüksek hatırı için, şeref.
ṣ.+ yına (yüzi ṣuyına) 478b/5
[6]

ṣulḥ < Ar. Barış
ṣ. (it-) 451a/5, 452a/3, 452b/10, 464b/9
[4]

sulṭān < Ar. Hükümdar.
s. 471b/1, 475a/1, 475a/3, 475b/14, 477b/2
s. (evlād-ı sulṭān) 475a/2
s. (ol-) 475b/7
[7]

sulṭāniyye < Ar. Sultânî kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli.
s.+ yi (umūr-ı muʿẓamāt-ı sulṭāniyye) 468b/9
[1]

ṣūret < Ar. Görünüş, kılık, şekil.
ṣ.+ in 465b/1
[1]

ṣusuzluḳ Susuz kalma durumu.
ṣ.+ dan 465b/6
[1]

ṣülüṣ < Ar. Üçte bir.
ṣ.+ (ṣülüṣ-i leyl) 455b/10
[1]

sür - İçinde bulunup yaşamak, geçirmek.
s.- di 452a/10, 464a/2, 465a/6, 465b/10, 466b/3, 468b/3, 470a/5, 473a/9, 476a/1, 478b/8
s.- diler 461b/8, 469b/3
s.- üp 463a/2, 473b/11

- Kovmak, uzaklaştırmak.
s.- miş idi 466b/10
- **ʿömür sür-:** Yaşamak, hayatı devam edip gitmek.
s.- di (ʿömür sür-) 461a/9
s.- miş idi (ʿömr sür-) 466b/2, 469a/14
- **yüz sür-:** Huzurunda yere kapanmak.
s.- miş idi (yüzün ḳara yire sür-) 477a/14
[19]

Ṣüreyyā Abbâsî halifesi (892-902) el-Mu'tazıd-Billâh'ın Bağdat'ta yaptırdığı binanın adı.

Ş. 466a/8

[1]

Sürremenreāy *Sāmerrā*. Bir dönemin Abbâsî başşehri.

S. idi 464b/5

S.+ da 465a/7

S.+ ya 460a/13

[3]

sütūn < Far. Silindir şeklindeki direk, destek, dayanak.

s.+ i 474b/9

[1]

süvār < Far. Ata binmiş, binici.

s. (ol-) 451a/6, 450b/8

[2]

-Ş-

Şaʿbān < Ar. Arabî ayların recep ile ramazan arasında kalan sekizincisi.

ş.+ da (māh-ı Şaʿbān) 453a/1, 466b/1, 472a/3

ş.+ uñ (māh-ı Şaʿbān) 465b/8, 475a/8

[5]

şāḫ < Far. Parça.

ş.+ ları 474b/10

[1]

şāh < Far. Padişah, hükümdar.

ş.+ a 454a/14

[1]

şāhid < Ar. Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

ş.+ ler 463b/15

[1]

şaḫṣ < Ar. Kimse, kişi.

ş. 450b/8, 467b/13, 474a/3

ş.+ a 450b/7

[4]

şāʿirlik < Ar.+ T. Şâir olma durumu veya niteliği.

ş. 468a/11

[1]

Şām İslâm dünyasının önemli tarihî şehirlerinden biri, günümüzde Suriye'nin başşehri.

Ş. 474a/4

Ş.+ da (şehr-i Şām) 450b/9

[2]

şarāb < Ar. İçki, şarap.

ş. 453a/7, 454b/1, 454b/3

[3]

şarḳ < Ar. Doğu.

ş. (şarḳ u ġarb) 456b/15

ş. (Süleymān-ı şarḳ u ġarb) 455a/11

[2]

şarṭ < Ar. Bir işin meydana gelmesi için lazım olan şey.

ş.+ ı-yla 454b/9

[1]

şaṭ < Ar. *şaṭṭ.* Büyük nehir.

ş. 458b/3

[1]

şāyiʿ < Ar. Herkesçe duyulmuş, yayılmış.
ş. (ol-) 464a/10
ş. (ol- idi) 456b/8
[2]

şeb-pūş < Far. Gece örten.
ş. 464a/15
[1]

şefāʿat < Ar. Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.
ş.+ den 457a/14
[1]

şefḳat < Ar. *şefeḳat.* Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.
ş. 456b/9, 462b/11, 475b/11
[3]

şehīd < Ar. Şehit.

- **şehīd it-:** Amacı uğrunda savaşan birini öldürmek.
  ş. (it-) 477b/2
- **şehīd ol-:** İmanı, vatanı ve kutsal bir amacı uğrunda savaşırken ölmek.
  ş. (ol-) 469b/10, 477b/11
  [3]

şehir *krş.* **şehr.**
ş. 460a/10, 460a/13
ş.+ de 452a/8
[3]

şehr < Far. İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülkî bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı.
ş. 452a/7, 460a/15, 460b/15
ş.+ i 452b/14, 460b/14
ş.+ (şehr-i Şām) 450b/9
ş.+ (şehr-i Ṭarsūs) 456b/14
ş. (şehr ü maḥalleleri) 461b/6
ş. (şehr ü vilāyet) 478b/4
[9]

Şemāsiye Bir kapı ismi.
Ş. 468a/15
[1]

şenbih < Far. Gün, cumartesi günü.
ş. 450a/13, 462a/2, 465b/8, 466a/9, 476b/4, 478a/1, 478a/7
ş.+ de (rūz-ı şenbih) 468a/9
[8]

şerīf < Ar. Soylu, şerefli.
ş.+ i (türbe-i şerīf) 462a/8
[1]

şerr < Ar. Kötülük, fenalık.
ş.+ ini 477a/15
[1]

Şerrefhu'llāh < Ar. Mekke için kullanılır. Şerefli Mekke anlamındadır.
Ş. 450b/13, 451b/8
[2]

Şevvāl < Ar. Arabî ayların, ramazanla zilkade arasında kalan ve ilk üç günü ramazan bayramı olan onuncusu.
ş.+ de (evāḫir-i şevvāl) 469b/1

ş.+ üñ (māh-ı şevvāl) 463b/2, 463b/9
[3]

şeyḫ < Ar. Tâliplere rehberlik edip onları tarîkat usûllerine göre irşat etmek ehliyetine sâhip kâmil insan.
ş.+ den 458a/8
[1]

Şeyḫü'ş-Şüyūḫ < Ar. Şeyhler şeyhi.
Ş. 476a/9
[1]

şıḳḳ < Ar. Bir konuda seçilebilecek yollardan her biri, seçenek.
ş.+ ı 462a/11
[1]

şi'ir *krş.* **şi'r.**
ş.+ inden 450b/10
[1]

şikār < Far. Düşmandan ele geçirilen mal, kılıç hakkı, ganimet.
ş. 451a/6
ş.+ a 451a/6
[2]

şimdi Şu anda, şimdi, bundan sonra.
ş. 455b/5
[1]

Şinābād Bir yer ismi.
Ş.+ da 459b/10
[1]

şi'r < Ar. Duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve ahenginden faydalanarak etkili bir şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebî eser.
ş.+ leri 470b/5
[1]

şiş - Şişmek, vücutta şişmiş olan yer.
ş.- di 463a/3
ş.+ i 463a/3
[2]

şol Şu, o.
ş. 450b/9, 459b/7, 462a/5, 462b/10, 462b/11, 468a/4, 468b/10, 471a/11
[8]

şöhret < Ar. *şuhret.* Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.
ş. (ṭutmış-ıdı) 468a/11
[1]

şöyle Öyle, o şekilde.
ş. 454b/6, 461b/1, 461b/2, 462b/4, 470a/15
[5]

şu Şu, işaret sıfatı.
ş. 464b/2
[1]

şükr < Ar. *şukr.* Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.
ş.+ üni 456b/5
[1]

-T- -Ṭ-

tā < Far. Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yâhut zamânı anlatırken söze mübâlağa katar.
t. 454a/12, 454b/13, 454b/8, 462a/10, 462a/13
[5]

ṭaʿām < Ar. Yemek, aş.
ṭ. 466a/5
[1]

Ṭaberistān İran'ın kuzeyinde günümüzde Mâzenderan adını taşıyan eyalet.
Ṭ.+ da idi 452b/2
Ṭ. (ehl-i Ṭaberistān) 452a/2
[2]

tābiʿ < Ar. Uyan, itaat eden.
t. idiler 453b/8
[1]

tābūt < Ar. İçine ölü konan sandık.
t.+ unı 459a/4
[1]

tafṣīl < Ar. Etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma.
t. 474a/11
[1]

taġyīr < Ar. Başkalaştırma, bozma.
t. 470a/1
[1]

taḥrīk < Ar. Yöneltme, yönlendirme.
t.+ iyle 457a/3
[1]

taḥṣīl < Ar. Toplama, alma.
t. (ider idi) 472b/3
[1]

taḥt < Ar. Alt, aşağı.
t.+ (taḥt-ı yedinde) 460b/13
[1]

taḫt < Far. Hükümdarlık makamı, taht.
t.+ (taḫt-ı ḫilāfet) 477a/1
t.+ ına 471a/14

- **taḫt geç-:** Hükümdarlık makamına geçmek.
t.+ a (geçür-) 464b/3, 469a/4
t.+ ına (geç-) 463b/10, 462a/4, 456a/9
[7]

takḳviyet < Ar. Takviye.
t. (it-) 462a/13
[1]

ṭaleb < Ar. İsteme, dileme.
ṭ.+ ine 450a/1
ṭ. (ide) 452b/5, 457b/11
ṭ. (iderler) 452b/9
ṭ. (it-) 455b/15, 463b/14
[6]

tamām < Ar. Tamam, tam, eksiksiz.
t. 450b/6
t. (it- idi) 478a/15
t. (ol-) 450b/7, 478a/13, 455a/4
t.+ (tamām-ı ḥişār it-) 464b/9
[6]

ṭaʿn < Ar. Kınama, ayıplama, yerme.
ṭ. (it-) 459b/14
[1]

tārāc < Far. Yağma.

t. (iderler) 457b/14

[1]

ṭaraf < Ar. Yan, yön, kısım.

ṭ.+ ına 453a/4

ṭ.+ uma 462b/4

[2]

tārīḫ < Ar. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

t.+ inde 459a/2, 459b/12, 461a/4, 466b/5, 474b/2

[5]

ṭarīḳ < Ar. Yol, usul.

ṭ.+ i 452b/3

ṭ.+ in 462a/11

[2]

Ṭarsūs Akdeniz bölgesinde Mersin'e bağlı ilçe merkezi.

Ṭ. (şehr-i Ṭarsūs) 456b/14

Ṭ.+ da 459a/12

Ṭ.+ uñ 456b/15

[3]

taṣarruf < Ar. İdare, sahip ve malik olma.

t.+ ı (mülk-i taṣarruf) 462a/13

t.+ ında idi 474b/11

[2]

ṭaşıra Şehir dışı.

ṭ. 472a/15

[1]

ṭaşra Dışarı, dışarıya.

ṭ. 462b/5, 464a/14, 464a/9, 465b/7

ṭ.+ ya 461a/15

[5]

ṭavīle < Ar. Ahır.

ṭ.+ sinde 468a/3

[1]

ṭavr < Ar. Durum, hal, vaziyet.

ṭ.+ da 470a/1

[1]

ṭayan - Dayanmak.

ṭ.- acaḳ 475a/13

[1]

taʿyīn < Ar. Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme.

t. (it-) 467a/7, 464b/10, 468a/5, 468a/6

[4]

teʿalluḳ < Ar. İlişik, ilgi, bağ.

t.+ ları 476b/3

[1]

teʿalluḳāt < Ar. Akrabalar, yakınlar.

t.+ ı (ḳavm ü teʿalluḳāt) 475b/10

[1]

tedbīr < Ar. Üzerinde tasarruf etme, idare etme, yönetme, önlem.

t.+ (tedbīr-i memleket) 471b/10, 470a/12, 471b/11

t. (ḥüsn-i rey ü tedbīr) 456b/8

t. idi (ṣāḥib-i rey ü tedbīr) 458a/8

t.+ i 474b/12, 474b/2, 474b/6

t.+ i (fikr ü tedbīr) 456a/12

t.+ inde idi 473a/4

t.+ ine 450a/5

t.+ ini 471b/6, 473a/5, 473a/7

[14]

tedbīrsizlik < Ar.+ T. Tedbirsiz olma durumu.
t.+ inden (tedbīrsizliginden) 456a/13
[1]

tedrīc < Ar. Derece, derece ilerleme, azar azar.
t.+ le 475a/6
[1]

teferrüs < Ar. Sezme, farkına varıp anlama.
t. (idüp) 454a/11
[1]

tefvīz < Ar. Bir iş veya şeyi bir kimsenin üstüne bırakma, ihale.
t. (it- idi) 456b/4, 473a/7, 451b/3
t. (it-) 470a/12
[4]

tennūr < Ar. Fırın, ocak, tandır.
t. 461a/13
t.+ ı 461a/14
[2]

terbiyet < Ar. Görgü, bilgi, terbiye kelimesinin eski metinlerde rastlanan bir şekli.

- **terbiye it-:** Eğitmek.
  t. (it-) 459b/1
  t. (it- idi) 458a/15
  [2]

terk < Ar. Bırakma, bırakmak.
t. (it-) 466b/14
[1]

teslīm < Ar. Verilmesi gereken yere vermek, bırakmak.
t. (it-) 459a/8, 471a/3, 472b/7, 464b/11, 457b/9
t. (it- idi) 473a/6
[6]

tevābiʿ < Ar. Bir kimse ile beraber bulunan, ona tâbi olan kimseler.
t.+ nde 475b/14
[1]

tevārīḫ < Ar. Tarihler.
t.+ (tevārīḫ-i ḫulefā) 472b/1
t.+ (mü'ellif-i tevārīḫ-i Mecmaʿu'l Ensāb) 475b/8
t. 461b/15
[3]

tevārīḫ-i Ṭaberī < Ebu Cafer Taberî tarafından yazılan kitap.
t.+ de 462a/1
[1]

tevehhüm <Ar. Asılsız şüpheye düşme, kuruntuya, vehme kapılma, delile dayanmayan ihtimal üzerinde durma.
t. (it- idi) 454a/5
[1]

teżarruʿ < Ar. Yalvarma, yakarma.
t. (teżarruʿ vü niyāz) 477a/14
[1]

tezelzül < Ar. Sarsılma, sallanma.
t.+ de (tezelzülde ol-) 475a/12
[1]

ṭıfl < Ar. Küçük çocuk.
ṭ. idi 456a/13
[1]

tilāvet < Ar. Kur'ân'ı güzel sesle ve kurallara göre okuma.
t.+ en 461a/7
[1]

tīr < Far. Ok.
t.+(tīr-i bārān it-) 466a/6
[1]

tisʿa ve erbaʿīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz kırk dokuz sayısı.
t. 472a/11
[1]

tisʿa ve erbaʿīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz kırk dokuz sayısı.
t. 463b/3
[1]

tisʿa ve ʿişrīn ve ḫamse miʾe < Ar. Beş yüz yirmi dokuz sayısı.
t. 477b/10
[1]

tisʿa ve ʿişrīn ve şelaşe miʾe < Ar. Üç yüz yirmi dokuz sayısı.
t. 470a/4, 470a/9
[2]

tisʿa ve sebʿīn ve miʾe < Ar. Yüz yetmiş dokuz sayısı.
t. 451a/10
[1]

tisʿa ve tisʿīn ve miʾeteyn < Ar. İki yüz doksan dokuz sayısı.
t. 468a/10
[1]

tīz-dil < Far. Keskin yürekli.
t. 466b/8
[1]

ṭoġ - Dünyaya gelmek, doğmak.
ṭ.- mış-ıdı 460a/3
[1]

ṭoḳuz Sekizden sonra gelen sayı, dokuz.
ṭ. 461a/9, 463a/15, 463b/4, 464a/1, 466a/13, 472a/2
ṭ.+ unda 478a/2
[7]

ṭonat - Donatmak, süslemek.
ṭ.- dılar 452b/14
[1]

ṭoprak Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.
ṭ. 462b/8
ṭ.+ a (ṭopraġa) 462b/9
[2]

ṭorġut - Doğrultmak.
ṭ.- dı 463b/15
[1]

töhmet < Ar. *tuhmet.* Kesin olarak ispat edilmediği halde birine suç yükleme, suçlama.
t. (idüp) 463b/7
[1]

ṭur - Beklemek, kalmak, durmak.
ṭ.- mış-ıdı 469a/10
[1]

Ṭūs İran'da tarihî bir şehir.
Ṭ.+ da 459b/10, 475a/3
[2]

ṭut - Tutmak.

- Benimseyip desteklemek, benimsediğini, beğendiğini belli etmek.
  ṭ.- ardı 453b/12
- Yakalamak, ele geçirmek.
  ṭ.- dı 458b/3, 471a/3
  ṭ.- dılar 455a/3, 461b/5, 464b/14, 465a/5, 467a/10, 475a/7
- Uygun gelmek, denk düşmek.
  ṭ.- madı 462a/12
- Kabul etmek, saymak.
  ṭ.- mış-ıdı 461a/6
- Ele geçirmek.
  ṭ.- mışlar idi 473b/7
- Alıkoymak.
  ṭ.- up 469b/12, 475b/14
- İsim ve sıfatlardan sonra gelerek deyim oluşturur.

yüz ṭut-: Dönmek, yönelmek.
ṭ.- dı (yüz ṭut-) 473b/4, 475a/12

şöhret ṭut-: Çok meşhur olmak.
ṭ.- mış-ıdı (şöhret ṭut-) 468a/11
[17]

tümen 10.000 akçe değerinde bir İran para birimi, on bin.
t. 468a/2
t. idi 468b/15
[2]

türbe < Ar. Genellikle içinde büyük bir kimse gömülü olduğu, ziyaretgâh hâline getirilen mezar.
t.+ (türbe-i şerīf) 462a/8
[1]

Türk Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlere yayılarak büyük devletler kuran, Türkçenin değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu milletten olan kimse.
T.+ den 453b/2
[1]

Türkī Türklerle ilgili.
T. 462a/1, 463a/9, 470a/8, 476a/7
T. (muḥkem-i Türkī) 470a/10
[5]

Türkistān Orta Asya'nın büyük kısmı için kullanılan tarihî bir terim.
T.+ dan 474a/3
[1]

Türkiyye Türkî kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli.
T. 467b/5, 473a/15
[2]

Türkīyyü'l-aṣl < T.+ Ar. Türk asıllı.
T. 465a/11
[1]

-U-

u < Far. Ve.
u. 462a/6, 465b/4, 460a/8, 455a/10, 462a/4, 463a/12, 455a/11, 464b/6, 455a/11, 456b/15, 456a/1, 466b/9,

455a/11, 470b/6, 477a/10, 456a/11, 453a/1, 453a/2, 473a/3, 458a/7, 477b/15, 473b/10
[22]

ʿulemā < Ar. Âlimler, bilginler.
ʿu. 477a/10
ʿu. (ehl-i seḫā vü ʿulemā) 476b/13
ʿu. (ḳużāt u ʿulemā vü ekābir) 477b/15
ʿu. (ʿulemā vü ekābir-i Baġdād) 477b/8
ʿu. (ʿulemā vü fuḳaḥā-yı aḥādīṣ) 458a/15
ʿu. (ʿulemā vü fużalā) 459b/2
ʿu. (ʿulemā vü meşāyiḫ) 470b/13
ʿu. (ʿulemā vü meşāyiḫ ü sādāt) 468a/5
[8]

ulu Yüce, büyük.
u. 452a/13
[1]

ululuḳ Ulu olma durumu, büyüklük.
u.+ a (ululuġa) 455a/7
[1]

ʿulūm < Ar. İlimler.
ʿu.+ deydi 458a/9
[1]

ʿummāl < Ar. Yapanlar, âmiller.
ʿu.+ e 466b/15
[1]

umūr < Ar. İşler.
u.+ (umūr-ı muʿẓamāt-ı sulṭāniyye) 468b/9
[1]

ur - Vurmak.
u.- dı 464a/12
u.- up 477b/1

- **boynunu vur-:** Başını kesmek, idam etmek.
u.- dılar (boynun ur-) 458b/7
[3]

utan - Utanmak.
u.- uram 451a/1
[1]

-Ü-

ü < Far. Ve.
ü. 462a/7, 464a/6, 465b/4, 465b/4, 453a/6, 458b/4, 463b/10, 466b/9, 478a/11, 459b/1, 452a/5, 470b/4, 473a/3, 458a/6, 455a/6, 462a/7, 454a/6, 474b/14, 464a/11, 473b/3, 475a/1, 478b/4, 465a/13, 461b/6, 454b/6, 452b/6, 453a/9, 458a/7, 476b/12, 477a/9, 465a/1, 458a/7, 476a/9, 465a/1, 464a/7, 456b/6, 463a/11, 468a/5, 465b/3, 453b/1, 463a/11, 468a/1, 462a/4, 469a/1, 464a/7, 456b/8, 458a/8, 456a/12, 475b/10, 453b/1, 459b/12, 478b/4, 473a/3, 465a/1, 455a/9
[55]

üç İkiden sonra gelen sayı, üç.
ü. 452a/8, 452a/9, 458a/1, 463a/3, 464a/1, 465b/10, 466b/3,

468b/4, 470b/12, 471a/5, 471b/9, 472a/5, 473a/10, 473a/9, 474a/3, 476a/1, 478b/8, 478b/9
ü. idi 456a/4
ü.+ i 461b/14, 474a/5
[21]

üçüncü Üç sayısının sıra sayı sıfatı, üçüncü.
ü. 463b/2, 474b/11
[2]

üç yüz İki yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı.
ü. 471b/1
[1]

üç yüz altmış altı biñ Üç yüz altmış altı bin.
ü. 472b/2
[1]

ümerā < Ar. *umerā'.* Emirler, beyler.
ü. (mülūk ü selāṭīn ü ümerā) 453b/1
ü. (mülūk ü ümerā) 459b/12
ü. (ümerā vü ḳużāt) 465b/1
ü. (ümerā vü leşker) 465a/15
ü. (ümerā vü mülūk ü sipāh) 469a/1
ü. (ümerā vü vüzerā) 459b/15
ü.+ yı 463b/11
[7]

Ümmü Veled < Ar. Çocuk sahibi cariye.
ü. idi 461a/3, 465a/11, 466b/5, 468b/10
ü.+ den 460a/3
[5]

üzeri Üst, yan, üstünde.
ü.+ nde 460b/10, 460b/6, 460b/8, 462a/8, 466a/4
ü.+ nden 451b/7
ü.+ ne 452b/3, 454b/10, 454b/14, 458b/12, 461b/5, 462b/8, 468b/9, 474a/11, 478a/13
[15]

-V-

va'llāh < Ar. *va'llāhi .* "Allah'a yemin olsun ki" sözünden.
v. 450b/12
[1]

va'llāhi < Ar. "Allah'a and olsun ki, Allah hakkı için" anlamında yemin sözü.
v. 455b/4
[1]

vādī < Ar. İki dağ arasında uzanan arazi.
v.+ de 450a/14
[1]

vāfir < Ar. Çok, bol.
v. 451a/5, 452a/1, 453a/2, 454b/12, 455b/4, 457a/3, 461a/6, 469b/13
v. idi 475b/10
[9]

vāḳi' < Ar. Olan, vuku bulan, meydana gelmek.

v. (ol-) 453a/14, 456b/11, 463b/3
[3]

vaḳt < Ar. Zaman, vakit.
v. 454b/10, 467b/8
v.+ in 458a/6, 459b/5, 478b/2
v.+ inde 454b/1, 477b/9
[7]

vālā-ḳadr < Far.+ Ar. Kadri, değeri yüce olan.
v.+ uñ 455a/14
[1]

vālī < Ar. Bir ilde devleti temsil eden en büyük mülkî âmir.
v. 457b/1, 472a/14
v. (ol-) 472a/1, 472a/10, 472a/11, 472a/12, 472a/2, 472a/4, 472a/6, 472a/8, 472b/11, 472b/12, 472b/15
[13]

var - Varmak, gitmek.
v. 455b/10
v.- a 455b/6
v.- dı 451b/14, 454a/14, 455b/14, 459a/1, 464b/6
v.- dılar 464b/13
v.- dum 462b/3
v.- madı 453a/11, 471b/15
v.- up 462a/10, 468b/12

- Ulaşmak, erişmek, vasıl olmak.
  v. 453b/15
  v.- ıncaya 450b/1
- Bazı isim ve sıfatlardan sonra gelerek deyim oluşturur.

ileri var-: İleri gitmek, ilerlemek.
v.- dı (ilerü var-) 453b/9
[16]

var Mevcut olan, var.
v. idi 451a/10, 451b/1, 451b/10, 454a/8, 454a/9, 454b/3, 456a/2, 458a/1, 458a/2, 460a/10, 460a/9, 460b/12, 460b/2, 460b/3, 461b/13, 462b/12, 463a/5, 463b/1, 463b/12, 463b/7, 466a/15, 466b/4, 467b/2, 468a/3, 468b/4, 469a/15, 469b/5, 469b/6, 470a/6, 470b/5, 473a/11, 473a/12, 473b/15, 475b/11, 476a/2, 476b/7, 477b/4, 478a/4, 478b/9
v. ise 460a/9, 465b/5
v.+ dur 452a/7, 452a/8, 457a/2, 464b/4
[45]

vaṣf < Ar. Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik.
v. (ḫūd-ı vaṣf ol-) 461b/3
[1]

vāsıṭa < Ar. Bir işin gerçekleşmesini sağlamak için araya girmek, aracılık etmek, aracı.
v. 454a/12, 464b/10
[2]

vāsiʿ < Ar. Geniş.
v. 461b/2
[1]

vaṣiyyet < Ar. Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği,

ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey.

- **vaṣiyet et-:** Öldükten sonra ne yapılmasını istediğini bildirmek.
  v. (it- idi) 457b/3
  v. (it-) 466a/11
  [2]

vaż' < Ar. Vaziyet, tavır, duruş, biçim.
v.+(vaż' -ı ṣādır ol-) 453a/9
[1]

vaẓīfe < Ar. Bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş, görev, ödev.
v.+ sin 452b/11
[1]

ve < Ar. Ve.
v. 450a/10, 450a/11, 450a/12, 450a/3, 450a/5, 450a/6, 450a/7, 450a/8, 450a/9, 450b/10, 450b/11, 450b/13, 450b/3, 450b/4, 450b/9, 451a/12, 451a/2, 451a/3, 451a/4, 451a/5, 451a/6, 451a/7, 451b/13, 451b/14, 451b/7, 451b/9, 452a/1, 452a/13, 452a/15, 452a/2, 452a/3, 452a/7, 452b/1, 452b/10, 452b/12, 452b/14, 452b/4, 452b/6, 452b/9, 453a/1, 453a/11, 453a/12, 453a/2, 453a/3, 453a/5, 453a/6, 453a/9, 453b/10, 453b/12, 453b/15, 453b/2, 453b/3, 453b/4, 453b/5, 454a/14, 454a/2, 454a/5, 454b/10, 454b/13, 454b/15, 454b/4, 454b/5, 454b/9, 455a/1, 455a/3, 455a/4, 455b/10, 455b/13, 455b/6, 455b/8, 456a/1, 456a/11, 456a/13, 456a/14, 456a/2, 456a/4, 456a/8, 456a/9, 456b/1, 456b/11, 456b/12, 456b/14, 456b/15, 456b/2, 456b/6, 456b/7, 456b/8, 456b/9, 457a/10, 457a/11, 457a/12, 457a/14, 457a/7, 457a/8, 457a/9, 457b/12, 457b/14, 457b/2, 458a/1, 458a/11, 458a/13, 458a/14, 458a/15, 458a/2, 458a/3, 458a/7, 458a/8, 458a/9, 458b/15, 458b/2, 458b/3, 458b/4, 458b/7, 459a/11, 459a/12, 459a/15, 459a/2, 459a/6, 459a/7, 459a/9, 459b/12, 459b/13, 459b/14, 459b/2, 459b/3, 459b/4, 459b/5, 459b/8, 459b/9, 460a/10, 460a/11, 460a/13, 460a/14, 460a/7, 460a/8, 460b/1, 460b/11, 460b/12, 460b/13, 460b/14, 460b/3, 460b/4, 460b/5, 460b/6, 460b/7, 460b/8, 461a/6, 461a/7, 461a/8, 461a/9, 461b/2, 461b/4, 461b/5, 461b/6, 462a/15, 462a/4, 462a/6, 462b/11, 462b/12, 462b/5, 462b/6, 462b/7, 462b/8, 462b/9, 463a/1, 463a/11, 463a/12, 463a/13, 463a/15, 463a/4, 463b/11, 463b/12, 463b/13, 463b/14, 463b/15,

463b/5, 463b/7, 464a/1, 464a/12, 464a/7, 464a/9, 464b/10, 464b/11, 464b/12, 464b/15, 464b/2, 464b/3, 464b/6, 464b/7, 464b/8, 464b/9, 465a/13, 465a/15, 465a/4, 465a/7, 465a/8, 465b/5, 465b/6, 465b/7, 466a/11, 466a/2, 466a/3, 466a/4, 466a/5, 466a/7, 466a/8, 466b/11, 466b/12, 466b/13, 466b/14, 466b/15, 466b/2, 466b/3, 466b/8, 467a/10, 467a/12, 467a/13, 467a/2, 467a/3, 467a/4, 467a/7, 467b/10, 467b/12, 467b/13, 467b/14, 467b/15, 467b/8, 468a/1, 468a/13, 468a/3, 468a/4, 468a/5, 468a/6, 468a/8, 468b/12, 468b/13, 468b/15, 468b/2, 468b/3, 469a/1, 469a/10, 469a/11, 469a/15, 469a/2, 469a/4, 469a/5, 469b/11, 469b/12, 469b/13, 469b/14, 469b/15, 469b/2, 469b/4, 469b/6, 469b/7, 470a/1, 470a/12, 470a/15, 470a/6, 470b/11, 470b/15, 470b/5, 470b/6, 470b/8, 470b/9, 471a/2, 471a/3, 471a/6, 471b/1, 471b/13, 471b/15, 471b/6, 471b/7, 471b/8, 472a/1, 472a/11, 472a/14, 472a/15, 472a/2, 472a/3, 472a/5, 472a/7, 472a/8, 472b/14, 472b/2, 472b/6, 472b/7, 473a/1, 473a/10, 473a/11, 473a/12, 473a/13, 473a/6, 473a/8, 473a/9, 473b/10, 473b/11, 473b/12, 473b/14, 473b/15, 473b/2, 473b/4, 473b/6, 473b/7, 474a/1, 474a/4, 474a/5, 474a/6, 474a/7, 474a/8, 474a/9, 474b/10, 474b/11, 474b/13, 474b/3, 474b/7, 475a/10, 475a/12, 475a/13, 475a/7, 475b/12, 475b/3, 475b/8, 476a/1, 476a/10, 476a/11, 476a/4, 476b/13, 476b/15, 476b/2, 476b/4, 476b/7, 477a/1, 477a/12, 477a/13, 477a/14, 477a/15, 477a/2, 477a/8, 477b/13, 477b/14, 477b/2, 477b/3, 477b/4, 477b/8, 478a/1, 478a/14, 478a/15, 478a/4, 478a/5, 478b/10, 478b/4

[352]

ve'l-ḳarār < Ar. Karar günü.

v. 456b/1

[1]

vefāt < Ar. Ölüm, ölme, ölmek.

v. 477b/7

v. (it-) 472a/7, 475a/1

[3]

vehm < Ar. Olmayan bir şeyi var saymak, zannetmek, kuruntu.

v. (it-) 450a/3

[1]

veliyy-i ʿahd < Ar. Bir hükümdardan sonra tahta çıkacak kimse.
v. (idüp) 465a/14
v. (it- idi) 450a/4, 453b/6, 456a/14
v. (it- idür) 457b/3
v.+ ı (it- idi) 473a/11
[6]

vesāyir < Ar. Sayılan birkaç şeyden sonra "bunun gibi olanlar ve benzerleri de" anlamında kullanılır.
v. 459b/15
[1]

vey < Ar.+ Far. *v'ey*. Ey.
v. (benām-ı vey ḫānende) 477b/11
[1]

vezāret < Ar. Vezirlik.
v. 455a/5, 456b/12
[2]

vezīr < Ar. Osmanlı Devleti'nde askerî ve idârî yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sâhip kimse.
v. 467a/2
v. (idinmiş idi) 453a/5
v.+ e 455a/7, 470b/11
v.+ i 463b/1, 467a/2, 468a/7, 470b/9
v.+ ine 467a/1
[9]

vilāyet < Ar. Bir vali yönetimindeki en önemli idârî bölüm, il.
v. 452a/1
v. (cemīʿ-i vilāyet) 465a/15
v. (şehr ü vilāyet) 478b/4
v. (vilāyet ü ḥükümet) 473b/3
v.+ den 457b/8, 466b/10
v.+ i 452b/15, 457b/14, 473a/8
v.+ in 454a/15
v.+ inde 452a/7, 460a/6, 474a/4, 459a/9
v.+ ine 467b/15
v.+ ini 454a/11
v.+ ler 474b/12
[17]

vir - Vermek.

- Bırakmak, bağışlamak, ihsan etmek.
  v.- di 452a/1, 459a/6, 459b/4, 469a/11
  v.- eyim 454b/7
  v.- mek 466b/15
  v.- mişsin 454a/15
  v.- ür idi 461a/6
- Ödemek, tediye etmek.
  v.- e 452b/11
  v.- mez 452b/10
  v.- miş idi 457b/8
  v.- mişler idi 456a/1
- Bırakmak, onun istifadesine sunmak.
  v.- medi 464b/8
  v.- miş idi 454a/13, 456a/12, 458a/13
- İletmek, eriştirmek.

v.- üp 457a/6

- Kök veya gövdeleri sonuna zarf-fiil eki (-ı, -i, -u, -ü) almış fiillere gelerek tezlik bildiren birleşik fiiller oluşturur.
  v.- di (ḳoyı vir-) 450a/10
  v.- di (eydi vir-) 454a/2
- Bazı isimlerden sonra gelerek deyimler oluşturur.
  v.- di (amān vir-) 455b/3
  v.- diler (fetvā vir-) 470b/13
  v.- diler (ḫaber vir-) 455b/12
  v.- miş idi (ḫaber vir-) 474a/2
  v.- ürse (amān vir-) 455b/3
  v.- üp (selām vir-) 455b/13
  v.- mezler idi (vücūd vir-) 468b/12
- Yardımcı fiil.
  v.- di (laḳab vir-) 469a/1
  v.- diler (ṣadaḳalar vir-) 453a/3
  v.- mişler idi (laḳab vir-) 460a/8
  [29]

vü < Far. Ve.
v. 477a/14, 460b/7, 476a/9, 477b/15, 477b/8, 475a/1, 458a/15, 459b/2, 465b/1, 465a/15, 470b/13, 468a/5, 469a/1, 470a/1, 477a/14, 476b/13, 459b/15, 469a/1
[18]

vücūd < Ar. Beden, varlık.

- **vücūda gel-:** Yaratılmak, doğmak.
  v. (gel-) 454b/12
  v.+ a (gel-) 452a/12, 452a/15
  v.+ a (gel- idi) 461a/2, 466b/6, 467b/6
- **vücūd ver-:** Hâsıl etmek, meydana getirmek, oluşturmak.
  v. (vir- idi) 468b/12
  [7]

vüzerā < Ar. *vuzerā'*. Vezirler.
v.+ (vüzerā-yı ʿĀlī) 455a/14
v. (ümerā vü vüzerā) 459b/15
v.+ yı 463b/11
[3]

-Y-

ya Yahut, veya, evet, yoksa.
y. 452a/8, 462b/3, 471a/7
[3]

yā < Ar. Ey.
y. 450b/9, 453b/14, 454b/7, 459b/10
[4]

yād < Far. Anma, hatırlama.
y. (it-) 454a/1, 454a/6
[2]

yāḫūd < Far. Veya.
y. 456b/2
[1]

yaḳ - Yanmasını sağlamak, tutuşturmak, yakmak.
y.- aydı 455b/7
y.- dı 459a/4
y.- dılar 465b/6, 470b/8, 477b/2
[5]

yaḳa Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça.
y. 456b/2
y.+ dan 456b/3
[2]

yaḳar - İçi yana yana yalvarmak.
y.- dı 457a/15
[1]

yaḳın Arada az mesafe bulunan.
y. 467a/11
[1]

yalvar - Birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak.
y.- dı 457a/15
[1]

yan Taraf, yan, kat, huzur.
y.+ ına 464b/6
y.+ ında 451b/9, 464b/3, 467a/14
[4]

yaʿnī < Ar. Yani.
y. 450b/1, 454a/4, 457b/6, 459a/7, 462b/10, 468b/9, 469b/1, 475a/6
[8]

yap - Yapmak.
- Yapı olarak kurmak, bina ve inşâ etmek.
y.- dı 460a/13, 472b/13
y.- dılar 450a/6, 450b/3, 461b/2
y.- maḳ 478a/13
[6]

yapıl - Ortaya konmak, gerçekleştirilmek, meydana getirilmek.
y.- mamış-ıdı 461b/2
[1]

yaptır - Yapı olarak kurdurmak, inşâ ettirmek.
y.- dılar 460a/15
[1]

yap yap Yavaş yavaş.
y. 454a/5
[1]

yaramaz Kötülük, zararlı.
y.+ ı 458a/14
[1]

yaş Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.
y.+ ına 450a/15
y.+ ında 463a/14, 467b/8
y.+ ında idi 452a/9, 459a/14, 465a/1, 468b/8, 469b/2, 470a/4, 471a/6, 472a/14, 472b/5, 473b/15, 476b/6, 478a/3, 478b/7, 465b/15
[17]

yaşıl Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi, yeşil.
y. 459b/13, 459b/14, 459b/6
y.+ lar 459b/12
[4]

yatur - Yatırmak, birinin yatmasını sağlamak.
y.- dılar 462b/8
[1]

yayaḳ Yayan, yaya.

y. 453b/5

[1]

yaz - Yazmak, belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.

y.- dı 470a/1

y.- maduḳ 460b/4, 461b/15

[3]

yazıl - Yazılmak, yazıya geçirilmek.

y.- an 460b/10

y.- mış-ıdı 460b/8

[2]

ye - Yemek.

- Hoşa gitmeyecek bir duruma uğramak, maruz kalmak, dûçar olmak.

y.- miş idi (cerāḥat ye-) 467a/11

[1]

yed < Ar. El.

y.+ inde (taḫt-ı yed) 460b/13

[1]

yedi Altıdan sonra gelen sayı.

y. 466a/4, 475b/14

[2]

yedir - Yemesini sağlamak, yemesine sebep olmak, yedirmek.

y.- ürler idi 466a/5

[1]

yek-şenbih < Far. Birinci gün, pazar günü.

y. 458b/14, 467a/8

[2]

yer Mekân, mahal.

y.+ de 460a/13

y.+ den 451a/7, 453a/14, 461b/2

y.+ e 451a/7

y.+ inde 460a/5

y.+ ine 452a/15, 471a/8, 471b/11

- **yerine getir-:** Gereğini yaparak olmasını sağlamak.

y.+ ine (getür- idi) 456b/5

[10]

yeryüzi Dünya, yeryüzü.

y. 478b/1

[1]

yetiş - Hazır olmak, bitmek, tamamlanmak, yetişmek.

y.- ir 466a/2

[1]

yevmi'l-ḥaşr <Ar. Toplanma günü.

y. 456b/1

[1]

yıḳıl - Yıkılmak, devrilmek, düşmek.

y.- dı 450a/11

[1]

yıl Sene, yıl.

y. 452a/9, 453a/4, 453a/5, 456b/12, 458a/1, 458b/15, 459a/14, 460a/11, 461a/9, 461b/7, 463a/14, 463b/4, 464a/1, 464b/10, 464b/9, 465b/10, 466a/13, 466b/2, 466b/3, 467b/9, 468a/6, 468b/2, 468b/3, 469a/14, 469b/3, 470a/5, 470b/12, 471a/13, 471a/5, 472a/1, 472a/10, 472a/11, 472a/13, 472a/2, 472a/5, 472a/7, 472a/8, 472b/11, 472b/12,

472b/13, 472b/15, 472b/2, 472b/5, 473a/8, 473a/9, 473b/11, 473b/14, 473b/2, 474b/6, 475a/10, 475b/14, 476a/1, 476b/15, 476b/6, 477b/3, 478a/3, 478b/8
y.+ a 463b/3, 465b/9, 466a/13
y.+ dan 474b/15
y.+ dur 460a/1
y.+ ında 450a/13, 450b/15, 451a/10, 451b/13, 452a/6, 456a/10, 456b/11, 458a/10, 458a/5, 458b/14, 459a/14, 459a/5, 460a/5, 460a/7, 461a/11, 461b/12, 462a/3, 463a/10, 463b/10, 463b/3, 464b/15, 465a/12, 465a/6, 465b/14, 465b/9, 466a/10, 466b/1, 466b/7, 467a/9, 467b/7, 468a/10, 468b/2, 468b/8, 469a/13, 469b/2, 470a/4, 470a/9, 470b/4, 471a/10, 471a/13, 471a/4, 472a/12, 472a/2, 472a/3, 472a/5, 472a/7, 472a/9, 475a/9, 476a/13, 476b/12, 476b/15, 476b/5, 477a/3, 477a/8, 477b/10, 478a/12, 478a/2, 478a/8, 478b/14, 478b/7
y.+ ını 450a/15
[123]

yigirmi Yirmi, on dokuzdan sonra gelen sayı.
y. 459a/14, 459a/15, 465b/9, 467b/9, 468b/3, 474a/6
y.+ sinde 465b/8, 466a/9, 468a/9, 471a/10
[10]

yigirmi altı Yirmi altı, yirmi beşten sonra gelen sayı.
y. 472b/11
y.+ sında 464a/6
[2]

yigirmi bir Yirmi bir, yirmiden sonra gelen sayı.
y.+ inde 478a/8
[1]

yigirmi bir biñ altı yüz on biş Yirmi bir bin altı yüz on beş sayısı.
y. 460b/15
[1]

yigirmi biş Yirmi beş, yirmi dörtten sonra gelen sayı.
y. 469b/2, 472a/1, 476a/1
y. + inde 467a/8
[4]

yigirmi bişinci Yirmi beşinci, yirmi beş sayısının sıra sayı sıfatı.
y. 458b/14
[1]

yigirmi dört Yirmi dört, yirmi üçten sonra gelen sayı.
y. 463a/14, 478b/8
y.+ ünde (y. dördünde) 461a/10, 462a/2, 476b/14
[6]

yigirmi iki Yirmi iki, yirmi birden sonra gelen sayı.
y. 450a/15

[1]

yigirmi sekiz Yirmi sekiz, yirmi yediden sonra gelen sayı.

y. 458b/15

[1]

yigirmi sekiz biñ Yirmi sekiz bin sayısı.

y. 468a/1

[1]

yigirmi sekizinci Yirmi sekizinci, yirmi sekiz sayısının sıra sayı sıfatı.

y. 466b/7, 478b/6

[2]

yigirmi ṭoḳuz Yirmi dokuz, yirmi sekizden sonra gelen sayı.

y. 472a/6, 472b/5

[2]

yigirmi üç Yirmi üç, yirmi ikiden sonra gelen sayı.

y. 466b/2, 471a/13

[2]

yigirmi yedi Yirmi yedi, yirmi altıdan sonra gelen sayı.

y. 465b/10, 467b/8

y.+ sinde 465b/14

[3]

yigirmi yidi *krş.* **yigirmi yedi.**

y.+ sinde 469a/12

[1]

yir *krş.* **yer**

y.+ e 451a/6, 466a/6

- **yüz sür-**: Huzurunda yere kapanmak.

  y.+ e (yüzün ḳara y. sür- idi) 477a/14

[3]

yoḳ Var olmayan, yok.

y. 465b/2

y.+ ıdı (yoġ-ıdı) 452a/5, 454b/6, 456a/12, 467b/10, 467b/11, 476b/3, 478a/12, 478a/9, 478b/13

[10]

yoḳsa Yoksa, acaba.

y. 453a/14

[1]

yol Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer.

y.+ da 477a/2

y.+ unda 450a/14

[2]

yum - Yummak, kapamak.

- **gözlerini yum-:** Gözünü kapamak.

  y.- duġı (gözlerin yum-) 462b/2

[1]

yüklet - Yükletmek, yükleme işini yaptırmak.

y.- diler 461b/6

[1]

yükseklik Yüksek olma durumu.

y.+ i (yüksekligi) 461b/3

[1]

yürek Kalp, gönül.

y.+ inde (yüreginde) 462a/9

y.+ inden (yüreginden) 455b/7

[2]

yüz (I) Yüz (sayı)

y. 467a/14

(II) Yüz, çehre.

y.+ in 461b/10

y.+ ine 462b/5

y.+ üni 450a/6

- **yüz döndür-:** Yüz çevirmek, terk etmek.

  y. (dönder-) 456b/9, 474b/8

- **yüz tut-:** Yönelmek

  y. (ṭut-) 473b/4, 475a/12

- **yüzü suyu h**…..: Onun yüksek hatırı için, şerefi, mevkii hürmetine.

  y.+ i (ṣuyına) 478b/4

- **yüz sür-:** Huzurunda yere kapanmak.

  y.+ ün (ḳara yire sür- idi) 477a/14

  y.+ üni (ṭopraġa sür-) 462b/9

  [11]

yüz biñ Yüz bin sayısı.

y. 457b/8, 463b/5

[2]

yüz on Yüz on, yüz dokuzdan sonra gelen sayı.

y. 467a/15

[1]

yüz ṭoḳsan ṭoḳuz Yüz doksan dokuz, yüz doksan sekizden sonra gelen sayı.

y. 473b/2

[1]

yüzük Parmağa takılan, genellikle altın, gümüş vb. madenî halka.

y.+ i (yüzügi) 457a/10

[1]

yüz yetmiş Yüz yetmiş, yüz altmış dokuzdan sonra gelen sayı.

y. 452a/6

[1]

- Ẕ - -Z- -Ż- - Ẓ-

ẓafer < Ar. Savaşta kazanılan galibiyet.

ẓ.+ i 450a/2

[1]

zāhid < Ar. Takvâ sâhibi, dindar.

z. (ʿābid ü zāhid ü fāżıl u kāmil) 473a/3

z. (merd-i ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid ü perhīzkār) 465a/1

[2]

zaḥmet < Ar. Sıkıntı, eziyet.

- **zaḥmet çek-:** Sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak.

  z.+ in (çek-) 463a/3

  [1]

żaʿīf < Ar. Güçsüz, zayıf.

ż. (olmış-ıdı) 478b/15

ẓ. 468a/5

[2]

ẓālim < Ar. Zulüm ve haksızlık yapan.

ẓ. (ẓālim ü bed-ḫūy u bī-şefḳāt) 465b/4

[1]

zamān < Ar. zemān. Vakit, devir, çağ, zaman.
z. (fermāndih-i zemīn ü zamān) 455a/9
z.+ e 471a/11
z.+ ına 467a/15
z.+ ında 451a/3, 456b/14, 459b/10, 459b/2, 461a/12, 461a/7, 461b/4, 470a/10, 470a/11, 470b/6, 470b/9, 473b/5, 474b/2, 474b/6, 474b/7, 475b/11, 475b/7, 477a/11, 478b/15
z.+ ında idi 450b/12
[23]

zārī < Far. Ağlama, inleme.
z. (ider idi) 462b/9
z. (zārī vü feryād) 477a/14
[2]

zāyil < Ar. Yok olmak, ortadan kalkmak.
z. (ol-) 462b/12, 462b/11
[2]

zehr-ālūd < Far. Zehirli.
z. 463a/4
[1]

zemīn < Far. Bir şeyin üzerinde geliştiği, cereyan ettiği ortam.
z. (fermāndih-i zemīn ü zamān) 455a/9
[1]

zer < Far. Altın.
z.+(zer-i ḫāliṣ) 468b/14
z. (ālāt-ı zer ü sīm) 468a/1
z.+ ni 460b/7
[3]

ẕevi'l-erḥām < Ar. Yakın akrabalar, mirasta pay sâhibi olanlar.
ẕ. 466b/15
[1]

ẕevḳ < Ar. Güzeli seçme yeteneği.
ẕ. idi (ṣāḥib-i ẕevḳ) 476b/3
[1]

zeyn < Far. Eyer.
z. 455a/6
[1]

Ẕi'l-ḥicce < Ar. Arabî ayların, zilkade ile muharrem arasında kalan ve onuncu günü kurban bayramı olan on ikincisi.
ẕ.+ de (sādis-i Ẕi'l-ḥicce) 451b/12
ẕ.+ nüñ (māh-ı Ẕi'l-ḥicce) 450a/12, 461a/10, 462a/2, 474b/1
[5]

Ẕi'l-ḳaʿde < Ar. Arabî ayların şevval ile zilhicce arasında kalan on birincisi.
ẕ.+ nüñ (māh-ı Ẕi'l-ḳaʿde) 468b/1, 477a/7, 477b/9
ẕ.+ nüñ (māh-ı Ẕi'l-ḳaʿde) 468b/7
[4]

zindānī < Far. Zindana kapatılmış mahkûm.
z.+ leri 451b/7
[1]

zindigānī < Far. *zindegānī.* Dirilik, canlılık, geçim.
z. (müdārā vü zindigānī it-) 469a/1
[1]

zindigānīlik < Far.+ T. Hayâtiyetlik.
z. (idemedi) 462a/5
[1]

zīr < Far. Alt, alt taraf, aşağı taraf.
z.+(zīr-i rikāb) 475b/13
[1]

zīrā < Ar. Çünkü, zira.
z. 452a/14, 460a/9, 466a/1, 466b/11, 468a/10, 475a/12, 475a/7
[7]

ziyāde < Ar. Çok, fazla, ilave.
z. 454b/5, 469b/11
z. (idüp) 452a/1
[3]

ziyāret < Ar. Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.
z. (it-) 462a/10
[1]

ẓulüm < Ar. *ẓulm.* Haksızlık, adaletsizlik.
ẓ.+ lerini 451b/6
[1]

3.2. KİŞİ ADLARI DİZİNİ

A

ʿAbbās: İlk Abbâsî halifesi. (Ebü'l-Abbâs, 750-754).
ʿA. 450b/13
- Ebû Mansûr Devânikî'nin (754-775) oğlu.
ʿA. 451b/2
- Abbâsî halifesi Me'mûn'un (813-833) oğlu.
ʿA. 460b/2
- Abbâsî halifesi Muktedir-Billâh'ın (908-932) oğlu.
ʿA. 469b/5
[4]

ʿAbbās bin Ḥüseyin: Büveyhî veziri.
ʿA. 468a/7
[1]

ʿAbbāse: Abbâsî halifelerinden Mehdî'nin (775-785) kızı, Hâdî ile Hârûnürreşîd'in kız kardeşi.
ʿA. 451a/12, 454b/11, 454b/14, 454b/3
ʿA.+ yi 454b/5, 454b/7
[6]

ʿAbdān-ı Ebü'ş Şevārib: III-V. (IX-XI.) yüzyıllarda başta Bağdat ve Sâmerrâ olmak üzere çeşitli şehirlerde görev yapan bir kadı ailesi.
ʿA. 469b/7
[1]

ʿAbdullāh: Abbâsî halifelerinden Muhammed Mehdî'nin (775-785) oğlu.
ʿA. 451a/11
- Abbâsî halifesi Me'mûn'un (813-833) oğlu.
ʿA. 460b/2
- Abbâsî halifesi Vâsik-Billâh'ın (842-847) oğlu.
ʿA. 462b/12
[3]

ʿAbdullāh bin Muʿtezz: Abbâsî halifesi, edip, münekkit ve şair.
ʿA .+ i 468a/8
ʿA . 468a/11
[2]

ʿAbdullāh bin Müktefī: Abbâsî halifesi Muktefî-Liemrillâh (1136-1160).
ʿA.+ ye 471a/2, 471a/3
[2]

ʿAbdullāh bin Ẓāhir: Abbâsîler devrinin önemli devlet adamı ve kumandanlarından.
(ʿAbdullāh bin Ṭāhir)
ʿA. 466a/12
[1]

ʿAbdullāh Ebü'l Muẓaffer el-Müstencīd: Abbâsî halifesi (1160-1170).
ʿA. 478b/10
[1]

ʿAbdullāh el-Müktefī: Abbâsî halifesi Muktefî-Liemrillâh (1136-1160).
ʿA. 471a/8
[1]

ʿAbdullāh-ı Alāṣġar: Abbâsî halifesi Vâsiḳ-Billâh'ın (842-847) oğlu.
ʿA. 462b/13
[1]

ʿAbdullāh Me'mûn: Abbâsî halifelerinden Hârûnürreşîd'in (786-809) oğlu.
ʿA. 456a/3
[1]

ʿAbdurraḥman-ı Maḫzūmī: Abbasi halifesi (813-833) Abdullâh el-Me'mûn'un kadısı.
ʿA.+dür 460b/12
[1]

ʿAbdülʿazīz: Abbâsî halifesi Ebû Mansur Devânikî'nin (754-775) oğlu.
ʿA. 451b/2

- Abbâsî halifesi Muvaffak-Billâh'ın (Abbâsî hânedanının en nüfuzlu şahsiyetlerinden, Mu'temid-Alellah'ın hilâfet nâibi) oğlu.
ʿA.466b/4
[2]

ʿAbdülmelik: Abbâsî halifesi Muhammed b. Hârûnürreşîd'in (809-813) oğlu.
ʿA. 458a/2
[1]

ʿAbdülvāḥid: Abbâsî halifesi Muktedir-Billâh'ın (908-932) oğlu.
ʿA. 469b/5
[1]

ʿĀd bin Şeddād: Mısır'da yaşamış bir melik.
ʿĀ.+ uñ 459a/4
[1]

ʿĀfiyye bin Yezīd: Abbâsî halifesi Muhammed Mehdî'nin (Abbâsî Halifesi Mansûr'a karşı Medine'de isyan eden Ali evlâdının lideri) kadısı.
ʿA. 451a/12
[1]

Aḥmed bin Ebū Revād: Abbâsî halifesi Vâsik-Billâh'ın (842-847) kadısı.
A. 462b/13
[1]

Aḥmed bin Beyān: Abbâsî halifesi Müsterşid-Billâh (1118-1135) zamanında yaşamış şeyh.
A.+ dan 476a/11
[1]

Aḥmed bin Ebü'ş Şüvārāb: el-Müstaîn-Billâh'ın (862-866) kadısı.
A. 464a/2
[1]

Aḥmed bin Ṭōlūn: Tolunoğulları hânedanının kurucusu.
A. 464a/1
[1]

Aḥmed-i Müstaʿlī: Ebû Temîm Sa'd Müntasır'ın oğlu.
A. 472a/6
[1]

Aḥmed-i Şenbūd: Abbâsî halifesi er-Râzî-Billâh'ın (934-940) zamanında yaşamış şeyh.
A. 470b/10
[1]

ʿAlā'addīn Keyḫüsrev bin Keyḳubāt: Anadolu Selçuklu sultanı.
ʿA.+ dur 475b/4
[1]

ʿAlī: Abbâsî halifesi Muhammed Mehdî'nin (775-785) oğlu.
ʿA. 451a/11

- Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in (786-809) oğlu.
ʿA. 456a/3
- Alî b. İsa b. Mâhân, Abbâsî veziri.
ʿA. 457a/9
- Abbâsî halifesi Hüseyin b. Ali.
ʿA. 467b/10
- Abbâsî halifesi Muktedir-Billâh'ın (908-932) oğlu.
ʿA. 469b/6
[5]

ʿAlī bin Ebü'ş-Şüvarāb: el-Mu'tazıd-Billâh'ın (892-902) kadısı.
ʿA. 467b/3
[1]

ʿAlī bin Muḥammed-i Şelmiʿānī: Müşebbihe'den Azâfire fırkasının kurucusu olup İbn Ebü'l-Azâfir diye de anılan, mensuplarının ilâh saydığı aşırı Şiî lideri.
ʿA. 470b/7
[1]

ʿAlī bin Mūsā bin Māhān: Abbâsî halifesi Mûsâ el-Hâdî'nin (785-786) atadığı divan sahibi.
ʿA.+ ı 452a/2
[1]

ʿAlī bin Mūsā er-Rıżā: Abbâsî halifesi Abdullâh el-Me'mûn (813-833) zamanında yaşamış imam.
ʿA. 459b/9
[1]

ʿAlī bin Rāīḳ: Abbâsî Devleti'nin ilk emîrü'l-ümerâsı.
ʿA.+ i 471b/4
[1]

ʿAlī bin Yaḳṭīn: Bermekî ailesinden olan el-Bermekî'den sonra vezir olan kişi.
ʿA. 456b/13
[1]

ʿAlī el-Müktefī: el-Mu'tazıd-Billâh'ın (892-902) oğlu.
ʿA. 467b/1
[1]

ʿAlī-i bin ʿĪsā: Abbâsî veziri.
ʿA. 457a/7
[1]

ʿAlī-i bin Māḥān: Abbâsî veziri.
ʿA.+ ı 457a/3
[1]

ʿĀliye: Abbâsî halifesi Ebû Mansûr Devânikî'nin (754-775) kızı.
ʿĀ. 451b/2
[1]

ʿAliye: Abbâsî halifesi Muhammed Mehdî'nin (775-785) kızı.
ʿA. 451a/12
[1]

ʿAmr: Abbâsî halifesi Muktedir-Billâh'ın (908-932) kadısı.
ʿA. 469b/7
[1]

Arslan: Abbâsî halifesi Müsterşid-Billâh'ın (1118-1135) annesi.
A. 476a/8
[1]

Arşlan Melik bin Sulṭānü'd-devle: Selçuklu hatunu.
A. 474a/8
[1]

ʿĀtike: Hz. Peygamber'in halası.
ʿĀ. 450b/10, 450b/8, 450b/9
[3]

ʿAvn bin ʿAbdullāh Mesʿūdī : Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in (786-809) kadısı.
ʿA. 456a/5
[1]

ʿĀyişe: Abbâsî halifesi (842-847) el-Vâsiḳ-Billâh'ın kızı.
ʿĀ. 462b/13
[1]

ʿĀżıd: Ebû Abdullah Âzıd b. Yusuf. Vali Ebü'l-Kasım Sâbir'in oğlu.
ʿĀ. 472a/14
[1]

B

Bābek: Mu'tasım-Billâh (833-842) zamanında Horasan'da ortaya çıkan haramî.
B. 461b/4
B.+ i 461b/5
[2]

Bahāʿü'd-devle: Büveyhî Hükümdarı.
B. 473a/4, 473a/5
[2]

Bedrü'd-dücā: Abbâsî halifesi el-Kâim-Biemrillâh'ın (1031-1075) annesi.
B. 473a/15
[1]

Benī Būye: 932-1062 yılları arasında İran ve Irak'ta hüküm süren Deylem asıllı bir hanedanının yöneticisi.
B. 474b/2
B.+ den 474b/8
B.+ ye 473a/8
[3]

Benī Hāşim: Kureyş kabilesinin Hz. Peygamber'in de mensup olduğu kolu.
B.+ den 468a/6
[1]

Berīd: Abbâsî Halifesi Muktedir-Billâh ve halefleri zamanında Irak'ta

önemli rol oynayan Berîdîler ailesinin reislerinden.
A. 471b/2
[1]

C

Caʿfer: Mansûr Devânıkî'nin (754-775) oğlu.
A. 451b/1

- Abbâsî veziri Hâlid b. Bermek'in oğlu.
C. 453a/13, 453a/14, 453a/7, 453b/9, 454a/10, 454a/8, 454b/10, 454b/7, 454b/9, 455b/11, 455b/15, 455b/4
C.+ i 453a/12, 453b/6
C.+ üñ 453a/12
C.+ den 454a/9
C.+ e 454a/14, 454a/5
C.+ i 455b/10
C.+ üñ 454a/15, 455a/3
- Abbâsî halifesi el-Me'mûn'un (813-833) oğlu.
C. 460b/3
- Abbâsî halifesi Muvaffak'ın oğlu. (el-Muʿtemid-Alellah kardeşi)
C. 466b/4
- Abbâsî halifesi el-Muʿtazıd-Billâh'ın (892-902) oğlu.
C. 467b/1
- Abbâsî halifesi el-Kâdir-Billâh'ın (991-1031) oğlu.
C. 473a/11
[26]

Cāʿfer bin ʿAbdullāh-ı Hāşimī: Abbâsî halifesi Muhammed el-Mühtedî (869-870) zamanında yaşamış kadı.
C. idi 465a/7
[1]

Caʿfer bin Hādī: Abbâsî halifesi Mûsâ el-Hâdî'nin (785-786) oğlu.
C. 453b/11
[1]

Caʿfer bin Ḫālid bin Bermek: Abbâsîler devrinde çeşitli makamlarda bulunan Bermekî ailesinin bir hânedan haline gelmesini sağlayan devlet adamı.
C.+ i 453a/5
[1]

Caʿfer-i ʿAbbās: Abbâsî halifesi el-Müntasır-Billâh'ın (861-862) kadısı.
C. idi 463a/6
[1]

Caʿfer-i Bermekī: Abbâsî veziri Hâlid b. Bermek'in oğlu.
C. 455a/13, 455a/6
[2]

Caʿfer-i el-Mütevekkil: Abbâsî halifesi Mu'tasım-Billâh'ın (833-842) oğlu.
C. 461b/14

[1]

Cāmasb: İranlı filozof.

C. 474b/14

[1]

Cāmāsb: *bk. Cāmasb.*

C. 475a/7

[1]

Celālü'd-devle: Irak Büveyhî hükümdarı.

C.+ ye 473a/7

[1]

Cemīle : Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) annesi.

C. 476b/11

[1]

Cevād: Abbâsî halifesi el-Vâsik-Billâh'ın (842-847) kadısı Ahmed b. Ebû Revvâd'ın lakabı.

C. idi 462b/14

[1]

D

Ḍırār: Abbâsî halifesi el-Mu'tazıd-Billâh'ın annesinin rivayet edilen diğer ismi.

Ḍ. 466b/6

[1]

E

Ebū ʿAbdullāh: Abbâsî halifesi el-Müsterşid-Billâh'ın (1118-1135) oğlu.

E. 477b/4

[1]

Ebū ʿAbdullāh ʿĀżıd bin Yūsuf: Vali Ebü'l-Kasım Sâbir'in oğlu.

E.+ ı 472a/13

[1]

Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin ʿAbdullāh el-Mehdī: Abbâsî Halifesi Mansûr'a karşı Medine'de isyan eden Ali evlâdının lideri.

E. 451b/4

[1]

Ebū ʿAbdullāh Muḥammed-i el-Mühtedī bin el-Vāṣiḳ Billāh Hārūn bin Mütevekkil: Abbâsî halifesi Muhammed Mühtedî (869-870).

E. 465b/12

[1]

Ebū ʿAbdullāh Muḥammed-i Emīn bin Hārūnü'r-Reşīd: Abbâsî halifesi (809-813).

E. 456a/6

[1]

Ebū ʿAbdullāh Zübeyr: Abbâsî halifesi Ebû Abdullah Müktedî'nin (1075-1094) oğlu.

E. 476b/8

[1]

Ebū Aḥmed: Abbâsî halifesi (786-809) Hârûnürreşîd'in oğlu.

C. 456a/4

- Abbâsî halifesi Ebû Abdullah Muhammed Muktefî'nin (1136-1160) oğlu.
  E. 478b/10
  [2]

Ebū ʿAlī: Vali Ahmed Müsta'lî'nin oğlu.
E. 472a/8

- el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi.
  E. 474b/3
  [2]

Ebū ʿAlī bin Muḳle: Abbâsî halifesi er-Râzî-Billâh (934-940) zamanında Kûfî yazı yazan kişi.
E. 470b/9
[1]

Ebū ʿAmr bin ʿAlī bin Ebü'ş-Şevārib: Abbâsî halifesi Müktefî-Billâh'ın (902-908) kadısı.
E. 468b/5
[1]

Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed bin Muẓaffer-i Şāmī: Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) kadısı.
E. 476a/4
[1]

Ebū Caʿfer: Abbâsî halifesi Ebû Abdullah Muhammed Muktefî'nin (1136-1160) oğlu.
E. 478b/10
[1]

Ebū Caʿfer bin Caʿfer bin Caʿfer bin Mütevekkil: Abbâsî halifesi Ebü'l-Abbas Ahmed el-Mu'temid (870-892) olduğu da söylenen kişi.
E.+ dür 465a/10
[1]

Ebū Caʿfer el-Manṣūr bin el-Müsterşid: Abbâsî halifesi Müsterşid-Billâh'dan (1118-1135) sonra halifeliğe gelen kişi.
E.+ dür 477b/6
[1]

Ebū Caʿfer-i Aḥmed: Abbâsî halifesi er-Râzî-Billâh'ın (934-940) oğlu.
E. 470a/6
[1]

Ebū Caʿfer-i Mūsā: Abbâsî halifesi (1075-1094) Ebü'l-Kāsım el-Muktedî-Biemrillâh'ın oğlu.
E. 476b/8
[1]

Ebū Caʿfer-i Ṭaberī: Tefsir, hadis, tarih, edebiyat, kıraat, nahiv, matematik, tıp ve Şafii mezhebi ile ilgili araştırmaları ve eserleriyle ünlü din bilim adamıdır.
E. 456a/7, 457b/7, 467b/5, 469b/3, 469b/9
[5]

Ebū el-Manṣūr ʿAlī-i el-Ḥakem: Vali Ebû Mansûr Aziz b. Muiz'in oğlu.

E. 472b/15

[1]

Ebū Ḥāzım: Abbâsî halifesi Müktefî-Billâh'ın (902-908) kadısı.

E. 468b/4

[1]

Ebū ʿĪsā: Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in (786-809) oğlu.

E. 456a/3

[1]

Ebū İsḥāḳ İsmaʿīl: Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) oğlu.

E. 476a/2

[1]

Ebū İsḥāḳ Muḥammed: Abbâsî halifesi Ebû Abdullah Müktedî'nin (1075-1094) oğlu. E. 476b/8

[1]

Ebū Manṣūr: Abbâsî halifesi el-Müttakî-Lillâh'ın (940-944) oğlu.

E. 471a/7

- el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişiler.

  E. 474b/4, 474b/5

  [3]

Ebū Manṣūr ʿAzīz bin Muʿiẕ: Muʿizzü'd-dîn Ebû Temîm Muʿiz'in vali oğlu.

E. 472b/14

[1]

Ebū Manṣūr el-Ḳāhir: Abbâsî halifesi el-Mu'tazıd-Billâh'ın (892-902) oğlu.

E. 467b/1

[1]

Ebū Manṣūr Faẕl el-Müsterşid: Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) oğlu.

E. 476a/2

[1]

Ebū Manṣūr Ẓāhir: Ebü'l-Meymûn Abdülmecid b. Müntasır'ın vali oğlu.

E. 472a/10

[1]

Ebū Muḥammed: Abbâsî halifesi (902-908) Ebû Muhammed el-Müktefî-Billâh.

E. 467b/11

- el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişiler.

  E. 474b/4, 474b/5

  [3]

Ebū Mūsā-yı Hāşimī: Abbâsî halifesi (929, 932-934) el-Kâhir-Billâh gözüne mil çekilip kör edilmiş ve sonrasında camide sadaka dilenmeye başlamış Hâşimî onu görüp de dinar veren kişidir.

E. 469a/10

[1]

Ebū Naṣr: Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) oğlu.

E. 476a/4

[1]

Ebū Şücāʿ: Abbâsî halifesi el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişiler.

E. 474b/4, 474b/5

- Büveyhî hükümdarı Bahâüddevle'nin oğlu Sultânüddevle Ebû Şücâʿ.

E. 473a/6

[3]

Ebū Temīm Saʿd-ı Müntaşır: Alevîler döneminde yönetimde olan vali Hasan'ın oğlu.

E. 472a/4

[1]

Ebū Ṭāhir: el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi. E. 474b/4

[1]

Ebū Ṭalḥa Aḥmed: Abbâsî halifesi Ebû Abdullah Müktedî'nin (1075-1094) oğlu.

E. 476b/9

[1]

Ebū Ṭālib: el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi.

E. 474b/4

[1]

Ebū Ṭālib-i ʿAbbās: Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) oğlu.

E. 476a/3

[1]

Ebū Yūsuf: Abbâsî halifesi Ebû Muhammed el-Müktefî-Billâh'ın (902-908) kadısı.

E. 468b/5

[1]

Ebü'l ʿAbbās: Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in (786-809) oğlu.

E. 456a/4

[1]

Ebü'l ʿAbbās ʿAbdullāh el-Me'mūn bin Hārūnü'r-Reşīd: Abbâsî halifesi el-Me'mûn (813-833).

E. 458a/4

[1]

Ebü'l ʿAbbās Aḥmed bin Ebū İsḥāḳ bin Muḥammed bin el-Muʿtaşım bin Hārūnü'r-Reşīd: Abbâsî halifesi el-Müstaîn-Billâh (862-866).

E.+ dür 463a/8

[1]

Ebü'l ʿAbbās Aḥmed bin Muḥamme d: Abbâsî halifesi el-Muʿtazıd-Billâh'ın (892-902) kadısı.

E. 467b/2

[1]

Ebü'l ʿAbbās Aḥmed el-Muʿtemed: Abbâsî halifesi Ebû Cafer b. Cafer b. Mütevekkil'dir (847-861).

E. 465a/9

[1]

Ebü'l ʿAbbās Aḥmed el-Müstaẓhir: Abbâsî halifesi Ebû Abdullah Müktedî'nin oğlu.
E. 476b/7
[1]

Ebü'l ʿAbbās Muḥammed bin el-Ḳāīm Biemrillāh: Abbâsî halifesi (1031-1075)
E.+ dur 476b/1
[1]

Ebü'l ʿAbbās-ı Seffāḥ: İlk Abbâsî halifesi (750-754).
E. 450a/3
[1]

Ebü'l Berekāt Aḥmed bin ʿAbdülvehhāb: Abbâsî halifesi el-Müsterşid-Billâh (1118-1135) zamanında yaşamış şeyh.
E.+ dan 476a/10
[1]

Ebü'l Biḫār: el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi.
E. 474b/6
[1]

Ebü'l Faẓıl ʿAbdullāh: Abbâsî halifesi er-Râzî-Billâh'ın (934-940) oğlu.
E. 470a/6
[1]

Ebü'l Faẓl: Abbâsî halifesi el-Kâdir-Billâh'ın (991-1031) oğlu.
E. 473a/11
[1]

Ebü'l Faẓl ʿAbdüṣṣamed: Abbâsî halifesi el-Kâhir-Billâh'ın (929, 932-934) oğlu.
E. 470b/1
[1]

Ebü'l Fetḥ Melik Şāh: Selçuklu halifesi.
E. 475b/5
[1]

Ebü'l Fevāris: el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi.
E. 474b/5
[1]

Ebü'l Ḥasan: el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi.
E. 474b/4

- Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) oğlu.
  E. 476a/4
  [2]

Ebü'l Ḥasan ʿAlī bin Mūsā er-Rıżā: Abbâsî halifesi (813-833) Abdullâh el-Me'mûn zamanında yaşamış ve onunla ahid yapmış imam.
E.+ yla 459b/3
[1]

Ebü'l Ḥasan ʿAlī ed-Dāmġānī: Abbâsî halifesi el-Müsterşid-Billâh'ın (1118-1135) kadısı.
E. idi 477b/5
[1]

Ebü'l Ḥasan Dāmġānī: Abbâsî halifesi Ebü'l-Muzaffer el-Müstencid-Billâh'ın (1160-1170) kadısı.
E. idi 478a/5
[1]

Ebü'l Ḥasan ibn ed-Dāmġānī: Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) kadısı.
E. 476a/5
[1]

Ebü'l Ḥasan Müstaẓī: Abbâsî halifesi Ebü'l-Muzaffer el-Müstencid-Billâh'ın (1160-1170) oğlu.
E. 478a/4
[1]

Ebü'l Ḥāzım ʿAbdülḥamīd es-Sekerī: Abbâsî halifesi el-Muʿtazıd-Billâh'ın (892-902) kadısı.
E. 467b/3
[1]

Ebü'l Ḥüseyin: el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi.
E. 474b/3
[2]

Ebü'l Ḥüseyin-i Berīd: Abbâsîler'in tarihinde önemli rol oynayan ailelerden biri olan Berîdî kardeşlerindendir.
E.+ i 471b/2
[1]

Ebü'l Ḳāsım: Abbâsî halifesi el-Mutî'-Lillâh (946-974).
E. 471a/7

- Abbâsî halifesi el-Kâdir-Billâh'ın (991-1031) oğlu.
  E. 473a/12
- Abbâsî halifesi Ebü'l-Muzaffer el-Müstencid-Billâh'ın (1160-1170) oğlu.
  E. 478a/5
  [3]

Ebü'l Ḳāsım ʿAbdülʿazīz: Abbâsî halifesi el-Kâhir-Billâh'ın (929, 932-934) oğlu.
E. 470b/1
[1]

Ebü'l Ḳāsım Aḥmed bin ʿAbdülvehhāb: Abbâsî halifesi el-Müsterşid-Billâh (1118-1135) zamanında yaşamış şeyh.
E.+ dan 476a/10
[1]

Ebü'l Ḳāsım ʿAlī: Abbâsî halifesi el-Müstazhir-Billâh'ın (1094-1118) oğlu.
E. 476a/3
[1]

Ebü'l Ḳāsım ʿAlī bin Ḥüseyin el-Ḥüseynī: Abbâsî halifesi el-Muktefî-Liemrillâh'ın (1136-1160) kadısı.
E. 478b/10
[1]

Ebü'l Ḳāsım ʿAlī bin Ḥüseyin Zeynebī: Abbâsî halifesi Ebû Caʿfer er-Râşid-Billâh'ın (1135-1136) kadısı.

E. idi 477a/4

[1]

Ebü'l Ḳāsım Muḥammed bin Mehdī: Ebû Muhammed İsmâîl b. Ca'fer es-Sâdık'ın vali oğlu.

E. 472b/11

[1]

Ebü'l Ḳāsım Ṣābir: Ebû Mansûr Zâhir'in vali oğlu.

E. 472a/12

[1]

Ebü'l Leyṯ: Selçuklular hanedanına biat edecek ilk padişahlardandır.

E. 474a/4

[1]

Ebü'l Leyṯ ʿAlī: Abbâsî halifesi Tâi'-Lillâh'ın (974-991) oğlu.

E. 473a/1

[1]

Ebü'l Mekārim Muḥammed: Abbâsî halifesi Tâi'-Lillâh'ın (974-991) oğlu.

E. 473a/1

[1]

Ebü'l Meymūn ʿAbdülmecīd bin Müntaşır: Abbâsîler dönemi Tâi'-Lillâh (974-991) devrinde yaşamış vali.

E. 472a/9

[1]

Ebü'l Muẓaffer: el-Kâim-Billâh (1031-1075) zamanında devlet yönetiminde olan kişi.

E. 474b/5

[1]

Ebü'l Müslim: Selçuklu hânedanının atası olan Selçuk Bey'den önceki son Abbasi halifesi.

E.+ den 474a/2

[1]

Ebü'l Vefā Tūrūnü'l-Türkī: Abbâsî halifesi el-Müttakî-Lillâh'ın (940-944) devlet yönetimini bıraktığı Abbâsî halifesi.

E.+ ye 471b/11

[1]

el-Benī Hāşim: Kureyş kabilesinin Hz. Peygamber'in de mensup olduğu kolu, Hâşimoğulları.

E.+ den 467b/15

[1]

el-ʿAbbās: Hz. Peygamber'in amcası Abbas'ın soyundan gelen ve 750-1258 yılları arasında hüküm süren hânedan.

e. 472b/8 (ẖilāfet-i el-ʿAbbās)

e. 452a/5 (Ḫulefā-yı el-ʿAbbās)

e.+ a 473b/4

e.+ dan 452a/12, 459b/7, 475a/13

e.+ dan 467b/9 (ẖulefā-yı el-ʿAbbās)

[7]

el-Bermek: Abbâsîler devrinde başta vezirlik olmak üzere çeşitli makamlarda bulunan bir aile.

e. 455a/4 (devlet-i el-Bermek)

e.+ den 456b/13

e.+ e 456b/10 (sergüzeşt-i el-Bermek)
[3]

el-Fāṭıma: Hz. Peygamber'in soyunu devam ettiren kızı.
e.+ dan 473b/4
[1]

el-Hādī Ebū Muḥammed-i Mūsā el-Hādī bin Mehdī bin Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin Manṣūr-ı Devānikī: Abbâsî halifesi Hâdî-İlelhak (785-786).
e. 451a/14
[1]

el-Ḳādir Billāh: Abbâsî halifesi (991-1031).
e. 474b/6
[1]

el-Ḳādir Billāh Ebü'l ʿAbbās Aḥmed bin İsḥāḳ bin Muḳtedir: Abbâsî halifesi (991-1031).
e.+ dür 473a/1
[1]

el-Ḳāhir Billāh Ebū Manṣūr Muḥammed bin Muʿtażıd Billāh: Abbâsî halifesi (929, 932-934)
e.+ dur 469b/8
[1]

el-Ḳāīm Biemrillāh: Abbâsî halifesi (1031-1075).
e. 475a/8
[1]

el-Ḳāīm Biemrillāh Ebū Caʿfer-i ʿAbdullāh bin Aḥmed-i el-Ḳādir: Abbâsî halifesi (1031-1075).
e.+ dür 473a/14
[1]

el-Ḳāīm Billāh: Abbâsî halifesi (1031-1075).
e. 474b/7
e.+ uñ 474b/7
[2]

el-Muḳtedī Biemrillāh Ebü'l Ḳāsım ʿAbdullāh bin Ẓāḫirü'ddīn Ebü'l ʿAbbās: Abbâsî halifesi (1075-1094).
e. 475a/15
[1]

el-Muḳtedir Billāh Ebü'l Fażıl Caʿfer bin Muʿtażıd: Abbâsî halifesi (908-932).
e. 468b/5
[1]

el-Muḳtefī Liemrillāh Ebū ʿAbdullāh Muḥammed el-Muḳtefī bin Aḥmed el Müstaẓhir: Abbâsî halifesi (1136-1160).
e.+ dür 477a/5
[1]

el-Muʿtaṣım Billāh Ebū İsḥāḳ Muḥammed bin Hārūnü'r-Reşīd: Abbâsî halifesi (833-842).
e.+ dür 460a/2
[1]

el-Muʿtażıd Billāh: Abbâsî halifesi (892-902).

e. idi 466a/15

[1]

el-Muʿtezz Billāh Ebū ʿAbdullāh Muḥammed-i el-Muʿtezz bin Caʿfer-i el-Mütevekkil: Abbâsî halifesi (866-869).

e.+dür 464a/3

[1]

el-Muṭīʿ Lillāh Ebü'l Ḳāsım el-Fażıl bin Caʿfer-i el-Muḳtedir: Abbâsî halifesi (946-974).

e.+ dür 471a/15

[1]

el-Müktefī Billāh ʿAbdullāh-ı el-Müstekfī bin ʿAlī el-Müktefī: Abbâsî halifesi (944-946).

e.+ dür 471a/8

[1]

el-Müktefī Billāh Ebū Muḥammed ʿAlī bin Aḥmed el-Muʿtażıd: Abbâsî halifesi (902-908).

e.+ dur 467b/4

[1]

el-Müstaʿīn Billāh: Abbâsî halifesi (862-866).

e. 463a/6

[1]

el-Müstaẓhir Billāh Ebü'l-ʿAbbās Aḥmed bin ʿAbdullāh el-Muḳtedī Biemrillāh: Abbâsî halifesi (1094-1118).

e.+ dur 476b/10

[1]

el-Müstencīd Billāh Ebü'l-Muẓaffer Yūsuf bin el-Muḳtefī Liemrillāh: Abbâsî halifesi (1160-1170).

e.+ dur 478b/11

[1]

el-Müsterşid Billāh Ebū Manṣūr-ı Fażıl bin Aḥmed el-Müstaẓhir Billāh: Abbâsî halifesi (1118-1135).

e. 476a/7

[1]

el-Mütevekkil ʿAlellāh Ebü'l-Fażıl Caʿfer bin Muḥammed-i el-Muʿtaşım: Abbâsî halifesi (847-861).

e.+ dur 462b/15

[1]

el-Müttaḳī Lillāh: Abbâsî halifesi (940-944).

e. idi 471a/7

[1]

el-Müttaḳī Lillāh Ebū İsḥāḳ İbrāhīm bin Muḳtedir: Abbâsî halifesi (940-944) .

e.+ dür 470a/7

[1]

el-Selcūḳ: Türkler'in İslâmî devirde kurdukları en büyük hânedanlardan biri (1040-1308).

e. 476b/2

e. 474b/13 (fasl-ı der-aḥvāl-i el-Selcūḳ)

e.+ a 474b/9, 475a/12

e.+ da 475a/5

e.+ da 474b/13 (neseb-i el-Selcūḳ)
e.+ dan 475a/13, 477a/11
e.+ uñ 474b/9, 478b/15
[10]

el-Vāṣik Billāh Ebū Caʿfer Hārūn bin Muḥammed-i el-Muʿtaṣım bin Hārūnü'r-Reşīd: Abbâsî halifesi (842-847).
e.+dür 461a/1
[1]

el-Vāṣiḳ Billāh-i Hārūn: Abbâsî halifesi Mu'tasım-Billâh'ın oğlu.
e. 461b/13
[1]

Emīn: Abbasî halifesi (809-813) Hârûn er-Reşîd'in oğlu.
E. 456a/15, 457a/1, 457a/14, 457a/3, 457b/12, 457b/15, 457b/6, 458b/1, 458b/6
E.+ den 457b/11, 457b/4
E.+ e 457b/6, 457b/8
E.+ i 457b/5, 458b/3, 458b/4
E.+ üñ 457a/12, 457a/4, 457a/7, 458b/11, 458b/5, 458b/7, 458b/8
[23]

Emir Arslan bin Dāvud: Selçuklular döneminde hükümdarlık yapmış padişah.
E. 474a/12
[1]

Ercevān: Abbâsî halifesi (1075-1094)el-Muktedî-Biemrillâh'ın annesi.
E. 476b/1
[1]

er-Rāşid Billāh: Abbâsî halifesi (1135-1136).
e. 477b/6
[1]

er-Rażī Billāh Ebü'l-ʿAbbāş Muḥammed bin Muḳtedir: Abbâsî halifesi (934-940).
e.+ dür 470b/2
[1]

Eyyūb: Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in oğlu.
E. 456a/4
[1]

F

Faḫrü'd-devle bin Maṭlab: Abbâsî halifesi (1170-1180) el-Müstazî-Biemrillâh zamanında metne göre bir mescid yaptıran kişi.
F. 478a/14
[1]

Fāṭımatü'z-Zehrā: Hz. Peygamber'in soyunu devam ettiren kızı.
F. 459a/6
[1]

Faẓıl: Abbâsî veziri el-Fazl b. er-Rebî'.
F.+ dan 457b/11
[1]

Faẓıl bin Ḫālid: Abbâsîler devrinde çeşitli makamlarda bulunan Bermekî ailesinin bir hânedan haline gelmesini sağlayan devlet

adamı Hâlid b. Bermek'in kardeşi.
F.+ i 455a/3
[1]

Faẕıl bin Rebīʿ: Abbâsî veziri.
F. 457b/10, 457b/5, 457b/7
F.+ üñ 457a/3
F.+ ye 456b/12
F.+ e 455a/5
[6]

Faẕl bin Sehl: Abbâsî Halifesi Me'mûn'un veziri.
F. 458b/12
[1]

Ferīdūn: İran millî destan kahramanı.
F. 455a/10
[1]

Fetiḥ bin Ḫān: Abbâsî devlet adamı ve şair. Halife Mu'tasım-Billâh'ın veziri.
F. 462a/15
[1]

G

Ġıyāṣṣeddīn Muḥammed bin Melik Şāh: Selçuklular döneminde hükümdarlık yapmış padişah.
Ġ. 474a/13
[1]

Ġuṣun: Abbâsî halifesi (944-946) el-Müstekfî-Billâh'ın annesi.
Ġ. 471a/9

- Abbâsî halifesi (1170-1180) el-Müstazî-Biemrillâh'ın annesi.
Ġ. 478a/7
[2]

H

Hādī: Abbâsî halifesi (785-786) el-Mehdî-Billâh'ın oğlu.
H. 451a/11, 452a/10, 452a/4, 452b/1, 452b/13, 452b/15, 452b/2, 453b/5
H.+ den 452a/5
H.+ nüñ 452b/2
H.+ yle 452a/3
[11]

Ḥafṣ bin Ḳayāṣ: Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in kadısı.
Ḥ. 456a/5
[1]

Ḫālid: Abbâsîler devrinde çeşitli makamlarda bulunan Bermekî ailesinin bir hânedan haline gelmesini sağlayan devlet adamı.
Ḫ.+ e 453b/8 (ḳavm-i Ḫālid)
[1]

Ḫālid bin Bermek: Abbâsîler devrinde çeşitli makamlarda bulunan Bermekî ailesinin bir hânedan haline gelmesini sağlayan devlet adamı.
Ḫ. 453b/7
Ḫ.+ i 453b/11
[2]

Hārūn: Abbâsî halifesi (786-809).
Halife Mehdî-Billâh'ın oğlu.
H. 451a/11, 452a/13, 452b/1, 452b/2, 453b/11, 453b/14, 453b/4, 454a/7, 455a/1, 455b/6, 456b/1, 456b/14, 456b/15
H.+ a 452b/8, 453b/7
H.+ dan 454a/11
H.+ uñ 454a/10, 455a/6
H.+ uñ idi 452b/15

- Abbâsî halifesi el-Mu'tazıd-Billâh'ın oğlu.
  H. 467b/1
- Abbâsî halifesi Muktedir-Billâh'ın oğlu.
  H. 469b/5
  [22]

Hārūn bin Mehdī: Abbâsî halifesi (813-833) el-Me'mûn döneminde kendisine biat edilmek istenen halife.
H.+ ye 459b/8
[1]

Hārūnü'r-Reşīd: Abbâsî halifesi (786-809).
H. 452a/11, 453a/12, 453b/1, 453b/13, 454b/4, 454b/6, 458a/12, 459b/11
H.+ dür 461a/1
H.+ e 451a/3
H.+ üñ 454b/2
H.+ e 456a/1
H. 452a/10 (ḫilāfet-i Hārūnü'r-Reşīd)
[13]

Ḥasan: Abbâsî halifesi (946-974) el-Mutî'-Lillâh zamanında valilik yapmış Ebû Mansûr Ali el-Hakem'in oğlu.
Ḥ. 472a/2

- Abbâsî halifesi Hasan b. Ali b. Ebû Tâlip.
  Ḥ. 478a/9
  [2]

Ḥasan bin ʿAlī: Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'nin büyük oğlu.
Ḥ.+ den 456a/8
[1]

Ḥasan bin ʿAlī bin Ḥammād: Abbâsî halifesi (862-866) el-Müstaîn-Billâh devrinde yaşanılanları anlatan âlim.
Ḥ. 464b/3
[1]

Ḥasan bin ʿAmmāre: Abbâsî halifesi Mansûr Devânıkî'nin kadısı.
Ḥ. idi 451b/2
[1]

Ḥasan bin Ebü'ş-Şüverāb: Abbâsî halifesi (866-869) el-Mu'tez-Billâh'ın kadısı.
Ḥ. 465b/11
[1]

Ḥasan bin Ḥammād: Abbâsî halifesi (862-866) el-Müstaîn-Billâh devrinde yaşanılanları anlatan âlim.

Ḥ. 464a/2

[1]

Ḥasan bin Sehl: Abbâsî Halifesi Me'mûn'un valilerinden.

Ḥ. 459b/4

[1]

Ḫalūb: Abbâsî halifesi (940-944) el-Müttakî-Lillâh'ın annesi.

Ḫ. 470a/8

[1]

Ḫayzarān-ı Ḫoyşebeh: Abbâsî halifesi (785-786) Mûsâ el-Hâdî-İlelhak'ın annesi.

Ḫ.+ dür 452b/1

[1]

Ḥażret-i Ḥüseyin: Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'nin küçük oğlu.

Ḥ.+ üñ (türbe-i şerîfi) 462a/8

[1]

Ḥażret-i ʿAlī: İlk müslümanlardan, Hz. Peygamber'in damadı ve Hulefâ-yi Râşidîn'in dördüncüsü.

Ḥ. 456a/8

[1]

Herşeme: Abbâsîler'in önde gelen kumandan ve valilerinden.

H. 458b/2

H.+ ye 457a/13

[2]

Herşeme bin Āʿyen: *bk. Herşeme.* Abbâsîler'in önde gelen kumandan ve valilerinden.

H. 457a/11

[1]

Ḫufīre: Abbâsî halifesi (892-902) el-Mu'tazıd-Billâh'ın annesi.

Ḫ. 466b/5

[1]

Ḥuzeyme bin Ḥāzim: Abbâsîler'in ünlü kumandanlarından.

Ḥ. 453b/9

Ḥ.+ i 453b/12

[2]

Ḥüseyin bin ʿAlī: Abbâsî halifesi Hâdî-İlelhak zamanında Medine'de isyan eden ve Fah'ta öldürülen Ali evlâdından biri.

Ḥ.+ den 467b/11

[1]

Ḥüseyin bin Ḥamdān: Abbâsîler'in Hamdânîler'e mensup vali ve kumandanlarından.

Ḥ. 471b/4

Ḥ.+ a 471b/6

[2]

I

Iḫşīd: Abbâsî Devleti'nde merkezî otoritenin zayıfladığı dönemlerde Mısır'da kurulan hânedanın adı, kurucusu Muhammed b. Tuğç'a verilen "ihşîd" unvanından gelmektedir.

I.+ e 471b/14

[1]

İ

İbn Ebü'ş-Şevārib: Başta Bağdat ve Sâmerrâ olmak üzere çeşitli şehirlerde görev yapan bir kadı ailesi, Abbâsî halifesi el-Kâdir-Billâh'ın da kadısı.
İ. 473a/13
[1]

İbn-i Berīdī: *bk. İbn-i Berīdī-i Ebü'l Ḥüseyin.*
İ. 472b/4
[1]

İbn-i Berīdī-i Ebü'l Ḥüseyin: Abbâsîler'in tarihinde önemli rol oynayan ailelerden olan Berîdî kardeşlerindendir.
İ. 471b/8
[1]

İbn-i Ẕulābī: Abbâsî halifesi el-Müstaîn-Billâh devrinde adı geçen muhaddis ve tarihçi. "Devlâbî" olan bu kelimeyi halkın "Dûlâbî" şeklinde söylediğini kaydetmektedir.
İ. 463a/13
[1]

İbn Muḳle: Hattatlığıyla ünlü Abbâsî veziri. İ. 470b/15
İ.+ nüñ 470b/12
[2]

İbn Rāīḳ: Abbâsî Devleti'nin ilk emîrü'l-ümerâsı.
İ. 471b/3, 471b/5
[2]

İbnü'l Ekfānī: Abbâsî halifesi el-Kâdir-Billâh'ın kadısı.
İ. 473a/13
[1]

İbrāhīm: Abbâsî halifesi Muhammed Mehdî'nin oğlu.
İ. 451a/11

- Abbâsî halifesi Muhammed b. Hârûnürreşîd'in oğlu.
İ. 458a/2
- Abbâsî halifesi Me'mûn'un oğlu.
İ. 460b/3
- Abbâsî halifesi Vâsik-Billâh'ın oğlu.
İ. 462b/13
- Abbâsî halifesi Müntasır b. Mütevekkil'in kardeşi.
İ. 463b/13

[5]

İbrāhīm bin ʿAbdullāh bin Ḥasan: Abbâsî Halifesi Mansûr'a isyan eden Ali evlâdından.
İ. 450b/15
[1]

İncü: Abbâsî halifesi (902-908) el-Müktefî-Billâh'ın annesi.
İ. 467b/5
[1]

ʿĪsā: Abbâsî hânedanına mensup vali ve kumandan, veliaht.

ʿī . 450a/11
ʿī.+ dan 450a/3
ʿī.+ nuñ 450a/5
ʿī.+ yı 450a/4, 450a/8

- Abbâsî halifesi Mansûr Devânıkî'nin oğlu.
  ʿī. 451b/1
- Abbâsî halifesi Me'mûn'un oğlu.
  ʿī. 460b/2
- Abbâsî halifesi Muktedir-Billâh'ın oğlu.
  ʿī. 469b/6
- Abbâsî halifesi el-Müsterşid-Billâh'ın oğlu.
  ʿī. 477b/5
  [9]

ʿĪsā bin Mūsā: *bk. ʿĪsā.*
ʿĪ. 450a/2
ʿĪ.+ yı 450b/13
[2]

İsḥāḳ: Abbâsî halifesi Muhammed Mehdî'nin oğlu.
İ. 451a/11

- Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in oğlu.
  İ. 456a/3
- Abbâsî halifesi Me'mûn'un oğlu.
  İ. 460b/2
- Abbâsî halifesi el-Muvaffak-Billâh'ın oğlu. Abbâsî hânedanının en nüfuzlu şahsiyetlerinden, Mu'temid-Alellah'ın hilâfet nâibi.
  İ. 466b/4
- Abbâsî halifesi (908-932) el-Muktedir-Billâh'ın oğlu.
  İ. 469b/5
  [5]

İsḥāḳ bin Hādī : Abbâsî halifesi (813-833) Abdullâh el-Me'mûn zamanında bazı Abbâsîlerin el-Me'mûn yerine biat etmek istedikleri padişah.
İ.+ ye 459b/9
[1]

İskender: İslâm tarihinde daha çok efsanevî şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralı.
İ.+ (İskender-i ġarb u ḥarb) 455a/11
[1]

İsmaʿīl: Abbâsî halifesi (908-932) Muktedir-Billâh'ın oğlu.
İ. 469b/6

- Sâmânîler'in son hükümdarı (1000-1005) İsmâîl b. Nûh.
  İ. 474a/5
- Abbâsî halifesi (1118-1135) el-Müsterşid-Billâh'ın oğlu.
  İ. 477b/4
- Abbâsî halifesi (861-862) Müntasır b. Mütevekkil'in kardeşi.

İ. 463b/12

[4]

İsmaʿīl bin Ḥammād bin Ebū Ḥanīfe: Abbâsî halifesi Muhammed b. Hârûnürreşîd'in kadısı.

İ. 458a/2

[1]

İsmaʿīl bin İsḥāḳ bin Ḥammād: Abbâsî halifesi (892-902) el-Mu'tazıd-Billâh'ın kadısı.

İ. 467b/2

[1]

K

Ḳādir: Abbâsî halifesi (991-1031) el-Kâdir-Billâh.

Ḳ.+ e 473b/13

[1]

Ḳādir Billāh: *bk. Ḳādir.*

Ḳ. 473b/12

Ḳ.+ a 473b/12

Ḳ.+ uñ 473a/8

[3]

Ḳāhir: Abbâsî halifesi (929, 932-934) el-Kâhir-Billâh.

Ḳ. 469a/5

Ḳ.+ i 469a/4

Ḳ. 469a/11

[3]

Ḳāhir Billāh: *bk. Ḳāhir.*

Ḳ. 469a/9, 469b/15

[2]

Ḳāhir bin Muʿtażıd: *bk. Ḳāhir Billāh.* el-Kâhir-Billâh b. Ahmed el-Mu'tazıd-Billâh.

Ḳ. 468a/13

[1]

Ḳahramāne: Abbâsî halifesi (908-932) el-Muktedir-Billâh'ın cariyesi.

Ḳ. 468b/11

[1]

Ḳāīm Biemrillāh: Abbâsî halifesi (1031-1075).

Ḳ.+ dan 475a/11

Ḳ. 475b/7

[2]

Ḳarāmiṭa: Aşırı Şiî İsmâiliyye mezhebine mensup bir zümre. Karmatîler.

Ḳ. 467a/14, 467b/13

[2]

Ḳarāṭīs : Abbâsî halifesi (842-847) el-Vâsiḳ-Billâh'ın annesi.

Ḳ. 461a/3

[1]

Ḳāsım: Abbâsî halifesi Mansûr Devânıkî'nin oğlu.

Ḳ. 451b/2

- Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd'in oğlu.

Ḳ. 456a/3

[2]

Ḳaynān: Abbâsî halifesi (870-892) el-Mu'temid-Alellah'ın annesi.

Ḳ. 465a/11

[1]

Ḳurb: Abbâsî halifesi (869-870) el-Mühtedî-Billâh'ın annesi.
Ḳ. 465b/13
[1]

Ḳürretü'l-ʿayn: Abbâsî halifesi (1136-1160) el-Muktefî-Liemrillâh'ın annesi.
Ḳ. 477a/6
[1]

Kür Tegin: Abbâsî halifesi (940-944) el-Müttakî-Lillâh zamanında Berîdîler'in ayrılmasından sonra emîrülümerâlık makamına getirdiği Deylemli kumandanı.
K. 470a/13
K.+ e 470a/12
[2]

M

Maḫārak: Abbâsî halifesi (862-866) el-Müstaîn-Billâh'ın annesi.
M. 463a/9
[1]

Manṣūr: Abbâsî halifesi (754-775) Ebû Ca'fer el-Mansûr Abdullâh.
M. 450a/2, 450a/4, 450a/9, 450b/11, 450b/3, 450b/4, 450b/7, 451a/1
M.+ a 451a/2
M.+ ı 451b/15

- Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî'nin oğlu.
M. 451a/11
- Abbâsî halifesi (892-902) el-Mu'tazıd-Billâh'a babasının verdiği isim.
M. 466b/10
- Abbâsî halifesi (1118-1135) el-Müsterşid-Billâh'ın oğlu.
M. 477b/5
[13]

Manṣūr bin ʿAbdullāh bin Sehm bin Yezīd el-Ḥimyerī: Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî-Billâh'ın annesinin mensup olduğu eski Himyerî hükümdarları ailesi.
M. 451b/5
[1]

Manṣūr-ı Devāniḳī: *bk. Manṣūr.* ***Lakabı.***
M. 451b/5
M. 450a/12
M.+ den 450a/3
[3]

Manṣūr-ı Ḥacabi: Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî-Billâh'ın hacca giderken yanında götürdüğü kişi.
M.+ yi 451b/14
[1]

Māri: *bk. Māriye.* Bazılarının kullandığı diğer ismi.
M.+ de 460a/3
[1]

Māriye : Abbâsî halifesi (833-842) el-Mu'tasım-Billâh'ın Soğd asıllı annesi.

M. 460a/3
[1]

Mehdī: Abbâsî halifesi (754-775) Ebû Ca'fer el-Mansûr Abdullâh'ın oğlu.
M. 451b/1

- Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî-Billâh.
M. 452b/2
[2]

Mehrāzmāh: Selçuklular hanedanına biat edecek ilk padişahlardandır.
M. 474a/4
[1]

Me'mūn: Abbâsî halifesi (813-833). Babası Hârûnürreşîd'in halife olduğu gece doğdu.
M. 452a/12, 457a/2, 457a/5, 457b/10, 457b/13, 457b/2, 457b/4, 457b/9, 458a/12, 458a/6, 458b/12, 459a/1, 459a/11, 459b/1, 459b/12, 459b/14, 459b/2, 460a/1, 460a/6, 460b/1, 460b/13, 460b/4, 461a/5
M.+ a 457a/9, 457b/12, 458a/5, 458b/11
M.+ ı 457a/1, 457b/6, 458a/15, 459b/8
[32]

Me'mūn bin Hārūn: *bk. Me'mūn.*
M.+ ı 457b/1
[1]

Merācil: Abbâsî halifesi (813-833) Me'mūn bin Hârûn'un Berberî asıllı annesi.
M.+ (Merācil-i Berberīyyedür) 458a/4
[1]

Meşʿale: Abbâsî halifesi (946-974) el-Mutî'-Lillâh'ın annesi.
M. 472b/1
[1]

Mesrūr : Abbâsî halifesi (786-809) Hârûn er-Reşîd'in hizmetindeki kişi.
M. 455b/12, 455b/13, 455b/14, 455b/2, 455b/3
M.+ a 455b/9
M.+ ı 455a/2
[7]

Mesrūr-ı Seyyāf: *bk. Mesrūr.*
M. 454a/13, 454a/7
[2]

Mīkā'īl: Selçuklu hânedanının atası olan Selçuk'un oğlu.
M. 475a/1, 475b/12
[2]

Mīkā'īl bin Selcūḳ: *bk. Mīkā'īl.*
M. 475a/6
[1]

Muġīṣüddīn Maḥmūd Muḥammed bin Melikşāh: Selçuklular döneminde hükümdarlık yapmış padişah.
M. 474a/14
[1]

Muḥammed: Abbâsî halifesi (754-775) Ebû Ca'fer el-Mansûr Abdullâh'ın oğlu.
M. 451b/1

- Abbâsî halifesi (813-833) Me'mūn bin Hârûn'un oğlu.
M. 460b/2
- Abbâsî halifesi Muvaffak'ın oğlu.(el-Mu'temid-Alellah'ın kardeşi)
M. 466b/4
- Abbâsî halifesi (842-847) el-Vâsiḳ-Billâh'ın oğlu.
M. 462b/13
- Abbâsî halifesi (908-932) Muktedir-Billâh'ın oğlu.
M.+ i 469a/3
- Abbâsî Halifesi Mansûr'a karşı Medine'de isyan eden Ali evlâdının lideri. Muhammed b. Abdillâh.
M.+ üñ 450b/15
[5]

Muḥammed bin ʿAbdullāh: Abbâsîler'in Bağdat sâhibüşşurtası. Muhammed b. Abdillâh b. Tâhir.
M. 464b/8
M.+ a 464b/7

- Abbâsî Halifesi Mansûr'a karşı Medine'de isyan eden Ali evlâdının lideri. Muhammed b. Abdillâh.
M. 450b/14
[3]

Muḥammed bin ʿAbdullāh bin Ḥasan bin Müşennā: Abbâsî Halifesi Mansûr'a (Abbâsî halifesi 754-775) karşı Medine'de isyan eden Ali evlâdının lideri.
M. 450b/12
[1]

Muḥammed bin ʿAbdullāh bin Ḥüseyin bin ʿAlī bin Ḥüseyin: Abbâsî halifesi (813-833) Abdullâh el-Me'mûn zamanında Fedek arazisini verdiği Hz. Fâtıma torunudur.
M.+ e 459a/7
[1]

Muḥammed bin ʿAbdullāh bin Ẓāhir: Abbâsîler'in Bağdat sâhibüşşurtası. Horasan, Fars ve Bağdad emiri.(Muhammed b. Abdillâh b. Tâhir)
M. 464b/6
[1]

Muḥammed bin ʿAlā'iye: Abbâsî halifesi (775-785) Ebû Abdillâh Muhammed el-Mehdî-Billâh'ın kadısı.
M. 451a/12
[1]

Muḥammed bin ʿAlī bin Muḥammed: İranlı şair ve tarihçi Şebânkâreî. *Mecmaʿu'l-ensâb fi't-tevârîḫ* adlı eserinin yazarı.
M.+ dür 475b/9

[1]

Muḥammed bin ʿAlī ed-Dāmġānī: Abbâsî halifesi (1031-1075) el-Kâim-Biemrillâh'ın kadısı.
M. idi 475a/11

- Abbâsî halifesi (1075-1094) el-Muktedî-Biemrillâh'ın kadısı.
M. 476b/9
[2]

Muḥammed bin Cevād: Abbâsî halifesi (813-833) Abdullâh el-Me'mûn'un damadı.
M.+ a 459b/4
[1]

Muḥammed bin Dāvūd: Abbâsî halifesi (902-908) el-Müktefî-Billâh zamanında yaşamış kumandandır.
M.+ a 467a/6
[1]

Muḥammed bin ʿÖmer el-Vāḳıdī: Abbâsî halifesi (813-833) Ebü'l-Abbâs Abdullâh el-Me'mûn'un kadısı.
M. 460b/12
[1]

Muḥammed bin Rāīḳ: Abbâsî Devleti'nin ilk emîrü'l-ümerâsı. Hazar Türkleri'nden olup babası Abbâsî kumandanlarındandı. Kendisi Halife Muktedir-Billâh tarafından 317 (929) yılında kardeşi İbrâhim ile birlikte Bağdat şurta teşkilâtının başına getirildi.
M. 470a/14
M.+ i 470a/13
[2]

Muḥammed bin Selām: Abbasî halifesi (809-813) Muhammed el-Emîn b. Hârûn er-Reşîd'in divan sahibi.
M.+ ı 458b/5, 458b/7
[2]

Muḥammed bin Yaḥyā bin Zeyd bin Ḥasan: Abbâsî halifesi (813-833) Abdullâh el-Me'mûn zamanında Fedek arazisini verdiği Hz. Fâtıma torunudur.
M. 459a/7
[1]

Muḥammed bin Yūsuf: Abbâsî halifesi (908-932) el-Muktedir-Billâh'ın kadısı. M. 469b/7
[1]

Muḥammed-i el-Mustaʿīn Billāh: Abbâsî halifesi (833-842) el-Mu'tasım-Billâh'ın oğlu.
M. 461b/14
[1]

Muḥammed-i Emīn: Abbasî halifesi (809-813) babası Hârûnürreşîd, Ebû Abdillâh Muhammed el-Emîn b. Hârûn er-Reşîd.
M. 456a/2, 458b/13
M.+ den 456a/10
[3]

Muḥammed-i Ḳāhir Billāh: Abbâsî halifesi (929, 932-934).
M. 469b/10
[1]

Muḥammed-i Mehdī: Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî-Billâh.
M. 451a/2, 451a/3, 451a/5, 451b/6
[4]

Muḥammed-i Muʿtaşım: Abbâsî halifesi (786-809) Hârûn er-Reşîd'in oğlu.
M. 456a/3
[1]

Muḥammed-i Mühtedī: Abbâsî halifesi (842-847) el-Vâsiḳ-Billâh'ın oğlu.
M. 462b/12
[1]

Muḥammed-i Mühtedī bin Aḥmed bin Muḥammed bin İsmaʿīl bin İmām Caʿfer-i Ṣādıḳ: Ca'fer es-Sâdık'ın büyük oğlu, İsmâiliyye mezhebinin nisbet edildiği imam.
M. 472b/9
[1]

Muḥammed Muḳtefī: Abbâsî halifesi (1136-1160) Ebû Abdillâh el-Muktefî-Liemrillâh Muhammed (Hüseyn) b. Ahmed el-Müstazhir-Billâh.
M. 477a/13
[1]

Muḥkem: Abbâsî halifesi (940-944) el-Müttakî-Lillâh zamanında memleketin idarecesiydi.
M.+ (Muḥkem-i Türkī) 470a/10
[1]

Muʿizzü'd-devle: Irak Büveyhîleri'nin kurucusu ve ilk hükümdarı (945-967). Abbâsî halifesi Müstekfî-Billâh zamanında devletin idarecisiydi.
M. 472b/1
M.+ ye 472b/4
[2]

Muʿizzü'd-dīn Ebū Temīm Muʿiẕ: Abbâsîlerin halifeliğinin elden çıktığı ve Alevîlerin halife olduğu zamanda valilik yapmış yönetici.
M. 472b/12
[1]

Muḳtedī Biemrillāh: Abbâsî halifesi (1075-1094) Ebü'l-Kâsım el-Muktedî-Biemrillâh.
M. 476b/3
[1]

Muḳtedir: Abbâsî halifesi (892-902) el-Mu'tazıd-Billâh'ın oğlu.
M. 467b/1

- Abbâsî halifesi (908-932) Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh Ca'fer b. Ahmed el-Mu'tazıd-Billâh.
M. 468a/14, 469b/1, 469b/10
M.+ e 468b/12

M.+ i 468a/12, 468a/8
M.+ üñ 469a/2, 469a/3, 469b/12, 469b/13, 469b/14
[12]

Muḳtedir Billāh: *bk. Muḳtedir.*
M. 468b/11, 468b/6
[2]

Muḳtefī: Abbâsî halifesi (1136-1160). Ebû Abdillâh el-Muktefî-Liemrillâh Muhammed (Hüseyn) b. Ahmed el-Müstazhir-Billâh
M. 478b/7
[1]

Muḳtefī Liemrillāh: *bk. Muḳtefī.*
M. 478b/7
[1]

Murtażā: Abbâsî halifesi, edip, münekkit ve şair. İbnü'l-Mu'tezz'e Abbâsî halifesi (908-932) Ebü'l-Fazl el-Muktedir-Billâh Ca'fer b. Ahmed el-Mu'tazıd-Billâh zamanında verilen isim.
M. 468a/9
[1]

Mūsā: Abbasî halifesi (809-813) Ebû Abdillâh Muhammed el-Emîn'in oğlu.
M. 456a/13, 458a/2
M.+ ya 456a/12
M.+ yı 457b/3

- Abbâsî halifesi (813-833) Ebü'l-Abbâs Abdullāh el-Me'mûn'un oğlu.
M. 460b/2
- Abbâsî halifesi (861-862) el-Müntasır-Billâh'ın kardeşi.
M. 463b/13
- Abbâsî halifesi (908-932) el-Muktedir-Billâh Ca'fer b. Ahmed el-Mu'tazıd-Billâh'ın oğlu.
M. 469b/12, 469b/6
[8]

Mūsā bin Emīn: Abbasî halifesi (809-813) Ebû Abdillâh Muhammed el-Emîn'den sonra tahta geçecek halife.
M. 457b/12
[1]

Mu'taṣım: Abbâsî halifesi (813-833) Ebü'l-Abbâs Abdullāh el-Me'mûn'un kardeşi.
M. 459a/12

- Abbâsî halifesi (833-842) Ebû İshâk el-Mu'tasım-Billâh Muhammed b. Hârûn er-Reşîd.
M. 461b/4, 461b/7
M+ a 460b/1
[4]

Mu'taṣım Billāh: *bk. Mu'taṣım.*
M.+ a 460a/5
[1]

Mu'tażıd: Abbâsî halifesi (892-902) Ebü'l-Abbâs el-Mu'tazıd-Billâh Ahmed b. el-Muvaffak-Billâh.
M. 466a/3, 466a/7
M.+ a 466b/10

[3]

Muʿtażıd Billāh: *bk. Muʿtażıd.*

M. 466a/11

[1]

Muʿtażıd bin Muvaffiḳ: *bk. Muʿtażıd.* M. 466b/5

[1]

Muʿtez: Abbâsî halifesi (866-869) Ebû Abdillâh el-Muʻtez-Billâh Muhammed b. Caʻfer el-Mütevekkil .

M. 464b/12, 464b/7

M.+ e 464b/11

[3]

Muʿtezz: *bk. Muʿtez.*

M. 464a/12, 464a/14, 464a/15

M. (ol-) 464b/13

M.+ e 464a/1

M.+ i 465b/3

M.+ üñ 464a/4

[7]

Muʿtezz Billāh: *bk. Muʿtez.*

M.+ ı 464b/3

[1]

Muṭīʿ: Abbâsî halifesi (946-974) Ebü'l-Kâsım el-Mutîʻ-Lillâh el-Fazl b. Caʻfer el-Muktedir-Billâh.

M. 469a/11

[1]

Muṭīʿ Lillāh: *bk. Muṭīʿ.*

M. 471a/14, 472b/2, 472b/4

[3]

Muvaffiḳ: Abbâsî hânedanının en nüfuzlu şahsiyetlerinden, Muʻtemid-Alellah'ın hilâfet nâibi. El-Muvaffak-Billâh en-Nâsır-Lidînillâh b. Caʻfer el-Mütevekkil-Alellāh el-Abbâsî.

M. 466b/2

M.+ a 465a/15

M.+ ı 465a/14, 465b/2, 464a/12, 464a/14, 464a/9

M.+ dan 464a/11

[4]

Muvaffiḳ bin Mütevekkil: *bk. Muvaffiḳ.*

M.+ i 464a/8

[1]

Müktefī: Abbâsî halifesi (902-908) el-Müktefî-Billâh Alî b. el-Muʻtazıd-Billâh Ahmed b. el-Muvaffak-Billâh.

M. 467a/2, 468b/1

M.+ ye 467a/2, 467a/6

[4]

Müktefī Billāh: *bk. Müktefī.*

M.+ a 466a/10

M.+ dan 468b/6

M.+ uñ 467a/1

[3]

Müntaṣır: Abbâsî halifesi (861-862) el-Müntasır-Billâh Muhammed b. Caʻfer el-Mütevekkil-Alellâh.

M. 462a/10, 462a/12, 463a/7, 463b/9, 464b/2

M.+ da 462a/13

[6]

Müntaṣır bin Mütevekkil: *bk. Müntaṣır.*

M. 463b/8

[1]

Müşemmen: Abbâsî halifesi (833-842) el-Mu‘tasım-Billâh Muhammed b. Hârûn er-Reşîd. Abbas b. Abdülmuttalib’in sekizinci kuşaktan torunu ve sekizinci Abbâsî halifesi olması, sekiz yıl sekiz ay halifelik yapması, sekiz erkek ve sekiz kız çocuğunun olması gibi sebeplerle “müsemmen” diye vasıflandırılır.

M. 460a/8

[1]

Müsta‘ïn: Abbâsî halifesi (862-866) el-Müstaîn-Billâh Ahmed b. Muhammed b. Muhammed el-Mu‘tasım-Billâh.

M. 464a/2

M.+ den 464b/12

M.+ i 464b/14

[3]

Müsta‘ïn Billāh: *bk. Müstaʿīn.*

M. 464b/10

M.+ a 463a/7

M.+ ı 464b/7

[3]

Müstażī Ebū Muḥammed bin Yūsuf-ı Müstencid: Abbâsî halifesi (1170-1180).

M.+ dür 478a/6

[1]

Müstencid: *bk. Müstażī Ebū Muḥammed bin Yūsuf-ı Müstencid.*

M. 478a/1

[1]

Müsterşid: Abbâsî halifesi (1118-1135) Ebû Mansûr el-Müsterşid-Billâh el-Fazl b. Ahmed el-Müstazhir-Billâh.

M. 477b/11

M.+ üñ 477b/7

[2]

Mütevekkil: Abbâsî halifesi (847-861) Ebü’l-Fazl el-Mütevekkil-Alellâh Ca‘fer b. Muhammed el-Mu‘tasım.

M.+ i 463b/9

[1]

Müttaḳī: Abbâsî halifesi (908-932) el-Muktedir-Billâh Ca‘fer b. Ahmed el-Mu‘tazıd-Billâh’ın oğlu.

M. 469b/5

- Abbâsî halifesi (940-944) Ebû İshâk İbrâhîm el-Müttakî-Lillâh b. Ca‘fer el-Muktedir-Billâh.

M. 470a/11, 470a/15, 471a/1, 471a/5, 471b/10, 471b/13, 471b/3, 471b/6

M.+ den 471b/4

M.+ nüñ 470a/14, 471a/3

M.+ yi 471a/2, 471b/15

[14]

Müttaḳī Billāh: Abbâsî halifesi (940-944) Ebû İshâk İbrâhîm el-Müttakî-Lillâh b. Ca‘fer el-Muktedir-Billâh.

M. 471b/7
[1]

N

Naʿce: Abbâsî halifesi (866-869) el-Muʿtez-Billâh'ın annesi.
N. 464a/5
[1]

Nāṣırü'd-devle: Abbâsîler'in Hamdânîler'e mensup vali ve kumandanlarından Hüseyn b. Hamdân b. Hamdûn'a verilen lakap.
N. 471b/10, 471b/11, 471b/7, 471b/8
N.+ nüñ 471b/12
[5]

Nūḥ bin Derāc : Abbâsî halifesi (786-809) Hârûnürreşîd'in kadısı.
N. 456a/4
[1]

Ö

ʿÖmer bin ʿAbdülʿazīz: Emevî halifesi (717-720).
ʿÖ. 465a/2
[1]

R

Rāşid: Abbâsî halifesi (1135-1136) Ebû Ca'fer er-Râşid-Billâh el-Mansûr b. el-Fazl el-Müsterşid-Billâh.
R. 477a/1, 477b/14
R.+ e 477b/8
R.+ i 477a/1
[4]

Razī: Abbâsî halifesi (908-932) el-Muktedir-Billâh'ın oğlu.
R. 469b/5

- Abbâsî halifesi (934-940) Ebü'l-Abbâs Ahmed (Muhammed) er-Râzî-Billâh b. Ca'fer el-Muktedir-Billâh.
R. 469a/4, 470b/9
R.+ nüñ 469a/5
R.+ ye 469a/7, 470a/3
[6]

Razī Billāh: Abbâsî halifesi (934-940) Ebü'l-Abbâs Ahmed (Muhammed) er-Râzî-Billâh b. Ca'fer el-Muktedir-Billâh.
R. 470a/10, 470b/13
[2]

Rebīʿ : Abbâsî veziri. Ebü'l-Fazl er-Rebî' b. Yûnus b. Muhammed b. Abdillâh b. Ebî Ferve.
R. 452b/10, 452b/11, 452b/7
R.+ üñ 452b/9
R.+ ye 452b/4, 452b/5, 452b/6
[7]

Reşīd: Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî'nin oğlu.
R. 451a/11
[1]

Reyḥāne: Abbâsî halifesi (1135-1136) Ebû Ca'fer er-Râşid-Billâh el-Mansûr b. el-Fazl el-Müsterşid-Billâh'ın annesi.
R. 477b/7
[1]

Rükneddīn Berḳyārıḳ bin Melik Şāh: Selçuklu hükümdarı.
R. 474a/13
[1]

S

Sa'īd: Hadis hâfızı. Ebû İshâk İbrâhîm b. Saîd el-Cevherî. Abbâsî halifesi (786-809) Hârûnürreşîd'in oğlu Me'mûn'a eğitim veren hadisçi.
S. 458a/14
S.+ üñ 458a/13
[2]

Sa'īd-i Cevherī: *bk. Sa'īd.*
S.+ ye 458a/12
[1]

Sa'īd bin Sālim: Abbâsî halifesi (785-786) Ebû Muhammed Mûsâ el-Hâdî-İlelhak b. Muhammed el-Mehdî için zamanında Hâdî'den daha faziletli biri olmadığı yorumunu yapan âlim.
S. 452a/4
[1]

Ṣāliḥ: Abbâsî halifesi (754-775) Ebû Ca'fer el-Mansûr Abdullâh'ın oğlu.
Ş. 451b/1

- Abbâsî halifesi (786-809) Hârûnürreşîd'in oğlu.
Ş. 456a/3
[2]

Seffāḥ-ı Ṣānī: Abbâsî halifesi Mu'tazıd-Billâh tutumlu, atılgan ve sert mizaçlı bir kimse idi. Sarsılmakta olan Abbâsî hâkimiyetini yeniden sağladığı için kendisine devletin kurucusunun lakabı verilmiş ve "İkinci Seffâh" olarak adlandırılmıştır.
S. 466b/11
[1]

Seyfü'd-devle: Hamdânîler'in Halep kolunun kurucusu ve ilk emîri (944-967).
S.+ ye 471b/12
S.+ yi 471b/15
[2]

Sulṭān Arslan bin Ṭuġrıl u Ṭuġrıl bin Arslan bin Ṭuġrıl Bik bin Muḥammed bin Mīkā'īl: Selçuklu hükümdarı.
S. 475b/2
[1]

Sulṭān Berkyāruḳ: Selçuklu hükümdarı.
S. 475b/5
[1]

Sulṭān bin Sulṭān Bāsıṭ: Selçuklu hükümdarı.
S. 455a/8
[1]

Sulṭān Ġıyāṣeddīn Mesʿūd bin Muḥammed: Selçuklu hükümdarı.
S. 474a/15
[1]

Sulṭān Ġıyāṣṣeddīn Muḥammed bin Maḥmūd: Selçuklu hükümdarı.
S. 475b/1
[1]

Sulṭān Maḥmūd: Selçuklu hükümdarı. S. 475b/10, 475b/6
S.+ uñ 475b/12
[3]

Sulṭān Melikşāh: Selçuklu hükümdarı.
S. 478b/3
[1]

Sulṭān Melikşāh bin Arslan: Selçuklu hükümdarı.
S. 474a/12
[1]

Sulṭān Melikşāh bin Muḥammed bin Mīkā'īl bin Selcūḳ: Selçuklu hükümdarı.
S. 477a/11
[1]

Sulṭān Melikşāh Maḥmūd bin Muḥammed: Selçuklu hükümdarı.
S. 474a/15
[1]

Sulṭān Mesʿūd: Selçuklu hükümdarı.
S. 476a/15, 477b/10, 477b/12, 477b/13, 477b/15
[5]

Sulṭān Muḥammed: Selçuklu hükümdarı.
S. 475a/4, 475b/6
[2]

Sulṭān Muʿizzü'd-devle: Irak Büveyhîleri'nin kurucusu ve ilk hükümdarı (945-967).
S. 471a/11
[1]

Sulṭān Selīmşāh bin Muḥammed bin Mesʿūd: Selçuklu hükümdarı.
S. 475b/1
[1]

Sulṭān Sencer: Selçuklu hükümdarı.
S. 475b/6
[1]

Sulṭān Sencer bin Melikşāh: Selçuklu hükümdarı.
S. 474a/14
[1]

Sulṭān Süleymān bin Selīm bin Bāyezīd bin Muḥammed bin Murād bin Muḥammed bin Bāyezīd bin Murād bin Orḫān bin ʿOṣmān Ḫān: Osmanlı padişahları.
S. 455a/12
[1]

Sulṭān Ṭuġrul bin Muḥammed: Selçuklu hükümdarı.
S. 474a/14

[1]

Sulṭānü'd-devle: Büveyhî hükümdarı (989-1012) Bahâüddevle'nin oğlu.
S.+ ye 473a/5
[1]

Süleymān: Osmanlı padişahı (1520-1566).
S.+ (Süleymān-ı şarḳ u ġarb) 455a/11

- Abbâsî halifesi (754-775) Ebû Ca'fer el-Mansûr Abdullâh'ın oğlu.
  S. 451b/1
- Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî'nin oğlu.
  S. 451a/12
- Abbâsî halifesi (813-833) Ebü'l-Abbâs Abdullâh el-Me'mûn'un oğlu.
  S. 460b/2
  [4]

Süleymān-ı ʿAbbāsī: Abbâsî halifesi (847-861) Ebü'l-Fazl el-Mütevekkil-Alellāh Ca'fer b. Muhammed el-Mu'tasım'ın kadısı.
S.+ yi 463b/6
[1]

Süleymān bin Vehb: Abbâsî halifesi (902-908) Ebû Muhammed el-Müktefî-Billâh Alî b. el-Mu'tazıd-Billâh'ın dünyaya geldiği evin sahibi.
S. 467b/6
[1]

Süleymān Şāh bin Mīkā'īl bin Selcūḳ: Selçuklu hükümdarı.
S. 475b/3
[1]

Ş

Şaġb: Abbâsî halifesi (908-932) el-Muktedir-Billâh'ın annesi.
Ş. 468b/10
[1]

Şeyḫ Aḥmed Şenbūd-ı Muḳrī: Abbâsî halifesi (934-940) er-Râzî-Billâh zamanında yaşamış şeyh.
Ş.+ ye 470b/9
[1]

Şeyḫü'l Berekāt Aḥmed bin Müşennā: Abbâsî halifesi (1118-1135) el-Müsterşid-Billâh zamanında yaşamış şeyhler şeyhi.
Ş.+ dan 477a/9
[1]

Şīşek: Abbâsî halifesi (902-908) el-Müktefî-Billâh'ın annesi.
Ş. idi 467b/6
[1]

Şücāʿ: Abbâsî halifesi (847-861) el-Mütevekkil-Alellâh'ın annesi.
Ş. 462a/1
[1]

T

Ṭaberī: *Câmiʿu'l-beyân* ve *Târîḫu'l-ümem ve'l-mülûk* adlı eserleriyle tanınan müfessir, tarihçi, muhaddis ve fakih. Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî.
Ṭ.+ de 465b/15, 466a/14
[2]

Ṭāvus: Abbâsî halifesi (1160-1170) Ebü'l-Muzaffer el-Müstencid-Billâh'ın annesi.
Ṭ. 478b/12
[1]

Ṭāyi': Abbâsî halifesi (974-991) Ebû Bekr Abdülkerîm Tâi'-Lillâh b. el-Fazl el-Mutî'-Lillâh b. Ca'fer el-Muktedir-Billâh.
Ṭ. 473b/10, 473b/14, 473b/5
Ṭ.+ e 472b/7
Ṭ.+ nüñ 473b/13
[5]

Tecāc: Abbâsî halifesi (847-861) el-Mütevekkil-Alellâh'ın annesinin Târîh-i Taberî 'deki diğer ismi.
T. 462a/2
[1]

Temennā: Abbâsî halifesi (991-1031) el-Kâdir-Billâh'ın annesi.
T. 473a/3
[1]

Tüzün: Abbâsî halifesi (940-944) el-Müttakî-Lillâh'ın memleket yönetimin verdiği Türk emîri.
T. 471b/15
[1]

Tüzün-i Türkī: *bk Tüzün.*
T. 471a/1
T.+ yle 471b/13
[2]

Ṭuġrıl Bik Muḥammed bin Mīkā'īl bin Selcūḳ: Selçuklu hükümdarı.
Ṭ.+ dur 474a/11
[1]

Ṭuġrıl Bik Muḥammed: Selçuklu hükümdarı.
Ṭ. 475b/4
[1]

Ü

Ümmi Ḥabībe : Abbâsî halifesi (813-833) Abdullâh el-Me'mûn'un kızı.
Ü.+ yi 459b/4
[1]

Ümmi Mūsā: Abbâsî Halifesi Mansûr'a karşı Medine'de isyan eden Ali evlâdının lideri Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. el-Hasen el-Müsennâ b. el-Hasen b. Alî b. Ebî Tâlib'in annesi Ümmü Mûsâ bint Mansûr b. Abdullah b. Sehm b. Yezîd el-Himyerî'dir.

Ü. 451b/4
[1]

V

Vaṣīf: Abbâsî halifesi (892-902) el-Mu‘tazıd-Billâh Ahmed b. el-Muvaffak-Billâh zamanında ona isyan eden hizmetçi.
V. 466a/2
V.+ ı 466a/3
[2]

Vāṣiḳ Billāh: Abbâsî halifesi (842-847). Ebû Ca‘fer el-Vâsiḳ-Billâh Hârûn b. el-Mu‘tasım-Billâh Muhammed b. Hârûnerreşîd.
V.+ a 461a/5
V.+ uñ 462b/7
[2]

Vehb bin Buḫterī: Abbasî halifesi (809-813) Ebû Abdillâh Muhammed el-Emîn b. Hârûn er-Reşîd’in kadısı.
V. 458a/3
[1]

Y

Yaḥyā: Abbâsî veziri. Yahyâ b. Hâlid el-Bermekî.
Y. 452b/10
[1]

Yaḥyā bin Ekṣem: Abbâsî halifesi (847-861) el-Mütevekkil-Alellâh’ın kadısı. Y. idi 463b/5
Y.+ i 463b/7
[2]

Yaḥyā bin Ḫālid: *bk. Yaḥyā.*
Y.+ i 452b/8
[1]

Ya‘ḳūb: Abbâsî halifesi Mansûr Devânıkî’nin oğlu.
Y. 451b/2

- Abbâsî halifesi (775-785) Muhammed el-Mehdî’nin oğlu.
Y. 451a/11
- Abbâsî halifesi (813-833) Ebü’l-Abbâs Abdullâh el-Me’mûn’un oğlu.
Y. 460b/3
[3]

Yūsuf: Abbâsî halifesi (1160-1170) Ebü’l-Muzaffer el-Müstencid-Billâh Yûsuf b. el-Muktefî-Liemrillâh.
Y. 478b/13
[1]

Yūsuf bin ‘Ömer: Abbâsî halifesi (934-940) bü’l-Abbâs Ahmed (Muhammed) er-Râzî-Billâh b. Ca‘fer el-Muktedir-Billâh’ın kadısı.
Y. idi 470a/7

- Abbâsî halifesi (929, 932-934) Ebû Mansûr Muhammed el-

Kâhir-Billâh b. Ahmed el-Mu‘tazıd-Billâh’ın kadısı.
Y. 470b/1
[2]

Yūsuf bin Ya‘ḳūb: Abbâsî halifesi (908-932) Ebü’l-Fazl el-Muktedir-Billâh Ca‘fer b. Ahmed el-Mu‘tazıd-Billâh’ın kadısı.
Y. 469b/6
[1]

Z

Zāhid-i Benī ʿAbbās: Abbâsî halifesi (869-870) Ebû Abdillâh (Ebû İshâk) el-Mühtedî-Billâh Muhammed b. Hârûn el-Vâsiḳ-Billâh’a verilen isim.
Z. 465a/2
[1]

Zāhid-i Benī Ümeyye: Emevî halifesi (717-720) Ömer b. Abdilazîz’e verilen isim.
Z. 465a/3
[1]

Ẓāhir: *bk. Ẓāhir bin Ḥüseyīn-i Ḫazāʿī.*
Ẓ. 457a/11, 457a/12, 457a/15, 457a/9, 458b/8
Ẓ.+ e 457a/14, 458b/4
[7]

Ẓāhir-i bin Ḥasan: *bk. Ẓāhir.*
Ẓ. 459b/14
[1]

Ẓāhir bin Ḥüseyīn-i Ḫazāʿī: Tâhirîler’in kurucusu ve ilk hükümdarı (821-822) Tâhir b. el-Hüseyn b. Mus‘ab b. Rüzeyk el-Huzâî.
Ẓ.+ ye 457a/5
[1]

Ẓalūm: Abbâsî halifesi (929, 932-934) Ebû Mansûr Muhammed el-Kâhir-Billâh b. Ahmed el-Mu‘tazıd-Billâh’ın annesi. (Taberî’ye göre)
Ẓ. idi 469b/10
[1]

Ẓalūme: Abbâsî halifesi (934-940) Ebü’l-Abbâs Ahmed (Muhammed) er-Râzî-Billâh b. Ca‘fer el-Muktedir-Billâh’ın annesi.
Ẓ. 470b/3
[1]

Zikreveyh: Abbâsîler döneminde Irak ve Suriye’deki isyanları düzenleyen Karmatî dâîsi.
Z.+ (Zikreveyh-i Ḳarâmiṭī) 467a/3
Z. 467a/11, 467a/12, 467a/5, 467b/13
Z.+ e 467a/7
Z.+ nüñ 467a/14
Z.+ yi 467a/10
[8]

Zübeyde: Abbâsî halifelerinden Hârûnürreşîd’in hanımı, Emîn’in annesi.

Z.+ den 455b/5

Z.+ yi 457a/14

Z. 458b/1

- Abbâsî halifesi (813-833) Ebü'l-Abbâs) Abdullâh el-Me'mûn b. Hârûn er-Reşîd'in annesi.

  Z.+ dür 456a/6

  [4]

Zübeyr : Abbâsî halifesi (861-862) el-Müntasır-Billâh Muhammed b. Ca'fer el-Mütevekkil-Alellâh'ın kardeşi.

Z. 463b/13

- Abbâsî halifesi (866-869) el-Mu'tez-Billâh Muhammed b. Ca'fer el-Mütevekkil b. Muhammed el-Mu'tasım-Billâh'ın diğer adı.

  Z.+ dür 464a/4

[2]

4. KAYNAKÇA

AKTAN, Ali, "Mu'tazıd-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 31, Ankara, 2020, s. 383-384.

AKTAN, Ali, "Mu'temid-Alellah", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 2, İstanbul, 1989, s. 368-369.

AKTAN, Ali, "Mu'tez-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 31, Ankara, 2020, s. 390-391.

AKTAN, Ali, "Müstazî-Biemrillâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 32, İstanbul, 2006, s. 128-129.

ALMAZ, Hasan, "Şükrullah bin Şihâbeddin Ahmed bin Zeyneddîn Zekî, Behçetü't - tevârîh" (İnceleme-Metin-Tercüme), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara, 2004.

ATSIZ, Nihal, Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi, Arkadaş Basımevi, İstanbul 1939.

AVCI, Casim, "Mu'tasım Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 31, Ankara, 2020, s. 380-382.

AYVERDİ, İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı, 1-3. Cilt, İstanbul, 2008.

BABİNGER, Franz, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, çev. Coşkun Üçok, Kültür Bakanlığı, Ankara 1992.

BANGUOĞLU, Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK Yay. 9. Baskı, Ankara 2011.

BARDAKÇI, Murat, Şükrullah'ın Risalesi ve 15. yüzyıl Şark Musikisi Nazariyatı, Açıklamalı, Tenkitli Metin ve Tıpkıbasım, Pan Yayınları, 2011.

BOZKURT, Nahide, "Hârûnürreşîd", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 16, İstanbul, 1997, s. 258-261.

BOZKURT, Nahide, "Mansûr", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 28, Ankara, 2003, s. 5-6.

BOZKURT, Nahide, “Mehdî-Billâh”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 28, Ankara, 2003, s. 377-379.

BOZKURT, Nahide, “Me’mûn”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 29, Ankara, 2004, s. 101-104.

ÇELİK ARSLAN, Figen, Şükrullah el-Amasyavî'nin Kitâbu Behçeti't-Tevârîh'inin Mustafa el-Fârîsi (vr.151b-181a) çevirisi (inceleme-metin-dizin-tıpkıbasım), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.

DEMİROĞLU, Ayla, “Behcetü’t-tevârîh”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi V, s. 349-350.

Derleme Sözlüğü (A-Z) I-XII, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1963-1982.

DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2005.

DİŞCİ, Öznur, Tercüme-i Tefsir-i Ebu'l-Leys es-Semerkandî: Rahmân, Vâkıa, Hadîd, Mücâdile ve Haşr Sureleri; inceleme-metin-dizin-tıpkıbasım, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015.

DİLÇİN, Cem, Yeni Tarama Sözlüğü, TDK, Ankara, 1983.

ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1983.

EVCİ, Alime, Şükrullah el-Amasyavî'nin Kitâbu Behceti't-Tevârîh'inin Mustafa el-Fârisî çevirisi (vr. 31b - 61a): İnceleme-metin-dizin-tıpkıbasım, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

FAYDA, Mustafa, “Âtike bint Abdülmuttalib”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 4, İstanbul, 1991, s. 73.

FIĞLALI, Ethem Ruhi, “Hâricîler”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 16, İstanbul, 1997, s. 175-178.

GABAİN, A. von, Eski Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara 2007.

GÜLSEVİN, Gürer, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK, Ankara, 1997.

GÜNER, Ahmet, “Müttakî-Lillâh”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 32, İstanbul, 2006, s. 223-224.

HARTMANN, Angelika, “Muktedî-Billâh”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 31, Ankara, 2020, s. 142-143.

HİZMETLİ, Sabri, “Karmatîler”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 24, İstanbul, 2001, s. 510-514.

KAN, Kadir, “Vâsik-Billâh”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 42, İstanbul, 2012, s. 548-549.

KANAR, Mehmet, Arapça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, İstanbul, 2009.

KANAR, Mehmet, Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü, Say Yayınları, İstanbul 2011.

KANAR, Mehmet, Farsça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, İstanbul, 2019.

KAVAS, Ahmet, “Şükrullah”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, c. II.

KAYHAN, Hüseyin, “Müstencid-Billâh”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 32, İstanbul, 2006, s. 143-145.

KIRKPINAR, Mahmut, “Mütevekkil-Alellah”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 32, İstanbul, 2006, s. 212-214.

KOÇ, Aylin, Hâşim-nâme (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Palet Yayınları, Konya, 2010.

KORKMAZ, Zeynep, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, TDK, Ankara, 2009.

KÜÇÜKAŞÇI, Mustafa Sabri, “Kâdir-Billah”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 24, İstanbul, 2001, s. 127-128.

KÜÇÜKAŞÇI, Mustafa Sabri, “Kâhir-Billâh”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 24, İstanbul, 2001, s. 172-173.

OCAK, Ahmet Yaşar, “Alevîler”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 2, İstanbul,1989, s. 368-369.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, “İbn Mukle”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 20, İstanbul, 1999, s. 211-212.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Kâim-Biemrillâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.24, İstanbul, 2001, s. 210-211.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Muktedir-Billah", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.31, Ankara, 2020, s. 144-145.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Muktefî-Liemrillâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.31, Ankara, 2020, s. 145-146

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Mühtedî-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.31, Ankara, 2020, s. 526-527.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Müktefî-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.31, Ankara, 2020, s. 533-535.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Müntasır-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.32, İstanbul, 2006, s. 24-25.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Müstaîn-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 32, İstanbul, 2006, s. 112-113.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Müstazhir-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.32, İstanbul, 2006, s. 127-128.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Müstekfî-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.32, İstanbul, 2006, s. 139-140.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Râşid-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 34, İstanbul, 2007, s. 465-466.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, "Râzî-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 34, İstanbul, 2007, s. 489-490.

ÖZGÜDENLİ, Osman Gazi, "Müsterşid-Billâh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 32, İstanbul, 2006, s. 145-147.

ÖZKAN, Mustafa, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009.

REDHOUSE, James W. A Turkish and English Lexicon, 4. Edition, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2011.

SARICAM, İbrahim, "Benî Hâşim", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 16, İstanbul, 1997, s. 403-405.

SİNANOĞLU, Zeynep Ülkü, Şükrullah el-Amasyavî'nin Kitâbu Behçeti't-Tevârîh'inin Mustafa el-Fârisî çevirisi (vr.275b-303a) (İnceleme-metin-dizin-tıpkıbasım), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.

ŞEMSEDDİN, Sami, Kamus-ı Türkî, Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.

ŞİRİNOVA, Zümrüt, Şükrullah'ın "İlmü'l-edvar'ı" (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2008.

SÜMER, Faruk, "Selçuklular", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 36, İstanbul, 2009, s. 392-397.

TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi (çev. Zakir Kadiri Ugan- Ahmet Temir), c. 1-5, İstanbul: MEB, 1991.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, "Makaleler Dil ve Edebiyat İncelemeleri" (haz. Mustafa Özkan), TDK Yay. Ankara 2013.

TİMURTAŞ Faruk Kadri, Osmanlı Türkçesi Grameri, Alfa Basım Yayım, İstanbul, 1999.

TÜRK DİL KURUMU, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, Ankara, 2017.

YILDIZ, Hakkı Dursun, "Abbasîler", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.1, İstanbul, 1988, s. 49-56.

YILDIZ, Hakkı Dursun. "Ahmed b. Tolun", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 2, İstanbul, 1989, s. 141-143.

YILDIZ, Hakkı Dursun, "Bermekîler", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 5, İstanbul, 1992, s. 517-520.

YILDIZ, Hakkı Dursun, "Emîn", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 11, İstanbul, 1995, s. 112-114.

YILDIZ, Sara Nur, "Şükrullah", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. 39, s. 257-258.

İnternet Kaynakları

http://lugatim.com/ (Erişim Tarihi: 05.12.2023)

https://www.yazmalar.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 05.12.2023)

https://www.luggat.com/ (Erişim Tarihi: 05.12. 2023)

https://islamansiklopedisi.org.tr/ (Erişim Tarihi: 05.12.2023)

5. TIPKIBASIM/

پرده‌لر اتمیشلر ایدی صو اینجیه دکین یعنی اسکی قرارینه وارنجیه
دکین خلیفه جامعنده خود بر آدم بویی صو قالقمیشدی چون
صو قرارینه ایندی منصور بیوروب بر عالی سرای ییپدیلر وادانی
بغداد غربی قودیلر اندن صکره منصور حجه کیتدی وبیوردی
بر آدم کتوردیلر مکه‌ء شریفه‌ء شرفها الله خانه‌نجانه بیلور ایدی
چون اول آر ایله مکه‌ء شریفه‌ء تمام سیر ایتدی چون سیر
تمام اولدی اول شخصه منصور بیک درم عطا بیوردی کینه
بر کون سوار اولوب اول شخص ایله مکه‌ء سیر ایتدیلر حضرت
عاتکه‌نک سعادتخانه‌سینه ایرشدیلر واول آر ایتدی یا خلیفه
بو او عاتکه اوی در وعاتکه حضرتلرینک شعرندن بر بیت اوقودی
وبر بیت داخی اوقودی خلیفه بیک اقچه عطا بیوردی ومنصور
زماننده ایدیکم محمد بن عبد الله بن حسن بن مثنی مدینه‌ء شریفیه
کلمیشدی شرفها الله وعیسی بن موسی‌ء عباس لشکر ایله ایلرو
کلوب حرب ایتدیلر محمد بن عبد الله دپه‌لندی مبارک ماه رمضانده
خمسه واربعین ومائه یلنده اندن صکره محمدک قرنداشی ابراهیم بن

عبد الله بن حسن لشکر چکوب بصره‌دن قرنداشنک قانی طلبینه
کوفیه کلدی عیسی بن موسی بونی داخی قتل ایتدی منصور بو ظفری
کوریجک عیسی‌دن وهم ایتدی وهم ابو العباس سفاح منصور
دوانقی‌دن صکره عیسای ولی عهد اتمیشدی منصور ایشدوب
عیسانک هلاکی تدبیرینه مشغول اولمیشدی وبیوردی بر بوستان
ایچنده بر اویاپدیلر بنای خانه‌ء کلدن ایتدیلر ویوزنی
کیرج ایله صوادیلر وخوب خالیچه‌لر دوشه‌دیلر ونازنین
جامه خوابلر بیراقدیلر وعیسای اوقودیلر وعذرلر کستردیلر
وقونقلق ایتدیلر اقشام اولیجاق منصور سراینه کیتدی
وبوستانجیه بیوردیکم بوستانه صو قویوردی چون اول صو
کله ایرشدی حل ایتدی واویقلدی عیسی آلتنده قالدی
آلدی ومنصور دوانقی داخی مبارک ماه ذی الحجه‌نک
آلتیسنده شنبه کوننده ثمانه وخمسین ومائه یلنده مکه
یولنده فوت اولدی حجون نام وادیده دفن ایتدیلر آلتمش اوچ
یاشینه ایرمیشدی یکرمی ایکی یلنی خلافتده کچوردی

اوزبراوغلوادایدی محمد مهدی جعفر صالح سلیمان عیسی
یعقوب قاسم عبدالعزیز عباس عالیه فاطمی حسن بن حمامه ایدی
مظالم دیوانه داخی اوکه توقیض ایمیش ایدی مهدی الحمدلله کله
ایدی خلافت ابو عبدالله محمد بن عبدالله المهدی آنرسی امر موسی
بلدی منصور بن عبدالله بن سهم بن یزید الحمیری ایدی منصور دوانیقی
قوتلو یقاق اوغلی محمد مهدی خلیفه اولدی آته سینک ظلملرینی
رعیت اودرندن دفع ایمیشدی وزندانلرنی آزاد ایمیشدی
ومکه شریفه ده شرفها الله مسجد حرامی فراخ ایمیشدی
وصفا ایله مروه اورتاسنده اینکی میل ایتدیلر وصفایا بتده
بر مسجد وار ایدی خراب عمارتا یتدی آنا بر عادتی وار ایدیکیم
خلافته لایق دکل ایدی بی سبب اهل منصبی عزل ایدر ایدی
بو کره مکه شریفه ده بیعتا یتدیلر سادس ذی الحجه ده
ثمانیه وخمسین ومایه یلنده وکینه ستین ومایه سنه سنده
حجه وارمدی ومنصور حجیچی بیله الده کیتدی اذکار حجدن
فارغ اولدقدن شکره منصوری محبتا یتدیلر مرنه استوسل ایتدکه

منصور داخی آیتدیکم اوتانور مرالله تعالی اوندن کندوسندن بیزدن
نسنه استمکه محمد مهدی بونی ایشدیجک آغلادی وکیتدی ومنصور
بیک مثقال التون کندره دی ومحمد مهدی زمانیندن اوغلی هارون
الرشید رومه غزا ایتدی وقسطنطنیه کلدی ودوم بکیله
صلح ایتدی وافر مال الدی وکیرو دندی برکون محمد مهدی
شکاره سوار اولدی ماسنداه نام بربیره آیرشدی وشکار
ایچون برقاچ کون انده قالدی واولیزدن سنا باد نام بربیره داخی
آیرشدی سکته علتی پیدا اولدی فصاد کتوردیلر قولوسندن
قانالدیلر همان اول کون یکوبه آفشام فوتا ولدی محرم آینده
تسعه وسبعین ومایه یلنده بونک داخی اوزلکلی اوغلی وار ایدی
هادی هارون رشید علی عبدالله منصور یعقوب اسحاق ابراهیم
علیه عباسیه سلیمان قاسمیه اینکی ایدی محمد بن علاییه وعافیه
بزیده اینکی سی بیله رصافه مسجدنده اولورلر ایدی مهدی
حسبی الله ایدی خلافت امیر المؤمنین الهادی ابو محمد موسی الهادی
بن مهدی بن ابی عبدالله محمد بن منصور دوانیقی دور آنه سی داخی

خیزران خویشه دن هادی وهادون آتکه آنکه برقرندا شلرندن
مهدی الدوکندن هادی طبرستانه ایدیجی هادون قرندا شی هادینك
بیعتی آمانت طریقی اوزره دینه گندوسنه التزام ایتمیشدی
وبغداده ربیع مکتوب گندریدیلر اوندن اولان قومندان داخی
بیعت طلب ایدیجك مکتوب ربیعه ایرمیشجك سیاه خبری ایشدوب
ربیع هجومی ایتمیشلر ایدی ومال ومنالنی غارت ایتمیشلر ایدی
ربیع داخی قورقوسندن گندوسن پنهان ایتمیشدی بوخبر
هادونه ایرشدی یحیی بن خالدی گندوسینه همراه ایدوب
بغداده گلدیلر وربیعك حالنی گوردیلر کوه عسکر اچه طلب ایدرکن
وربیع ویرمز یحیی اورته گیروب صلح ایتدیلر کوه عسکرك
درد تایلی وظیفه سن ربیع ویره اندن صکره سیاه اودن سکن
آیه دکین نسنه استمیه لر مرضی اولدیلر واچه الدیلر وبونی
اثناده هادی داخی ایرشدی بغدادیلر استقباله چیقدیلر
وشهری طوتدیلر ومبارك باد ایتدیلر افریقیه اماراتی و
مغرب ولایتی هادونك ایدی چون هادی خلیفه اولدی

بعضی ولایت داخی زیاده ایدوب واوزعطا واحسانلر ویردی
وعلی بن موسی بن ماما نی صاحب دیوان ایتدی واهل طبرستان
واولاد حوالیدکی اولنلره هادیله صلح ایتدیلر مبارك ماه صفرك
اونده هادی بغداده گلمیشدی سعید بن سالم ایله خلفای
آل عباس اورتاسنده هادیدن عالم وفاضل کمسنه یوغیدی
هجرتك یوز یتمش یلنده ماه ربیع الاولده موصل حدنده خلقه
آدلو بن شهر وارد ر واولخذیفه لایتنده آباد آدلو بن کوی
وارد ر اولکویده یا اولشهرده خسته که اولدی اوج گوندن
صکره اولکویده الدی اوتوزالتی یاشنده ایدی بر یل اوچ آی
خلافت سوردی خلافت هادونك الرشیده چون هادی فوت
اولدی فرندا شی هادون الرشید خلیفه اولدی همان اولکون
مامون وجوده گلدی مشئوم دیلر آیدرلر کوه آل عباسدن
هادون کبی اولو خلیفه اولمه میشدی واولخلیفه اولدوغی
گون کبی بر گون اولمه میشدی زیرا اولگوندن برخلیفه الدی
وبر بیسی داخی یرینه خلیفه اولدی وبر خلیفه داخی وجوده گلدی

هارون الرشید خلیفه اویغاق جمیع ملوک وسلاطین وامرا
درگاه فلک اشتباهنه ملازمته کلدیلر روزمزده وترکدن
وصقالیه کدن مغربدن هندوستاندن بونلرک خزینه سینه خراج
کلوردی هارون بغداددن قصد حج ایتدی ومدینه شریفیه
کلدی ومدینه دن مکه یه دکین یاق کیتدی ایدلرکم هادی
کندوادن علی جعفری ولی عهد ایتمیشدی اتفاق اجل ایرشدی
اوغلی حاضر دکل ایدی خالد بن برمک درحال هارونه بیعت ایتدی
قوم خالده تابع ایدیلر چون بیعت دن فراغت یتدیلر فلج چکوب
جعفر قپوسینه کیتدیلر حزیمة بن حازم ایلرو وارد دی
وانذا یجدیکم اکو نفسکی خلاف قتدن عزل ایتمزسک البته الدرودم
جعفر بن هادی کندوسن عزل ایتدی هارون خالد بن برمکی
وحزیمه بن حازمی عایت عز تلو حرمتلو طوتردی روایتا ولینوازلم
هارون الرشید حضرت رسالتی صلی الله علیه وسلم یوکجه
دوشندکوردی بیوردیلر علیه السلام یا هارون سکا
حق تعالی مرتبه خلافتی میسر ایتدی ایمدی حج ایلکه وغزا لره وارمه

وا هل حرمی انعام واحسانا یله غنی ایلکه مبارک ماه شعبانده حج
کیندیلر ومکه ده مجاور اولدیلر واهل مکه یه وافر انعام واحسانلر
ایتدیلر وصدقه لر ویردیلر چون حج دن کیردوندی دوغرو
طرفنه غزا ایتدی القصه مادامکه خلیفه ایدی برسال غزا ایتدی
وبرسال حج ایتدی ایدی وجعفر بن خالد بن برمکی وزیر ایدی همیشه
برمرتبه ده کم حرم خاصندن بیله اولور ایدی وعودان وجاریه
بیله شرابا یکز لر ایدی جعفر مردعاقل ایدی بزکون فکر ایتدیکم
اشبو اهل حرم خلیفه نک محرم ملریدر مبادا بندن کستاخانه
بروضع صادر اولوب مستلک حالتندن وخلیفه نک تاذک ومبارت
خاطرینه یمنیه پس بو فکری ایدوب دامن صحبتنی اول مجلسده
دوشردی وبرقاچ کون بهانه ایدوب صحبته وارمدی پس
هارون الرشید دانمی جعفرک فکرنی فراست ایتدی وجعفری
قاتینه اوودی ایتدیکم ای جعفر کوردونکم گدوکی یکم
صحبتمزدن چکرسن یوقسه بریزدن ملازمتمی واقع اولدی جعفر
ایتدی حاشاکم بن قولینه خلیفه مزدن ملازمتی ایرشمیش اولم امنا

کورورم شراب مجلسیدر مبادا کم مستلك وقتنده بن قولدن
بر حالت صادر اوله کم افندمه خوش کلمیه دیدی هارون الرشیدك
بر قیز قرنداشی وار ایدی عباسه نام دایم مجلسنده بیله شراب
ایچرلر ایدی سایر قرداشلرندن و قیز قرنداشلرندن هارون
الرشید عباسه‌ء زیاده سور ایدی و هم غایت جمیله‌لردن
ایدی شویله کم مثال و مانندی یوغیدی هارون الرشید
ایتدیکم یا جعفر قیز قرنداشم عباسه‌ء سکا خاتونلیغه ویره‌یم
تا سنك داخی اشبو مجلسده بر محرمك اولسون اما ارلك
عورتلك شرطیله اولماسون جعفر قبول ایتدی و بر مدت
بونك اوزرینه کچدی مکر بر وقت فرصت بولدیلر و جعفر ایله
عباسه مصاحبت ایتدیلر آخر عباسه حامله اولوب بر اوغلن
وجوده کلدی قورقولرندن اول اوغلانی وافر خرجلر ایله
و بر جاریه ایله مکیه کندردیلر تا خلیفه بوندن خبردار
اولمیه بر مدت بونك اوزرینه کچدی اتفاق بر کون عباسه
بر قضیه‌دن اوتوری اول جاریه‌یه خشم ایتدی و قسم

یاد ایتدیکم البته الدورورم جاریه قاچوب پادشاه
سراینه دوشدی و احوالی بر بر پادشاهه ایدی ویردی
خاطر خلیفه بو حکایتدن غایت رنجیده اولدی اما اشکارا ایدمز
ایدی لکن ندما یعنی پادشاهك مصاحبلری خلیفه‌نك
رنجیده خاطر اولدوغنی جعفره توهم ایتمیشلر ایدی و یاپ یاپ
بر مکیلری خلیفه حضورنده خباثت و خیانت ایله یاد ایتمکه
یشلمیشلر ایدی هارون خدمتنده آدینه مسرور سیاف دیرلر
بر آر وار ایدی جعفر ایله بونك مابیننده کرلوجه بر عداوت
وار ایدی خلیفه‌ء جعفردن خسته خاطر کوریجك بونك
علاجینه مشغول اولمیشدی جعفر داخی کندوسندن هارونك
ملالتنی تفرس ایدوب هاروندن خراسان ولایتنی استمیش ایدی
تا بو واسطه ایله بر نیجه مدت خلیفه خدمتندن بعید اوله
خلیفه داخی ویرمیشدی مسرور سیاف ایشدیجك خلیفه
قاتنه واردی و ایتدیکم شاها ایشتدمکم جعفره خراسان
ولایتن ویرمیشسن ایمدی جعفرك خراسانه کتمکدن

مرادی دکلدز آلا پادشاه حرمندی خیانت ایتمشدر پادشاهمز
دور اولمق ایستر پادشاه ایتدی ینجه مسرور ایتدی اگر خلیفه
امان ویرسه بن ایدی ویرهیم خلیفه امان ویردی مسرور
وافر خبیثیات سویلدکدن صکره ایتدی والله جعفر خلیفه سرایندن
دیشاره دن غلبی کسه قومه میشدر شمدی احتمال دیکم خراسانه
وارهٔ و خلیفه یه عاصی اولهٔ دیدی هارون بو خبری ایشیدنجک
غضبی آتشی یوزکدن باش چکوب آز قالمیشدی جهانی یاقیدی
وبیوردیکم برچادر قوردیلر و لشکر دن بر قاچ بهادر دکیشلری
اول چادرده حواله ایسنده صقلدیلر اندن صکره مسرور امر ایتدیکم
وار جعفری اوندن کتور وردیه له دیدی ثلث لیل کجمیشدیکم
جعفر مسکین پادشاهك غضبندن بی خبر اوتوروب جاویر ایلهٔ
صحبت ایلهٔ ایدی مسرور کلدی دیو خبر ویردیلر اجازت اولوب
مسرور ایچری کردی وسلام ویروب سر یمی خلیفه دعوت ایلهٔ دیدی
آجبابت ایتدیلر چون خیمه وارد ی مسرور باشی کسوب خلیفه
عرض ایتدی ایلهٔ لرکم چون جعفر موتی مقرر دیلدی امان طلب ایتدی

وایکی رکعت نماز قلدی اندن صکره قتل ایتهٔ یلر هارون ایتدی
همیشه خاینك باشی بوکله اولسون چون صباح اولدی مسرور
کتدی دیکم جعفرك باباسنی وقرداشی فضل بن خالدی طوتدیلر
ومصادره ایتدیلر اندن صکره دولتیار برمك تمام اولوب
وزارت فضل بن ربیعه ابن یونسه بیت چنین استرسم سرای دوشت
کهی پشت بزین وکهی زین به پشت القصه جعفری برمکی هارونك
دولتی ایامنده برمرتبه دده اولوله ابن شمشیدیکم هیچ برورینه
میسر اولمه میشدی الامکر کم بو سلطان بن سلطان باسط
الامن والامان ناشر العدل والاحسان فرمان ده ذمین وزمان
گیخسرو دوران فریدون عصر جمشید دهر نوشیروان عدلدو
داد اسکندر ضرب وحرب سلیمان شروغرب بهادر اولاد و
اجداد آعنی سلطان سلیمان بن سلیم بن بایزید بن محمد بن مراد بن
محمد بن بایزید بن مراد بن اورخان بن عثمان خان ایامنده کم جعفر
برمکی کبی نیچه وزرای عالی مقدار بولوالا قدرك دزکاهر
فلك اشتباهنده میسر اخوری منزله سنده دکلدر اللهم خلد شوکته

وَ ایدد دولته الی یوم الحشر و القران رو ایتاید ذکرکم هارون
بوقفتان و یاخود بویلی من دیکدر میشدی و بوکر ایکی یا قراچدر
بوقفتانی ایکیسی کوبری اولیقادر بری بویلیقادر باش
چیقاردر لرایدی مجموع خلافتامورینی بورمکلکه توفیض ایمشدی
اونلاردانی بوروردکار عالملر نعمتی شکرینی یرینه کتورر لرایدی
و خلافت مصالحندی و سپاه و رعیتا حوالنی سعی بلیغ کوستروب
هیچ اهمالدن امتناع ایدی و دانی اونلر ثروت ایله جوانمردلکله
و حسن رای و تدبیرایله عالملرک شایع اولمشدی امما چون
چرخ خاینه و دهرغدار شفقت بونلاردن دریغ بوزدندردی
کویا کم جهانه کلمه میش کبی اولدیلر آشبو سرکذشت آل برمکه
سبعه و ثمانین و مایه یکندی واقع اولدی و مدت دولتلری
اون الی یل واون بر آی اولمشدر اندن صکره وزارت فضل بن
ربیعه ایرشدی بعضیلر آل برمکدن صکره علی بن یقطین ایرشدی
دیمشلر و هرقل هارون زمانینده فتح اولمشدی و شهرطرسوس
و رقه و طرسوسک بارو سن هارون بنا ایمشدی شرقده عرب

وما بینهما هارون الرشید باج و خراج و یرمیشلر ایدی مهری
العظمة و القدرة لله ایدی واون بری اولی وار ایدی محمد امین
عبد الله مأمون محمد معتصم صالح ابو عیسی قاسم علی اسحاق
ابو العباس ایوب ابو احمد و قاضیسی اوچ ایدی نوح بن دراج
عون بن عبد الله مسعودی حفص بن قیان خلافتامیر المؤمنین
ابو عبد الله محمد امین بن هارون الرشید آنه سی زبیده درکم کیزلی
عزیز ایدی هاشمی الاصل ابو جعفر طبری ایدر رحمه الله امیر المؤمنین
حضرت علی و حسن بن علی دن صکره رضی الله عنهما بزکیشینلک که
بابه سی آنه سی هاشمی اوله و خلافتی تخمینه کیمیش اوله کسر کلدی
محمد امین دن غیری ثلثه و تسعین و مایه یکندر بوکر یعنی ایکیلی
مردجوانمرد ایدی لکن بدخلق و خودنما دوستایدی و فلکدن انجوانلر
فکر و تدبیری یوعیدی آز حق مدتده خلافتی اوغلی موسایه ویرمیشدی
و موسی هنوز طفل ایدی تدبیرسز لکندن واکسک فکرلو لکندن
بر معصومه می ولی عهد ایمشدی و نامزد بالصواب لقبا ایمشدی و مکه
جلوکندردیکم اوغلی بیعتایده لو اندن صکره امین حراسانه کیتدی

قرنداشی مأمون بن هارونی باباسی خراسانده والی نصب اتمیشدی
چون مأمون ایشتدیکم قرنداشی خراسانه کلسه کرکدر واوغلی
موسی ولی عهد اتمیشدر احتیاط ایتدی آتالری خود وصیت
اتمیشدیکم امین دن صکره مأمون خلیفه اوله پس مأمون بو قضیه دن
اوتوری مکتوب کندرمیشدی فضل بن ربیع امینی قاقتمیشدی
یعنی مأمونی امینه نفاق اتمیشدی امین داخی بیوروب مکتوبنی
پاره پاره ایتدیلر ابو جعفر طبری ایدر رحمه الله فضل بن ربیع
ولایتدن یوز بیک کره بیک اقچه جمع ایدوب امینه ویرمیشدی
مأمون اقچه جمعندن خبردار ایدی اما تسلیم ایتدوکن بلمز ایدی
پس فضل بن ربیع قورقدیکم اکر مأمون خلیفه اوله بو دکلو اقچه
فضلدن طلب ایده بو فتنه ء قاینتدیکم امین دن صکره خلیفه
موسی بن امین اوله واندن صکره امین مأمونه مکتوب کندردیکم
بغداده کلک مأمون عذر ایتدیکم اکر خراساندن کیدجک اولورسم
دربندلر خالی قالور ومفسدلر حرامیلر ولایتی تاراج ایدرلر
امین عذرنی قبول اتمیوب کینه مکتوب کندردیکم البته بغداده

کلمک کرک چون امین قرنداشی مأمونی بغداده دعوت اتمکده
مجد اولدی مأمون بلدیکم البته بر ماجرا واردر کلمدی
اندن صکره امین فضل بن ربیعک تحریکیله علی بن ماهانی وافر
لشکر ایله خراسانه کندردی چون امینک لشکری سرحد
خراسانه ایرشدی مأمون داخی ظاهر بن حسین خزاعی یه
لشکر ویروب ایلرو کندردی پس ایکی عسکر بری بریله حرب
ایتدیلر علی بن عیسی دپه لندی وامینک لشکری ایکی بلوک اولدی
بر بلوکی قاچدیلر وبر بلوکی مأمونه بیعت ایتدیلر اندن صکره
ظاهر خبر کندردی مأمونه کم علی دپه لندی وباشنی بکا کتوردیلر
ویوزکی داخی برمغنده ولشکر سکا مطیع اولوب بیعت ایتدیلر
واندن صکره ظاهر بغداده عزیمت ایتدی وهرثمة بن اعین نهروانده
خیمه قوردی اوتوردی وامینک لشکری کروه کروه ظاهر ایله
هرثمیه کلورلر ایدی درت آی مقداری بغدادی حصار ایتدیلر
آخر امین آنه سی زبیده ء شفاعتدن اوتوری ظاهره کندردی وچوق
یلوردی یقردی ظاهر ایتدی پادشاهلق ایشنه عورتلر کیرمز

ذبیده مرو مرکیو دندردیلر امین نومیدا ولیعهد قاجمغه نیت
ایتدی وجله‌ء محمدی هرثمه اردینه دوشدی کیلرایله
آخرشط اورتاسنده ایرشدی وامینی طوتدی وبیله سنجاولادن
خزاین وجواهردن جمیعسنی الدی وظاهری کتوردی وامینی
حبس ایتدیلر اندن صکره امینک صاحب دیوانی اولان محمد بن
سلمانی کتوردیلر اونی دا اخی امین قاتنده حبس ایتدیلر آخر
امینک بویونی اوردیلر ومحمد بن سلمانی اوزبیک مثقال التونه
کینه کدویه صاتدیلر ظاهر چونکه امینک باشنی کوردی دا اخی
بسم الله الرحمن الرحیم دیوب قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک
من تشاء وتنزع الملک ممن تشاء آیتی آخرینه دکین اوقودی
اندن صکره امینک باشنی خزینه سی ایله مامونه کندردی
مامون کوردیکده اغلدی فضل بن سهل الخمدانه عدوی اداوزدن
کوردک دیدی القصه امیرالمومنین محمد امین مبارک ماه محرمک
یکرمی بیشنجی کونی یکشنبه کونلری ثمانیه وتسعین ومایه یلنده
بغداددا الدردیلر عمری یکرمی سکز یل واکثای اولمشدی

دربیل والتی آیدن خلافتایله کچوردی اوچ اوغل وار ایدی
موسی عبدالملک ابراهیم وابکی قاضیسی وار ایدی اسمعیل بن
حماد بن ابوحنیفه ووهب بن بختری خلافتامیرالمومنین
ابوالعباس عبدالله المامون بن هارون الرشید آنه سی مراجل
بربریه دن ثمانیه وتسعین ومایه یلنده مامونه بیعتا یتدیلر
اول وقتی مرو ده ایدی غایبانه بیعتا یتدیلر مامون عاقل و
فاضل وکامل وعالم کمسنه ایدی وخوب صورت وبیکو سیرت
وصاحبرای وتدبیر ایدی علم احادیثی شیخ دن اشمیش ایدی
وجمیع علومدن بهره ایدی مبارک ماه ربیع الاول اون
بیشنده سنبه ومایه یلنده دارالسلامه بغداددده قصر خلدده
وجوده کلیش ایدی وبن قاچ کون آنه سی دری اولمشدی وصکره
المیشدی اندن صکره هارون الرشید مامون خلیفه سعید
جوهریه وبن میشدی وسعیدک خاتونی آمنه میشدی
وبیکونوب ایکوزی یاره سی قرقیلنده وکندن صکره سعید
تربیتنه المشدی وعلما وفقهای احادیث جمع ایدوب مامونی

تربیتاً تمکدن اوتوردی بونلردن امر لمیش ایدی مأمون خیلی معارف و
فضایل گسبا تمیشدی و مأمون رماننده علما و فضلا مجلسی جوق
اولور ایدی و امام ابوالحسن علی بن موسی الرضا یله محمد باغلادیلر
قبلدی امر جلیله ی محمد بن جواد کوردی و کندو بوینه حسن بن
سهل الدی و بو یکیجه ده خلوتا یتدیلر اول وقتن عباسیلر قاره
کیونلر ایدی چیقاردوب بیوردیلر یاشل کیه لر عباسیلرك
خاطرینه خوش گلدی شول حتده کوه آل عباسدن بعضیلر قصد
ایتدیلر مأمونه خلافتدن عزل ایدیلر و هارون بن مهدی یه
بیعتا بنی لر و بونلردن صکره اسحاق بن هادی یه بیعتا بنی لر و علی بن
موسی الرضا بونلر زماننده فوتا ولدی طوسده یاشنا باددر
هارون الرشید قاتنده دفن ایتدیلر رحمهما الله ماه صفرده آدینه
و مأتین تاریخنده الفضه مأمون و جمیع مملوك و امرا یاشلرکیوب
و یاشل عملرنی ایله بغداده گلدیلر و درصافه قصرنده اوتوروب عباسیلر
یاشل کیدگلرندن اوتوردی طعن ایتدیلر آندن صکره مأمون و طاهر بن
حسن و سایر امرا و وزرا قاره لباسلر گیدیلر جمیع اهل بغداد دخی

قرمانی بردانا ولدیلر آندن صکره مأمون مصره وارمدی عشره
و مأتین تاریخنده وخوارجی قتلرا تمك بیوردیلر واهرمنقبه سن
آچوب ملوك ماضیه نك یوردوغش گمکلرینی چیقاردوب حتی
عاد بن شداد تابوتنی چیقاردوب اوده یاقدی بونلردن صکره
آلدیلر آندن صکره کنده بغداده گلدیلر ثمانیه عشره و مأتین یلنده
وفدك ممالکنی فاطمة الزهرا اولادینه ویردی رضی الله عنها
وعن اولادهم جمیعا یعنی محمد بن یحیی بن زید بن حسین و محمد بن
عبدالله بن حسین بن علی بن حسینه رضی الله عنهم تسلیم ایتدی
آندن صکره غرا نیتینه روم سپاه جمع ایتدی و بدیدوندن ولایتنده
قوندی بدیدوندن برابر واندن قرات یکی اوندن چادر کوردوب
اوتوردیلر اتفاق مأمون خسته اولدی و فوتا ولدی
قرنداشی معتصم بیله ایدی ثمانیه قلدی و طرسوسده دفن
ایتدیلر خاقانا اوندی مبارك ماه رجبك اوندنه ثمانیه عشره و مأتین یلنده
قرق سکز یاشنده ایدی یکرمی یل
ویشآی و یکرمی کون خلیفه اولمشدی بونلردن صکره

معتصمه بيغمبر ايدر يلر ومأمون خليفه نك داخى اوندن صكره اوغلى
وارايدى محمد عبد الله عباس سليمان اسحاق احمد عيسى موسى
ابراهيم جعفر يعقوب وبرقاچ قيزى داخى وارايدى آدلرى
معلوم مردكل اوكربناء يازمدق ومأمون خليفه بن غريب دسته
اختراع ايمشدى مثلا فنده فلوا ايمشدى قرالكوندن واول
فنده فلوا اوزرنده آمالكى آدلرى ودينارى حسابى والتونى
كمشى فرنكى وبندق وجاريه سى حسابى وبونلارك مانندى
نقود در واجناس در اول فنده فلوا اوزرنده يازيلمشدى هركمه
انعام ايمك ايستيه ايدى اول فنده فلوردن نقده ايسترسه كماندكوايله
اول كيشينك جانبندن آتارايدى اوزرنده يازيلن فسنه اوقيوب
اوندن مفهوم يله عمل اينه رايدى مهرى سل الله يعطيك وايكى
قاضيسى وارايدى محمد بن عمر الواقدى وعبد الرحمن مخزومى دى
وبركون مأمون بوردى اوكنه دفتر كتورديلر تحت يدنده
اون يدى بيك شهر معظم اوقوديلر واينديلر دصدر
بطليوس رده بكرمى بر بيك التى يوز اوه بش شهر اوقودوق

مأمون ايله بطليوس رصدنك مابينى التى يوز قطسان يله خلافت
امير المؤمنين المعتصم بالله ابو اسحاق محمد بن هارون الرشيد دن
اثر ولدن طوغمش ايدى ماريه ادلو بعضيلر ماردة ديمشلر
مبارك ماه دجبك اون التنجى كونى سه شنبه كونندن ثمانى عشر
وماتين يلندن معتصم بالله بيعت اينديلر بديدون يزنجى روم
ولايتندن كمر قرنداشى مأمون آتندن قونا ولمشدى غزه دمصانك
ثمانيه عشر وماتين يلندن بغداده كلدى مرو خوب صورت وينكو
سيرتايدى وبهادر وجوانمرد ايدى ومثمن ديو لقب ويرميشلر ايدى
زيرا هرنه سى وارايسه سكزر ايدى مثلا سكز اوغلى وارايدى
وسكز قيزى وارايدى وقم سكز نجى خليفه در وسكز شهر
فتح ايمشدى وسكز يل سكز آى سكز كون خليفه اولمشدى
اندن صكره بغداد دن يحيى يوب روم جانبنه غزا اينمشدى
وسر من راييه ايريشوب فتح ايتدى واول يرده بر شهر ياپدى
آدنى سامرا قودى وقولارينه ولشكرينه بيورمدى هركيشى
كندوسنى يحون بر آويا پديلر اندن صكره بيوردى شهر اورتاسنده

بو جامع بنا ایتدیلر شویله کم اول جمعه ما ایتدی عالمده بر جمعه
یا پله مینشدی و بر مناره یا پدیلر شویله واسع کم ایکی تا دوه یورییوب
اول مناره یه چیقیلور ایدی مناره نک یوکسکلکی خود وصف
اولنمز و معتضم زمانده خراسانده بابک نام بر حرامی پیدا اولدی
لشکر کشه ردی بابکی طوتدیلر و درت میخ اوزرینه گوروب بر فیله
یوکلتدیلر و شهر و محله لری گزدیردیلر اندن صکره الین یاغ
گسوب بزدا ریتدیلر معتضم سکز یل سکرا می سکز گون خلافت
سوردیلر چون عمری آخرینه ایرشدی بر عجب رنج حادث اولدی
حکما ایتدیلر دایم گمی یله دگزده اولمق گوگدر پس بر گمی یه
بینوب بر فاچ مصاحبیله و بر نیچه ناخذلرایله دریا یوزن
گشت ایتدیلر آخر فوت اولدی پنجشنبه گونی مبارک ربیع الاولک
اون ایکیسنده سبعه و عشرین و مأتین یلنده سامرده دفن ایتدیلر
مهری اعتصمت بالله ایدی سکز اولی وار ایدی الواثق بالله
هارون جعفر المتوکل محمد المستعین بالله بو اوچ خلیفه اولدیلر
بیشی اوغلنک نوار یخ گتابلرندن ادن بولیمادق اگر بناء یازمدق

خلافتا میرالمومنین الواثق بالله ابو جعفر هارون بن محمد المعتصم
بن هارون الرشید دور مکه شریفه ده وجوده گلمش ایدی
آنه سی ام ولد ایدی قرا طیسا دلو پنجشنبه گونی مبارک ماه
ربیع الاولک اون یکیسنده سبعه و عشرین و مأتین تاریخنده
الواثق بالله بیعت ایتدیلر بو خلیفه اولیجاق مأمون قاعده سن
طوتمیشدی و آل رسوله علیه السلام وافر عطا لر و بیرر ایدی
حتی بونلر زمانلرنده هیچ بر علوی فقیر اولمزایدی دایم تلاوة
قرآنه مشغول ایدی وفور کتابلرنی مطالعه ایدر ایدی اوتوز
آلتی یل آلتی آی عمر سوردی بیشیل طقوز آی و بر فاچ گون خلیفه
اولدی چهارشنبه گونی مبارک ماه ذی الحجه ده یگرمی
درد نده اولدیلر و ثلثین و مأتین یلنده استسقا تخدده فوت
اولدی مهری لله ثقة الواثق ایدی ایکیلر خسته لغی زمانلرنده
مارافی ایله علاج ایدیلر ایدی اسحق تنوخی یعنی اوگلکی گون
راحت بولوز گی اولدی انگجی گون بیوردی تنوخی آر تو حق
قردیریکز چوقا و تو ردی همانده بکر طشره یه چقدی فوت اولدی

حکایه فراشلر ندن برینی حکایتا یلر ایدیلر چون دنیا سرایندن
آخرت سرایینه کوچمکه فرمان ایرشدی کوزلری یومدوغی حالتده
اونکینه وارد ملک کوزیم الدیمی یا المدیمی ناکاه کوزنا چوب
بر کوزیله بیم طرفه خشیملهٔ نظر ایتدی شویلکم کوکلم قورقدی
وطشره کیتدم وکینه کلدم کینه یوزینه نظر ایتدم مردیو اولمش
کوزیکم بکا خشیملهٔ نظر ایمشدی چقیمش کوزدم وایلرلرکم
چون واثق بالله عمری آخرینه ایرشدی وحالت نزعه دوشدی
بیوردیکم چیلا ایتدیلر وقاره طوپراق اوزرینه یاتوردیلر
یوزنی طوپراغه سوروب زاری ایدی وایدیردیکم
یا من لا یزول ملکه ارحم لمن زال ملکه یعنی ای شولکم پادشاهلغی
وملکی زایل اولمز آنلری رحم ایدیلر شفقت ایلهٔ شول قولکم ملکی
زایل اولدی آلتی اوغلی وار ایدی وبرقیزی محمد مهتدی عبدالله
احمد ابراهیم عبدالله الاصغر محمد عایشه فاضیسی احمد بن
آخی روا دیدیکم لفتی جواد ایدی خلاه فنا میر المؤمنین
المتوکل علی الله ابو الفضل جعفر بن محمد المعتصم دره

آنکه سنی جاریه دره ترکی شجاع آدلو تواریخ طبریین رحمه الله
تجاج اوقورلر شنبه کونندن مبارک ماه دی انجکه ندن یکرمی
دردنجی اثنین وثلثین ومائتین یلنده بغعتا یتدیلر اما خلافت
تختینه کجمجک ملوک وسپاه ودرعیته عدل وداد ایدر میوب
بونلر وکلهٔ زندکانیلک ایدر مدی شول حدن ایرشمشدیکم برقاچ کره
اللهم کقصد ایمشلر ایدی وحضرتم سالتک علیا السلام اولادو
اهلینه رضی الله عنهم حقد وحسد وکینه ایمشدی حتی
امیر المؤمنین حضرت حسینک توبهٔ شریفی اوزرینه اکن
آکمک بیوردمیشدی اما الله تعالی غضبی اکنی اونک نورکنه
اکدی تاکمنه وارونیه یارنا تمیه او علی منتصر مرچندکم
منع ایتدی قبول ایتمدی شقی ابدی ایدی اهل سعادت طریقین
طوتمدی آخر اهل ایمانا اولاد منتصر فاتینه جمع اولوب
تقویتا یتدیلر تاملک تصرفنه آلندن چیقوب منتصرده
قرار ایتدی مکر برکون مجتهد غافل اوتورمیشدی عسکر
غلبه ایدوب قلیچ چکدیلر وپاره پاره ایتدیلر فتح بن خان آدلو

بروزیری وارایدی اونی بیله ملاك ایندیلر قصر جعفریده
دفن ایتدیلر بو قضیه مبارك ماه شوالك اوچنجی کونی تسعه
وار بعین ومأتین یلنده واقع اولدی عمری قرق بیله ایرمیشدی
اون دورت یل طقوز آی طقوز کون خلیفه اولدی مهری علی الله
اتکالی ایدی قاضیسی یحیی بن اکثم ایدی عزل ایتدی ویوزبیك
دینار دن آلدی اندن صکره سلیمان عباسی نصبا ایتدی بوکره دانی
تهمتا ایدوب آملاکندن هرنسی کم وار ایدی آلدی وکندیسنی بن
اکیچی نصبا ایتدی خلافت امیر المؤمنین منتصر بن متوکل چون
منتصر متوکل الدری مبارك ماه شوالك دردنجی کیجه سندکم
اربعین ومأتین یلنده خلافت تختینه کچدی غایت فصیح و
جوانمرد ایدی درحال وزرایی وامرایی واارکان دولتی
وقضاتی جمع ایتدی ودورت فرندشی وار ایدی اسمعیل
ابراهیم موسی دیلر دردنجی بیله دیوانه کوردی واونلره وکله
عهد ایتدیکم خلافت طلبا تمه کلر وافرایتدکلرینه دانی
شاهد اولر طور غندی وقاضی دن مکتوبی آلدی اندن صکره

قرنداشلرینه وجه معیشت بیوردی بودانی ازحوق ملکت
خلاصه سوروب فوتا اولدی فوتا الاردواحره ایندی برقاچ کون
خلیفه اولدی خایه لری شیشدی اوچ کون شیشی زحمتن
چکدی والدی بعضیلر ایدر قصاد کلوب زهر اکوردشتر ایله
قاتلدی اندن صکره فوتا اولدی دورتنجی اولغلی وار ایدی
قاضیسی جعفر عباس ایدی خلافت امیر المؤمنین المستعین بالله
چون منتصر فوتا اولدی خلافت مستعین بالله ایرشدی ایدی
ابو العباس احمد بن ابو اسحاق بن محمد بن المعتصم بن هارون الرشید
آنه سی جاریه دیرلر ترکی خاتون دوشنبه کون مبارك
ماه ربیع الاخر ده ثمانه واربعین ومأتین یلنده بیعت ایتدیلر
مرد حلیم وسلیم ایدی خدمتکارلرینك وسپاه ورعیتنك
خاطرلرینی رعایت ایدرلر ایدی ودشمنه ایله حرب وضربی
آسان کورمیشدی وهمیشه فوج فوج ایدی ایندی لابی ایدر
غایت صالح ایدی یکرمی دردیاشنده خلیفه اولمشدی ایکی یل
طقوز آی ایکی کون خلیفه اولدی اندن صکره عزل ایتدیلر وسامره ده

كندرديلر چون قاطول قنطره سنه ايرشدى نمازه مشغول اولدى
شو موكللر كم بيله ايديلر باشن كسديلر سجدده ومنتصر
ياننده دفن ايتديلر ومعتز باللهى تخته كچوردیلر اما حسن بن
على بن حماد ايدر رحمه الله بغدادده بر كوشك واردر آدى
سر من راى ايدى اونده حبس ايتديلر اوندن قاچوب كمى يه
كيردى ومحمد بن عبد الله بن طاهر يانينه واردیكم امير خراسان و
فارس ايدى معتز محمد بن عبد الله مكتوب كندردى ومستعين
باللهى ايستدى محمد بن عبد الله ويرمدى لشكر چكدى وبغداده
كلدى وبر يل تمام حصار ايتدى اما اليمادى آخر صلح ايتديلر
ومستعين بالله هر يل اللى بيك دينار نفقه تعيين ايتديلر وواسطه
كندرديلر وبغدادى معتزه تسليم ايتديلر بر قاچ كوندن
معتز كينه آدم كندردى ومستعين دن حجت استديلركم
من بعد خلافت دعواسن اتميه خليفه معتز اوله پس واردیلر
مستعينى اوقوديلركه قاضى اوكنده اقرار ايده آخر طوتديلر
والدرديلر آخر رمضانده اثنين وخمسين ومائتين يلنده باشنى

احمد بن طولون كسدى ومعتزه ايلتدى اوچ يل طقوز آى
حسن بن حماد قوليله مستعين خلافت سوردى قاضيسى احمد بن
ابى الشوارب ايدى خلافت امير المؤمنين المعتز بالله ابو عبد الله
محمد المعتز بن جعفر المتوكل در بعضيلر ايدر معتزك آدى زبير در
آنه سى جاريه در نجه آدلو بغدادده بيعت ايتديلر مبارك
ماه محرمك يكرمى التنده خوب صورت ونيكو سيرت كمسنه ايدى
ودنيا لذاتنه مشغول اولوب مملكت وسپاه ورعيت احوالنى
آنه سى كورر ايدى قرنداشى موفق بن متوكلى كرفتار اتميشدى
وجوسقده صقلر ايدى بر كون موفقى طشره چيقاروب عهد
ايتديكه كندودن صكره خليفه اوله بو آوازه اطرافه شايع اولدى
آز جوق مدت كچديكم موفق دن دولت وخلافت فسادى ظاهر
اولدى معتز داخى موفقى كتوردوب قرق آغج اوردى وكينه
جوسقه حبسه كندردى سپاهدن بعضيلر قصد ايتديلركم
موفقى جوسقدن طشره چيقاره لر معتز ايشديجك بيورديكم موفقى
شب پوشه صروب محكم بغلديلر خفه اولوب الدى معتز

صباح اولیجاق عزا صورتن کوستردی امرا و قضاة جمع اولوب
موفقی کوردیلر هیچ علامت جراحت یوق حکم ایتدیلر کم فرك
مفاجا ایریشوب الدی آخر کینه عسکر معتزی اول عادل و
سخی اولوب صکره ظالم و بدخوی و بی شفقت و بخیل اولدوغندن
اوتوری مالدن نسی وار ایسه آلوب و انواع اشکنجه لر ایدوب
اندن صکره آسی حمامه قویوب صوسزلقدن جیکرن یاقدیلر و
صکره طشره چیقاروب باشینه و کوده سینه صوق صو
دوکدیلر الدی شنبه کوننده مبارك ماه شعبانك یکرمی سنده
خمسه و خمسین و مائتین یلنده عمری یکرمی ییله ایرشمیشدی
اوچ یل التی آی یکرمی یدیکون خلافت سوردی مهری الحمد لله
رب کل شیء و خالقه ایدی قاضیسی حسن بن ابی شوراب
خلافت امیر المؤمنین ابو عبد الله محمد المهتدی بن الواثق بالله هارون
بن متوکل آنه سی جاریه در رومی اصل قرب نام مبارك چهارشنبه
کوننده ماه رجبك یکرمی یدیسنده خمسه و خمسین و مائتین یلنده
بیعت ایتدیلر اوتوز بیش یاشنده ایدی طبریده ایدر رحمه الله

اوتوز سکز یاشنده ایدی مرد صالح و عابد و زاهد و پرهیزکار
ایدی حتی زاهد بنی عباس دیرلر ایدی نیته کم عمر بن عبد العزیز
حضرتلرینه زاهد بنی امیه دیرلر ایدی آخر الامر بر قضیه دن
اوتوری امیران قدیم اتفاق ایتدیلر و بونکله حرب ایتدیلر صنوب
براوه قاچدی در حال طوتدیلر باشنی کسدیلر اواسط رجبده
سته و خمسین و مائتین یلنده اون برای خلافت سوردی قاضیسی
جعفر بن عبد الله هاشمی ایدی نمازن قلدی و سر من رای ده
دفن ایتدیلر مهری من بعد الحق ضاق مذهبه ایدی و اون بیش
اوغلی وار ایدی خلافت امیر المؤمنین ابو العباس احمد المعتمد
بعضیلر ایدر ابو جعفر بن جعفر بن جعفر بن متوکل در آنه سی
ام ولد ایدی ترکی الاصل قینان نام ماه رجبك اون التیسنده
سته و خمسین و مائتین یلنده بیعت ایتدیلر اما خلافت مصالحنی
مهمل قومیشدی و هوای نفسانی و لذات دنیویه مشغول ایدی
قرنداشی موفقی ولی عهد ایدوب مملکت احوالنی اوکه اصمرلدی
و جمیع ولایت داخی راضی اولمیشدی و امرا و لشکر موفقه

مطیع اولدیلار آخر ماه شعبانده ثمانمائه وسبعین وماتین یلنده
موفق فوتا اولدی الی یل ویرقاج آی عمر سوره میشدی یکرمی
اوچ یل واوچ کون خلافت سوردی شهر ی الاصطراریزید الاختیار
درتا وغلی وارایدی جعفر عبد العزیز محمد اسحاق خلافتا میرالمومنین
معتضد بن موفق آنه سی ام ولد ایدی دومیه خفیناز نام اخر تاریخ
دانی ضرار نام دیمیش سامرده وجوده گلیشر ایدی ماه رجبک
یکرمی سکزنجی گجه سی ثمانمائه وسبعین وماتین یلنده بیعتا یتدیلر
تین دل وصاحب سیاست متکوسیرت وخوب صورتا یدی حرمین
شریفین دنکم باج وخراج آلور ایدی منع ایتدی خوارج و
اهل بدعتی ولایتدن سور میشدی آنه سی معتضد مضور دیر
واکثر ناس سفاح ثانی دیر لر ایدی زیرا اولدرات یتدی وکی خلفا
قاعده سنجه اجرا ایتمیشدی ومدینه ده اولات منجه رسولی علیه
السلام بیوکی ایتمک بیور میشدی وحلوان درنهر بنک عقبرسنی
راست یدوبه عمارتی ایتمیشدی وبنیتا لمال میراثنی ترک ایتدی
وذوی الارحام ویتمک بیور میشدی وعمالک بیور میشدیکم

چاق حمزیرا آینک نصفی اولیمجه دعیت دن خراج المیه لر زیرا
غلات حمزیرا آینک یتیشر وبو نک آیا مندی وضیف خادم عامی
اولدی معتضد لشکر چکوب وصیفی بندایتدی وبغداده کوردی
وبردوه اوزرینه چاردیمجه گوردی ویدی کون بغداد محله لرینی
گزدردیلر وهر کون مبالغه طعام یدیردیلر ایدی کوچ ایلگ حدد دن
آشری سکز یجی کون دوه دن یره آیندروب تیر بادان آیندیلر
هلاک اولدی واول آیامن معتضد بن عمارن بنا بیوردی
آدینه ثوبا قودی آندن صکره خسته اولدی وخسته لکی
ممتد اولدی شنبه کونی مادر ربیع الاخرک یکرمیسنده ثمانمائه
وثمانین وماتین یلنده آتفا قایله اوغلی مکتفی بالله بیعتا یتدیلر
آندن صکره دوشنبه کونی معتضد بالله فوتا اولدی ووصیت
ایتدیکم بغداده عبد الله بن طاهر اوندن دفنا یتدیلر عمری
قرق آلتی یاشله ایدی شیمشدی طقوز یل طقوز آی طقوز کون
خلیفه اولدی مهری السعیده من وعظ بغیره ایدی آما طبریده
آیله رحمه الله مهری المعتضد بالله ایدی بیش اوغلی وارایدی

علی المکتفی جعفر مقتدر ابو منصور القاهر هارون ودرت
قاضیسی وار ایدی اسمعیل بن اسحاق بن حماد ابو العباس احمد بن
محمد ابو الحازم عبد الحمید السکری علی بن ابی شوراب خلافت
امیر المؤمنین المکتفی بالله ابو محمد علی بن احمد المعتضد در انه سی
جاریه ایدی ترکیه انجو نام ابو جعفر طبری ایدر رحمه الله انه سی
آدی شیسک ایدی بغداده سلیمان بن وهب اونده وجوده
کلمیشدی ماه ربیع الاخرک غره سنده اربعه وتسعین ومائتین
یلنده خلیفه اولدوغی وقت یکرمی یدی یاشنده وبر قاچ ایلق ایدی
التی یل التی آی یکرمی کون خلیفه اولدی خلفای آل عباس دن
بوندن غیری علی ادلو کمسه یوغیدی وهیچ کمسه نک
ابو محمد کنیتی یوغیدی امیر المؤمنین حسین بن علی دن غیری
رضی الله عنهما خوب صورت ونیکو رای ونیکو تدبیر کمسه ایدی
وبونک ایامنده زکرویه نام بر شخص پیدا اولمیشدی قرامطه
مذهبنده ایدی وکوفه نک بعض محلاتنی غارت اتمیشدی وآل
بنی هاشمدن بر جماعتی الدرمیشدی وحجاز ولایتنه قصد اتمیشدی

کوفه عاملی مکتفی بالله ک وزیرینه خبر کندروب احوالی بلدرمیشدی
وزیر داخی مکتفی یه دیجک مکتفی لشکر بیوردی ووزیری
سرعسکر ایتدی وعراق جانبینه کندردی زکرویه قرامطی
ایلرو کلوب حرب ایتدی خراسان وسجستان لشکری ایلروده
ایدیلر بونلر ایکله جنکه قارشدی زکرویه غالب کلوب
چوق آدم الدردی مکتفی یه خبر ایرشدی درحال محمد بن داوده
ایکی یوز بیک دینار بیوروب بیش بیک ارتعیین ایتدی وزکرویه
کندردی یکشنبه کوننده ماه ربیع الاخرک یکرمی بیشنده
اربعه وتسعین ومائتین یلنده ایکی لشکر بری برینه بولشدیلر
الله عنایت ایدوب زکرویه یی صدیلر وکندوسنی واوغلنی طوتدیلر
زکرویه بر قاچ جراحت یمیشدی بند ایتدیلر چون کوفیه یقین
ایرشدیلر زکرویه الدی والوسنی دوه یه بندروب بغداده
کتوردیلر وجسر اعلاده اصدیلر واوغلنی داخی باباسی
یاننده اصدیلر یوز قرامطه ایله زکرویه نک مدت خروجی
قتلی زمانینه دکین یوز اون کون اولمیشدی اندن صکره

مكتفى خسته اولدى ماه ذى القعده نك اون اوچنجى كونى خمسه
وتسعين ومائتين يلنده عمرى اوتوز بر يل وبر قاچ آيه ايرشميشدى
آلتى يل آلتى آى يكرمى كون خلافت سوردى وفوت اولدى
مهرى بالله ثقة على بن احمد ايدى اوچ قاضيسى وار ايدى ابو حازم
ابو يوسف ابو عمرو بن على بن ابى شوراب خلافت المقتدر بالله
ابو الفضل جعفر بن معتضد مكتفى بالله دن صكره مقتدر بالله
خليفه اولدى ماه ذى القعده نك اون يدنجى كوننده خمسه
وتسعين ومائتين يلنده اون اوچ ياشنده ايدى اما مملكت ايشنى
يعنى امور معظمات سلطانيه قاعده اوزرينه اجرا اتميشدى
آنه سى ام ولد ايدى سغبا ادلو برمدتدن صكره عورتلر شول حده
مقتدر بالله غلبه ايتديلركم آنه سينك قهرمانه ادلو جاريه سى
مظالم ديواننه واروب حكم ايدر ايدى ومقتدره وجود ويرمزلر ايدى
وبونك ايامنده بيت المال خاصه كه خزينه ده جمع اولميشدى
اون بيش بيك كره بيك زر خالص كه جمله نك قيمتى بيك بيش يوز
تومان ايدى وبيت المال عامه دن آلتى يوز بيك دينار جمع اولميشدى

وجواهردن والات زر وسيمدن يكرمى سكز بيك كره بيك مقدارى
نسنه جمع اولميشدى بها ايتديلر ايكى بيك سكز يوز تومان
قيمتى اولدى وبونلردن غيرى طويله سنده بيش بيك آنى وار ايدى
دوه نك قيونك حسابى حددن بيرون ايدى وشول مرسومات
وظايف علما ومشايخ وساداتى كم كسميشلر ايدى كينه تعيين
ايتديلر وبنى هاشمدن اوتورى هر يل اللى بيك دينار تعيين ايتديلر
اتفاق عباس بن حسين وزيرى ديه لدى بو سببدن اتفاق ايدوب
مقتدرى خلافتدن عزل ايتديلر وعبد الله بن معتزى خليفه ايدوب
آدنى مرتضى قوديلر روز شنبه ده ماه ربيع الاولك يكرميسنده
تسعه وتسعين ومائتين يلنده اما بعضيلر راضى اولمديلر زيرا
عبد الله بن معتز شاعرلك ايله شهرت طوتميشدى عبد الله قصه دن
خبردار اوليجاق غيبت ايتدى اندن صكره كينه مقتدرى خليفه
ايتديلر اندن صكره كرديلر بغداده قصد ايتديلر وقاهر بن
معتضد اوكينه كلديلر بغداده كيدرلر مقتدر لشكر جمع ايتدى
ايكى لشكر شماسيه دروازه سى قاتنده برى برينه بولشديلر

مقتدر منهزم اولدی یعنی دپه لندی اواخر شوالده عشره وثلثمایه
وسبعه اشهر یلنده دفن ایتدیلر اوتوز سکز یاشنده ایدی یکرمی
بیش یل خلافت سوردیلر مهری ماشاء الله کان ایدی اما ابو جعفر
طبری ایدر رحمه الله مهری یا جعفر ثق بالله ایدی واون بیش اوغلی
وار ایدی رضی متقی مطیع اسحاق عبد الواحد عباس هارون
علی اسمعیل عیسی موسی ودرت قاضیسی وار ایدی اول یوسف بن
یعقوب ومحمد بن یوسف مذکور وعمرو وعبدان ابی شوراب
خلافت امیر المؤمنین القاهر بالله ابو منصور محمد بن معتضد بالله در
آنه سی جاریه ایدی قبول ادلو ابو جعفر طبری ایدر رحمه الله آنه سی
آدی ظلوم ایدی چون مقتدر شهید اولدی محمد قاهر بالله خلیفه
اولدی خونریزلکی وجمع مالی زیاده سور ایدی وقاعده و
رسمسز سیاست ایدر ایدی ومقتدرک اهلنی طوتوب موسی
آنه سندن وافر مال الدی ومقتدرک آنه سنی بر ایاغندن اصوب
اللی بیک دینارن الدی واشکنجه دالدردی القصه مقتدرک
دوستلرینی الدردی وکندوسنه قاهر بالله ومنتقم من اعداء الله

لقب ویردی وامرا وملوک وسپاه ورعیت ایله مدارا وزندکانی
اتمیوب بونلاری کندوسندن بیکانه ایتدی ومقتدرک اوغلی
محمدی حبس ایتدی اتفاق ایدوب مقتدرک اوغلنی حبسدن
چیقاردیلر ورضی لقب قودیلر وتخته کچوردیلر وقاهری
عزل ایتدیلر وقضاتی قاهر اوکینه کتوردیلر کم رضینک
خلافتینه راضی اوله اولمدی اقشم اولیجاق ایکی کوزینه میل
چکدیلر ورضی یه خلافت ایچون مبارک باده کلدیلر بوندن
اول هیچ بر خلیفه نک کوزینه میل چکمه میشلر ایدی حکایه
مکر قاهر بالله بر جمعه کونی منصور جامعنده نماز قلوب قپوده
طورمیشدی وخلقدن صدقه استر ایدی ابو موسای هاشمی
بیک دینار ویردی واوینه ایلتدی اندن صکره قاهر مطیع
ایامنده الدی جمعه کیجه سنده ماه جماذ الاولینک یکرمی
یدیسنده اثنین وعشرین وثلثمایه یلنده کینه کندو اوینده دفن
ایتدیلر اللی ایکی یل عمر سورمیشدی ایکی یل التی ای سکز کون
خلیفه اولدی مهری محمد رسول الله ایدی وایکی اوغلی وار ایدی

ابو الفضل عبد الصمد ابو القاسم عبد العزيز قاضيسى يوسف بن عمر ايدى
خلافت امير المؤمنين الرضى بالله ابو العباس محمد بن مقتدر دره آلتنجى
جاريه سى طلوعه نام بر جهار شنبه كونى ماه جمادى الاولى نك
اون التيسنده اثنين وعشرين وثلثمائه يلنده بيعتا يتديلر مرد كامل و
فاضل ايدى وخوب شعر لرى وار ايدى امما ملكت مصلحتينى
كندو غلام وخاصكيلرينه اصمر ليشه ايدى وبو نوبت خلافتى زمانده
على بن محمد شلعانى بيدا اولوب دبو بيت دعواسن ايتدى عبير
ما يستحق دونديلر وپاره پاره ايتديلر وآتشه يا قديلر
وبهتى زمانده وزيرى ابو على بن مقله شيخ احمد شنبود مقرر ايدى
خبر كتدرديكم قرآن حفظ ايدنى بو آخر نوعدن اولوبه احمد شنبود
حفظ تلوى قبول ايتدى ووزيره بد دعا ايتدى وبارى تعالى دن
استديكم ابن مقله نك الى كسيلمه اوچ يل محمديكم بركناه صادر اولدى
علما ومشايخ فتوى ويردىلر اندن صكره رضى بالله صاغ الى كسدى
بر قاچ كون داخى كچمشدى بركناه داخى صادر اولدى دليلر كسديلر
وحبس ايتديلر ابن مقله اولدركم آشبوز خطى خط كوفى دن
تغيير ايتدى وبوكونوزده يا ذدى بو يدلاو ونكتلاركم اوكرنشدى
قرآن حفظ تلرى معجز انتدن زاير شدى آخر حبس ده اولدى بعده
رضى بالله استسقا عارضاولوب فوت اولدى ماه ربيع الاولك
اون التيسنده تسعه وعشرين وثلثمائه يلنده فوت اولدى ماه ربيع الاولك
التى يلاوزاغى اون كون خلافت سوردى مهرى رضيت بالله رمانيدى
ايكى اوغلى وار ايدى ابو جعفر احمد وابو الفضل عبد الله فاضيسى
يوسف بن عمر ايدى خلافت امير المؤمنين المتقى لله ابو اسحاق
ابراهيم بن مقتدر دره آنكه سى جاريه سى ايدى تركى خلوب نام
ماه ربيع الاولك اون درندنه تسعه وعشرين وثلثمائه يلنده
بيعتا يتديلر مخكم تركى رضى بالله رمانيدى مدبر مملكت ايدى داخى
متقى رمانيده مدبر اولدى آخر فساد ايدوب قتل ايتديلر
وتدبير مملكتى كورمكينه توفيض ايتديلر اندن صكره مصر
مكتوب كتدردى ومحمد بن رايق دعوتا يتدى كورمكين بوندن
ايشديجك فاجدى محمد بن رايق كلدى متقينك ميرديوانى
اولدى ومتقى ايامنده غلبه غايه بهاولوب ليشدى شويلم

برکیله بغدای اوچ یوز التونه چقمیشدی و عجم بلادندن سلطان
ابو الحسین بریدی کندردی بغداده کلدی بریدکلوب بغداد
دار السلطنه سنده اوتوردی متقی قاچدی ابن رایق ایله موصله
کیتدیلر درحال حسن بن حمدان علی بن رایقی الدردی و متقی دن
عذر دلدیکم ابن رایق سکا قصد ایتمیشدی اندن اوتوردی دیه لدم
متقی عذرن قبول ایتدی و مملکت تدبیرنی حسین بن حمدانه
اصمرلدی و ناصر الدوله لقب ایتدی اندن صکره متقی بالله
و ناصر الدوله کینه بغداده کلدیلر چون ابن بریدی ابو الحسین
ایشتدی بغدادی قیوب قاچدی اندن صکره اون اوچ ای
تدبیر مملکت ناصر الدوله النده اولدی اندن صکره متقی
ناصر الدوله یرینه تدبیر مملکتی ابو الوفا توزون الترکی یه
اصمرلدی ناصر الدوله نک قرنداشی سیف الدولیه خوش کلدی
توزون ترکیله دشمنلک ایتدی و آغاز حرب ایتدی متقی
قورقوب کینه موصله کیتدی مصردن اخشید مکتوب کندردی
و متقی اوقودی وارمدی آخر توزون سیف الدوله ء

صدی متقی کینه بغداده کلدی اندن صکره توزون ترکی عاصی اولدی
و عبد الله بن مکتفی یه خبر کندردی و بغداده کتوردی و متقی ء
طوتدی و عبد الله بن مکتفی یه خلافتی تسلیم ایتدی و متقینک
کوزنه میل چکدیلر ماه صفرک اوننده ثلثه و ثلثین و ثلثمایه یلنده
متقی اوچ یل اون بر ای خلیفه اولدی اندن صکره دل بینا اولوب اون
یدی ای داخی قید حیوتده اولدی و الدی التمیش یاشنده ایدی
مهری المتقی لله ایدی بر اوغلی وار ایدی ابو منصور یا ابو القاسم
عبد الله المکتفی یرینه خلیفه اولدی خلافت امیر المؤمنین المکتفی بالله
عبد الله المستکفی بن علی المکتفی در انه سی جاریه ایدی غصن نام
ماه صفرک یکرمیسنده ثلثه و ثلثین و ثلثمایه یلنده بیعت ایتدیلر
بونک ایامنده سلطان معز الدوله مدبر ملک ایدی شول زمانه
دکین کم فوت اولدی ماه ربیع الآخرده سنه و خمسین و ثلثمایه
یلنده یکرمی اوچ یل ایکی ای اون کون خلیفه اولدی اندن صکره
خلافت تختینه مطیع الله کچدی خلافت امیر المؤمنین المطیع الله
ابو القسم الفضل بن جعفر المقتدردر بونک داخی انه سی جاریه ایدی

مشعله نام تواریخ خلفاده معز الدوله بونك ایامنده دولته
مستولی اولدی دیمیش وهر یل مطیع الله ایچون اوچ یوز التمیش
التی بیك درهم تحصیل ایدر ایدی دیوان مظالمدن اندن صکره
ابن بریدی معز الدولیه عاصی اولدی مطیع الله اوتوز درت
یاشنده ایدیکم خلیفه اولمیشدی یکرمی طقوز یل ودرت آی
ودرت کون خلیفه اولدی اندن صکره ارادتیله خلافتی اوغلی
طایعه تسلیم ایتدی وایکی ایدن صکره فوت اولدی بغدادده
دفن ایتدیلر اندن صکره خلافت آل عباس برمدت الدن چیقوب
علویلرده مقرر اولدی اول خلیفه علویلردن محمد مهتدی بن احمد
بن محمد بن اسمعیل بن امام جعفر صادق اولدی مغربدن کلدی
یکرمی التی یل والی اولدی اندن صکره ابو القاسم محمد بن مهدی والی
اولدی اون ایکی یل اندن صکره اوغلی معز الدین ابو تمیم معد والی
اولدی اون اوچ یل ومصرده بناء قاهره بونلر یاپدی
وقاهره ده دفن ایتدیلر اندن صکره اوغلی ابو منصور عزیز بن
معد والی اولدی اون بر یل اندن صکره اوغلی ابو المنصور علی الحکم

والی اولدی یکرمی بیش یل وفوت اولدی احدی عشره واربعمایه
یلنده اندن صکره اوغلی حسن والی اولدی اون بر یل وطقوز آی
وبر قاچ کون ماه شعباندن سبعه وعشرین واربعه مایه یلنده
فوت اولدی اندن صکره اوغلی ابو تمیم سعد منتصر والی اولدی
التی یل ودرت آی واوچ کون سبعه وثمانین واربعه مایه یلنده
فوت اولدی اندن صکره اوغلی احمد مستعلی والی اولدی یکرمی
طقوز یل واربعه وعشرین وخمسمایه یلنده وفات ایتدی و
اندن صکره اوغلی ابو علی والی اولدی اوتوز یل واربعه وخمسین
وخمسه مایه یلنده فوت اولدی اندن صکره ابو المیمون عبد المجید بن
منتصر والی اولدی اون طقوز یل اندن صکره اوغلی ابو منصور
ظاهر والی اولدی بیش یل وبر قاچ آی تسعه واربعین وخمسمایه
یلنده فوت اولدی اندن صکره اوغلی ابو القاسم صابر والی اولدی
اون یل اندن صکره اوغلی ابو عبد الله عاضد بن یوسفی کندی ارادتی ایله
والی نصب ایتدی وکندوسی فراغت ایتدی عاضد اون ایکی یاشنده ایدی
آزجق روزکار خلیفه اولوب خسته اولدی وادنی خطبه دن طشره

مَاه دِی الحجه نك اون اِیکنجی کجر سنده اثنین وعشرین واربعمایه
نادِر محمد بیعت اِیتدیلر ملکت تدبیرینه آته سی زمانندن بنی بویه
اکندن اِیدی وبونلاردن اون بیش کیشی اِیدی ابو علی ابو الحسین
ابو منصور ابو شجاع ابو الحسن ابو طالب ابو طاهر ابو محمد
ابو شجاع ابو الفوارس ابو شجاع ابو منصور ابو المظفر ابو محمد
ابو النجاد پسر و تورِ یدی یل ملکت تدبیرینه القادر بالله زمانندن
دیعضی القایم بامر الله زمانندن بونلار ترك اِیدن اولمشدی القایم
بالله نك آخر ایامِ دولتنده دولت بنی بویه دن بونلر دولت
السلجوقه انتقال اِیتدی السلجوق نك دولتی خاندانندن ستونی
بر قوی درخت اِیدیلر کوکی سمرکند وشاخلری سماکه اِیدی
بیشیمی درد بمی اون بمی اقلیم بونلر دن تصرف اِیدی و
سلجوق قیلوك تدبیری حکیمانه ولایتلر آباد اِیدی فصل
در احوال آل سلجوقه مخفی و پوشیده اولمیه کم نسب آل سلجوقه
چوق اختلافی تمیشلر در جامع حکیم کم قوت علم و حکمتی ایله
بیش بیلیك درت یوز الی یلده نازل پیغامبر لوك علیهم السلام

کلوب کیمه سنده وپادشاه هلاك جهانه حکم آیمه سندن
خبر ویرمیشدی بیوردیلر اِیدیکم ابو المسلم دن صکره
تورکستانده بر شخص پیدا اولوب سلجوق نام اوغوز پادشاه
اولوب بیعت اِیدیلر بری بولیث شام ولایتنده وبری هراز ماه نام
جلیقه لرده وبری اسمعیل نام خراسانده بو اوغوز سلجوقه
بیعت اِیدوب لردِ یمیشلر اِیدی ویکرمی کیشی سلجوق اوغللرندن
پیدا بی حکم اِیدوب لر وهر بری بیلك آلنده بر دولتی اوله دیمیشدی
وقوت الارواحده سلجوق خاتون دن آرسلان ملك بن
سلطان الدوله قیزنده وبونك نسلنده اون بیش کیشی
بری بری آردنجه پادشاهلق اِیتدیلر بونلردن اولکیسی
طغرل بیك محمد بن میکائیل بن سلجوق دن بو تفصیل اوزرینه
آمرا دسلاردن دا ود سلطان ملك شاه بن آرسلان بن الب
برق یارق بن ملك شاه غیاث الدین محمد بن ملك شاه سلطان
سنجر بن ملك شاه معز الدین محمود محمد بن ملك شاه سلطان طغرل
بن محمد سلطان غیاث الدین مسعود بن محمد سلطان ملك شاه محمود بن

محمد سلطان غیاث الدین محمد بن محمود سلطان سلیم شاه بن محمد بن
مسعود سلطان ارسلان بن طغرل و طغرل بن ارسلان بن طغرل بیک بن
محمد بن میکایل و سلیمان شاه بن میکایل بن سلجوق و بونلرك
آخری علاء الدین کیخسرو بن کیقباد در اول طغرل بیک محمد حاکم
اولدی اندن صکره ابی الفتح ملك شاه اندن صکره سلطان ترکیازق
اندن صکره سلطان محمد اندن صکره سلطان سنجر اندن صکره سلطان
محمود بونلر عامة قایم بامر الله زماننده سلطان اولدیلر
و بونلره سلاطین دیرلر اما مؤلف تواریخ مجمع الانساب که
محمد بن علی بن محمد در رحمه الله بیورمیشلردر که سلجوق بخارا
اتراکندن بر جوان ایدیکم قوم و تعلقاتی وافر ایدی سلطان
محمود زماننده شوکت بولمیشدی بونك بر اوغلی وار ایدی
میکایل نام سلجوقدن صکره پادشاه اولمیشدی و سلطان
محمودك زیر رکابنده خدمت ایدر ایدی آخر کردن کشلك ایدنجك
سلطان طوتوب یدی یل هندستان توابعنده بر قلعه ده حبس
ایتمیشدی اولنجیه دکین اونده قالمیشدی بر مدتدن صکره

سلطان وفات ایتدی میکایل قوم و قبایلی و اتراکی جمع ایدوب
اولاد سلطان ایله مقاومته آغاز ایتمیشلر ایدی باری بر قاچ
کره بری برینه دوشوب طوس ده مصاف ایتمیشلر ایدی آخر سلطان
منهزم اولوب غزنینه دکین قاچدیلر قرنداشی سلطان محمد خروج
ایتدی اونده قتل ایدوب خراسان آل سلجوقده مقرر اولدی
یعنی میکایل بن سلجوق اولادنده اندن صکره تدریجله جمله اقالیمی
طوتدیلر و حکم ایتدیلر غالبا بو روایت صحیح اوله زیرا جاماسب
حکیمك قولنه موافقدر آخر القایم بامر الله ماه شعبانك اون ایکنجی
کیجه سنده فوت اولدی سبعه و ستین و اربعمائه یلنده فرق درت
یل و سکز آی و ایکی کون خلیفه اولدی مهری بالشکر تدوم النعم ایدی
قاضیسی محمد بن علی الدامغانی ایدی قایم بامر الله دن صکره
دولت آل سلجوقه یوز طوتدی و خلافت تزلزلده اولدی زیرا
طاینجق قوی مسندی قالمدی آل سلجوقدن غیری و آل عباس دن
ایکی خلیفه داخی اولدیلر اما اولکیلر کبی اولمدیلر خلافت
امیر المؤمنین المقتدی بامر الله ابو القاسم عبد الله بن ذخیرة الدین

ابی العباس محمد بن القایم بامر الله در آنه سی جاریه ایدی ارجوان
نام و آل سلجوق داخی کندو باشلرینه باشقه پادشاهلر ایدیلر
خلفایه تعلقلری یوغیدی مقتدی بامر الله غایت صاحب ذوق ایدی
و مملکت ایشنی مهمل قومیشدی آخر شنبه کیجه سی ماه محرمک اون
بیشنده سبعه و ثمانین و اربعمایه یلنده مرک مفاجا ایریشوب
فوت اولدی اوتوز سکز یاشنده ایدی اون طقوز یل سکز آی خلیفه
اولدی مهری علی الله اعتمادی ایدی و بیش اوغلی وار ایدی ابو العباس
احمد المستظهر ابو جعفر موسی ابو اسحاق محمد ابو عبد الله زبیر
ابو طلحه احمد قاضی محمد بن علی دامغانی ایدی خلافت امیر المؤمنین
المستظهر بالله ابو العباس احمد بن عبد الله المقتدی بامر الله در
آنه سی جاریه ایدی جمیله نام دوشنبه کوننده ماه محرمک اوننده
سبعه و ثمانین و اربعمایه یلنده بوکه بیعت ایتدیلر خوب صورت و
نیکو سیرت ایدی اهل سخا و علما دوست ایدی و فقرا پرور ایدی
پنجشنبه کوننده ربیع الآخرک یکرمی دردنده اثنی عشره و خمسمایه
یلنده فوت اولدیلر عمری قرق بر یل و التی آی و التی کون اولمیشدی

یکرمی بیش یل اوچ آی اون بر کون خلافت سوردی و فوت اولدی
التی اوغلی وار ایدی ابو منصور فضل المسترشد ابو اسحاق اسمعیل
ابو طالب عباس احادیث روایت ایدنلرک بریسی در و ابو القاسم علی
دین دار و اهل ادب ایدی و ابو نصر و ابو الحسن قاضی ابو بکر محمد بن
محمد بن مظفر شامی ایدی فوت اولوب ابو الحسن ابن دامغانی اولمیشدی
مهری ثقتی بالله ایدی خلافت امیر المؤمنین المسترشد بالله
ابو منصور فضل بن احمد المستظهر بالله آنه سی ترکی جاریه ایدی
ارسلان نام پنجشنبه کوننده ربیع الآخرک اون دردنده بوکه
بیعت ایتدیلر مرد صالح و پارسا و دیندار ایدی شیخ الشیوخ
ابو البرکات احمد بن عبد الوهاب دن و ابو القاسم احمد بن عبد
الوهاب دن و احمد بن بیان دن احادیث نبویه استماع ایدر ایدی
آخر خلفاکم منبره چیقوب خطبه اوقودیلر بونلر ایدی قربان
بیرامی کوننده خمسه و عشرین و خمسمایه یلنده منبره چیقوب
خطبه اوقودی بوندن صکره داخی بر خلفا منبره چیقوب
خطبه اوقومدی مراغه ده خیمه ایچنده سلطان مسعود ایله

صحبت ایتدیلر کزایدی اهل مذهب باطنیه ناکاه کلوب بیجاغ ایله اورمق
شهید ایتدیلر سلطان بیورروب جمیع یسکی قتل ایتدیلر وانشر تقدیلر
اون یدی یل یوسکز آی والتی کون خلیفه اولدی مهری متوکل
علی الله کماه ایدی ویشاوغلی وارایدی اسمعیل اسمه ابو عبد الله
عیسی منصور قاضی ابو الحسن علی الدامغانی ایدی خلافت
امیر المومنین الراشد بالله ابو جعفر المنصور بن المسترشد در
انه سی جاریه ایدی ریحانه نام چون مسترشد وفات خبری
بغداده ایرشدی علما واکابر بغداد جمع اولدیلر وراشد بیعت
ایتدیلر اوکله نماذی وقتنده ماه دی القعده نک اون یدیسنده
تسعه وعشرین وخمسمایه یلنده مرسته دن خبر سلطان مسعود
بغداده کلوب خطبه بنام وی خواندیلر چون مسترشد شهید اولدی
سلطان مسعود بغداده خبر کلدیکده خطبه یی کسدیرمه اوقویدیلر
اهل بغداد قبول ایتمدیلر سلطان مسعود کندی بغداده کلدی و
سرای خلفا اولان دار المملکه ده کیروب تورردی وراشد
قاچدی موصله کیتدی سلطان مسعود مقضاسنده علما واکابر بغداد

جمع ایتدی وبیورمدیکم راشدی تخت خلافتدن عزل ایتدیلر راشد
آیشدیکده اصفهانه کیتدی ولشکر جمع ایتدیکه بغداده کلوب یولدن
قوتا اولدی ماه رمضانده اتنین وثلثین وخمسمایه یلنده مهری
مذایقفز بالانتقال عمل الیوم المال قاضی ابو القاسم علی بن حسین
زینبی ایدی خلافت امیر المومنین المقتفی لامر الله ابو عبد الله
محمد المقتفی بن احمد المستظهر در انه سی جاریه ایدی قرة العین اولدی
چهارشنبه کونی ماه دی القعده نک اون سکزنده بیعتا ایتدیلر ثلث
وثلثین وخمسمایه یلنده مرد فقیه محدث ایدی علم فقهی وحدیثی
شیخ البرکات احمد بن مشتی در ایشمیشدی عادل ویکو سیرت
ایدی علما دوست وخیراندیش ایدی بو نلردن خلافت
باسعادتلری زمانده آل سلجوقدن سلطان ملکشاه بن محمد بن
میکائیل بن سلجوق خروج ایتمشدی ولشکر فراوان ایله بغداده
کلمشدی وحصاره ایتمشدی محمد منتی نصف اللیل ده مانکی رکعت دون
نمازن قلوبه تضرع وزیاز ایجون یوزن قرایه سوروبمشدی وزاری
فریاده آغاز ایدوب اولبی یاز دن جل وعلا ایشیوب مخالف لشکرک شرینی

دفع اتمك استميشدى چون صباح اولوب يزيوزى آغروب
آقايله قاره فرق اولندوغى وقتن بغداديلر لشكر مخالف قوندوغى
صحرايه باقيجاق لشكردن اثر كورميوب سلطان ملكشاه كتميشدى
وشهر وولايت اشبو نصف الليلده اولان مؤثر وكاركير دعا يوزى
صوينه حسود بد انديش الندن خلاص بولميشدى برقاچ مدتدن
صكره ماه ربيع الآخرك يكرمى سكزنجى كيجه سنده خمسه وخمسين
وخمسمائه يلنده مقتفى لامر الله فوت اولدى التميش التى ياشنده
ايدى يكرمى درت يل اوچ اى اون بر كون خلافت سوردى
مهرى كن من الله على حذر وتسليم ايدى اوچ اوغلى وار ايدى
ابو احمد ابو جعفر وعبد الله ابو المظفر المستنجد قاضى ابو القاسم
على بن حسين الحسينى ايدى خلافت امير المؤمنين المستنجد بالله ابو
المظفر يوسف بن المقتفى لامر الله در انه سى جاريه ايدى طاوس نام
رومية خلافتده بوندن ارتق يوسف نام كمسنه يوغيدى ماه
ربيع الآخرك اون طقوزنده خمسه وخمسين وخمسمائه يلنده
بوكه بيعت ايتديلر بونك زماننده آل سلجوقك دولتى ضعيف اولميشدى

ومستنجد خلافت قاعده سن رعايت اتميشدى آخر شنبه كونى
ماه ربيع الآخرك طقوزنده سته وستين وخمسمائه يلنده فوت
اولديلر قرق سكز ياشنده ايدى اون بر يل خليفه اولميشدى
مهرى من احب نفسه عملها ايدى وايكى اوغلى وار ايدى ابو الحسن
مستضى وابو القاسم قاضى ابو الحسن دامغانى ايدى خلافت
امير المؤمنين مستضى ابو محمد بن يوسف مستنجد در انه سى
جاريه ايدى غصن نام شنبه كوننده ماه ربيع الآخرك
يكرمى برنده سته وستين وخمسمائه يلنده بوكه بيعت ايتديلر
خلفاده بوندن ارتق حسن نام كمسنه يوغيدى مكر كم
امير المؤمنين حضرت حسن بن على رضى الله عنهما بونك ايلكلرى
بو مختصره صغمز غايت عادل واهل انصاف ايدى بونك ايامنده
هيچ مظلوم يوغيدى ماه محرمك آخرنده سبعه وخمسمائه يلنده
جسر عتيق اوزرينه بر جسر داخى ياپمق بيورميشدى تمام اولدى
وبونلرك ايامنده فخر الدولة بن مطلب بر مسجد بنا ايدوب
تمام اتميشدى وجمعه نمازن قلميشلر ايدى خمسه وسبعين